

ALTERNATIVNI IZVEŠTAJ

o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji

2021

Krovna organizacija mladih Srbije

KROVNA ORGANIZACIJA MLADIH SRBIJE
ALTERNATIVNI IZVEŠTAJ O POLOŽAJU I POTREBAMA MLADIH
U REPUBLICI SRBIJI – 2021.

ALTERNATIVNI IZVEŠTAJ O POLOŽAJU I POTREBAMA MLADIH
U REPUBLICI SRBIJI – 2021.

Izdavač

Krovna organizacija mladih Srbije – KOMS

Autori

Boban Stojanović, MA
Aleksandar Ivković

Saradnici

Stefan Đorđević, Miljana Pejić, Milica Borjanić, Nikola Ristić,
Mina Dobrijević, Anja Jokić, Milja Zdravković, Stefan Stoilković,
Filip Vulović, Uroš Savić Kain, Jovana Božičković, Marko Nedeljković

Lektura

Bojana Stefanović

Tiraž

500

Priprema i štampa

Dosije studio, Beograd

ISBN 978-86-80578-16-3

Ova publikacija je nastala u okviru projekta „Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji“, koji Krovna organizacija mladih Srbije realizuje u partnerstvu sa Beogradskom otvorenom školom, i uz podršku Švedske. Stavovi i mišljenja autora izneta u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno i mišljenje partnera i donatora.

KROVNA ORGANIZACIJA MLADIH SRBIJE

**ALTERNATIVNI IZVEŠTAJ O
POLOŽAJU I POTREBAMA MLADIH
U REPUBLICI SRBIJI – 2021.**

Beograd
2021

SADRŽAJ

---

1. Uvod	7
2. Metodologija istraživanja	17
3. Institucionalni okvir	25
4. Normativni okvir	85
5. Politička participacija i odnos političkih subjekata prema mladima	99
6. Vrednosti mladih	129
7. Mediji, društvene mreže i aplikacije	155
8. Mladi i tržište rada	169
9. Mladi i obrazovanje	197
10. Aktivizam i volontiranje	215
11. Bezbednost i zdravlje mladih	223
12. Mladi i kovid-19	237
13. Bibliografija	247

1. UVOD

Za sve informacije, podatke i stavove iznete u ovom Alternativnom izveštaju o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2021. odgovorni su istraživači i autori Boban Stojanović i Aleksandar Ivković, s kojima možete kontaktirati u vezi sa svim dodatnim informacijama ili nejasnoćama.¹ Svi pojmovi u ovoj publikaciji upotrebljeni u muškom rodu važe i za ženski rod.

U Republici Srbiji se sve više objavljuju istraživanja o mladima. Ministarstvo omladine i sporta sprovodi istraživanje o mladima od 2009. godine (u periodu od 2017. do 2019. godine nisu objavljivali rezultate istraživanja, a izveštaji su ponovo objavljeni u prethodnim godinama – 2019. i 2020).² Prošle godine, Ministarstvo omladine i sporta objavilo je i „Osnovni pokazatelji položaja mladih u Srbiji – Komparativna analiza sa drugim evropskim zemljama i trendovi“.³

Pojedine organizacije, fondacije i istraživački centri objavljuju povremena i pojedinačna istraživanja sa različitim temama o mladima. U 2020. i 2021. godini realizovano je nekoliko istraživanja. Beogradski centar za ljudska prava objavio je „Izveštaj o ljudskim pravima mladih u Republici Srbiji u 2020. godini“,⁴ a Nacionalna asocijacija praktičara/ki omladin-

1 boban.fpn@gmail.com i aca.ivkovic100@gmail.com

2 *Istraživanje položaja i potreba mladih u Republici Srbiji*, MOS i Ninamedia Research, 2020. <https://www.mos.gov.rs/public/documents/upload/sport/inspekcija/Istrazivanje%20polozaja%20i%20potreba%20mladih%20u%20Srbiji%202020.pdf>

3 Snežana Klačnja, *Osnovni pokazatelji položaja mladih u Srbiji – Komparativna analiza sa drugim evropskim zemljama i trendovi*, Ministarstvo omladine i sporta, Beograd, 2020. <https://www.mos.gov.rs/storage/2021/01/naliza-osnovnih-pokazatelja-polozaja-mladih-mos-s-klasnja-novembar-2020-godine.pdf>

4 Nevena Nikolić; Goran Sandić – ur., *Izveštaj o ljudskim pravima mladih u Republici Srbiji 2020. godine*, Beogradski centar za ljudska prava, Beo-

skog rada objavila je istraživanje „Pod lupom: mladi na selu“.⁵ Vestminsterska fondacija za demokratiju uradila je analizu mera i politika u postkovid-19 periodu „(post) KOVID-19 mere i politike za mlade“.⁶

Krovna organizacija mladih Srbije tokom prethodne i ove godine nastavila je da radi istraživanja koja se tiču mladih i objavila je još jedan izveštaj u oblasti medija: „Mladi u medijskom ogledalu 2020“⁷, istraživanje o rodnom nasilju: „Istraživanje stavova mladih o rodno zasnovanom nasilju: Kvantitativno i kvalitativno istraživanje sa preporukama“.⁸ U saradnji sa Misijom OEBS-a u Srbiji realizovano je istraživanje o posledicama pandemije izazvane koronavirusom: „Život mladih u Srbiji: Uticaj KOVID-19 pandemije: rad – obrazovanje – bezbednost – mentalno zdravlje – poverenje u institucije – volontiranje – migracije: Kvantitativno i kvalitativno istraživanje sa preporukama“.⁹ U saradnji sa Beogradskim centrom za ljudska prava objavljeno je istraživanje o preduzetništvu mladih: „Mladi i preduzetništvo u Republici Srbiji: Istraživanje sa preporukama“.¹⁰ Poslednje u nizu je

grad, 2021, http://www.bgcentar.org.rs/bgcentar/wp-content/uploads/2014/01/Izvestaj-o-ljudskim-pravima-mladih-2020-15-04_compressed-compressed.pdf

- 5 Dragan Stanojević; Vladimir Mentus, *Pod lupom: Mladi na selu*, Nacionalna asocijacija praktičara/ki omladinskog rada, Novi Sad, 2020, http://www.napor.net/sajt/images/Dokumenta/Pod_Lupom_Mladi_na_selu_final.pdf
- 6 Boban Stojanović, *(post)KOVID-19 mere i politike za mlade*, Vestminsterska fondacija za demokratiju, Beograd, 2020.
- 7 Stefan Janjić; Ivana Janjić, *Mladi u medijskom ogledalu 2020*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2021, <https://koms.rs/wp-content/uploads/2021/03/Mladi-u-medijskom-ogledalu-2020-FINAL.pdf>
- 8 Milica Stančetić et. al., *Istraživanje stavova mladih o rodno zasnovanom nasilju: Kvantitativno i kvalitativno istraživanje sa preporukama*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2020, <https://koms.rs/wp-content/uploads/2021/04/Rodno-zasnovano-nasilje-medju-mladima-v3-3.pdf>
- 9 Boban Stojanović; Tamara Vukov, *Život mladih u Srbiji: Uticaj KOVID-19 pandemije: rad – obrazovanje – bezbednost – mentalno zdravlje – poverenje u institucije – volontiranje – migracije: Kvantitativno i kvalitativno istraživanje sa preporukama*, Misija OEBS-a u Srbiji i Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2020, <https://koms.rs/wp-content/uploads/2020/12/Zivot-mladih-u-Srbiji-uticaj-kovid-19-pandemije.pdf>
- 10 Tamara Vukov; Miloš Stančić; Miloš Hrkalović, *Mladi i preduzetništvo u Republici Srbiji: Istraživanje sa preporukama*, Krovna organizacija mladih Srbi-

istraživanje u saradnji sa Grupom za analizu i kreiranje javnih politika o lokalnoj omladinskoj politici: „Lokalna omladinska politika: Saveti za mlade jedinica lokalne samouprave.“¹¹

Cilj ovog istraživanja je da dugoročno, kroz različite metode i tehnike prikupljanja podataka, skupimo sve zvanične podatke koji postoje o mladima i koji govore o njihovom položaju, ali i da ustanovimo njihove navike, stavove i probleme sa kojima se suočavaju kroz različite metode ispitivanja mladih. Drugi cilj jeste da ovo ne bude isključivo redovni, godišnji izveštaj, već da svake godine realizujemo istraživanje i publikujemo izveštaj sa svrhom praćenja stanja i eventualnih promena, analiziramo da li određene politike daju rezultate i da na taj način objedinjujemo podatke koji će s jedne strane predstavljati vid praćenja i ocenjivanja politika za mlade, a s druge strane činiti bazu za predlaganje i kreiranje javnih politika zasnovanih na dokazima (*evidence-based policy* princip). Izveštaj je namenjen svim akterima omladinske politike, pre svega donosiocima odluka, kako na nacionalnom, tako i na lokalnom nivou, kako bi se upoznali sa položajem mladih i svoje politike mogli da kreiraju tako da unapređuju njihov položaj. Osim toga, namenjen je i svim organizacijama civilnog društva kao izvor informacija u različitim oblastima koje se mogu koristiti za različite potrebe u zavisnosti od primarnih oblasti delovanja organizacija.

KOMS je 2016. godine razvio **Matricu za praćenje podsticajnog okruženja za unapređenje položaja mladih**, koja sadrži indikatore za praćenje i vrednovanje: institucionalnog okvira, zakonodavnog okvira, ekonomskog i socijalnog okvira, društvenog aktivizma i političke participacije, stavova i vrednosti. Poseban akcenat stavljen je na pitanja aktivnog učešća mladih u procesima donošenja odluka i njihovoj ulozi u pristupanju Srbije Evropskoj uniji. Matrica je okvir koji

je, Beograd, 2020, https://koms.rs/wp-content/uploads/2020/12/%D0%9C%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B8-%D0%B8-%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D1%83%D0%B7%D0%B5%D1%82%D0%BD%D0%B8%D1%88%D1%82%D0%B2%D0%BE_%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%B6%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%9A%D0%B5____.pdf

- 11 Boban Stojanović, *Lokalna omladinska politika: Saveti za mlade jedinica lokalne samouprave*, Krovna organizacija mladih Srbije i Grupa za analizu i kreiranje javnih politika, Beograd, 2021.

je korišćen i u ovom istraživanju, a koji je pomogao da se odgovori na sve prioritete oblasti mladih ljudi u Srbiji. Na osnovu matrice izrađena su i prva četiri Alternativna izveštaja o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji, izdata 2017. godine,¹² 2018. godine,¹³ 2019. godine¹⁴ i 2020. godine.¹⁵

Iz sredstava institucionalne podrške u okviru projekta „Glas mladih u demokratskim procesima“, a na osnovu postavljenih indikatora, i ove godine sprovedeno je istraživanje i rezultat je Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih za 2021. godinu.

Ovim Alternativnim izveštajem o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji KOMS će pružiti značajniji i kvalitetniji doprinos u konsultacijama o političkim i ekonomskim kriterijumima, kao i evropskim standardima u procesu evrointegracija.

O Krovnoj organizaciji mladih Srbije:

Krovna organizacija mladih Srbije¹⁶ (KOMS) savez je udruženja mladih i za mlade, osnovan 12. marta 2011. godine. Trenutno je u nje-

- 12 Boban Stojanović, *Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2017. <http://koms.rs/wp-content/uploads/2017/08/Alternativni-izves%CC%8Ctaj-o-polo%C5%BEaju-i-potrebama-mladih-u-Republici-Srbiji-Boban-Stojanovic-%CC%81.pdf>
- 13 Boban Stojanović, *Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2018. godina*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2018. <http://koms.rs/wp-content/uploads/2018/08/Alternativni-izves%CC%8Ctaj-o-polo%C5%BEaju-i-potrebama-mladih-2018..pdf>
- 14 Boban Stojanović, *Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2019. godina*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2019. <https://koms.rs/wp-content/uploads/2019/09/Alternativni-izves%CC%8Ctaj-o-polo%C5%BEaju-i-potrebama-mladih-2019-1.pdf>
- 15 Boban Stojanović; Aleksandar Ivković, *Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2020. godina*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2020. <https://koms.rs/wp-content/uploads/2020/09/Alternativni-izves%CC%8Ctaj-o-polo%C5%BEaju-i-potrebama-mladih-u-RS-2020.pdf>
- 16 Krovna organizacija mladih Srbije, <http://koms.rs/>

govom članstvu 109 organizacija (organizacije mladih i za mlade). KOMS predstavlja najviše nezavisno predstavničko telo mladih u Srbiji, čija je misija da razvija nacionalnu omladinsku politiku zastupajući interese mladih, razvijajući partnerski odnos sa institucijama, međusektorsku i međunarodnu saradnju, kao i da podstiče aktivno učešće mladih i organizacijski razvoj svojih članica.

U skladu sa članom 14. Zakona o mladima, 21. jula 2020. godine Krovnoj organizaciji mladih Srbije priznat je status krovnog saveza, čime je ovaj savez udruženja stekao zakonski status kojim predstavlja i zastupa interese svojih članova, predlaže kandidate za Savet za mlade i učestvuje u procesu izrade i sprovođenja Strategije i drugih dokumenata iz oblasti omladinske politike.

Svoju misiju KOMS sprovodi kroz zagovaranja razvoja mehanizama za učešće mladih u procesima donošenja odluka i kreiranje predloga praktičnih politika u oblastima od značaja za mlade, ali i kroz podsticanje, podršku i promociju participacije mladih, omladinskog organizovanja i umrežavanja, kao i jačanja kapaciteta i organizacione održivosti udruženja mladih i za mlade. KOMS je punopravna članica Evropskog foruma mladih (EYF).¹⁷

Uloge KOMS-a su da:

- Prepoznaje potrebe i zastupa interese mladih,
- Predstavlja platformu za dijalog i saradnju, forum za razmenu informacija, iskustava i stavova organizacija članica,
- Promoviše, podstiče i podržava omladinsko organizovanje,
- Podstiče saradnju institucija sa mladima i učestvuje u institucionalnim procesima donošenja odluka koje su od značaja za mlade, po principu komenadžmenta,
- Analizira javne politike (zakone, strategije, budžete...) i daje amandmane na njih,
- Sarađuje sa srodnim inostranim organizacijama i zastupa mlade ljude iz Srbije na polju međunarodne saradnje,

---

17 Evropski forum mladih, <https://www.youthforum.org/>

- Bavi se javnim zagovaranjem na nacionalnom nivou,
- Doprinosi izgradnji organizacionih kapaciteta organizacija članica.

Misija Krovne organizacije mladih Srbije (KOMS):

KOMS je zagovaračka platforma koja zastupa interese mladih, osigurava aktivno učešće i razvija systemska rešenja u cilju unapređenja položaja mladih, kroz razvijanje strateških partnerstava, međusektorsku i međunarodnu saradnju, kao i jačanje kapaciteta organizacija članica i drugih subjekata omladinske politike.

Vizija Krovne organizacije mladih Srbije (KOMS):

Podsticajno okruženje u kojem mladi zastupaju svoje interese i aktivno učestvuju u razvoju društva.

Više o KOMS-u, aktuelnim projektima i aktivnostima možete čitati na zvaničnoj internet strani KOMS www.koms.rs ili na stranici koju smo pokrenuli u cilju promovisanja i uspostavljanja strukturiranog dijaloga sa mladima www.dijalog.rs.

Krovna organizacija mladih Srbije – KOMS
Kralja Milutina 15, 11 000 Beograd
office@koms.rs

O programu i projektu:

Beogradska otvorena škola (BOŠ)¹⁸ uz podršku Kraljevine Švedske sprovodi program „Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji – CS4EU“¹⁹, koji ima za cilj da podrži aktivnije učešće organizacija civilnog društva i medija u procesu pristupanja Republike Srbije Evropskoj uniji (EU) i da na taj način doprinese evropskim integracijama i demokratskom razvoju u Srbiji jačanjem uloge civilnog društva i medija.

---

18 Beogradska otvorena škola, <http://www.bos.rs/>

19 Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji – CS4EU, <https://transformator.bos.rs/>

Civilno društvo i mediji prepoznati su kao pokretači promena i ključni akteri demokratskog razvoja. Organizacije civilnog društva i mediji predstavljaju aktere koji proces evropskih integracija mogu da približe građanima, objasne značaj društvenih promena i doprinesu uključivanju građana u procese donošenja odluka. Stabilnost demokratskih institucija, vladavina prava i poštovanje ljudskih i manjinskih prava nezamislivi su bez aktivnog učešća civilnog društva u kreiranju javnih politika i slobodnih medija, koji informišu građane i podstiču kritičko mišljenje.

Ovim programom BOŠ nastoji da proces pregovora Srbije sa EU učini vlasništvom svih građana i građanki i da ga poveže sa procesom kreiranja javnih politika. Na ovaj način će se uspostaviti okvir za društvene promene koje će omogućiti da građani i građanke prepoznaju korist od članstva Srbije u EU. Dodatno, ovim programom se unapređuje saradnja javnih institucija, civilnog društva i medija i podstiču partnerstva u rešavanju problema lokalnih zajednica. Saradnja civilnog društva i javne uprave se ovim projektom gradi na temeljima znanja, argumentovane debate i poštovanja principa dobrog upravljanja.

Kroz podršku Beogradske otvorene škole i Kraljevine Švedske, Krovna organizacija mladih Srbije kroz institucionalnu podršku realizuje projekat **Glas mladih u demokratskim procesima**. U okviru ovog projekta sprovedena su alternativna istraživanja o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji u periodu od 2017. do 2021. godine.

Trenutno, KOMS realizuje petu godinu projekta „Glas mladih u demokratskim procesima“.

U prvoj godini su izrađeni „Minimumi standarda za učešće mladih u procesima donošenja odluka u lokalnim zajednicama“²⁰, pokrenuta platforma dijalog.rs za aktivan doprinos mladih putem interneta, održan je Karavan mladih, tokom kojeg smo posetili 10 jedinica lokalne samouprave (JLS) u Srbiji, gde smo razgovarali sa mladima i sa donosiocima odluka.

20 Nenad, Maletin; Boban Stojanović – ur., *Minimum standarda za učešće mladih u procesima donošenja odluka u lokalnim zajednicama*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2017. <http://koms.rs/wp-content/uploads/2017/09/Minimum-standarda.pdf>

U drugoj godini projekta, osim Alternativnog izveštaja, KOMS je pokrenuo proces formiranja Nacionalne radne grupe za strukturirani dijalog, formirani su timovi lokalnih koordinatora za strukturirani dijalog kroz dve obuke koje su prošli predstavnici/e šest JLS, a koji su nakon njih realizovali svoje lokalne inicijative. Takođe, izrađena je „Komparativna analiza omladinske politike u Srbiji sa politikama u EU“²¹, a izrađeni su i predlozi javnih politika na osnovu Komparativne analize i Alternativnog izveštaja.

U trećoj godini projekta, osim Alternativnog izveštaja, KOMS je organizovao dve debate mladih iz političkih partija i radio je na jačanju njihovih kapaciteta u pogledu javnog nastupa i veština debatovanja, obišli smo 10 gradova u Srbiji u okviru kampanje Budi aktivan – Uključi se – Pokreni promene!, izradili smo digitalnu platformu²² za kreiranje promena/inicijativa, objavili zbornik naučnih radova mladih istraživača „Evropska unija i evropske integracije Republike Srbije“²³ i nastavili rad na institucionalizaciji Nacionalne radne grupe za strukturirani dijalog.

U četvrtoj godini projekta, osim Alternativnog izveštaja, KOMS je izradio pravilnik o radu Nacionalne radne grupe za strukturirani dijalog, koja će delovati u sklopu Saveta za mlade. Obučeno je još 15 lokalnih koordinatora iz pet lokalnih samouprava i na ovaj način proširena je baza lokalnih koordinatora koji su prošli obuku za implementaciju EU dijaloga sa mladima, nakon čega su lokalni koordinatori realizovali inicijative u svojim lokalnim zajednicama. U svrhu formiranja odbora za mlade u Narodnoj skupštini Republike Srbije, KOMS je pratio izbornu kampanju za parlamentarne izbore i kreirao izveštaj o tome koliko se i na koji način govori o mladima u kampanji, kao i koje su teme vezane za mlade bile dominantne. KOMS je

---

21 Miloš Mojsilović, *Komparativna analiza omladinske politike u Srbiji sa politikama u EU*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2018. <http://koms.rs/wp-content/uploads/2018/06/Komparativna-analiza-omladinske-politike-u-Srbiji-sa-politikama-u-EU.pdf>

22 KOMS, Pokreni promene, <http://dijalog.rs/pokreni-promenu/>

23 Boban Stojanović; Miljana Pejić; Nikola Jović – ur., *Evropska unija i evropske integracije Republike Srbije*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2019. <http://koms.rs/wp-content/uploads/2019/06/Zbornik-EVROPSKA-UNIJA-I-EVROPSKE-INTEGRACIJE.pdf>

nastavio rad na formiranju skupštinskog odbora za mlade, u kom će se naći mladi poslanici i poslanice aktuelnog saziva Narodne skupštine Republike Srbije.

U petoj godini projekta, osim ovog Alternativnog izveštaja, KOMS je izradio „Set alata za ostvarivanje standarda omladinske politike na lokalnom nivou“ kao nastavak i praktičnu razradu „Minimuma standarda za učešće mladih u procesima donošenja odluka u lokalnim zajednicama“. Kroz program „Odlučionice“ obučeno je 15 novih lokalnih koordinatora iz pet jedinica lokalne samouprave za sprovođenje mehanizma EU dijaloga sa mladima na lokalnom nivou, nakon čega je realizovano pet lokalnih inicijativa. Podržan je rad predstavnika mladih u Savetu za mlade Vlade Republike Srbije, koji su, kreirajući i podnoseći inicijative, radili na unapređenju položaja mladih u Srbiji. KOMS nastavlja da ulaže napore u cilju prioritizacije tema od značaja za mlade pred donosiocima odluka.

2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je sprovedeno u periodu od maja do jula 2021. godine. Prema metodološkom pristupu i načinu prikupljanja podataka, istraživanje je kvalitativno i kvantitativno, odnosno korišćene su obe metode istraživanja i prikupljanja podataka.

Istraživanje je obuhvatilo nekoliko tehnika prikupljanja podataka:

1. Analiza dokumenta (desk analiza) pomoću koje je analiziran institucionalni i normativnim okvir i sve tematske oblasti koje određuju položaj mladih, a da je moguće podatke prikupiti kroz desk istraživanje. Uz analizu institucionalnog i normativnog okvira, istraživanje je obuhvatilo dostupne podatke i izveštaje institucija, podatke koje prikupljaju i objavljuju Republički zavod za statistiku i druge institucije poput Nacionalne službe za zapošljavanje, nestrukturirane podatke, ali i analizu dostupnih i do sada objavljenih istraživanja u vezi sa mladima koji su važni za određene teme. Na mestima gde su korišćena posredna/sekundarna istraživanja, to je naglašeno u tekstu. Baza desk analize nalazi se u prethodnim alternativnim izveštajima iz 2017/2018/2019/2020. godine. U pojedinim oblastima su ponovo prikazani najvažniji podaci, koji su dopunjeni novim podacima. Za sve koji žele da se upoznaju i sa oblastima obrađenim u prethodnim izveštajima, mogu preuzeti **Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2017, Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2018, Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2019. godina i Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2020.**

Desk istraživanje je ove godine obuhvatilo dopunu podacima u nekim oblastima za drugu polovinu 2020. i prvu polovinu 2021. godine.

2. Intervjui sa relevantnim akterima korišćeni su za kvalitativno istraživanje pojedinih tema, sa odabranim učesnicima na osnovu kriterijuma relevantnosti za datu temu. Teme za intervjuje birane su na

osnovu procene gde je potrebno doći do dodatnih saznanja, a gde nam desk analiza nije dala sve potrebne podatke. Neki intervjui su urađeni pisanim putem, a neki uživo, putem aplikacije Zoom. Urađeno je ukupno šest intervjua sa temama:

1. Rad i funkcionisanje Saveta za mlade (strukturirani intervju: Jelena Božić, članica Saveta za mlade);
2. Funkcionisanje, prednosti i mane programa Moja prva plata (polustrukturirani intervju: Bojana Bondžić, korisnica programa Moja prva plata);
3. Funkcionisanje, proces i razvoj programa Moja prva plata (strukturirani intervju: Ilija Knežević, načelnik Odeljenja za obrazovanje i obuke Nacionalne službe za zapošljavanje);
4. Analiza izveštaja o evaluaciji sprovođenja Nacionalne strategije za mlade (strukturirani intervju: Mihajlo Đukić, naučni saradnik Instituta ekonomskih nauka i rukovodilac projekta evaluacije sprovođenja Nacionalne strategije za 2019. godinu);
5. Mladi političari u Srbiji i njihov pogled na mlade (Pavle Grbović, predsednik Pokreta slobodnih građana);
6. Mladi političari u Srbiji i njihov pogled na mlade (Valentina Reković, aktivistkinja Stranke slobode i pravde);
7. Funkcionisanje srednjih škola u vreme pandemije KOVID-19 (Miloš Blagojević, v. d. pomoćnika ministra prosvete, nauke i tehnološkog razvoja za srednje obrazovanje i vaspitanje i obrazovanje odraslih);
8. Funkcionisanje srednjih škola u vreme pandemije KOVID-19 (Aleksandar Nikolić, generalni sekretar Unije srednjoškolaca Srbije);
9. Funkcionisanje fakulteta u vreme pandemije (student prodekan fakulteta iz grupe društveno-humanističkih nauka Univerziteta u Beogradu);
10. Funkcionisanje fakulteta u vreme pandemije (student prodekan fakulteta iz grupe prirodno-matematičkih nauka Univerziteta u Beogradu);
11. Funkcionisanje fakulteta u vreme pandemije (studentkinja iz Beograda);

12. Funkcionisanje fakulteta u vreme pandemije (studentkinja iz Novog Sada).

3. Online upitnik za mlade uzrasta od 15 do 30 godina na teritoriji Republike Srbije. Tip uzorka je namerni/ciljani na populaciju mladih kao dela opšte populacije u odnosu na godine (od 15 do 30 godina), a u okviru tog (osnovnog) skupa, uzorak je slučajni, stratifikovan na osnovu godina, pola, mesta stanovanja i obrazovanja. Upitnik se sastojao iz devet grupa pitanja: 1. *Osnovni podaci*; 2. *Politička participacija*; 3. *Vrednosti mladih*; 4. *Mediji, društvene mreže i aplikacije*; 5. *Obrazovanje, zapošljavanje i mobilnost*; 6. *Društveni aktivizam i participacija mladih*; 7. *Bezbednost i zdravlje mladih*; 8. *Volonterski rad*; 9. *Stavovi prema pandemiji koronavirusa*. Kombinovana su otvorena i zatvorena pitanja (ponuđeni odgovori, višestruki odgovori i skale), a upitnik se sastojao od ukupno 111 pitanja. Nijedno pitanje nije bilo obavezno za ispitanike/ce. Upitnik je popunilo ukupno 1.389 ispitanika sa teritorije Republike Srbije.

U analizi dobijenih podataka, rađena su testiranja razlika u odgovorima po polu, godinama i regionu prebivališta. U pojedinim segmentima istraživanja, rađena su dodatna testiranja i to je posebno naglašeno u tekstu. U analizi su korišćene klasične deskriptivne analize: frekvencije i ukrštanja, kao i testovi (Independent Samples t Test, One-Way ANOVA itd.) na nivoima značajnosti *** = $p < 0,001$; ** = $p < 0,01$ i * = $p < 0,05$.

Tabela 1. Metodologija istraživanja

Istraživački instrument: upitnik	Veličina uzorka: 1.389
Istraživačka tehnika – tehnika prikupljanja podataka: <i>onlajn anketa</i>	Period realizacije istraživanja: Maj 2021. godine
Ciljana populacija: mladi od 15 do 30 godina	Margina greške sa 95% verovatnoće: Za incidencu 5% je +/- 1,22; Za incidencu 10% je +/- 1,68; Za incidencu 50% je +/- 2,81
Tip uzorka: slučajni, stratifikovan na osnovu godina, pola i mesta stanovanja	Program obrade podataka: Statistical Package for the Social Sciences (SPSS)

Margina greške predstavlja odstupanje, odnosno procentualni raspon unutar koga se nalazi odgovor koji bismo dobili da smo u mogućnosti da ispitamo celokupnu populaciju, a ne samo uzorak. Margina greške pri ovom uzorku je minimalna.

Opis uzorka:

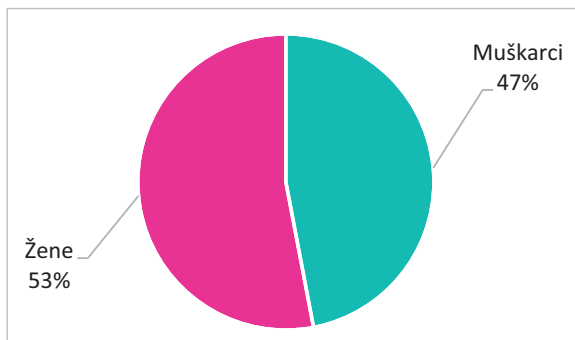
Prema godinama, odnosno starosti ispitanika, upitnik su popunili mladi svih starosnih uzrasta. Radi lakšeg prikaza, mlade smo, prema starosti, podelili u tri grupe:

Tabela 2. Uzorak u odnosu na godine starosti

Grupe:	Opseg godina	Procenat ispitanika/ca (%)
Grupa 1.	Mladi od 15 do 19 godina	34,9
Grupa 2.	Mladi od 20 do 24 godine	33,4
Grupa 3.	Mladi od 25 do 30 godina	31,8

Upitnik je popunilo 52% mladih žena i 48% mladih muškaraca.

Grafikon 1. Uzorak u odnosu na pol ispitanika

Prema tipu naselja u kom žive ispitanici, uzorak je sledeći:

Tabela 3. Uzorak u odnosu na tip naselja ispitanika

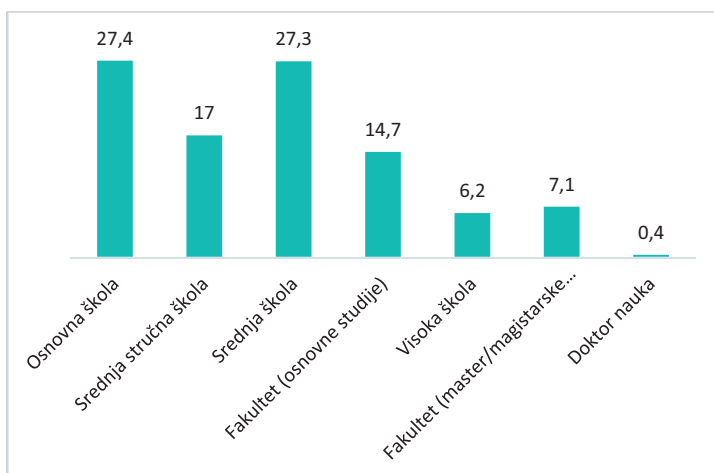
Tip naselja:	Procenat ispitanika (%):
Veliki grad (Beograd, Novi Sad, Niš, Kragujevac)	38,7
Grad	23,5
Opština preko 30.000 stanovnika	12,9
Opština do 30.000 stanovnika	11,7
Naselje manje od 10.000 stanovnika	13,2

U pogledu na region u kome žive, ispitanici su iz:

Tabela 4. Uzorak u odnosu na region u kome žive ispitanici

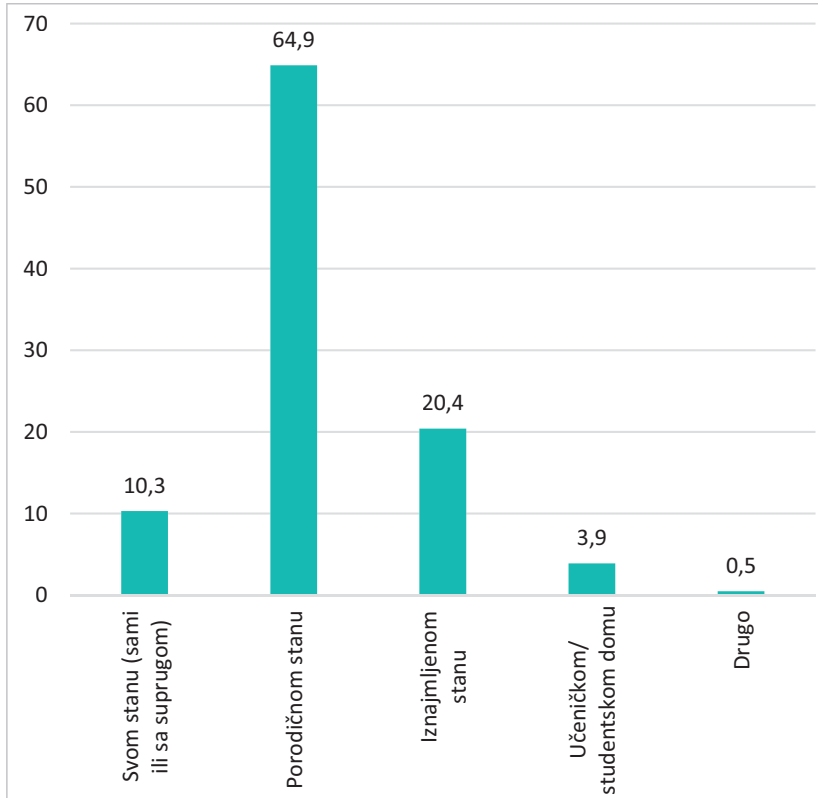
Region	Procenat ispitanika (%)
Beogradski region	27,4
Region Vojvodine	24,7
Zapadna i Centralna Srbija	24,1
Istočna i Južna Srbija	23,8

Prema nivou stečenog obrazovanja, ispitanici su podeljeni u sledeće kategorije:

Grafikon 2. Uzorak u odnosu na stečeno obrazovanje

Prema tipu stanovanja, ispitanici žive u:

Grafikon 3. Uzorak u odnosu na tip stanovanja

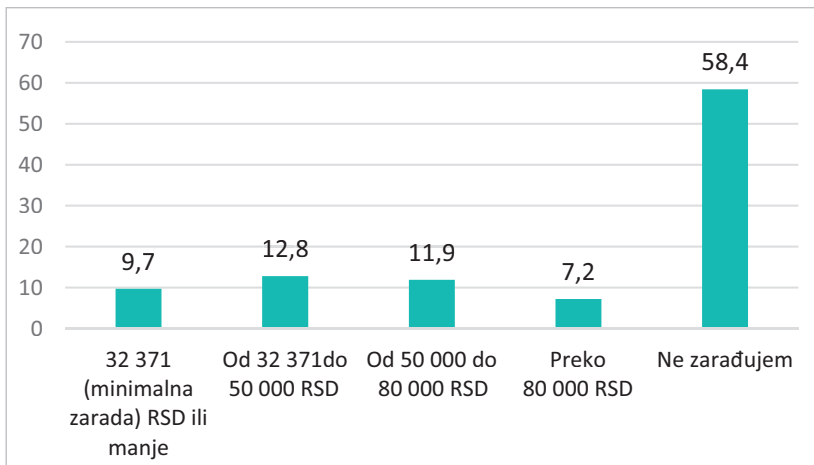
Istraživanje pokazuje da tek 10,3% mladih stanuje u svom stanu, a da velika većina mladih, njih 64,9%, živi u porodičnom stanju, a preko 20% u iznajmljenom stanu. Ova činjenica svakako utiče na stvaranje okruženja u kojem će se mladi kasnije osamostaljavati i odrastati, stvarati porodice, kao i da je pitanje stanovanja mladih jedan od prioriteta omladinske politike, ali i još jedno važno državno pitanje. Ovo je svakako od direktnog uticaja i na fenomen odlaska mladih iz zemlje, što je, sigurno, jedan od najvećih problema sa kojima se Srbija kao društvo suočava. Politike koje bi išle u smeru podsticanja

ranijeg osamostaljivanja svakako bi uticale na smanjivanje motivacije mladih da napuštaju zemlju.

U pogledu mesečne zarade, ispitanici su podeljeni u sledeće kategorije:

Grafikon 4. Uzorak u odnosu na mesečne zarade u procentima

Oko 18% mladih ima zaradu veću od prosečne plate u Srbiji, 22% ima zaradu manju od prosečne, a čak 58,4% uopšte ne zarađuje. Ovde je potrebno naglasiti da, iako se veliki deo mladih nalazi u procesu obrazovanja (srednje škole i fakulteti), dobijeni podaci ipak jesu zabrinjavajući. Niske zarade ili njihovo odsustvo utiču na kasno osamostaljivanje mladih od roditelja, što direktno utiče na kvalitet života mladih ljudi u Srbiji.

U odnosu na porodični status, može se zaključiti da mladi naročito teško stupaju u porodične odnose, što se može povezati i sa prethodna dva pitanja, odsustvom samostalnog života i niskim zaradama.

Tabela 5. Uzorak u odnosu na porodični status

Porodični status	Procenat ispitanika (%)
Udata/oženjen ili u vanbračnoj zajednici	12,3
Neudata/neoženjen	86,8
Razveden/a	0,5
Udovac/ica	0,5

U odnosu na postojanje određene vrste invaliditeta, istraživanje pokazuje da 2,3% mladih ima određenu vrstu invaliditeta.

Tabela 6. Uzorak u odnosu na postojanje invaliditeta

Invaliditet	Procenat ispitanika (%)
Da	2,3
Ne	97,7

3. INSTITUCIONALNI OKVIR

U ovom poglavlju Alternativnog izveštaja deskriptivno se predstavljaju ključne institucije i subjekti omladinske politike. Navode se osnovne informacije o ministarstvu zaduženom za omladinsku politiku, Savetu za mlade, Pokrajinskom sekretarijatu za sport i omladinu, lokalnoj omladinskoj politici, organizacijama mladih i za mlade.

Ovo poglavlje predstavlja uvod za čitaoce u institucionalne okvire omladinske politike.

3.1. Ministarstvo omladine i sporta (MOS)

Ministarstvo omladine i sporta je resor Vlade zadužen za omladinu i sport, osnovano 15. maja 2007. godine, i od tada organizacija ministarstva nije menjana. Prva ministarka omladine i sporta bila je Snežana Samardžić Marković, nakon nje Alisa Marić, a u poslednjih osam godina (od 3. septembra 2013. godine) ministar omladine i sporta je Vanja Udovičić. On je i nakon izbora druge vlade Ane Brnabić, 28. oktobra 2020. godine, ostao na toj funkciji – u pitanju je peta uzastopna vlada u kojoj je Udovičić na ovoj poziciji, što ga trenutno čini ministrom sa najdužim stažom u istim resorima.

Vlada je 11. marta 2021. izabrala **Milana Savića** na mesto **državnog sekretara** Ministarstva omladine i sporta.²⁴ Savić je prethodno izabran za narodnog poslanika sa liste „Aleksandar Vučić – Za našu decu“ 2020. godine, kao jedan od mladih poslanika (rođen 1991. godine), a podneo je ostavku na poslaničku funkciju nakon izbora za državnog sekretara. Drugo mesto državnog sekretara, predviđeno sistematizacijom radnih mesta u ministarstvu, nije popunjeno.²⁵

24 Rešenje Vlade Republike Srbije broj 119–2086/2021.

25 Informator o radu Ministarstva za omladinu i sport, 31. maj 2021. <https://www.mos.gov.rs/storage/2021/06/informator-o-radu-maj-2021-latinica.pdf>

Nakon odlaska s položaja prethodne pomoćnice ministra Snežane Klašnje na kraju 2018. godine, Vladi Republike Srbije bilo je potrebno dve godine da popuni ovo mesto. Snežana Žugić izabrana je 17. decembra 2020. za **vršioca dužnosti pomoćnika ministra** u Sektoru za omladinu na šest meseci.²⁶ Njen mandat vršioca dužnosti produžen je za još tri meseca 16. juna 2021.²⁷ Nepostojanje pomoćnika ministra u punom mandatu i dalje je nezadovoljavajuće stanje u kontekstu sprovođenja omladinske politike.

U okviru ministarstva, poslovi vezani za mlade obavljaju se u okviru sektora za omladinu.²⁸

Sektor za omladinu:

U Sektoru za omladinu obavljaju se poslovi koji se odnose na: sistem, razvoj i unapređenje omladinske politike i sprovođenje nacionalne politike i pripremu i sprovođenje nacionalne strategije za mlade, kao i na akcione planove i programe; izradu nacrtu zakona, podzakonskih akata i drugih akata koji se odnose na omladinu i na rad Fonda za mlade talente Republike Srbije; podsticanje mladih da se organizuju i udružuju i da učestvuju u društvenim tokovima; zaštitu interesa mladih i pomoć mladima da ostvare te interese; pružanje podrške mladima vezano za zapošljavanje i volonterski rad; vođenje jedinstvene evidencije udruženja mladih, udruženja za mlade i njihovih saveza; podsticanje neformalnog obrazovanja mladih; učešće u pripremi materijala iz delokruga Sektora vezanih za međunarodnu saradnju u oblasti omladinske politike u koordinaciji sa Sektorom za međunarodnu saradnju i evropske integracije; saradnju sa omladinskim organizacijama i udruženjima pri organizovanju međunarodnih omladinskih manifestacija i skupova u Republici Srbiji; pomoć i saradnju sa omladinskim organizacijama i udruženjima u njihovom radu i promovisanje omladinske politike i omladinskih organizacija i udruženja;

26 Rešenje Vlade Republike Srbije broj 119–8705/2020.

27 Rešenje Vlade Republike Srbije broj 119–5228/2021.

28 Organizaciona šema ministarstva omladine i sporta (<http://www.mos.gov.rs/o-ministarstvu/organizaciona-sema?lang=lat>)

omogućavanje omladinskim organizacijama i udruženjima iz Republike Srbije da učestvuju na skupovima i manifestacijama za mlade u inostranstvu; praćenje i procenu mesta i uloge mladih u Republici Srbiji; stvaranje uslova za osnivanje i rad kancelarija za mlade; podsticanje razvoja omladinske politike i rada nacionalne i regionalnih kancelarija za mlade; podsticanje razvoja omladinske politike i rada kancelarija za mlade na lokalnom nivou; davanje predloga za izradu Plana javnih nabavki iz delokruga Sektora; rad Fonda za mlade talente Republike Srbije, kao i druge poslove iz delokruga Sektora.

U Sektoru za omladinu postoje uže unutrašnje jedinice:

1. Odsek za strateške, normativne, pravne i operativno-analitičke poslove
2. Grupa za saradnju sa udruženjima i kancelarijama za mlade.

Broj zaposlenih u Sektoru za omladinu i njihova struktura:

Prema Informatoru o radu, koji je poslednji put ažuriran u maju 2021, u Sektoru za omladinu radi **10 zaposlenih od ukupno 15 predviđenih radnih mesta**. Od toga: jedan državni službenik na položaju, osam državnih službenika – izvršilaca (od 13) i jedan nameštenik. Situacija je u odnosu na prošlu godinu promenjena u tom smislu što je popunjeno jedno upražnjeno mesto (pomoćnik ministra).

Broj radnih mesta prema sistematizaciji u Sektoru za omladinu povećan je sa 11 na 15, čime je dugogodišnja preporuka Alternativnog izveštaja da se Sektor za omladinu proširi delimično ispoštovana. Udeo radnih mesta ipak je gotovo nepromenjen u odnosu na prethodnu godinu (18% 2021. u odnosu na 16% 2020), a u Sektoru za sport i dalje ima preko dvostruko više zaposlenih (27 naspram 11).

Podaci o zaradama zaposlenih u ministarstvu uneti su u tabelu koja sledi i to su podaci: u neto iznosu bez minulog rada, po određenim kategorijama zaposlenih (zvanja i platni razredi) i prema stanju u mesecu pre meseca za koji je Informator o radu MOS ažuriran.

Podaci o isplaćenim platama za postavljena i lica na položaju za mesec april 2021. godine²⁹ pokazuju povećanje plata u odnosu na prethodni izveštajni period:

Tabela 7. Neto plate postavljenih lica i lica na položaju u MOS bez minulog rada

Radno mesto	decembar 2019.	april 2021.
Državni sekretari	102.230,86	107.130,18
Pomoćnik ministra za međunarodnu saradnju	147.534,99	154.911,76
Pomoćnik ministra za omladinu	0	154.911,76
Pomoćnik ministra za sport	147.534,99	154.911,76
Sekretar ministarstva	147.534,99	154.911,76

Podaci o isplaćenim platama za zaposlene za mesec decembar 2019. godine:

Tabela 8. Plate zaposlenih u MOS

Zvanje	Najniža isplaćena neto plata – decembar 2019.	Najniža isplaćena neto plata – april 2021.	Najviša isplaćena neto plata – decembar 2019.	Najniža isplaćena neto plata – april 2021.
Viši savetnik	90.471,53	94.995,11	115.579,45	121.358,44
Samostalni savetnik	65.571,11	68.849,67	92.339,06	96.956,02
Savetnik	52.498,38	45.536,65	70.343,69	73.860,88
Mlađi savetnik	42.123,21	44.229,38	48.555,82	48.586,95
Referent	42.953,22	33.771,20	45.235,76	47.497,56
Nameštenici	31.125,52	32.681,81	42.123,21	44.229,38

29 Informator o radu Ministarstva za omladinu i sport, 31. maj 2021. <https://www.mos.gov.rs/storage/2021/06/informator-o-radu-maj-2021-latinica.pdf>

Visina zarade zaposlenih koji imaju isto zvanje razlikuje se zbog toga što u okviru svakog zvanja postoji osam platnih razreda, kao i eventualne oscilacije po zaposlenom zbog bolovanja ili prekovremenog rada.³⁰

Ministarstvo omladine i sporta finansira programe i projekte od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora koje sprovode udruženja mladih, udruženja za mlade i njihovi savezi objavljivanjem javnih godišnjih konkursa, na osnovu Zakona o mladima i Pravilnika o finansiranju i sufinansiranju programa i projekata od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora. Prvi konkurs objavljen je septembra 2007. godine, čiji su prioritet bili programi za ojačavanje omladinskih organizacija i udruženja koja se bave mladima. Od 2008. godine, redovni godišnji konkursi služe kao instrument za sprovođenje Nacionalne strategije za mlade, a od 2012. godine, stupanjem na snagu Zakona o mladima i Pravilnika o finansiranju i sufinansiranju programa i projekata od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora, ministarstvo finansira programe i projekte od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora koji su navedeni u Zakonu o mladima, a koji su usmereni ka ostvarivanju ciljeva Nacionalne strategije za mlade. Jedan od uslova za dodelu sredstava udruženjima mladih, udruženjima za mlade i njihovim savezima jeste da su upisana u Jedinstvenu evidenciju udruženja mladih, udruženja za mlade i njihovih saveza, koju vodi Ministarstvo omladine i sporta u skladu sa Pravilnikom o sadržini i načinu vođenja Jedinstvene evidencije udruženja mladih, udruženja za mlade i njihovih saveza.³¹

U skladu sa odredbom Zakona o mladima, u budžetu Republike Srbije obezbeđuju se sredstva za finansiranje programa i projekata od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora kojima se:

- obezbeđuju uslovi za razvoj i unapređivanje omladinskih aktivnosti kroz podsticanje mladih da aktivno učestvuju u društvenim tokovima;

---

30 Informator o radu MOS, maj 2021, str. 73.

31 Informator o radu MOS, maj 2021, str. 18.

- podstiču udruženja mladih, udruženja za mlade i savezi da učestvuju u sprovođenju omladinskih aktivnosti i ostvarivanju ciljeva Strategije;
- mladi informišu o pitanjima od značaja za mlade i izdaju publikacije od značaja za mlade;
- podstiče karijerno vođenje i savetovanje mladih i organizuju obuke, seminari i manifestacije od značaja za zapošljavanje, samozapošljavanje i preduzetništvo mladih;
- podstiče neformalno obrazovanje mladih u oblastima omladinskog sektora i razvija kvalitet neformalnog obrazovanja mladih;
- vrši društveno osnaživanje mladih, naročito kroz podsticanje volonterizma i omladinskog rada i izgradnju kapaciteta udruženja mladih;
- mladi podstiču na aktivno i kvalitetno provođenje slobodnog vremena, negovanje zdravih i bezbednih stilova života, kao i na zadovoljenje potreba u oblasti kulture;
- podstiče aktivnost mladih u oblastima omladinskog sektora na lokalnom nivou kroz podršku realizaciji lokalnih akcionih planova za mlade i programa i projekata lokalnih kancelarija za mlade;
- sprovode istraživanja o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji;
- realizuje i afirmiše međunarodna saradnja u oblastima omladinskog sektora;
- pruža podrška mladim talentima kroz nagrađivanje, stipendiranje i usavršavanje učenika i studenata.³²

U Informatoru o radu dostupnom na sajtu Ministarstva sporta i omladine, poslednji put ažuriranom u maju 2021, prikazana su finansijska sredstva za 2020. godinu i prva tri meseca 2021. godine, kao i njihova realizacija. U ovom izveštaju bavimo se realizacijom sredstava za omladinsku politiku za 2020. godinu:³³

32 Informator o radu MOS, maj 2021, str. 45.

33 Informator o radu MOS, maj 2021, str. 62–65.

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta

Program 1302 – Omladinska politika

Tabela 9. Programska aktivnost 0002 – Podrška JLS u sprovođenju omladinske politike

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u RSD)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
463	Transferi ostalim nivoima vlasti	33.000.000		32.942.210	
	Ukupno programska aktivnost	33.000.000		32.942.210	

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta

Program 1302 – Omladinska politika

Tabela 10. Programska aktivnost 0004 – Razvoj i sprovođenje omladinske politike

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u RSD)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
411	Plate, dodaci, naknade zaposlenih	17.361.000		10.632.511	
412	Doprinosi na teret poslodavca	2.960.000		1.823.475	
422	Troškovi putovanja	400.000		198.035	
423	Usluge po ugovoru	1.570.000		499.004	

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u RSD)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
424	Specijalizovane usluge	3.539.878		1.479.600	
481	Dotacije nevladinim organizacijama	18.000.000		18.000.000	
	Ukupno programska aktivnost	43.830.878		40.227.203	

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta

Program 1302 – Omladinska politika

Tabela 11. Programska aktivnost 0005 – Programi i projekti podrške mladima u obrazovanju, vaspitanju, bezbednosti, zdravlju i participaciji

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u RSD)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
481	Dotacije nevladinim organizacijama	78.000.000		77.152.874	
	Ukupno – programska aktivnost	77.152.874		77.152.874	

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta

Program 1302 – Omladinska politika

Tabela 12. Programska aktivnost 0006 – Programi i projekti podrške mladima u zapošljavanju

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u RSD)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
463	Transferi ostalim nivoima vlasti	10.250.000		10.205.982	
481	Dotacije nevladinim organizacijama	75.000.000		74.801.058	
	Ukupno programska aktivnost	85.250.000		85.007.040	

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta

Program 1302 – Omladinska politika

Tabela 13. Programska aktivnost 0007 – Međunarodna saradnja u oblasti omladine i sporta

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u RSD)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
421	Stalni troškovi	450.000		75.399	
422	Troškovi putovanja	1.800.000		1.158.485	
423	Usluge po ugovoru	900.000		453.300	

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u RSD)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
424	Specijalizovane usluge	2.000.000		1.092.263	
462	Dotacije međunarodnim organizacijama	52.300.000		52.206.467	
481	Dotacije nevladinim organizacijama	50.000		0	
	Ukupno programska aktivnost	57.500.000		54.985.914	

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta

Program 1302 – Omladinska politika

Tabela –14. Projekat 7051 – Podrška održavanju Egzit festivala

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u RSD)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
481	Dotacije nevladinim organizacijama	0		0	
	Ukupno – projekat	0		0	

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta

Program 1302 – Omladinska politika

Tabela 15. Projekat 7024 – IPA 2014 – Sektor podrške zapošljavanju mladih i aktivnoj inkluziji

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u RSD)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
481	Donacije nevladinim organizacijama	6.261.000	54.981.000	2.252.380	15.310.216
485	Naknada štete za povrede ili štetu nanetu od strane državnih organa				
	Ukupno – projekat	6.261.000	54.981.000	2.252.380	15.310.216

Glava 31.4 – Fond za mlade talente

Program 1302 – Omladinska politika

Tabela 16. Programska aktivnost 0003 – Podrška školovanju i usavršavanju mladih talenata

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u RSD)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
421	Stalni troškovi	10.000		2.280	
422	Troškovi putovanja	1.000		0	
423	Usluge po ugovoru	20.100.000		19.612.767	

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u RSD)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
472	Naknade za socijalnu zaštitu iz budžeta	750.147.000		749.020.540	
	Ukupno Glava 31.4 –Fond za mlade talente	770.258.000		768.635.587	

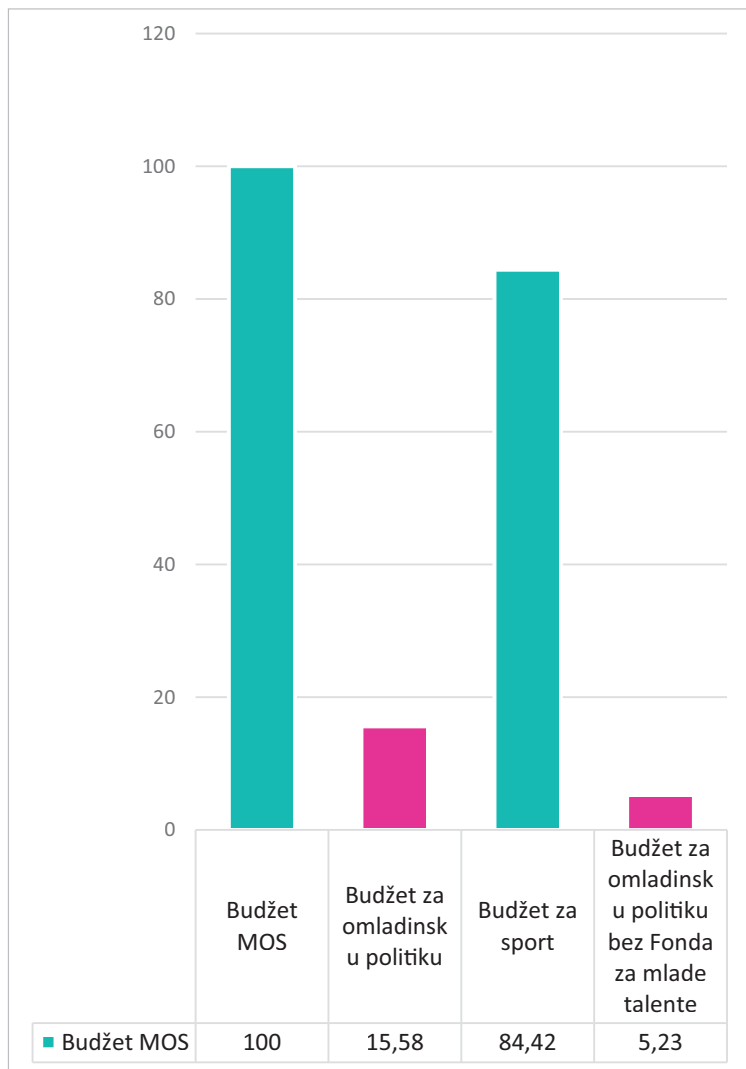
U 2020. godini realizovano je 95% sredstava predviđenih za omladinsku politiku.

Ukupan budžet za omladinsku politiku predviđen rebalansom budžeta za 2021. godinu iznosio je 1.353.689.000 dinara, od toga naknade za socijalnu zaštitu iz budžeta u okviru Fonda za mlade talente iznose 899.001.000 dinara. Ostatak budžeta za Sektor za omladinu iznosio je tek 454.688.000 dinara. Ukoliko pogledamo celokupan budžet MOS-a, koji iznosi 8.687.813.000 dinara (bez donacija međunarodnih organizacija i finansijske pomoći EU), procenat budžeta koji odlazi na mlade je 15,58%, a kada se izuzmu naknade za socijalnu zaštitu iz budžeta u okviru Fonda za mlade talente, procenat budžeta koji ide na mlade je 5,23%. **Ovo su lošiji nalazi po omladinsku politiku od prethodnog Alternativnog izveštaja, kada se za nju izdvajalo 22% budžeta MOS-a (6% bez Fonda za mlade talente).**

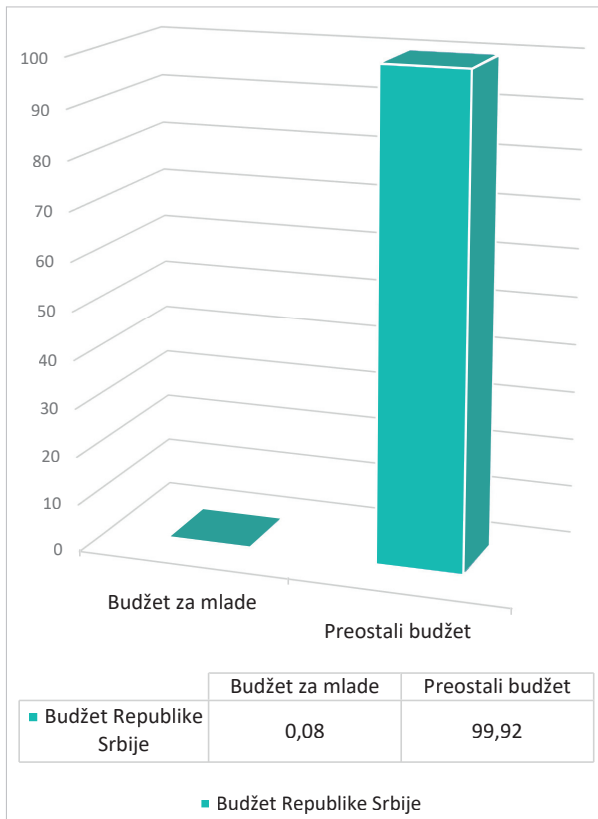
Ako pogledamo prethodni budžet Republike Srbije, procenat budžeta koji se odvaja za mlade kroz MOS je 0,08% godišnjeg republičkog budžeta, a ako se izuzmu naknade za socijalnu zaštitu iz budžeta u okviru Fonda za mlade talente, procenat budžeta koji se odvaja za mlade je 0,03%.³⁴ **Ovi nalazi su nepromenjeni u odnosu na prethodnu godinu.**

34 Zakon o izmenama i dopunama Zakona o budžetu Republike Srbije za 2021. godinu, Službeni glasnik RS, broj 149/20.

Grafikon 5. Budžet Ministarstva omladine i sporta za 2021. godinu

Grafikon 6. Budžet za mlade u okviru budžeta Republike Srbije za 2019. godinu (u %)

Prethodna izdanja Alternativnog izveštaja (2019, 2020) istakla su problem u dinamici objavljivanja javnih konkursa iz oblasti omladinske politike ministarstva. Glavni uočeni problem glasio je da MOS ne raspolaže kapacitetima da na vreme raspiše i realizuje javne konkurse, da veliki period godine odlazi na proces raspisivanja i čekanja rezultata konkursa, dok vrlo mali period vremena preostaje za samu realizaciju projekata. **Situacija se u ovom aspektu blago popravila 2021. godine.** Konkursi su raspisani u približno isto vreme kad i 2020, početkom februara, ali su rezultati konkursa objavljeni mesec dana ranije, u junu umesto u julu. Prema tome, ostao

je jedan mesec više za realizaciju projektnih aktivnosti u odnosu na prethodnu godinu.

Tabela 17. Projekti MOS u 2021. godini

Konkurs	Datum objave konkursa	Datum objave rezultata konkursa	Dodeljena sredstva (RSD)	Završetak projekta
Javni konkurs za finansiranje i sufinansiranje programa i projekata za sprovođenje ciljeva Nacionalne strategije za mlade i programa „Mladi su zakon“	3. 2. 2021. ³⁵	1. 6. 2021. ³⁶	84.999.251	10. 12. 2021.
Javni konkurs za stimulisanje različitih oblika zapošljavanja, samozapošljavanja i preduzetništva mladih	3.2. 2021.	1. 6. 2021. ³⁷	79,999,509	10. 12. 2021.
Javni konkurs za razvoj i sprovođenje omladinske politike	3.2. 2021.	1. 6. 2021. ³⁸	23.500.000	10. 12. 2021.

35 Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/vest/objavljeni-javni-konkursi-za-programe-i-projekte-od-javnog-interesa-u-oblasti-ma-omladinskog-sektora6>

36 Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-finansiranje-i-sufinansiranje-programa-i-projekata-za-sprovođenje-ciljeva-nacionalne-strategije-za-mlade-i-programa-mladi-su-zakon5>

37 Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-stimulisanje-razlicitih-oblika-zaposljavanja-samozaposljavanja-i-preduzetnistva-mladih6>

38 Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-razvoj-i-sprovođenje-omladinske-politike7>

Konkurs	Datum objave konkursa	Datum objave rezultata konkursa	Dodeljena sredstva (RSD)	Završetak projekta
Javni konkurs za podršku jedinicama lokalne samouprave u sprovođenju omladinske politike na lokalnom nivou	3.2. 2021.	1. 6. 2021. ³⁹	54.988.024	10. 12. 2021.
Javni konkurs za finansiranje i sufinansiranje programa i projekata u oblastima omladinskog sektora koji su odobreni od strane Evropske komisije kroz Erasmus+ program EU i programe prekogranične saradnje	22. 2. 2021. ⁴⁰	28. 6. 2021. ⁴¹	3.000.000	30. 11. 2021.
Javni konkurs za podršku izradi dokumenata javnih politika i propisa	14. 4. 2021. ⁴²	10. 6. 2021. ⁴³	7.995.000	10. 12. 2021.

39 Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-podrsku-jedinicama-lokalne-samouprave-u-sprovođenju-omladinske-politike-na-lokalnom-nivou10>

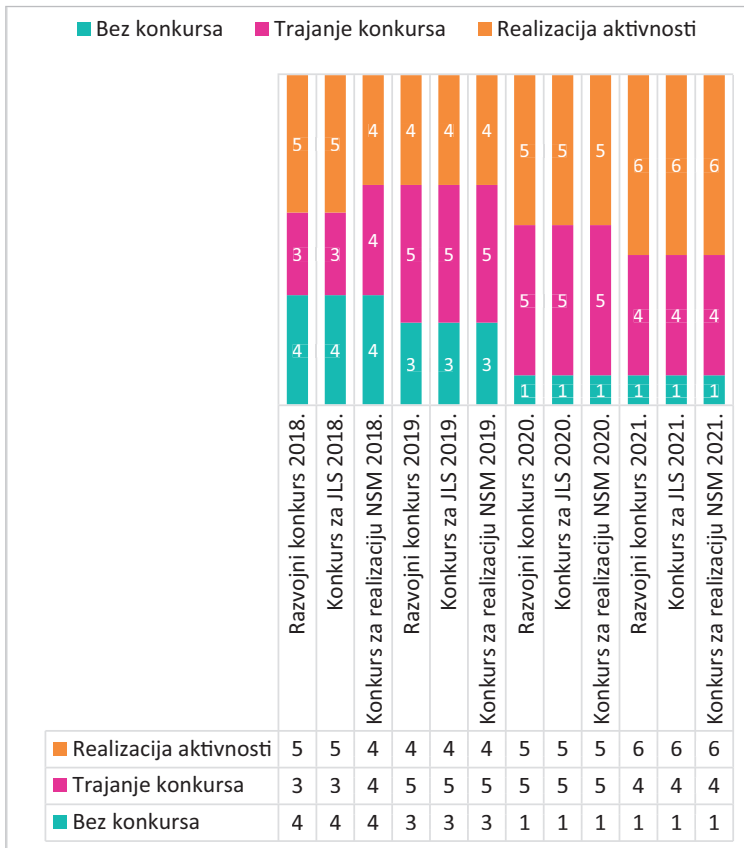
40 Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/vest/javni-konkurs-za-finansiranje-i-sufinansiranje-programa-i-projekata-u-oblastima-omladinskog-sektora-koji-su-odobreni-od-strane-evropske-komisije-kroz-erazmus-program-eu-i-programe-prekograncne-saradnje2>

41 Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-finansiranje-i-sufinansiranje-programa-i-projekata-u-oblastima-omladinskog-sektora-koji-su-odobreni-od-strane-evropske-komisije-kroz-erazmus-program-evropske-unije-i-programe-prekograncne-saradnje>

42 Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/vest/objavljen-javni-konkurs-za-projekte-od-javnog-interesa-u-oblastima-omladinskog-sektora>

43 <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-podrsku-izradi-dokumenata-javnih-politika-i-propisa>

Grafikon 7. Realizacija projekata MOS 2018–2020.

Uprkos poboljšanju, potrebno je istaći da je u prethodnim izdanjima Alternativnog izveštaja napominjano da je neophodno da MOS, bez obzira na manjak kapaciteta i ljudskih resursa, kreira projektne cikluse koji će trajati tokom cele godine, uz maksimalno odstupanje od projekata u trajanju od dva meseca, što i dalje nije slučaj. Dodatno, kako je navedeno prethodne godine, potrebno je da se omogući programsko (uz projektno) finansiranje kako bi se razvojne aktivnosti podržale na duži niz godina i kako bi konkretni rezultati bili vidljiviji i i obimniji. Ove mere su neophodne da bi se planirana sredstva realizovala tokom cele godine i kako bi se sa mladima kroz različite forme radilo tokom cele godine.

I dalje je validan zaključak da postojeća dinamika projektnih ciklusa značajno utiče i na održivost udruženja mladih i za mlade i njihovih saveza, probleme u pogledu sprovođenja kontinuiranih aktivnosti i nemogućnosti dugoročnog planiranja. Ovo posebno onemogućava zagovaračke kampanje ili donošenje planova i strategija za mlade na lokalnom ili nacionalnom nivou, koji iziskuju više vremena.

Finansiranje programa i projekata na osnovu konkursa:

Na osnovu Zakona o mladima i Pravilnika o finansiranju i sufinansiranju programa i projekata od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora⁴⁴, ministarstvo finansira programe i projekte od javnog interesa u oblasti omladinskog sektora koji su usmereni ka ostvarivanju ciljeva Nacionalne strategije za mlade. U skladu sa odredbom Zakona o mladima, u budžetu Republike Srbije obezbeđuju se sredstva za finansiranje programa i projekata od javnog interesa.

Od prošle godine, kao deo Alternativnog izveštaja o položaju i potrebama mladih jeste i analiza javnih konkursa MOS-a za programe i projekte od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora.⁴⁵

Početak februara MOS je objavio javni konkurs⁴⁶ za programe i projekte, i to:

- Javni konkurs za finansiranje i sufinansiranje programa i projekata za sprovođenje ciljeva Nacionalne strategije za mlade i programa „Mladi su zakon“ (konkurs za NSM);
- Javni konkurs za stimulisane različite oblike zapošljavanja, samozapošljavanja i preduzetništva mladih (konkurs za zapošljavanje);
- Javni konkurs za razvoj i sprovođenje omladinske politike;
- Javni konkurs za podršku jedinicama lokalne samouprave u sprovođenju omladinske politike na lokalnom nivou.

44 Pravilnik o finansiranju i sufinansiranju programa i projekata od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora, Službeni glasnik RS, broj 30/18.

45 Videti: <https://koms.rs/2021/06/07/analiza-konkursa-za-finansiranje-i-sufinansiranje-programa-i-projekata-ministarstva-omladine-i-sporta/>

46 Javni konkursi: <https://www.mos.gov.rs/vest/objavljeni-javni-konkursi-za-programe-i-projekte-od-javnog-interesa-u-oblastima-omladinskog-sektora6>

Tek 1. juna su objavljeni rezultati za sva četiri javna konkursa,⁴⁷ a posebno je važno ukazati na tri činjenice:

1. Rezultati konkursa su javno objavljeni 1. juna, a ugovori sa predstavnicima lokalnih samouprava i udruženja o dodeli sredstava potpisani su 28. maja (prvo su potpisani ugovori, pa objavljeni rezultati);
2. Odluke o dodeli sredstava i rešenja o rasporedu dela sredstava za programe i projekte od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora u 2021. godini doneti su 19. maja, međutim, odluke i rešenja nisu objavljena, već samo rezultati konkursa 13 dana kasnije i nakon potpisivanja ugovora sa onima kojima su sredstva odobrena.
3. U slučaju konkursa za zapošljavanje, nije ispoštovana praksa kao kod ostalih konkursa da se u Komisiji za stručni pregled nalaze predstavnici međunarodnih organizacija, već je svih pet članova komisije bilo iz ministarstava Republike Srbije (deo komisije bila su tri predviđena člana Ministarstva omladine i sporta i još dva predstavnika drugih ministarstava).
4. Javno nisu dostupna bodovanja po kriterijumima pojedinačnih projekata niti pojedinačna bodovanja članova komisije, već samo zbirna bodovanja po svim kriterijumima i zajedno svih članova komisije.

U ovu analizu će ući projekti i programi za udruženja građana – organizacije mladih i za mlade, i to za javni konkurs za finansiranje i sufinansiranje programa i projekata za sprovođenje ciljeva Nacionalne strategije za mlade i programa „Mladi su zakon“, kao i javni konkurs za stimulisanje različitih oblika zapošljavanja, samozapošljavanja i preduzetništva mladih (konkurs za zapošljavanje).

47 Rezultati konkursa: <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-stimulisanje-razlicitih-oblika-zaposljavanja-samozaposljavanja-i-preduzetnistva-mladih6>; <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-razvoj-i-sprovođenje-omladinske-politike7>; <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-finansiranje-i-sufinansiranje-programa-i-projekata-za-sprovođenje-ciljeva-nacionalne-strategije-za-mlade-i-programa-mladi-su-zakon5>; <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-podrsku-jedinicama-lokalne-samouprave-u-sprovođenju-omladinske-politike-na-lokalnom-nivou10>

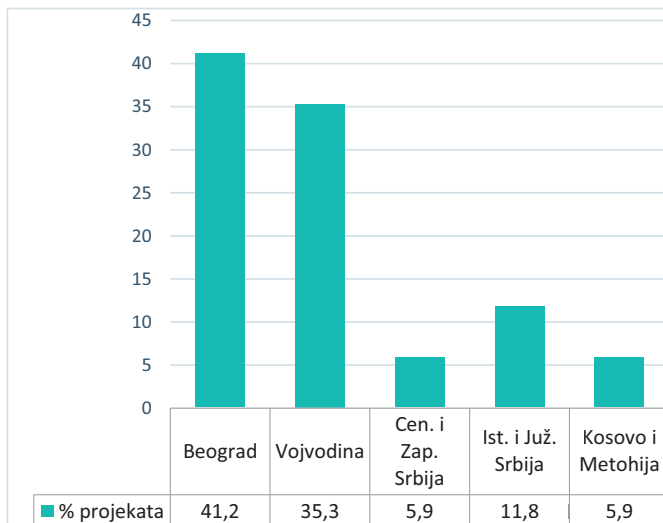
Analizom ćemo obuhvatiti nekoliko aspekata – regionalnu zastupljenost projekata, dugotrajnost udruženja i internet prezentacije udruženja koja su dobila projekte kao mehanizme komunikacije rezultata projekata i vidljivosti realizacije omladinske politike i godišnjih prihoda udruženja.

Regionalna i okružna zastupljenost:

Tabela 18. Konkurs za realizaciju NSM prema regionima

Region	Broj dobijenih projekata
Beogradski	14
Vojvodina	12
Šumadija i Zapadna Srbija	2
Južna i Istočna Srbija	4
Kosovo i Metohija	2
Ukupno:	34

Grafikon 8. Podela projekata za realizaciju NSM prema regionima u procentima

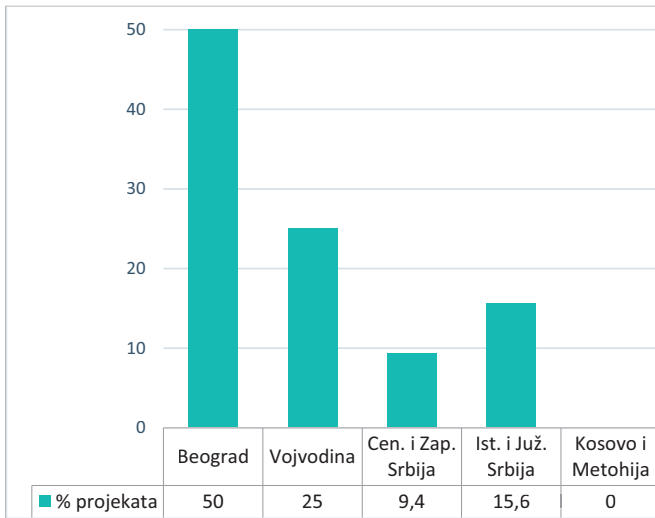
Tabela 19. Konkurs za realizaciju NSM prema okruzima

Okrug	Broj projekata
Grad Beograd	14
Kosovskomitrovački	2
Južnobački	8
Sremski	1
Severnobanatski	1
Pčinjski	1
Nišavski	1
Podunavski	1
Raški	2
Južnobanatski	1
Pirotski	1
Zapadnobački	1
Broj okruga bez projekata	18

Tabela 20. Konkurs za zapošljavanje prema regionima

Region	Broj dobijenih projekata
Beogradski	16
Vojvodina	8
Šumadija i Zapadna Srbija	3
Južna i Istočna Srbija	5
Kosovo i Metohija	0
Ukupno:	32

Grafikon 9. Podela projekata za zapošljavanje prema regionima u procentima

Tabela 21. Konkurs za zapošljavanje prema okruzima

Okrug	Broj projekata
Grad Beograd	16
Raški	1
Južnobački	6
Južnobanatski	1
Rasinski	1
Zlatiborski	2
Zaječarski	1
Pčinjski	2
Braničevski	1
Sremski	1
Broj okruga bez projekata	19

Iako manje nego prethodne godine, i dalje je previsok ukupan broj projekata koji se dodeljuje udruženjima u Beogradu. Od ukupno 66 odobrenih, organizacije iz Beograda su dobile 30 programa i projekata (45,45%). Broj odobrenih projekata u regionu Vojvodine takođe je natprosečan, sa ukupno 20 od 66 odobrenih projekata. Čak 41 od 66 (62,1%) odobrenih projekata dodeljen je organizacijama iz Beograda i Novog Sada.

U slučaju konkursa za realizaciju NSM, 14 od 34 projekta dodeljeno je udruženjima iz Beograda, dok su sredstva dodeljena udruženjima u tek 12 od 30 (40%) okruga. U pogledu finansija i dodeljenog novca, udruženjima iz Beograda raspoređena su 45,64 od ukupno 84,99 miliona dinara. Zajedno, udruženjima iz regiona Beograda i Vojvodine dodeljena su 70,04 od ukupno 84,99 miliona dinara.

U slučaju konkursa za zapošljavanje, udruženja iz Beograda dobila su 16 od 32 projekta. Region Kosova i Metohije, kao ni 19 okruga, nije dobio nijedan projekat. U pogledu raspoređenog novca, od ukupno 79,99 miliona dinara, udruženjima iz Beograda dodeljena su 43,52 miliona dinara, a sumarno, regioni Beograda i Vojvodine odneli su 56,85 miliona dinara od ukupno 79,99.

Ovakva regionalna dodela projekata posebno zabrinjava ako imamo u vidu da je broj nezaposlenih mladih u Beogradu znatno niži u odnosu na broj nezaposlenih mladih iz drugih regiona, posebno Centralne i Zapadne Srbije i Južne i Istočne Srbije.[1] Od ukupnog broja nezaposlenih mladih, 10,8% je iz Beograda (12.449 nezaposlenih mladih), 19,6% je iz Vojvodine (22.593 nezaposlene mlade osobe), 28,3% iz regiona Južne i Istočne Srbije (32.673 nezaposlene mlade osobe) i čak 34,9% nezaposlenih mladih je iz regiona Centralne i Zapadne Srbije (40.279 nezaposlenih mladih).⁴⁸ Region koji ima najviše nezaposlenih mladih – Centralna i Zapadna Srbija, dobio je tek tri projekta i ukupno svega 7,4 miliona dinara. Na osnovu ovog se zaključuje da se prilikom dodele sredstava nije vodilo računa o

---

48 Podaci preuzeti iz poslednjeg dostupnog Mesečnog statističkog biltena NZS za april 2021. godine, http://www.nsz.gov.rs/live/digitalAssets/15/15962_nsz_bilten_april_2021.pdf

procentu nezaposlenosti mladih prema regionima, a samim tim ni o mladima u znatnom delu Srbije.

Dugotrajnost udruženja:

Analiza je delom pružila i podatke u pogledu godina proteklih od osnivanja udruženja koja su dobila projekte na ova dva konkursa. Za razliku od prošle godine, sredstva nisu odobrena udruženju koje je osnovano tek nakon raspisivanja konkursa. Međutim, i ove godine novac je dobilo nekoliko skoro osnovanih udruženja. Od 32 odobrenih projekata na konkursu za zapošljavanje, tri udruženja kojima su projekti odobreni mlađa su od dve godine (osnovana nakon 1. januara 2020. godine), dok su još četiri udruženja mlađa od četiri godine (osnovana nakon 1. januara 2018. godine). Na konkursu za NSM nisu odobrena sredstva udruženjima formiranim od 2020. godine, ali su tri udruženja osnovana nakon 2018. godine dobila projekat.

Internet prezentacije i vidljivost udruženja koja su dobila projekte:

Vidljivost aktivnosti i doseg prema ciljnoj grupi važan su pokazatelj toga kako udruženja predstavljaju svoje aktivnosti. Pomoću informacija dostupnih na internetu, za pet udruženja koja su dobila projekte na konkursu za NSM, kao i za 14 (od 32) koja su dobila projekte na konkursu za zapošljavanje, nismo pronašli internet prezentaciju (veb-sajt). Za čak 19 udruženja od 66 (projekata), koliko je odobreno na ova dva poziva, nismo uspeli da pronađemo internet prezentaciju.

Za sedam udruženja koja su dobila sredstva na konkursu za NSM, kao i za njih osam koja su dobila sredstva na konkursu za zapošljavanje, nismo uspeli da pronađemo nikakve stranice ili profile na društvenim mrežama Instagram i Fejsbuk.

Godišnji prihodi udruženja:

Pregledom zvaničnih finansijskih izveštaja udruženja (javno dostupnim na sajtu APR-a), uočljivo je da je na konkursu za zapošljavanje

čak šest udruženja dobilo više novca za realizaciju projekata nego što im je bio celokupan prihod prethodne godine (kako bi bile uzete u obzir okolnosti izazvane pandemijom koronavirusa, u nekim slučajevima analizirani su prihodi iz prethodne godine). Na konkursu za NSM – četiri udruženja dobila su više novca za ovaj projekat nego što im je bio celokupan prihod prethodne godine (ili prethodne godine, s obzirom na to da su i u ovom slučaju okolnosti usled pandemije koronavirusa uzete u obzir). Potrebno je napomenuti da je odobrenje projekta i novac za realizaciju dobilo i udruženje koje je registrovano kao sportsko udruženje.

Krovna organizacija mladih Srbije je, u skladu sa Zakonom o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, uputila zahtev (4. juna) Ministarstvu omladine i sporta za informacije od javnog značaja, tražeći sve materijale (zapisnike o radu, pojedinačna bodovanja prema kriterijumima, pojedinačna bodovanja članova komisije i slično) koji su nastali u radu Komisije za stručni pregled podnetih predloga programa i projekata za finansiranje programa i projekata od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora, s obzirom na to da se u objavljenim rezultatima konkursa prikazuje samo ukupan broj bodova za udruženja, bez bodovanja po kriterijumima, što je obaveza Komisije za stručni pregled podnetih predloga programa i projekata za finansiranje programa i projekata od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora – u skladu sa članom 8. Pravilnika o finansiranju i sufinansiranju programa i projekata od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora. Svi predlozi programa i projekata ocenjuju se na osnovu sledećih kriterijuma:

- 1) usklađenosti rezultata i efekata programa ili projekta sa ciljevima konkursa i doprinosa ostvarivanju javnog interesa u oblastima omladinskog sektora;
- 2) kapaciteta nosioca programa ili projekta;
- 3) sadržaja i izvodljivosti predloga programa ili projekta;
- 4) obuhvata i usklađenosti sa potrebama ciljnih grupa;
- 5) održivosti efekata programa ili projekta;
- 6) svrsishodnosti i racionalnosti troškova;

- 7) vidljivosti programa ili projekta;
- 8) kvaliteta realizacije prethodnih programa ili projekata koje je finansiralo ministarstvo.

Ministarstvo omladine i sporta iskoristilo je zakonsku mogućnost da za dostavljanje informacija odloži rok sa 15 na 40 dana dopisom KOMS-u 96–00–00018/2021-04/I od 11. juna 2021. godine, međutim, do isteka zakonskog roka od 40 dana informacije nisu dostavljene i KOMS je uputio žalbu Povereniku za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti.

Komunikacija MOS – društvene mreže

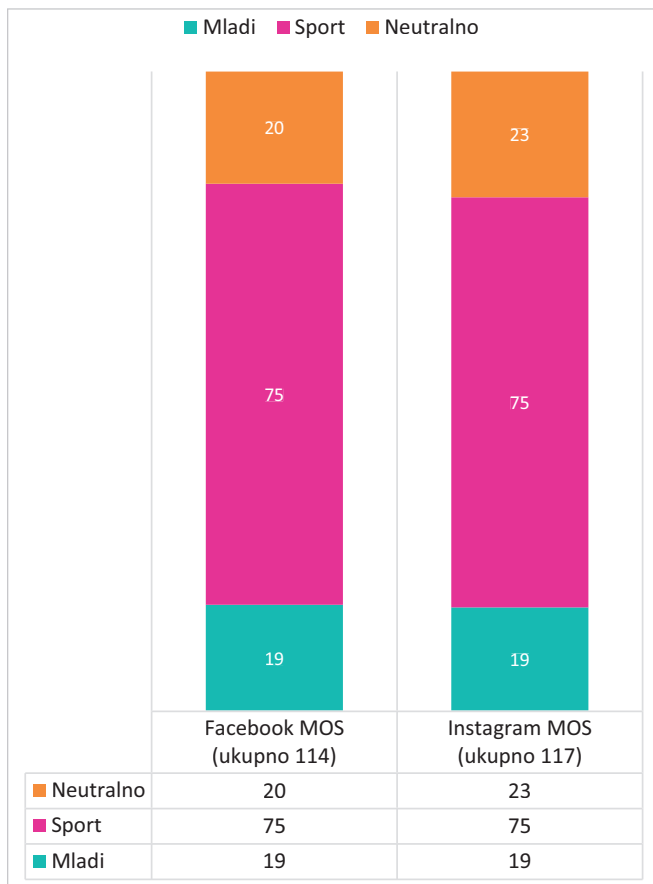
U pogledu komunikacije Ministarstva omladine i sporta kroz zvanične profile na društvenim mrežama (Fejsbuk i Instagram), **i dalje možemo videti da ministarstvo dominantno izveštava i komunicira u vezi sa sportskim temama**. Ove godine je ponovljen monitoring društvenih mreža iz prethodna dva izveštaja, a posmatran je period januar – jun 2021.

Podaci sa društvene mreže Fejsbuk pokazuju da je u periodu od šest meseci za zvaničnu stranicu Ministarstva omladine i sporta (11.338 sviđanja)⁴⁹ ukupan broj objava 114, od toga se 75 odnosi na sport, a 19 na mlade, što je još veća neravnoteža nego prethodnog puta (69:22). Na zvaničnom nalogu MOS na Instagramu (7.520 pratilaca)⁵⁰ ukupan broj objava je 117, od toga se, isto kao i na Fejsbuku, 75 odnosi na sport, a 19 na omladinu (prošle godine odnos je bio 92:21).

Ostaju da važe zaključci iz prethodna dva monitoringa: primetno je da, kada se govori o omladini i sportu istovremeno, detalji su vezani isključivo za sport (koji je uvek u prvom planu, odnosno prvom delu objave), dok se omladina, mladi i nacionalna strategija za mlade pominju jednolično i generički. U većini objava se govori samo o druženju sa sportistima i sportskim radnicima, a omladina se dodaje propratno.

49 Facebook MOS, <https://www.facebook.com/MinistarstvoOmladineISporta/>

50 Instagram MOS, <https://www.instagram.com/omladinaisport/>

Grafikon 10. Komunikacija MOS i ministra na društvenim mrežama

3.2. Savet za mlade

U skladu sa Zakonom o mladima, Odlukom Vlade Republike Srbije⁵¹ 24. januara 2014. godine obrazovan je Savet za mlade, a konstituisan na sednici održanoj 24. februara 2014. godine. Osnovni zadatak Saveta je podsticanje i usklađivanje aktivnosti u vezi sa razvo-

51 Odluka o obrazovanju Saveta za mlade (Vlada RS, 05 Broj: 02–559/2014–1)

jem, ostvarivanjem i sprovođenjem omladinske politike, predlaganje mera za njeno unapređenje, kao i predlaganje mera za usklađivanje i koordinisanje aktivnosti ministarstava i drugih organa nadležnih za posebne oblasti u omladinskom sektoru i svih drugih subjekata omladinske politike, u skladu sa strateškim i zakonskim aktima iz ove oblasti. Kao savetodavno telo Vlade, Savet obezbeđuje da se glas mladih čuje i uvaži, tako da mladi mogu učestvovati u izradi, sprovođenju i praćenju realizacije javnih politika.⁵² Savet za mlade funkcioniše na osnovu Poslovnika o radu Saveta za mlade.⁵³

Od osnivanja do 2020. godine, održano je 13 sednica Saveta. U 2020. godini nije održana nijedna sednica Saveta za mlade.

Krovna organizacija mladih Srbije je, u skladu sa stečenim statusom krovnog saveza mladih u 2020. godini i prema članu 14. Zakona o mladima i obavezama koje proističu iz njega, raspisala konkurs za izbor 15 članova Saveta za mlade kao predstavnika udruženja mladih, udruženja za mlade i njihovih saveza. U februaru 2021. godine, Vlada Republike Srbije donela je rešenje⁵⁴ o imenovanju zamenika predsednika i članova Saveta za mlade. Savet za mlade ima 38 članova, a u skladu sa zakonom (najmanje 1/3 su predstavnici mladih), mladih članova predstavnika udruženja mladih, za mlade i njihovih saveza je 15.

Od rešenja o izboru novih članova Saveta za mlade (od februara), održane su četiri sednice Saveta za mlade.

U prethodnom Alternativnom izveštaju o položaju i potrebama mladih nalazi se analiza prvih 13 sednica Saveta za mlade, a iz tih analiza smo mogli da vidimo da je Savet za mlade savetodavno telo koje se sastaje dosta ređe nego na samom početku, kada je osnovan. Jedna sednica godišnje ili dve, a posebno pred kraj godine, ne govore o operativnosti Saveta za mlade i funkcionisanju ovog tela kao kreatora javnih politika i kreiranja mera za mlade.

52 MOS, <http://www.mos.gov.rs/savet-za-mlade-3?lang=lat>

53 Poslovnik o radu Saveta za mlade, <https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/Dokumenta/Omladina/savet-za-mlade/Poslovnik%20o%20radu%20Saveta.pdf>

54 Rešenje o izboru zamenika predsednika i članova Saveta za mlade, Vlada Republike Srbije, 24 broj: 119–1668/2021, <https://www.mos.gov.rs/storage/2021/03/o-imenovanju-szm.pdf>

Na četrnaestoj sednici Saveta za mlade⁵⁵ iznete su informacije o izboru novih članova Saveta, članovi su upoznati sa realizovanim aktivnostima tokom 2020. godine, izneti su planovi o aktivnostima tokom 2021. godine i predstavljeno je istraživanje o položaju i potrebama mladih. Osim toga, predloženo je da se u dnevni red uvrste tri inicijative mladih: Formiranje radne grupe za EU dijalog sa mladima; Formiranje radne grupe za izmene i dopune ili donošenje novog zakona o mladima; Formiranje radne grupe za izmene i dopune ili donošenje novog zakona o volontiranju, što je ostavljeno za narednu sednicu Saveta.

Na petnaestoj sednici Saveta za mlade⁵⁶ govorilo se upravo o tri prethodno predložene inicijative, uz novopredloženu inicijativu za formiranje radne grupe za Bonski proces. Sve četiri inicijative su usvojene u okviru ove sednice Saveta za mlade.

Šesnaesta sednica Saveta za mlade održana je 14. maja 2021. godine, formiran je Stalni stručni tim za EU dijalog mladih, na osnovu inicijative iznete na prethodnoj sednici.⁵⁷

Sedamnaesta sednica Saveta za mlade održana je 17. juna 2021. godine i na njoj se govorilo o osnivanju radne grupe za izradu Nacrta zakona o izmenama i dopunama Zakona o mladima, reviziji Nacionalne strategije za mlade, ali i o dodeli sredstava na javnim konkursima za projekte i programe od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora. Mladi članovi Saveta za mlade skrenuli su pažnju i izrazili zabrinutost povodom netransparentnog procesa dodele sredstava na javnim konkursima, kao i na neinkluzivni proces izmena i dopuna Zakona o mladima i ukazali na potrebu za većim stepenom i kvalitetnijim uključivanjem mladih u ove najvažnije procese za mlade i omladinsko udruživanje. Važno je ukazati i da na ovoj sednici Saveta za mlade nije bio prisutan ministar omladine i sporta i predsedavajući Vanja Udovičić.⁵⁸

55 16. 3. 2021. godine, Zapisnik sa sednice: <https://www.mos.gov.rs/storage/2021/05/zapisnik-14sednica.pdf>

56 7. 4. 2021. godine, Zapisnik sa sednice: <https://www.mos.gov.rs/storage/2021/06/zapisnik-15.pdf>

57 Videti izveštaj KOMS-a o 16. sednici: <https://koms.rs/2021/05/17/saopstenje-formiran-stalni-strucni-tim-za-eu-dijalog-mladih/>

58 Videti izveštaj KOMS-a o 17. sednici: <https://koms.rs/2021/06/18/savet-za-mlade-o-vaznim-temama-ovaj-put-bez-ministra/>

Da bismo dublje videli kakve su se promene desile u Savetu za mlade sa izborom novih članova, uradili smo intervju sa mladom predstavnicom u Savetu za mlade – Jelenom Božić.⁵⁹

Sagovornicu Božić smo pitali da oceni rad i funkcionisanje Saveta za mlade do 2021. godine i imenovanja novih mladih 15 članova. Ona je istakla da bi sve moglo da se sumira u jednu reč i jednu sintagmu: netransparentno i „reda radi“. Ona navodi da je ono što najviše zabrinjava, a što je ujedno i pokazatelj da taj proces nije išao kako treba – i to što mladi nisu znali ko su ti ljudi koji sede u Savetu, čime se Savet bavi i kakve odluke donosi ili na koje odluke utiče. Jednostavno, ta osnovna funkcija, predstavljanje mladih i borba za ono što je u njihovom interesu, izostala je. Navodi i da zna da su neki ljudi tvrdili da su bili na sednicama, a onda se iz zapisnika videlo da nisu i kako ističe – „ne bih rekla da je Savet radio i funkcionisao uopšte“.

Sagovornicu smo pitali i da oceni proces izbora novih članova Saveta za mlade od strane Krovne organizacije mladih Srbije, kao i da li su izabrani zaista predstavnici mladih i udruženja mladih, udruženja za mlade i njihovih saveza. Ona navodi da je taj proces bio transparentan, uključivao je javni poziv, priču o Savetu i informisanje mladih o tom procesu. Sagovornica misli da je trebalo da se ostavi više vremena za sam proces prijave, a što se tiče mladih koji su u Savetu, tu su ljudi koji bi „mogli svet da okrenu naopačke“, kojima je bitan položaj mladih, koji su na terenu sa njima i koji ih poznaju. Na kraju krajeva, navodi da su to ljudi koji su mladi i koji znaju šta je to što „žulja“ u Srbiji, kao i šta je to što mladima nedostaje. Navodi da joj je drago da su tu mladi od 18 godina, preko onih iz ruralnih područja, sa Kosova i Metohije, do mladih koji se već godinama bave omladinskim radom i omladinskom politikom. Pre svega, osim što su to predstavnici udruženja, to su predstavnici mladih, među kojima se ozbiljna većina zalaže za poboljšanje položaja i onih mladih koji nisu u udruženjima i onih koji su sistemu nevidljivi i koji nisu toliko aktivni, što, Savet za mlade i treba da radi, zaključuje sagovornica Božić.

Jelenu Božić smo upitali da li su članovi Saveta za mlade stvarni glas mladih u Srbiji i pitali smo je kako i na koji način komuniciraju sa njima. Ona kaže da se to nekako pokazalo kao tačno. Svi ti mladi u

---

59 Strukturirani intervju sa Jelenom Božić, mladom članicom Saveta za mlade, udruženje Kulturanova, 22. 6. 2021. godine

Savetu, među kojima je i ona, dolaze iz različitih okruženja, gradova, sela. Svi zaista i rade sa mladima, što kroz organizacije, što samostalno, što kroz druge poslove i aktivnosti. Za većinu od njih, susreti i razgovori sa mladima dešavaju se svakodnevno. Ona navodi da se dosta komunicira i preko društvenih mreža, preko KOMS-a, njihovih organizacija, ali i preko njihovih ličnih profila. Stava je da svako od njih nosi neko iskustvo, neke priče i probleme koje mladi njima poveravaju. Ipak, dodaje i da smatra da to mora i može mnogo bolje. I dalje mnogo mladih, pogotovo onih koji nisu iz udruženja i nisu aktivni u omladinskom sektoru, ne zna za Savet za mlade. Mišljenja je da i oni moraju biti uključeni i njihovo mišljenje je takođe veoma važno. Misli da bi komunikacija sa tom grupom mladih trebalo da bude još intenzivnija kako bi se što više mladih uključilo u procese donošenja odluka. Smatra i da u nekoj budućnosti, komunikacija ne treba da se svodi samo na društvene mreže, već i da Savet treba da ide ka mladima, a ne da se čeka da oni dođu do njega.

Želeli smo i da saznamo kako mladi članovi Saveta za mlade nastupaju na sednicama, da li nastupaju kao tim, da li postoje konsultacije ili svako od njih nastupa individualno. Članica Saveta Jelena Božić navodi da rade timski, jer, kako kaže: „Iskrena da budem, ne znam kako bismo se drugačije izborili za neke stvari.” Ističe da imaju sastanke, grupe u kojima se čuju i razgovaraju o planovima i budućim aktivnostima. Dodaje da su sigurni da su na istoj strani, da svi hoće bolji položaj mladih i dostojanstven život. Dalje nam Jelena Božić govori da su na samom početku shvatili da su različiti, da imaju različite ekspertize, te da se nekako nadopunjuju i pomažu jedni drugima. Ističe da svako od njih ima i individualne nastupe, individualno viđenje stvari, ali zato tu i jesu, jer su različiti i nose različita iskustva. Pre svake sednice se održava sastanak, a veoma često i nakon svake. Mladi članovi Saveta za mlade funkcionišu kao tim koji ide ka istom cilju, samo su im senzibiliteti malo drugačiji, što ih i čini „supergrupom“, jer nisu ni svi mladi isti, ali sigurno svi žele da im bude dobro u državi u kojoj žive.

Sagovornicu smo pitali da oceni to što je Savet za mlade za sedam godina održao 13 sednica, a od kada su oni izabrani, za manje od šest meseci već četiri sednice, i ona navodi da se, kada joj se čini da se bori sa vetrenjačama, seti upravo ove stvari. Ističe da su ovi procesi spori, da teku polako i nekada joj deluje da ne mrdaju. Međutim, kako kaže – upravo to što su uspeli da imaju makar češće sednice, govori da

se rad Saveta pomera i da uzimaju stvar u svoje ruke. Navodi i da to govori koliko je ovo važan proces i koliko im je svima stalo da pričaju o mladima, što češće i što više. Misli da su započeli dobru praksu i nada se da će je buduće generacije nastaviti. Kako kaže: „Ako ništa, neki tu ljudi vide da postojimo, da se interesujemo, da nam je važno.“

Jelenu smo pitali i da oceni rad ostalih članova Saveta za mlade, predstavnike institucija Republike Srbije. Ona navodi da joj Ministarstvo omladine i sporta sa svim svojim predstavnicima i dalje deluje da želi da čuje ono što im se sviđa i ono što je lepo, a stvarni život mladih u Srbiji nije uvek takav. Ali kako navodi: „Ako moramo da kažemo i ukažemo na neke propuste, koliko god oni neprijatni bili za slušanje, mi ćemo to i uraditi.“ Sagovornica je stava da polako idu ka tome da zaista budu jedan tim („vrlo sitni, sramežljivi koraci“), ali da je tu još mnogo rada sa obe strane. Navodi da se još uvek izbegavaju odgovori na ključna pitanja, ali da to ne znači da će prestati da pitaju. Navodi da se ostatak predstavnika institucija nekada čini nezainteresovano, a nekada vrlo zainteresovano, što zavisi od teme. Kako kaže, polako dolaze do njih, ali i dalje joj se nekada učini da su pojedinci tu samo jer moraju da budu tu. Kako navodi: „Nema veze, biće još mnogo sednica, od toga nećemo odustati“, i dodaje: „Kada u Savetu za mlade budemo pričali MI, a ne VI i ONI, mislim da će sve mnogo lakše ići.“

Upitali smo sagovornicu da li smatra da se kroz Savet za mlade može snažno uticati na omladinsku politiku i odgovor je apsolutno, samo da je potrebno strpljenje, strpljenje i još malo strpljenja. I kako tvrdi, naravno da se ta snaga raspodeli kroz vreme i rad. Ističe da su svesni da ne može sve sada i odmah i da će neke borbe biti duge i teške, ali se nada da će za 5,6 godina moći da kažu da je sve počelo od ovog saveta. Kako navodi: „I meni je mnogo trebalo da shvatim da snažan uticaj ne dolazi preko noći, ali da je moguće.“

Pitali smo sagovornicu da li smatra da će učiniti neke pomake u oblastima koje su inicirali (četiri inicijative i ukazivanja na problematičnost u dodeli sredstava kroz javne pozive ministarstva), i ona smatra da je pomak i to što su ovim inicijativama pokazali da misle o svim ovim temama i da su im važne. Ističe da iznova i iznova pričaju o njima, te sa svakom sednicom dobiju nešto malo, neki mali uspeh. Kako ističe, pa čak i to da skrenu pažnju da MOS nema vidljivost kod mladih i da u naredne procese mora da uključi mlade intenzivnije i više. Sagovornica kaže da ne može da predvidi šta će postići, ali da

može da kaže da će gurati dokle god mogu da se kroz ove i druge inicijative poboljša položaj mladih. Ono što trenutno može da kaže je da već sada svi članovi Saveta za mlade znaju da oni prate rad svih relevantnih aktera u omladinskoj politici, da pričaju sa mladima, da uočavaju neregularnosti i da skreću pažnju na sve to. Navodi da ne zna hoće li u potpunosti ispuniti svoje ciljeve, ali da je gotovo sigurna da će kolike-tolike pomake napraviti. Zaključuje: „Ako ništa, budućoj generaciji Saveta za mlade biće malo lakše nego nama.“

Od Jelene smo želeli da saznamo i da li mladi članovi Saveta za mlade planiraju neke nove inicijative u narednom periodu i ona ističe da prate aktuelna dešavanja i ako bilo šta što je u interesu mladih bude bilo potrebno da se nađe u Savetu za mlade, naći će se. Do kraja godine žele da isprate sprovođenje projekata koji su dobili podršku od MOS-a i napominje da im je važno da utvrde koliko oni zaista mogu doprineti položaju mladih. Osim toga, najavljuje da će pratiti proces izmena i dopuna Zakona o mladima i da su dobili obećanje da će mladi biti uključeni, da će biti javne rasprave u više gradova, da će mišljenje mladih biti uvaženo, te im je prioritet i praćenje tog procesa.

Sagovornicu Božić smo pitali i da li se kao predstavnici mladih suočavaju sa nekom vrstom pritisaka od nadležnog ministarstva i da li je bilo formalnog ili neformalnog uticaja na inicijative ili glasanje pre ili tokom sednica Saveta za mlade, i ona navodi da na nju lično nije bilo pritisaka, a koliko zna, to se nije desilo ni ostalim članovima i članicama Saveta za mlade. Navodi da, ukoliko bi se tako nešto desilo, mladi i javnost bi definitivno bili obavješteni, a, naravno, i ostali članovi Saveta. Jelena Božić napominje da ono što se u ovakvim procesima i telima ne sme nikada dozvoliti jeste upravo to. Ističe da ako želimo bolji položaj mladih, onda moraju misliti racionalno, logično, voditi se pravim vrednostima i ne padati pod pritiske i cenzure. Zaključuje da se to dešava mladima u celoj Srbiji, ali da za to ne sme da ima mesta i u Savetu za mlade.

3.3. Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu (PSSO)

Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu (PSSO) najviši je organ vlasti u Autonomnoj Pokrajini Vojvodina koji se bavi pitanjima mladih. PSSO obavlja poslove pokrajinske uprave u oblasti sporta i omladine, u skladu sa zakonom i Statutom AP Vojvodine, koji se odnose

na pripremanje akata za Skupštinu ili pokrajinsku vladu, kojima se uređuju pitanja od pokrajinskog značaja u sportu, fizičkoj kulturi i u oblastima koje se tiču interesa mladih.

Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu prati i podržava rad udruženja mladih i za mlade, saveza, kao i lokalnih kancelarija za mlade; osniva i koordinira rad Saveta za mlade APV u skladu sa zakonom; priprema programe i predlaže mere za unapređivanje položaja mladih u skladu sa akcionim planom politike za mlade; podržava projekte iz oblasti koje su značajne za mlade; predlaže ustanovljavanje nagrada iz oblasti sporta i omladine, nagrađuje sportiste za ostvarene sportske rezultate, dodeljuje stipendije perspektivnim sportistima, te nagrađuje darovitu i uspešnu decu i omladinu u AP Vojvodini i kontinuirano podržava njihov razvoj. PSSO obavlja druge poslove kada mu je to zakonom, pokrajinskom skupštinskom odlukom ili drugim propisom povereno.⁶⁰

Pokrajinski sekretar je član pokrajinske vlade zadužen za rukovođenje Sekretarijatom za sport i omladinu. Pokrajinski sekretar predstavlja PSSO, organizuje i obezbeđuje obavljanje poslova na efikasan način, donosi akta za koja je ovlašćen, obrazuje komisije i radne grupe radi obavljanja složenijih poslova iz delokruga sekretarijata i odlučuje o pravima, dužnostima i odgovornostima zaposlenih. Nakon pokrajinskih izbora 2020. godine, došlo je do promena na čelu Sekretarijata. Na mesto pokrajinskog sekretara izabran je **Dane Basta**, dok je njegova zamenica **Tatjana Ječmenica Jevtić**. Izabrana je i nova pomoćnica pokrajinskog sekretara zaduženog za omladinu, **Dejana Vasić**.

Dostupne informacije o Pokrajinskom sekretarijatu za sport i omladinu i **dalje nisu ažurirane**. Tako se u odeljku zvaničnog sajta namenjenog delatnostima i aktivnostima PSSO vezanim za omladinu i dalje pominje realizacija Akcionog plana politike za mlade u AP Vojvodini za period 2011–2014⁶¹. Poslednji Akcioni plan na sajtu PSSO odnosi se na period 2015–2020. godine.

Prošlogodišnji Alternativni izveštaj zabeležio je da je Informator o radu Pokrajinskog sekretarijata za sport i omladinu poslednji put

60 Ivana Andrašević et al., *Rečnik omladinske politike*, KOMS, Beograd, 2017, str. 54 (dostupno na: <http://koms.rs/wp-content/uploads/2016/08/Rečnik-omladinske-politike-2.pdf>)

61 PSSO, <https://www.sio.vojvodina.gov.rs/index.php/omladina/nasa-delatnost>

ažuriran u septembru 2017. U međuvremenu je, uz znatno zakašnjenje, došlo do ažuriranja Informatora i poslednja verzija trenutno je iz marta 2021. godine.

Sektor za omladinu nema uže podjedinice. Od ukupno 23 sistematizovana radna mesta, na Sektor za omladinu odlaze tri: uz sekretara za omladinu, tu su i njegov pomoćnik, zatim savetnik za omladinu, kao i savetnik za saradnju sa udruženjima mladih i za mlade i kancelarijama za mlade.⁶² Prema Informatoru o radu iz 2021, sva tri predviđena radna mesta u Sektoru za omladinu su popunjena.

Tabela 22. Sredstva iz budžeta Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2021. godinu dodeljena za Program 1302 – omladinska politika Pokrajinskog sekretarijata za sport i omladinu⁶³

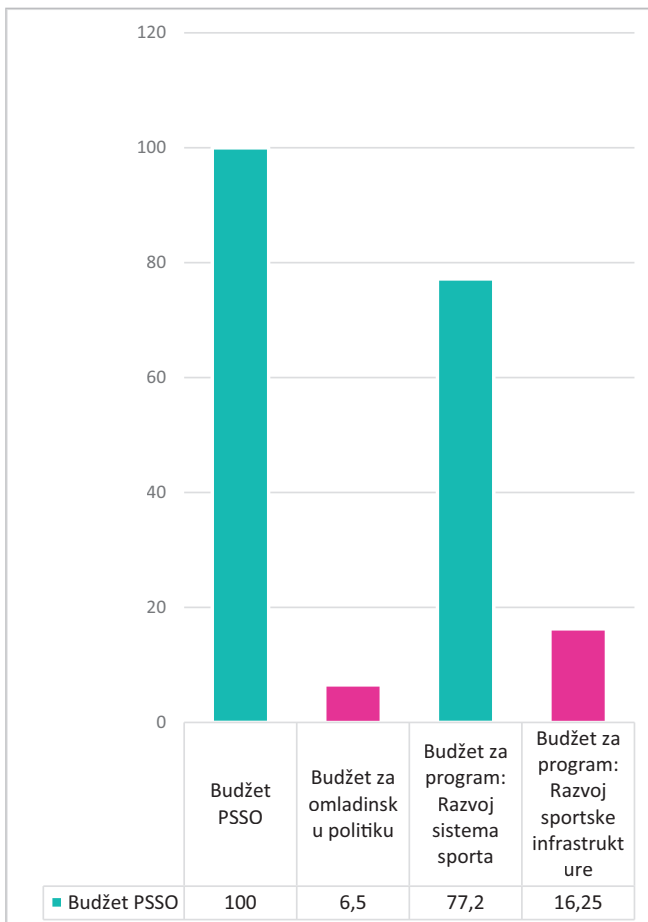
Programska aktivnost br.	Naziv programske aktivnosti	Izvor: Opšti prihodi i primanja iz budžeta (RSD)	Ostali izvori (RSD)	Ukupno
1001	Podrška sprovođenju omladinske politike	10.000.000,00	0	10.000.000,00
1002	Podrška funkcionisanju Kancelarije za mlade i razvijanje kapaciteta aktera omladinske politike	2.000.000,00	0	2.000.000,00
1003	Podrška darovitim mladima u AP Vojvodini	4.500.000,00	0	4.500.000,00

62 Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mesta u Pokrajinskom sekretarijatu za sport i omladinu, https://www.sio.vojvodina.gov.rs/images/Dokumenta/2016/Pravilnik/Pravilnik_sport_i_omladina_novembar_2016_.pdf

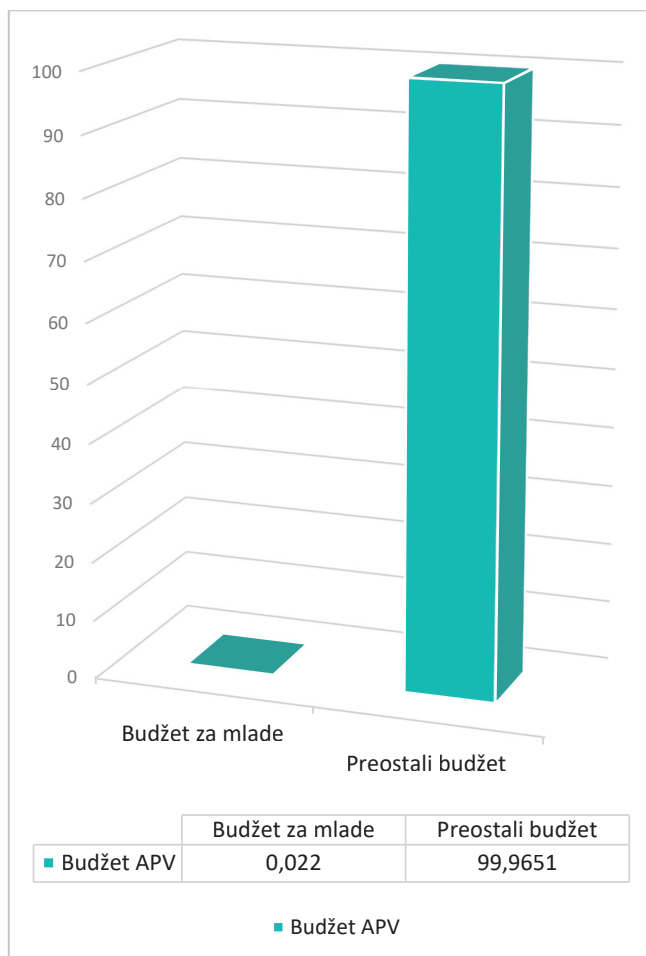
63 Budžet Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2021, <http://www.psf.vojvodina.gov.rs/wp-content/uploads/2020/12/PSO-o-Budzetu-2021-sa-obrazlozenjem.pdf>

Ukupna sredstva u budžetu APV za omladinsku politiku u 2021. iznose 16.500.000 dinara, što predstavlja znatno smanjenje u odnosu na 2020. godinu, kada su iznosila 27.000.000. dinara. Ipak, zbog smanjivanja ukupnog budžeta za Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu, koji za 2021. godinu iznosi 252.297.840 dinara, udeo sredstava za omladinu ostao je 6%.

Grafikon 11. Budžet za omladinsku politiku u okviru budžeta PSSO

Grafikon 12. Budžet za omladinsku politiku u okviru budžeta APV

Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu je u 2021. raspisao sledeće konkurse:

Tabela 23. Konkursi PSSO u 2021. godini

Naziv konkursa	Rok za prijavu na konkurs	Datum objavljivanja rezultata	Dodeljena sredstva (RSD)
Konkurs za finansiranje projekata podrške osnivanja i osnaživanja rada kancelarija za mlade	15. 3. 2021. ⁶⁴	16. 4. 2021. ⁶⁵	2.000.000,00
Konkurs za finansiranje projekata podrške sprovođenja omladinske politike	31. 3. 2021. ⁶⁶	17.5.2021. ⁶⁷	8.000.000,00
Konkurs za finansiranje realizacije programa „Fond za talente“ za 2021. godinu	15. 3. 2021. ⁶⁸	16. 4. 2021. ⁶⁹	1.500.000,00

64 Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu, <https://www.sio.vojvodina.gov.rs/images/Dokumenta/Omladina/Konkursi/2021/Kancelarije2021.pdf>

65 Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu, https://www.sio.vojvodina.gov.rs/images/Dokumenta/Omladina/Konkursi/2021/Odluka_Kancelarije2021.pdf

66 Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu, <https://www.sio.vojvodina.gov.rs/images/Dokumenta/Omladina/Konkursi/2021/OmlPolitika2021.pdf>

67 Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu, [https://www.sio.vojvodina.gov.rs/images/Dokumenta/Omladina/Konkursi/2021/Odluka%20omladinska%20politika%20udruzenja%20\(1\).pdf](https://www.sio.vojvodina.gov.rs/images/Dokumenta/Omladina/Konkursi/2021/Odluka%20omladinska%20politika%20udruzenja%20(1).pdf)

68 Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu, <https://www.sio.vojvodina.gov.rs/images/Dokumenta/Omladina/Konkursi/2021/FondTalenti2021.pdf>

69 Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu, https://www.sio.vojvodina.gov.rs/images/Dokumenta/Omladina/Konkursi/2021/Odluka_Fond_za_talente2021.pdf

Iz analize konkursa može se videti da je dinamika objavljivanja javnih poziva i rezultata donekle brža nego u slučaju Ministarstva omladine i sporta. Ipak, pošto konkursni tekstovi na sajtu Pokrajinskog sekretarijata ne sadrže datum do kojeg se projekat mora izvršiti, detaljnija analiza nije moguća.

3.4. Lokalna omladinska politika

Jedinice lokalne samouprave u Republici Srbiji u skladu sa Zakonom o lokalnoj samoupravi imaju nadležnost da se bave omladinskom politikom. U članu 20. stav 15. nadležnosti JLS navodi se: jedinica lokalne samouprave obavlja i druge poslove od lokalnog značaja određene zakonom (npr. u oblastima odbrane, zaštite i spasavanja, zaštite od požara, **omladinske politike**, zoohigijene i dr.), kao i poslove od neposrednog interesa za građane u skladu sa Ustavom, zakonom i statutom.⁷⁰

Zakon o mladima definiše mere i aktivnosti koje preuzimaju jedinice lokalne samouprave, a koje imaju za cilj unapređivanje društvenog položaja mladih i stvaranje uslova za ostvarivanje njihovih potreba i interesa u svim oblastima koje su od interesa za mlade. Jedinice lokalne samouprave su subjekti omladinske politike, uz Republiku Srbiju i autonomnu pokrajinu nosioci omladinske politike, uz druge subjekte kao što su: ustanove, udruženja koja sprovode omladinske aktivnosti i drugi subjekti koji učestvuju u sprovođenju omladinske politike.⁷¹

Zakon o mladima predviđa nekoliko instrumenata lokalne omladinske politike:

1. Finansiranje lokalne omladinske politike i realizacija Nacionalne strategije za mlade – NSM (sredstva za realizaciju Strategije obezbeđuju se u budžetu Republike Srbije, kao i u budžetu autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave i iz drugih izvora, u skladu sa zakonom).⁷²

70 Zakon o lokalnoj samoupravi, Sl. glasnik RS, br. 129/2007, 83/2014 – dr. zakon, 101/2016 – dr. zakon i 47/2018.

71 Zakon o mladima, Sl. glasnik RS, br. 50/2011, čl. 3

72 Isto, čl. 12, st. 1.

2. Lokalne akcione planove za mlade – LAPM (u skladu sa NSM, autonomna pokrajina i jedinica lokalne samouprave utvrđuju akcione planove za sprovođenje Strategije na svojoj teritoriji i u svom budžetu obezbeđuju sredstva za realizaciju tih planova).⁷³
3. Savet za mlade jedinice lokalne samouprave (radi usklađivanja aktivnosti u vezi sa ostvarivanjem omladinske politike na teritoriji autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave, nadležni organ autonomne pokrajine i nadležni organ jedinice lokalne samouprave može osnovati pokrajinski, gradski i opštinski savet za mlade).⁷⁴
4. Kancelarija za mlade (Radi obezbeđivanja uslova za aktivno uključivanje mladih u život i rad društvene zajednice, osnaživanja mladih, pružanja podrške organizovanju različitih društvenih aktivnosti mladih, učenju i kreativnom ispoljavanju potreba mladih, jedinica lokalne samouprave može, u okviru svojih ovlašćenja, potreba i mogućnosti, osnovati kancelariju za mlade. Kancelarija za mlade finansira se iz budžeta jedinice lokalne samouprave, kao i iz drugih izvora, a aktivnosti se realizuju u skladu sa NSM i lokalnim akcionim planovima za mlade).⁷⁵
5. Uključivanje udruženja mladih, udruženja za mlade i njihovih saveza u sprovođenje lokalne omladinske politike (finansiranje potreba i interesa mladih u jedinici lokalne samouprave vrši se u skladu sa interesima i potrebama jedinice lokalne samouprave – podsticanje udruženja mladih, udruženja za mlade i saveza da učestvuju u sprovođenju omladinske politike, uključujući izgradnju kapaciteta udruženja mladih, na teritoriji lokalne samouprave).⁷⁶
6. Osnivanje i rad klubova za mlade, omladinskih centara i sl.⁷⁷

---

73 Isto, čl. 12, st. 2.

74 Isto, čl. 17.

75 Isto, čl. 18.

76 Isto, čl. 26.

77 Isto.

U sklopu istraživanja Krovne organizacije mladih Srbije i Grupe za analizu i kreiranje javnih politika o lokalnim savetima za mlade,⁷⁸ prikupljeni su i podaci o ostalim instrumentima lokalne omladinske politike. Ovde ćemo pojedinačno predstaviti sve instrumente, a u vezi sa Savetom za mlade jedinica lokalne samouprave samo ćemo navesti brojčane nalaze. Svi nalazi lokalne omladinske politike rađeni su za sve opštine i gradove (osim teritorije Kosova i Metohije, zbog drugačije teritorijalne i organizacione strukture, a u skladu sa rezolucijom Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1244).

1) Finansiranje lokalne omladinske politike:

Ranije urađena istraživanja (Fondacija Ana i Vlade Divac i Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih iz 2020. godine) ovu temu su ispitivala na uzorku opština i gradova, mada su i tada rezultati bili poprilično skromni.

Istraživanje je pokazalo da 52 jedinice lokalne samouprave (35,9%) od 145 nemaju opredeljena sredstva za finansiranje lokalne omladinske politike.

Tabela 24. Jedinice lokalne samouprave koje nemaju opredeljena sredstva za finansiranje lokalne omladinske politike

<p>Bez finansiranja lokalne omladinske politike 52 (35,9%) od 145 jedinica lokalne samouprave</p>	<p>Bogatić, Vladimirci, Koceljeva, Ljubovija, Mali Zvornik, Valjevo, Ljig, Ub, Veliko Gradište, Golubac, Žabari, Žagubica, Kučevo, Lapovo, Paraćin, Svilajnac, Majdanpek, Zaječar, Sokobanja, Arilje, Kosjerić, Požega, Gornji Milanovac, Lučani, Aleksandrovac, Čičevac, Gadžin Han, Doljevac, Merošina, Svrlijig, Blace, Prokuplje, Bela Palanka, Dimitrovgrad, Medveđa, Bačka Topola, Odžaci, Bački Petrovac, Mali Idoš, Bač, Žabalj, Sremski Karlovci, Titel, Ada, Novi Kneževac, Čoka, Zrenjanin, Alibunar, Vršac, Irig, Pećinci, Ruma</p>
---	---

78 Svi podaci na osnovu: Boban Stojanović, *Lokalna omladinska politika: Saveti za mlade jedinica lokalne samouprave*, Krovna organizacija mladih Srbije i Grupa za analizu i kreiranje javnih politika, Beograd, 2021.

Od 93 jedinice lokalne samouprave koje imaju predviđeno budžetsko finansiranje lokalne omladinske politike, čak 41 (28,3% od ukupnog broja) jedinica lokalne samouprave izdvaja manje od milion dinara za lokalnu omladinsku politiku.

Šesnaest jedinica lokalne samouprave izdvaja između jedan i dva miliona dinara za lokalnu omladinsku politiku.

Tabela 25. Jedinice lokalne samouprave koje imaju između 1 i 2 miliona dinara budžet za lokalnu omladinsku politiku

<p>Budžet između 1 i 2 miliona dinara 16 (11%) od 145 jedinica lokalne samouprave</p>	<p>Topola, Čuprija, Bor, Kladovo, Nova Varoš, Čačak, Tutin, Vlasotince, Bosilegrad, Subotica, Kikinda, Bela Crkva, Kula, Bačka Palanka, Temerin, Sremska Mitrovica</p>
---	--

Dvadeset jedinica lokalne samouprave izdvaja između dva i 10 miliona dinara za lokalnu omladinsku politiku.

Tabela 26. Jedinice lokalne samouprave koje imaju između 2 i 10 miliona dinara budžet za lokalnu omladinsku politiku

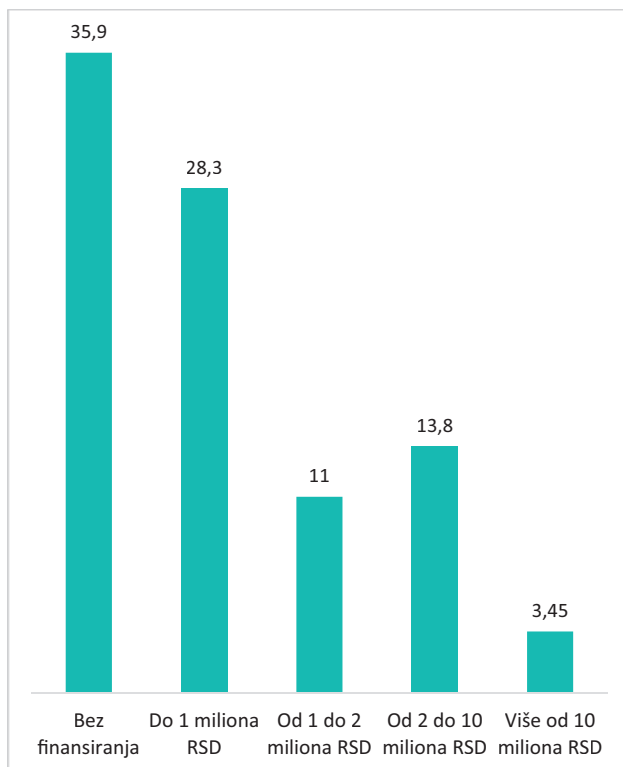
<p>Budžet između 2 i 10 miliona dinara 20 (13,8%) od 145 jedinica lokalne samouprave</p>	<p>Loznica, Aranđelovac, Rekovac, Priboj, Sjenica, Užice, Ivanjica, Raška, Aleksinac, Babušnica, Lebane, Crna Trava, Vranje, Kovačica, Pančevo, Plandište, Apatin, Sombor, Vrbas, Šid</p>
--	---

Pet jedinica lokalne samouprave izdvaja više od 10 miliona dinara za lokalnu omladinsku politiku.

Tabela 27. Jedinice lokalne samouprave koje imaju više od 10 miliona dinara budžet za lokalnu omladinsku politiku

<p>Budžet više od 10 miliona dinara 5 (3,45%) od 145 jedinica lokalne samouprave</p>	<p>Beograd, Novi Pazar, Kruševac, Leskovac, Novi Sad</p>
--	--

Grafikon 13. Finansiranje lokalne omladinske politike u % jedinica lokalne samouprave

2) Lokalni akcioni planovi za mlade (LAPM):

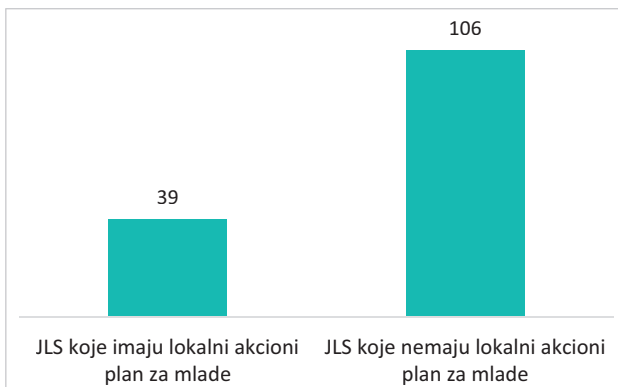
O tome da se lokalna omladinska politika ne sprovodi na optimalnom nivou, možda najbolje govori podatak da čak 106 (73,1%) jedinica lokalne samouprave nema važeći lokalni akcioni plan za mlade.

Tabela 28. Jedinice lokalne samouprave koje nemaju važeći lokalni akcioni plan za mlade

Bez lokalnog akcionog plana za mlade
106 (73,1%) od 145
jedinica lokalne samouprave

Beograd, Vladimirci, Koceljeva, Krupanj, Ljubovija, Mali Zvornik, Valjevo, Lajkovac, Ljig, Miočica, Osečina, Ub, Velika Plana, Smederevska Palanka, Veliko Gradište, Golubac, Žabari, Žagubica, Kučevo, Malo Crniće, Petrovac na Mlavi, Batočina, Knić, Kragujevac, Rača, Topola, Lapovo, Despotovac, Paraćin, Rekovac, Svilajnac, Kladovo, Majdanpek, Negotin, Boljevac, Knjaževac, Sokobanja, Arilje, Bajina Bašta, Kosjerić, Nova Varoš, Požega, Priboj, Prijepolje, Sjenica, Užice, Čajetina, Gornji Milanovac, Lučani, Kraljevo, Novi Pazar, Tutin, Aleksandrovac, Brus, Varvarin, Trstenik, Ćićevac, Aleksinac, Merošina, Ražanj, Blace, Žitorađa, Bela Palanka, Niš, Dimitrovgrad, Pirot, Bojnik, Vlasotince, Leskovac, Medveđa, Crna Trava, Bosilegrad, Bujanovac, Vranje, Preševo, Subotica, Odžaci, Bačka Topola, Apatin, Mali Idoš, Bač, Bački Petrovac, Beočin, Žabalj, Srbobran, Sremski Karlovci, Titel, Ada, Senta, Čoka, Žitište, Nova Crnja, Novi Bečej, Sečanj, Alibunar, Bela Crkva, Vršac, Kovčica, Kovin, Pančevo, Indija, Pećinci, Ruma, Sremska Mitrovica, Stara Pazova, Šid

Grafikon 14. Broj JLS u odnosu na postojanje lokalnog akcionog plana za mlade

3) Saveti za mlade jedinica lokalne samouprave:

Istraživanje lokalnih saveta za mlade pokazalo je da čak 66 od 145 (45,5%) jedinica lokalne samouprave nema savet za mlade. Dodatna analiza o inkluzivnosti i funkcionalnosti lokalnih saveta za mlade pokazala je da se tek sedam lokalnih saveta za mlade može okarakterisati kao inkluzivno i funkcionalno, a da je najveći broj osnovanih saveta za mlade u stvari u kategoriji „osnovanih da bi se zadovoljila forma osnivanja“ (29 lokalnih saveta za mlade, što čini 43,9% od broja osnovanih saveta za mlade).

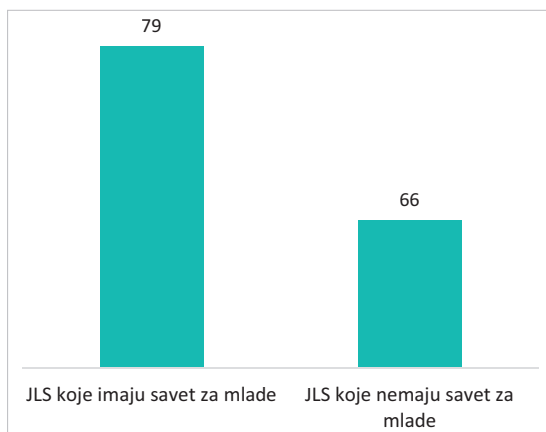
Tabela 29. Saveti za mlade jedinica lokalne samouprave

<p>6. grupa – bez saveta za mlade 66 (45,5%) od 145 jedinica lokalne samouprave</p>	<p>Beograd, Bogatić, Vladimirci, Koceljeva, Ljubovija, Valjevo, Lajkovac, Ljig, Mionica, Ub, Velika Plana, Smederevska Palanka, Golubac, Žabari, Žagubica, Kučevo, Malo Crniće, Petrovac na Mlavi, Arandjelovac, Rača, Topola, Despotovac, Paraćin, Jagodina, Svilajnac, Čuprija, Kladovo, Majdanpek, Negotin, Arilje, Bajina Bašta, Kosjerić, Nova Varoš, Požega, Priboj, Prijepolje, Sjenica, Čajetina, Gornji Milanovac, Ivanjica, Lučani, Vrnjačka Banja, Novi Pazar, Tutin, Brus, Čičevac (u međuvremenu formiran), Doljevac, Merošina, Svrljig, Blace, Žitorađa, Kuršumlija, Babušnica, Bela Palanka, Leskovac, Vladičin Han, Subotica, Kula, Odžaci, Vrbas, Ada, Čoka, Sečanj, Bela Crkva, Sremska Mitrovica, Stara Pazova</p>
<p>5. grupa – saveti za mlade osnovani da bi se zadovoljila forma 29 (20%) od 145 jedinica lokalne samouprave</p>	<p>Krupanj, Osečina, Batočina, Knić, Knjaževac, Sokobanja, Aleksandrovac, Ražanj, Prokuplje, Dimitrovgrad, Pirot, Bojnik, Vlasotince, Leskovac, Bosilegrad, Bujanovac, Preševo, Mali Iđoš, Beočin, Žabalj, Titel, Kikinda, Žitište, Zrenjanin, Kovačica, Pančevo, Indija, Pećinci, Šid</p>

<p>4. grupa – neinkluzivni, delimično funkcionalni saveti za mlade 12 (8,3%) od 145 jedinica lokalne samouprave</p>	<p>Smederevo, Požarevac, Lapovo, Čačak, Raška, Varvarin, Trstenik, Aleksinac, Sremski Karlovci, Nova Crnja, Novi Bečej, Plandište</p>
<p>3. grupa – inkluzivni, ali nefunkcionalni saveti za mlade 16 (11%) od 145 jedinica lokalne samouprave</p>	<p>Mali Zvornik, Veliko Gradište, Gadžin Han, Medveđa, Crna Trava, Vranje, Trgovište, Bačka Topola, Bačka Palanka, Srbobran, Temerin, Kanjiža, Novi Kneževac, Vršac, Opovo, Irig</p>
<p>2. grupa – inkluzivni, delimično funkcionalni saveti za mlade 12 (8,3%) od 145 jedinica lokalne samouprave</p>	<p>Šabac, Rekovac, Bor, Boljevac, Zaječar, Užice, Kraljevo, Kruševac, Lebane, Bački Petrovac, Bečej, Alibunar</p>
<p>2.A grupa – neinkluzivni funkcionalni saveti za mlade 3 (2,1%) od 145 jedinica lokalne samouprave</p>	<p>Niš, Bač, Novi Sad</p>
<p>1 grupa – inkluzivni i funkcionalni saveti za mlade koji utiču na kreiranje lokalne omladinske politike 7 (4,8%) od 145 jedinica lokalne samouprave</p>	<p>Loznica, Kragujevac, Apatin, Sombor, Senta, Kovin, Ruma</p>

Grafikon 15. Broj JLS u odnosu na postojanje saveta za mlade

4) Kancelarije za mlade:

Istraživanje je pokazalo da 52 (35,9%) jedinice lokalne samouprave nemaju formiranu kancelariju za mlade i postoji još 18 (12,4%) jedinica lokalne samouprave koje je imaju formalno formiranu, ali ta kancelarija nema zaposlene.

Tabela 30. Jedinice lokalne samouprave koje nemaju kancelarije za mlade ili je imaju osnovanu, ali bez zaposlenih

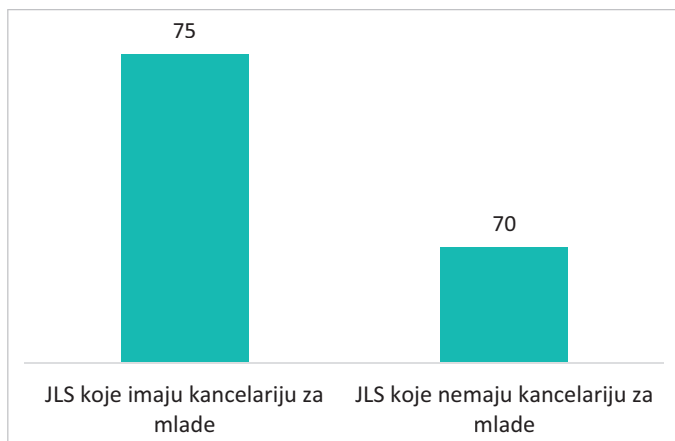
Bez kancelarije za mlade
52 (35,9%) od 145
jedinica lokalne
samouprave

Bogatić, Vladimirci, Koceljeva, Krupanj, Ljubovija, Valjevo, Ljig, Mionica, Ub, Velika Plana, Smederevska Palanka, Veliko Gradište, Golubac, Žagubica, Kučevo, Požarevac, Paraćin, Svilajnac, Ćuprija, Boljevac, Knjaževac, Sokobanja, Arilje, Kosjerić, Požega, Gornji Milanovac, Aleksandrovac, Ćićevac, Gadžin Han, Merošina, Blace, Žitorađa, Bela Palanka, Dimitrovgrad, Medveđa, Mali Iđoš, Apatin, Kula, Odžaci, Bač, Bački Petrovac, Beočin, Žabalj, Titel, Ada, Novi Kneževac, Čoka, Nova Crnja, Alibunar, Kovin, Opovo, Pećinci

Imaju kancelariju za mlade, ali bez zaposlenih 18 (12,4%) od 145 jedinica lokalne samouprave

Mali Zvornik, Knić, Lapovo, Jagodina, Majdanpek, Negotin, Čajetina, Lučani, Brus, Svrlijig, Vladičin Han, Pirot, Crna Trava, Bosilegrad, Bačka Palanka, Sečanj, Irig, Sremska Mitrovica

Grafikon 16. Broj JLS u odnosu na postojanje kancelarije za mlade

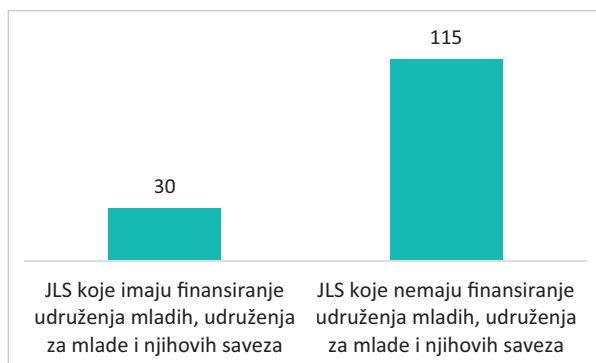
5) *Uključivanje udruženja mladih, udruženja za mlade i njihovih saveza u sprovođenje lokalne omladinske politike:*

U pogledu uključivanja udruženja mladih, udruženja za mlade i njihovih saveza u sprovođenje lokalne omladinske politike i finansiranja projekata i programa za udruženja, istraživanje je pokazalo da 115 (79,3%) jedinica lokalne samouprave nemaju opredeljena sredstva za finansiranje udruženja mladih i za mlade (udruženja građana) za sprovođenje lokalne omladinske politike.

Tabela 31. Jedinice lokalne samouprave koje imaju finansiranje udruženja za sprovođenje lokalne omladinske politike

Finansiranje udruženja 30 (20,7%) od 145 jedinica lokalne samouprave	Beograd, Šabac, Petrovac na Mlavi, Požarevac, Kragujevac, Jagodina, Čuprija, Bajina Bašta, Prijepolje, Užice, Ivanjica, Čačak, Kruševac, Trstenik, Niš, Pirot, Lebane, Leskovac, Crna Trava, Subotica, Apatin, Kula, Sombor, Bečeј, Novi Sad, Kanjiža, Senta, Novi Bečeј, Pančevo, Plandište
---	--

Grafikon 17. Broj JLS u odnosu na finansiranje udruženja mladih, udruženja za mlade i njihovih saveza

Javnosti je za oko posebno zapao jedan od javnih konkursa jedinice lokalne samouprave tokom 2021. godine. Gradska uprava za sport i omladinu grada Novog Sada – Kancelarija za mlade raspisala je javni konkurs za finansiranje programa od javnog interesa kojima se realizuje Projekat „Novi Sad – grad mladih, Srbija – zemlja mladih“ u 2021. godini za saveze udruženja mladih i/ili udruženja za mlade koji imaju sedište i svoju aktivnost realizuju na teritoriji grada Novog Sada, upisani su u registar kod nadležnog organa i Jedinствenu evidenciju udruženja mladih, udruženja za mlade i njihovih saveza, i imaju relevantno iskustvo u realizaciji Projekta „Novi Sad – Evropska prestonica mladih 2019. godine“, sa ukupnim planiranim sredstvima od 30 miliona dinara.⁷⁹

79 Videti tekst konkursa na <https://www.kzm.novisad.rs/wp-content/uploads/2021/03/Текст-конкурса-Нови-Сад-град-младих-Србија-земља-младих.pdf>.

Komisija za stručni predlog podnetih predloga programa utvrdila je Listu vrednovanja i rangiranja prijavljenih programa po javnom konkursu i dala predlog da se savezu udruženja OPENS dodeli celokupan iznos od 30 miliona dinara, kao i da se preostalih 18 prijava oceni sa 0 bodova zbog formalnih neispunjenosti uslova zadatih konkursom.⁸⁰ Na ovu listu vrednovanja podnet je, između ostalog, i prigovor, kojim se traži obrazloženje neispunjenosti uslova, jednom od udruženja je obrazloženo da se prigovor ne uvažava jer je to udruženje registrovano kao udruženje u APR-u, a u Jedinственој evidenciji MOS-a kao udruženje za mlade, a da je u javnom konkursu propisano da učesnici javnog konkursa mogu biti: savezi udruženja mladih i/ili udruženja za mlade.⁸¹ Nije najtačnije jasno zašto je ovo udruženje (a moguće i ostalih 17 udruženja) odbijeno po ovom osnovu.

Na osnovu predloga Liste vrednovanja, gradsko veće Grada Novog Sada donelo je rešenje o odobrenju programa⁸² i savezu udruženja OPENS dodeljeno je svih 30 miliona dinara planiranih ovim javnim konkursom. Ovakvi netransparentni procesi i nejasne odluke o prigovorima, kao i dodeljivanje svih sredstava samo jednom udruženju otvaraju sumnje u racionalnost, svrsishodnost i opravdanost ovako sprovedenih javnih konkursa za finansiranje lokalne omladinske politike.

6) Omladinski klubovi (klubovi za mlade, omladinski centri):

Istraživanje je pokazalo da čak 119 (82,1%) od 145 jedinica lokalne samouprave nema omladinski klub.

---

80 Videti listu vrednovanja i rangiranja Komisije za stručni pregled podnetih predloga programa na <https://www.kzm.novisad.rs/wp-content/uploads/2021/03/Листа-вредновања-и-рангирања-пријављених-програма.pdf>.

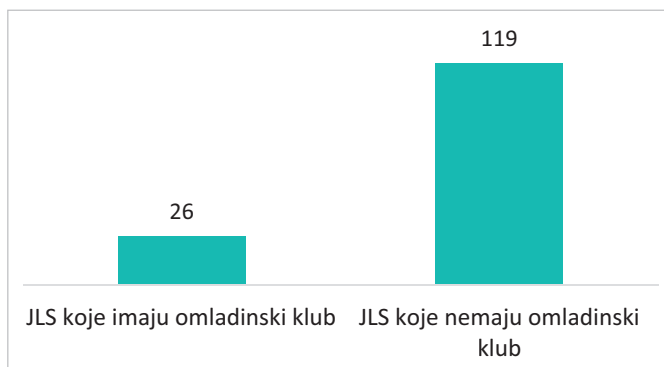
81 Odgovor na prigovor na Listu vrednovanja, Grad Novi Sad, Komisija za stručni pregled podnetih predlog programa od javnog interesa kojima se realizuje projekat „Novi Sad – grad mladih, Srbija – zemlja mladih“, br. 137/2021 od 15. 4. 2021. godine.

82 Videti rešenje gradskog veća na <https://www.kzm.novisad.rs/wp-content/uploads/2021/04/Решење-о-одобравању-програма-од-јавног-интереса-којим-се-реализује-Пројекат-„Нови-Сад---град-младих-Србија---земља-младих“-у-2021.-години.pdf>.

Tabela 32. Jedinice lokalne samouprave koje imaju omladinski klub

Omladinski klub 26 (17,9%)	Loznica, Kragujevac, Despotovac (2), Rekovac, Priboj, Sjenica, Nova Varoš, Užice, Ivanjica, Čačak, Vrnjačka Banja, Raška, Kruševac, Vladičin Han, Niš, Prokuplje, Leskovac, Crna Trava, Subotica, Sombor, Bečej, Temerin, Novi Sad, Kanjiža, Zrenjanin, Pančevo
-------------------------------	---

Grafikon 18. Broj JLS u odnosu na postojanje omladinskog kluba

Istraživanje je pokazalo da tek šest (4,2%) od 145 jedinica lokalne samouprave ima sve instrumente lokalne omladinske politike.

Tabela 33. Lokalne samouprave koje imaju svih šest instrumenata lokalne omladinske politike

JLS koje imaju sve instrumente lokalne omladinske politike 6 (4,1%) od 145 jedinica lokalne samouprave	Čačak, Kruševac, Sombor, Bečej, Novi Sad, Kanjiža
---	---

Istraživanje je takođe pokazalo da 23 (15,9%) od 145 jedinica lokalne samouprave nemaju nijedan instrument lokalne omladinske politike.

Tabela 34. Jedinice lokalne samouprave koje nemaju nijedan od 6 instrumenata lokalne omladinske politike

<p>JLS koje nemaju nijedan instrument lokalne omladinske politike 23 (15,9%) od 145 jedinica lokalne samouprave</p>	<p>Vladimirci, Koceljeva, Ljubovija, Valjevo, Ljig, Ub, Velika Plana, Golubac, Žagubica, Paraćin, Svilajnac, Majdanpek, Arilje, Kosjerić, Požega, Gornji Milanovac, Lučani, Merošina, Blace, Bela Palanka, Odžaci, Ada, Čoka</p>
---	--

3.5. Koordinaciono telo za praćenje tokova iz oblasti ekonomskih migracija u Republici Srbiji

Koordinaciono telo za praćenje tokova iz oblasti ekonomskih migracija u Republici Srbiji osnovano je odlukom Vlade Republike Srbije od 31. januara 2019. godine. Nakon izbora nove vlade, 28. oktobra 2020, nema podataka o ponovnom formiranju ovog tela.

Koordinaciono telo, u koje su ušli članovi Vlade, imalo je zadatak da se sastaje jednom u dva meseca i po potrebi, a o svom radu izveštava Vladu na svakih 90 dana. Ovo telo je pokrenulo inicijativu za donošenje Strategije o ekonomskim migracijama Republike Srbije za period 2021–2027. godine, koja je usvojena 27. februara 2020. godine.

Strategijom je predviđeno da će Vlada donositi trogodišnje akcione planove za njeno sprovođenje. Rasprava o Akcionom planu za period 2021–2023. sprovedena je u januaru i februaru 2021, ali predlog se, do zaključenja ovog izveštaja, još nije našao na dnevnom redu Vlade Srbije. (Više o Strategiji u odeljku *Normativni okvir* Alternativnog izveštaja).

3.6. Organizacije mladih, organizacije za mlade, neformalna udruženja i njihovi savezi

Radi obavljanja omladinskih aktivnosti, unapređenja uslova za lični i društveni razvoj mladih prema njihovim potrebama i mogućnostima i uključivanja mladih u društveni život zajednice i njihovog informisanja,

mogu se osnivati udruženja mladih i udruženja za mlade, u skladu sa zakonom kojim se uređuju osnivanje i pravni položaj udruženja.

Udruženje mladih je udruženje koje je upisano u registar i deluje u skladu sa zakonom kojim se uređuju osnivanje i pravni položaj udruženja, a čije članstvo čine najmanje dve trećine mladih i čiji su ciljevi ili oblast ostvarivanja ciljeva usmereni na mlade.

Udruženje za mlade je udruženje koje je upisano u registar i deluje u skladu sa zakonom kojim se uređuje osnivanje i pravni položaj udruženja, a čiji su ciljevi ili oblast ostvarivanja ciljeva, pored ostalog, usmereni i na mlade.

Mladi mogu da se udružuju i u **neformalna udruženja** čiji su ciljevi ili oblast ostvarivanja ciljeva usmereni na mlade, a koja deluju u skladu sa zakonom kojim se uređuju osnivanje i pravni položaj udruženja.⁸³

Udruženja mladih i udruženja za mlade najčešće su isporučioi usluga za mlade, kako na lokalnom, tako i na nacionalnom nivou, koje država, pokrajina, grad, opština ili mesna zajednica ne dostavljaju mladima, a koje su odgovor i intervencija na rastuće i aktuelne probleme mladih ljudi i mogućnosti razvoja u lokalnim sredinama.

Sva registrovana udruženja mladih i udruženja za mlade mogu se, radi ostvarivanja zajedničkih ciljeva i interesa, udruživati u **saveze**, čiji su ciljevi i oblast ostvarivanja ciljeva usmereni na mlade. Status **krovnog saveza** stiče onaj savez u koji se udruži najmanje 60 registrovanih udruženja koja imaju sedište na teritoriji najmanje dve trećine upravnih okruga u Republici Srbiji i najmanje dve godine sprovode omladinske aktivnosti u više jedinica lokalne samouprave i koji okuplja najmanje 2000 individualnih, jednom upisanih, članova, od kojih je najmanje dve trećine mladih. Krovni savez predstavlja i zastupa interese svojih članova, predlaže kandidate za Savet za mlade i učestvuje u procesu izrade i sprovođenja Strategije i drugih dokumenata iz oblasti omladinske politike.⁸⁴ Krovna organizacija mladih Srbije je 2020. godine stekla status krovnog saveza.

83 Zakon o mladima, Sl. glasnik RS, br. 50/2011, čl. 13, http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_mladima.html

84 Zakon o mladima, čl. 14.

Prema poslednjoj dostupnoj bazi evidencije udruženja na dan 1. mart 2019. godine, u jedinstvenu evidenciju upisano je ukupno 1.457 udruženja mladih i za mlade i njihovih saveza.⁸⁵ **Od tada baza nije ažurirana.**

Stubovi omladinske politike u Srbiji su i savezi koji su partneri MOS-u u planiranju i realizaciji omladinske politike u Srbiji. Uz KOMS, to su još i Nacionalna asocijacija praktičara/ki omladinskog rada (NAPOR) i Nacionalna asocijacija kancelarija za mlade (Nacionalna KZM).

Nacionalna asocijacija praktičara/ki omladinskog rada (NAPOR)

Nacionalna asocijacija praktičara/ki omladinskog rada⁸⁶ je strukovni i reprezentativni savez udruženja koja sprovode omladinski rad, kao i omladinskih radnika na nacionalnom nivou. Misija NAPOR-a je stvaranje i razvijanje uslova za osiguranje kvaliteta i prepoznavanje omladinskog rada u cilju razvoja potencijala mladih i omladinskih radnika, koji doprinose dobrobiti lokalne zajednice i društva. NAPOR je neprofitni, nestranački savez udruženja građana koji se zalaže za sistematsku brigu o mladima, promoviše sigurno okruženje i mogućnosti za lični i socijalni razvoj mladih kako bi postali aktivni članovi društva.⁸⁷ Od 2019. godine, *omladinski radnik* smatra se zanimanjem i ima svoju šifru u Jedinstvenom kodeksu šifara za evidenciju Nacionalne službe za zapošljavanje. Ovo zanimanje upisano je pod šifrom 3412.03. Omladinski radnik je stručno lice, angažovano u organizacijama civilnog društva/institucijama/lokalnoj samoupravi, koje sprovodi aktivnosti omladinskog rada, a čije su kompetencije definisane standardima zanimanja u oblasti omladinskog rada. Kompetencije se mogu steći kroz formalno, neformalno i informalno obrazovanje i učenje.⁸⁸

85 Evidencija udruženja mladih i za mlade i njihovih saveza, <https://www.mos.gov.rs/o-ministarstvu/sektor-za-omladinu/evidencija-udruzenja>

86 NAPOR, <http://www.napor.net/sajt/index.php/sr-yu/>

87 Ivana Andrašević et al., *Rečnik omladinske politike*, KOMS, Beograd, 2017, str. 43.

88 <http://koms.rs/vesti/omladinskia-radnikca-je-zanimanje/>

NAPOR od februara 2020. učestvuje u regionalnom projekatu „Pod lupom: Ruralni omladinski rad“. Ova organizacija navodi⁸⁹ da se ruralna omladina, koja u Srbiji broji oko 450.000 mladih, stalno suočava sa jednim ili više izazova povezanih sa osnovnom ekonomskom i socijalnom infrastrukturom. Njihov pristup kvalitetnim omladinskim uslugama koje pružaju mogućnosti za lični i društveni razvoj vrlo su ograničeni i često potpuno nepristupačni. Stoga je važno kreirati programe rada sa mladima tamo gde su mladi i na osnovu njihovih potreba.

U okviru projekta sprovedeno je istraživanje „Pod lupom: Mladi na selu“⁹⁰, koje je objavljeno u decembru 2020. Istraživanje je obuhvatilo deset oblasti: socio-ekonomski status mladih, zdravlje i rizično ponašanje, obrazovanje, rad i zapošljavanje, participacija, porodica i partnerstvo, slobodno vreme, vrednosti i poverenje mladih, zadovoljstvo životom i upotreba digitalnih tehnologija. Ovaj dokument prvi je u Srbiji koji na jednom mestu objedinjuje sve podatke koji se odnose na život i navike mladih u ruralnim sredinama. U junu 2021. godine u Beogradu⁹¹ i Novom Sadu⁹² održane su diskusije na temu mladih na selu koje su uključile i predstavnike Ministarstva omladine i sporta i Pokrajinskog sekretarijata za sport i omladinu.

Nacionalna asocijacija kancelarija za mlade (Nacionalna KZM)

Nacionalna asocijacija kancelarija za mlade⁹³ je savez gradova i opština Republike Srbije koje imaju kancelariju za mlade i aktivno se bave razvojem omladinske politike na lokalnom nivou. Osnovana je

89 NAPOR, <http://www.napor.net/sajt/index.php/sr-yu/medjunarodni-projekti/under-the-loupe-rural-youth-work>

90 Dragan Stanojević; Vladimir Mentus, *Pod lupom: Mladi na selu*, Nacionalna asocijacija praktičara/ki omladinskog rada, Novi Sad, 2020, http://www.napor.net/sajt/images/Dokumenta/Pod_Lupom_Mladi_na_selu_final.pdf

91 NAPOR, <http://www.napor.net/sajt/index.php/sr-yu/518-koliko-su-selapomeri-mladih>

92 NAPOR, <http://www.napor.net/sajt/index.php/sr-yu/520-sta-je-potrebno-mladima-u-ruralnim-sredinama-a-sta-institucije-mogu-da-ispune>

93 Nacionalna KZM, <http://www.asocijacijakzm.org/>

od strane 56 jedinica lokalnih samouprava koje imaju kancelariju za mlade, a radi umrežavanja, razmene iskustava i dobrih praksi kancelarija za mlade, pružanja kontinuirane podrške razvoju kapaciteta koordinatora i obezbeđivanja kvaliteta omladinske politike na lokalnom nivou. Aktivnosti Nacionalne KZM obavljaju se u saradnji sa lokalnim i nacionalnim partnerskim institucijama i organizacijama, nadležnim ministarstvima i drugim telima koja se bave omladinskom politikom.⁹⁴

Zaključak i preporuke

Vanja Udovičić ostao je ministar omladine i sporta i nakon izbora 2020. godine. Posle dužeg perioda, popunjeno je mesto pomoćnika ministra za omladinu, ali samo sa osobom u statusu vršioca dužnosti. Udeo sredstava za omladinsku politiku u ukupnim budžetskim sredstvima namenjenim MOS-u smanjio se u odnosu na prethodnu godinu. Ministarstvo je donekle poboljšalo dinamiku sprovođenja konkursa skraćujući vreme čekanja na odluku o dodeli sredstava, ali je model objavljivanja rezultata i pitanje efikasnosti dodele sredstava ponovo otvoreno, kao i prethodne godine. U oblasti Saveta za mlade, deluje da je Savet nakon izbora novih članova iz reda mladih počeo sa aktivnijim radom i nametanjem velikog broja tema i inicijativa. U Pokrajinskom sekretarijatu za sport i omladinu (PSSO) nakon pokrajinskih izbora 2020. došlo je do kadrovskih promena na vrhu organizacije. PSSO još uvek ima problem neažurnosti kada je reč o izveštavanju javnosti o sprovođenju strateških dokumenata. U 2021. godini, budžet Sekretarijata za sprovođenje omladinske politike značajno je smanjen u apsolutnom smislu. U oblasti lokalne omladinske politike, nalazi dobijeni u istraživanju su poražavajući. Ispostavilo se da instrumente lokalne omladinske politike koji su predviđeni Zakonom o mladima a koji su fakultativni za jedinice lokalne samouprave veliki broj JLS nije implementirao u svoj rad. Mali broj funkcionalnih i inkluzivnih saveta za mlade jedinica lokalne samouprave, veliki broj JLS bez lokalnih akcionih planova za mlade, veliki broj JLS bez kance-

94 Ivana Andrašević et al., *Rečnik omladinske politike*, KOMS, Beograd, 2017, str. 41

larija za mlade, veliki broj JLS koje ne izdvajaju sredstva za mlade, veoma mali broj JLS koje izdvajaju novac za udruženja za sprovođenje strategije za mlade i veoma mali broj JLS koje imaju omladinski klub govori nam o tome da fakultativni instrumenti definisani Zakonom o mladima u realnosti ne funkcionišu. Koordinaciono telo za praćenje tokova iz oblasti ekonomskih migracija nije ponovo formirano nakon izbora nove vlade. Vlada je u januaru donela Akcioni plan za sprovođenje Nacionalne strategije o ekonomskim migracijama u Republici Srbiji za period 2021–2023.

- Podsticati formiranje odvojenog resornog ministarstva koje bi se isključivo bavilo mladima (Ministarstvo omladine ili Ministarstvo za mlade) ili formiranje nezavisne Nacionalne agencije za mlade. (Akteri: Narodna skupština RS; političke partije; Vlada RS; MOS; Savet za mlade; KOMS, NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade).
- Neophodno je imenovati pomoćnika ministra zaduženog za omladinu u punom mandatu kako bi se prevazišla ograničenja v. d. statusa. (Akteri: Vlada RS, MOS)
- Programi i projekti koje Ministarstvo omladine i sporta finansira moraju da imaju redovne godišnje cikluse i da se programi i projekti realizuju kontinuirano, uz najviše dva meseca prelaznog perioda između konkursa. Ovo podrazumeva da se projektni konkursi raspisuju u toku trajanja prethodnog, a da se sa realizacijom projekata kreće najkasnije u martu i da traju do kraja godine (Akteri: MOS, Sektor za omladinu MOS; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade).
- Imajući u vidu rezultate konkursa – MOS mora da unapredi i precizira jasnije kriterijume za dodelu sredstava na javnim konkursima. MOS mora da učini javno dostupnim podatke o radu komisije koja odlučuje o dodeli sredstava, da podaci o bodovanju prema kriterijumima budu javni, da se omogući uvid u celokupnu konkursnu dokumentaciju i da ceo proces bude u potpunosti transparentan (Akteri: MOS, Sektor za omladinu MOS).
- Sastav komisije koja odlučuje o projektima treba da bude heterogeniji i neophodno je da ona bude sastavljena od pred-

stavnika svih mogućih potencijalnih dobitnika sredstava, pa i ciljnih grupa, a ne samo Vladinog sektora, sa posebnim naglaskom da bi mladi morali da budu deo komisija. Javnim pozivom je neophodno pozvati i imenovati članove ovih komisija, delegirati ih kroz krovne organizacije ili sprovesti javni poziv za pojedince koji će imati preporuke relevantnih organizacija (Akteri: MOS, Sektor za omladinu MOS; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade; Savet za mlade).

- U pogledu realizacije konkursa, neophodno je na minimum smanjiti mogućnost aneksiranja Ugovora o realizaciji i prenamene sredstava, jer se time smanjuje mogućnost nenamenskih trošenja sredstava i izmene projekta koji je komisija odobrila, a kasnije službenik institucije/odgovorno lice samo odobrilo izmene (Akteri: MOS, Sektor za omladinu MOS; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade; Savet za mlade).
- Prema Uredbi, neophodno je praćenje i monitoring poseta svih projekata većih od 500.000 RSD, to će obezbediti odgovorniju realizaciju projekata, poštovanje rokova i umanjenje vraćanja neutrošenih sredstava u budžet R. Srbije, gde sredstva odlaze u druge namene, ne i u fond za konkurse i humanitarne svrhe (Akteri: MOS, Sektor za omladinu MOS; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade; Savet za mlade).
- U kontrolu i praćenje treba da bude uključena komisija, ali i veći broj lica i službi institucije koja raspisuje konkurs/ ministarstva u cilju sprečavanja pranja novca, malverzacija, umanjenja mogućih sukoba interesa i drugih nelegalnih, neprofesionalnih ili neetičkih procedura. Na kraju, ali i tokom realizacije konkursa, neophodno je vrednovati rezultate konkursa. To znači postojanje godišnjeg izveštaja koji nije samo spisak podržanih projekata sa podacima kolika su sredstva korisnici vratili i da li su podneli izveštaj, već dokument koji sadži analize i svake godine konzistentno obrađuje pojedine elemente i podatke. Neophodno je utvrditi strukturu I sadržinu izveštaja i izmeniti pravilnik po kome se sredstva dodeljuju. U procedure vrednovanja i analizu ne mogu biti uključeni

samo članovi komisije i/ili predstavnici institucije koja je raspisala konkurs. Čak i u slučajevima da je komisija sastavljena od predstavnika građana i svih sektora, neophodno je pokrenuti istraživanja, analize i upitnike ka korisnicima sredstava/ciljnoj grupi finansiranih projekata o uslovima, njihovom mišljenju o efektima, unapređenju i sl. Neophodno je komisije, odnosno organe koji ocenjuju konkurse otvoriti za javnost, posebno predstavnike ciljne grupe i zainteresovane strane i tek je tada moguća objektivna ocena javnog konkursa (Akteri: MOS, Sektor za omladinu MOS; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade; Savet za mlade).

- Ministarstvo omladine i sporta uz projektno mora da razvija i dugoročno programsko finansiranje kako bi aktivnosti mogle da se podrže kroz više godina i kako bi rezultati bili kontinuirani i svrsishodniji. (Akteri: MOS, Sektor za omladinu MOS; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade; Savet za mlade).
- Narodna skupština i Vlada Republike Srbije trebalo bi da obezbede više sredstava za sprovođenje NSM i Akcionog plana i da uvećaju budžet sektora za omladinu, kao i delove koji se tiču sprovođenja omladinske politike. Sem ukoliko se sistematski ne smanjuju troškovi države, ne sme da dolazi do opadanja ni apsolutnog iznosa ni udela sredstava koja odlaze na omladinsku politiku, ni na nacionalnom ni na pokrajinskom nivou, kao što se desilo 2021. (Akteri: Narodna skupština RS; Vlada RS; MOS; Ministarstvo finansija; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade).
- U oblasti Saveta za mlade, preporuka je da se dalje intenziviraju sastanci i inicijative i da se ojača saradnja između predstavnika mladih i predstavnika institucija u Savetu za mlade. Unaprediti Poslovnik o radu Saveta za mlade, kojim bi se regulisao intenzitet sastanaka, način podnošenja inicijativa od strane mladih, oblasti rada i slično (Akteri: Savet za mlade, MOS, predstavnici institucija i predstavnici mladih u Savetu za mlade, KOMS, NAPOR, Nacionalna KzM, udruženja mladih i za mlade).
- Unaprediti institucionalni okvir za delovanje Saveta kao što je preciznije definisanje i unapređenje Poslovnika o radu, reguli-

sanje načina biranja članova Saveta za mlade i dužina trajanja mandata (Akteri: Savet za mlade, MOS, predstavnici institucija u Savetu za mlade, predstavnici mladih u Savetu za mlade, Vlada RS).

- Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu trebalo bi da omogućiti sistematičan pregled sprovođenja Akcionog plana politike za mlade u AP Vojvodini za period 2015–2020. godine (Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu).
- Preporuke vezane za sprovođenje konkursa na nacionalnom nivou treba, uz neophodna prilagođavanja, primeniti i na pokrajinskom nivou (Vlada AP Vojvodine, Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu).
- U vezi sa lokalnom omladinskom politikom, neophodno je ući u inkluzivan i transparentan proces izmena Zakona o mladima i Zakona o lokalnoj samoupravi kako bi se instrumenti lokalne omladinske politike (saveti za mlade jedinica lokalne samouprave, kancelarije za mlade, lokalni akcioni planovi za mlade, finansiranje lokalne omladinske politike, finansiranje i uključivanje udruženja mladih i za mlade u proces sprovođenja strategije za mlade na lokalnom nivou i omladinski klubovi) postavili kao obavezni i na način da budu funkcionalni, a skladu sa potrebama i rezultatima prethodnog zakonskog okvira (Akteri: Vlada RS; Narodna skupština; MOS; MDULS; Ministarstvo finansija; jedinice lokalne samouprave; KOMS; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade).

4. NORMATIVNI OKVIR

U ovom delu Alternativnog izveštaja predstavljen je normativni okvir koji reguliše pitanja mladih. Predstavljani su zakoni, strategije i akcioni planovi koji se direktno odnose na ovu populaciju. Ustav Republike Srbije, nažalost, ne prepoznaje mlade kao izdvojenu kategoriju stanovništva. Mladi su snaga i pogon zdrave i jake države i ekonomije, posebna i osetljiva kategorija, te je neophodno u narednom periodu raditi na unapređenju Ustava kako bi pitanja mladih postala državna i nacionalna pitanja.

4.1. Zakon o mladima

Zakon o mladima⁹⁵ usvojen je 2011. godine. Ovaj zakon uređuje mere i aktivnosti koje preduzimaju Republika Srbija, autonomna pokrajina i jedinice lokalne samouprave u cilju unapređenja društvenog položaja mladih i stvaranja uslova za ostvarivanje potreba i interesa mladih u svim oblastima koje su od interesa za mlade. Zakon o mladima ima za cilj stvaranje uslova za podršku mladima u organizovanju, društvenom delovanju, razvoju i ostvarivanju potencijala, na dobrobit pojedinca i društva. Zakon precizira specifičnosti omladinske politike i omladinskog sektora i definiše uloge aktera u oblasti omladinske politike. Neki od osnovnih principa na kojima se zasniva ovaj zakon jesu sistematska podrška mladima, jednake šanse, jačanje mladih i njihove pozicije u društvu, aktivno učešće mladih i društvena odgovornost, itd. Za sprovođenje Zakona o mladima odgovorni su pre svega Vlada RS, odnosno resorno ministarstvo za mlade RS, u saradnji sa drugim ministarstvima i institucijama na republičkom nivou, a na pokrajinskom, odnosno

95 Zakon o mladima, Sl. glasnik RS, br. 50/2011, http://www.paragraf.rs/propsi/zakon_o_mladima.html

lokalnom nivou odgovornost za realizaciju počiva na AP Vojvodini, odnosno na JLS.⁹⁶

Zakon o mladima uglavnom daje deklarativnu podršku stvaranju sistema odgovorne brige o mladima i nije obavezujući. Ne postoje mere praćenja, pa ni kažnjavanja za nepridržavanje ovog zakona, te je neophodno da se zakon revidira i unapredi, što je tokom 2015. godine i započeto, ali taj proces nije završen.

Radna grupa za izradu Nacrta zakona o izmenama i dopunama Zakona o mladima formirana je 2015. godine i održane su konsultacije sa širim krugom javnosti. Nakon toga je formirana uža, posebna radna grupa⁹⁷ 2016. godine, koja je brojala osam članova (šest iz reda resornog ministarstva i dva predstavnika/ce civilnog sektora) sa mandatom do kraja aprila 2017. godine. Radna grupa je prikupila i dala komentare na tekst Zakona o mladima, međutim, zakon nikada nije došao do finalnog nacrta. Poslednji sastanak radne grupe održan je 4. januara 2017. godine. U toku poslednje dve godine održan je niz sastanaka Saveza sa MOS-om i dogovoreno je da se kontinuirano radi i razgovara o Zakonu o mladima, kao i na koji način da se nastavi ceo proces.

Krajem 2018. godine, KOMS, NAPOR i Nacionalna KZM postigli su dogovor o zajedničkim i prioritetnim ciljevima izmene i dopune Zakona o mladima i Zakona o volontiranju kako bi se unapredili institucionalni okviri i stvorili preduslovi za kvalitetnu sistemsku brigu o mladima. Postignuta je saglasnost da se ovo prioritizuje, budući da ovakav zakon nije u dovoljnoj meri u stanju da obezbedi preduslove za bolji položaj mladih, njihovo organizovanje i razvoj u Republici Srbiji.

Iako je u Programu rada Vlade Republike Srbije za 2020. godinu u delu akata koje Vlada predlaže Narodnoj skupštini predviđeno predlaganje zakona o izmenama i dopunama Zakona o mladima, to se nije desilo. Isto je naznačeno u Planu rada Vlade za 2021. godinu.

96 Kosta Čavoški i Radmila Vasić prema: Ivana Andrašević et al., *Rečnik omladinske politike*, KOMS, Beograd, 2017, str. 20.

97 Rešenje o obrazovanju posebne radne grupe za izradu Nacrta zakona o izmenama i dopunama Zakona o mladima, MOS 119–01–45/2016–04.

U okviru projekta „Mladi imaju prednost“, koji se realizovao u 2020. godini – Krovna organizacija mladih Srbije (KOMs) u saradnji sa drugim asocijacijama (NAPOR i Nacionalna KZM) sprovela je analizu efekata Zakona o mladima.⁹⁸

Sredinom 2021. godine, Ministarstvo omladine i sporta objavilo je početak izrade Nacrta zakona o izmenama i dopunama Zakona o mladima.⁹⁹ Ova objava je predviđala prikupljanje pisanih predloga i komentara u periodu od 10 dana (do 14. juna 2021. godine), i to za samo tri definisane oblasti. Nakon toga, najavljeno je da će proces ipak imati formiranu radnu grupu i da će se otvoriti široka javna rasprava u vezi sa izmenama i dopunama Zakona o mladima.¹⁰⁰

4.2. Nacionalna strategija za mlade (NSM) za period od 2015. do 2025. godine

Vlada Republike Srbije je 27. februara 2015. godine usvojila „Nacionalnu strategiju za mlade za period od 2015. do 2025. godine“.¹⁰¹

Principi NSM:

- 1) Podrška ličnom i društvenom osnaživanju mladih,
- 2) Poštovanje ljudskih i manjinskih prava, ravnopravnost i zabrana diskriminacije,
- 3) Jednake šanse za sve,
- 4) Značaj mladih i njihove društvene uloge,
- 5) Aktivno učešće mladih i saradnja,
- 6) Društvena odgovornost i solidarnost.

98 Videti: https://koms.rs/wp-content/uploads/2021/06/1-FINAL_PRVA-DECENIJA-ZOM-izvestaj-sa-preporukama.pdf i <https://koms.rs/wp-content/uploads/2021/06/Prilog-za-izradu-ex-post-analize-ZoM.pdf>

99 MOS, br. 030–01–20/2021-04 od 4. juna 2021. godine.

100 Videti: <https://koms.rs/2021/06/11/zakon-o-mladima-zasto-se-i-tebe-tice/>

101 Nacionalna strategija za mlade za period od 2015. do 2025. godine, Sl. glasnik RS, br. 22/2015, http://www.mos.gov.rs/wp-content/uploads/downloadmanager-files/nacionalna_strategija_za_mlade0101_cyr.pdf

Strateški ciljevi NSM:¹⁰²

- 1) Zapošljivost i zaposlenost mladih žena i muškaraca,
- 2) Kvalitet i mogućnosti za sticanje kvalifikacija i razvoj kompetencija i inovativnost mladih,
- 3) Aktivno učešće mladih žena i muškaraca u društvu,
- 4) Zdravlje i blagostanje mladih žena i muškaraca,
- 5) Uslovi za razvijanje bezbednosne kulture mladih,
- 6) Podrška društvenom uključivanju mladih iz kategorija u riziku od socijalne isključenosti,
- 7) Mobilnost, obim međunarodne saradnje mladih i podrška mladim migrantima,
- 8) Sistem informisanja mladih i znanje o mladima,
- 9) Korišćenje i učešće mladih u kreiranju kulturnih sadržaja.

U januaru 2016. godine formirana je Nacionalna radna grupa za praćenje i sprovođenje Nacionalne strategije za mlade za period od 2015. do 2025. godine¹⁰³. Zadatak ove radne grupe je predlaganje mera radi usklađivanja aktivnosti na sprovođenju Nacionalne strategije za mlade prema dinamici utvrđenoj Akcionim planom sa sprovođenje strategije, praćenje realizacije strategije, učešće u evaluaciji i pripremi godišnjih izveštaja za Vladu o realizaciji strategije.¹⁰⁴ Ne postoje zvanične informacije o broju sastanaka i uspešnosti rada ove radne grupe.

Ministarstvo omladine i sporta se u novembru 2020. godine obratilo Republičkom sekretarijatu za javne politike (RSJP) sa informacijom da planira pokretanje revizije važeće Nacionalne strategije za mlade (2015–2020). RSJP će pružati metodološku podršku ministarstvu kako bi novi dokument bio u potpunosti usaglašen sa Zakonom o planskom sistemu, što podrazumeva i usaglašenost sa ostalim

102 Nacionalna strategija za mlade za period od 2015. do 2025. godine.

103 Odluka o obrazovanju Radne grupe za praćenje i sprovođenje Nacionalne strategije za mlade za period 2015–2025, Službeni glasnik RS, br. 3/16, 95/16 i 83/17

104 Odluka o obrazovanju Radne grupe za praćenje i sprovođenje Nacionalne strategije za mlade za period 2015–2025, čl. 2.

dokumentima javnih politika u kojima su utvrđene mere koje se tiču mladih¹⁰⁵ i očekujemo da revizija ove strategije i formalno uskoro bude otpočeta.

4.3. Akcioni planovi za sprovođenje „Nacionalne strategije za mlade za period od 2015. do 2025. godine“

Prvi Akcioni plan za sprovođenje Nacionalne strategije za mlade usvojen je za period 2015–2017. godine. Detalji o njegovom sprovođenju dostupni su u prethodnim izdanjima Alternativnog izveštaja.

Realizacija Akcionog plana 2018–2020. godina

Trenutno postoje dve evaluacije sprovođenja Nacionalne strategije za mlade za period koji pokriva Akcioni plan 2018–2020. Prvu evaluaciju, za 2018. godinu, uradila je Ninamedija,¹⁰⁶ dok je drugu evaluaciju, za 2019. godinu, sproveo Institut ekonomskih nauka (IEN).¹⁰⁷ Realizacija evaluacije za 2020. godinu planirana je za treći kvartal 2021.¹⁰⁸

Kada se upoređi istraživanje Instituta ekonomskih nauka o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Nacionalne strategije za mlade za 2019. i istraživanje koje je sproveo Ninamedija za 2018. godinu, primećuje se **izrazito poboljšanje situacije za godinu dana**. Na primer, u istraživanju za 2018, **samo 20 od 230 aktivnosti** označeno je kao 100% ispunjeno, dok se u istraživanju za 2019. (koje je sproveo IEN), taj broj popeo na 152 od 230. Isto tako, 2018. je prosek ostvarenosti indikatora da je aktivnost ispunjena bio 34,8%, dok je 2019. on preko 80%.

105 Videti: Boban Stojanović, *(post)KOVID-19 mere i politike za mlade*, Vesminsterska fondacija za demokratiju, Beograd, 2020.

106 Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/storage/2021/02/izvestaj-o-realizaciji-2018-i-indikatori.pdf>

107 Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/public/documents/upload/sport/inspekcija/Godisnja%20evaluacija%20sprvodjenja%20%20NSM%202019.pdf>

108 Informacija na osnovu Zahteva za pristup informacijama od javnog značaja br. 96–00–00019/2021-02/1.

Tabela 35. Sumarni prikaz ostvarenosti indikatora planiranih aktivnosti u 2019. godinu, na osnovu istraživanja Instituta ekonomskih nauka

Strateški cilj (videti odeljak o Nacionalnoj strategiji za mlade)	% ostvarenosti aktivnosti	% ispunjenosti realizovanih indikatora aktivnosti
SC 1	80,55	82,05
SC 2	75	87,98
SC 3	87,75	75,19
SC 4	81,48	94,01
SC 5	95,83	92,04
SC 6	86,71	85,7
SC 7	83,33	96,93
SC 8	64,29	92,31
SC 9	91,67	95,33

U cilju detaljnije analize ovih rezultata, sproveli smo **intervju sa dr Mihajlom Đukićem**,¹⁰⁹ naučnim saradnikom Instituta ekonomskih nauka i rukovodiocem projekta evaluacije sprovođenja Nacionalne strategije za 2019.

Prema rečima dr Đukića, nalazi IEN-a ukazuju da je nesporno tokom 2019. godine intenziviran rad na sprovođenju aktivnosti predviđenih strategijom i Akcionog planom 2018–2020. Ovo je, sa jedne strane, kako kaže, i logično, imajući u vidu da je AP 2018–2020. formalno usvojen decembra 2018. godine i da su aktivnosti koje su sprovedene tokom 2018. godine tek tada dobile formalno utemeljenje, i u krajnjem slučaju bile formalno „pokrivene“ usvajanjem ovog dokumenta.

Uz to, dr Đukić napominje da treba imati u vidu da je praćenje sprovođenja AP za 2019. godinu urađeno u skladu sa ciljevima postav-

109 Strukturirani intervju, dr Mihajlo Đukić, naučni suradnik Instituta ekonomskih nauka.

ljenim Akcionim planom za period 2018–2020. On kaže da ovi ciljevi nisu uvek specifikovani za 2019. godinu, već za čitav trogodišnji period. U skladu sa tim, IEN prilikom procene ispunjenosti pojedinačnih ciljeva (indikatora specifičnih ciljeva) nije mogao uvek znati da li je, primera radi, određeni broj učenika prošao obuku 2018. ili 2019. godine. Na primer, aktivnost 3.1.3.1 *Podržati izradu, realizaciju, praćenje i evaluaciju lokalnih akcionih planova (LAP) uz aktivno učešće mladih u procesima i odlukama* odnosi se na trogodišnji period i ostvarenje cilja se mora posmatrati kumulativno.

On dodaje da treba imati u vidu činjenicu da su pojedini ciljevi teško merljivi na bazi odgovarajućih indikatora. Stoga je stepen njihove ispunjenosti mnogo lakše dati opisno, a procene su izrazito subjektivne.

U istraživanju IEN navodi se da su neki relevantni predstavnici pokazali nedovoljnu spremnost da pruže konkretne podatke koji su bili tema istraživanja. Zbog toga smo pitali dr Đukića da li to znači da bi ovi rezultati (npr. procenat ispunjenosti aktivnosti itd.) bili drugačiji da je veći broj aktera učestvovao u istraživanju, odnosno da li su 73 popunjena upitnika, koliko je navedeno kao primljeno, bila zadovoljavajući broj. Prema njegovim rečima, uvek je nezgodno vršiti prikupljanje podataka u letnjem periodu, u situaciji kada ispitanici uglavnom i nemaju formalnu obavezu da odgovore na upitnik. U konkretnoj situaciji, odziv ocenjuje kao solidan, ali su dobijeni podaci uglavnom bili dopunskog karaktera u odnosu na podatke koje je IEN-u obezbedilo Ministarstvo omladine i sporta. Dr Đukić sumnja da bi rezultati dobijeni uz veći broj odgovora bili značajno drugačiji.

On dodaje da je Ministarstvo omladine i sporta nesumnjivo uložilo napor u sprovođenju aktivnosti predviđenih Akcionim planom i to se jasno vidi na bazi njihovih internih evidencija o sprovedenim aktivnostima. Ipak, mnogo je veće pitanje u kojoj meri je sprovođenje aktivnosti doprinelo realizaciji ciljeva, tj. da li se ovako definisani ciljevi uopšte mogu meriti i da li ministarstvo ima kapacitete da prati ovako veliki broj aktivnosti, indikatora aktivnosti, indikatora specifičnih ciljeva, itd. IEN smatra da nema i da je potrebno skromnije planirati praćenje i fokusirati se na prioritete.

Upitan upravo da prokomentariše ostvarenost specifičnih ciljeva u okviru devet strateških ciljeva, tj. *uzročno-posledičnu vezu između*

aktivnosti koje sprovode nosioci omladinske politike i promene indikatora specifičnih ciljeva (na primer, da li se može jasno utvrditi da je povećana stopa zaposlenosti mladih rezultat aktivnosti koje se sprovode u okviru omladinske politike – strateškog cilja 1 Nacionalne strategije za mlade), dr Đukić navodi da su podaci o ispunjenosti indikatora dobijeni i između ostalog i na bazi istraživanja o stavovima mladih (koje je za MOS sproveo Centar za slobodne izbore i demokratiju), koje su istraživači IEN-a morali da prihvate kao činjenično. Uz to, korišćeni su i sekundarni podaci državnih institucija, npr. Republički zavod za statistiku. Eksterna evaluacija koja je planirana za ovu godinu, kako kaže, trebalo bi da pruži bolji uvid u to da li su ciljevi zaista ostvareni i u kojoj meri je to posledica sprovođenja ovih aktivnosti, a u kojoj plod širih ekonomskih kretanja ili aktivnosti drugih aktera.

On napominje da postoji prostor za napredak i indikatori treba da se unaprede. Stav IEN-a je da bi povremene evaluacije uticaja (*impact evaluations*) konkretnih mera mogle pokazati da li su te mere imale efekta.

Dr Đukić zaključuje intervju ocenom da je ministarstvo pokazalo kooperativnost i da ima najbolje namere, što potvrđuje i činjenica da se aktivnosti eksternog praćenja sprovođenja i evaluacije uopšte rade, jer to nije slučaj sa svim dokumentima javnih politika u Srbiji. On ističe da postoji svest o propustima koji su napravljeni prilikom kreiranja prethodnog Akcionog plana, kao i volja da se u narednom periodu to popravi.

Ipak, potrebno je dalje ojačavati kapacitete ministarstva, povećati broj ljudi koji rade na sprovođenju i praćenju AP, ojačati lokalne aktere, itd., a za to je potreban širi konsenzus i politička volja, koja često prevazilazi kapacitete MOS-a. Stav IEN-a je da je trenutni kapacitet MOS-a na veoma niskom nivou. Praćenje pojedinih projekata mora biti mnogo detaljnije, dublje, fokusirano na suštinu realizacije pojedinih projekata, a to ne može da se radi, kako kaže, sa 5–6 osoba.

Izuzetno je važno naglasiti da se od početka 2021. godine omladinska politika sprovodi bez važećeg akcionog plana za realizaciju Nacionalne strategije za mlade (tek u procesu revizije) i da je pitanje kada će novi akcioni plan biti usvojen.

Krovna organizacija mladih Srbije kabinetu ministra uputila je i zvaničnu molbu za intervju na ovu temu sa savetnicom i bivšom pomoćnicom ministra za omladinu i sport, gospođom Snežanom Klašnjom, ali odgovor nije stigao do zaključenja izveštaja.

4.4. Strategija o ekonomskim migracijama Republike Srbije za period 2021–2027. i Akcioni plan za period 2021–2023.

Strategija o ekonomskim migracijama navodi sledeće osnovne karakteristike migracionih trendova na ovom prostoru: iseljavanje mladog i obrazovanog stanovništva u inostranstvo, porast međuregionalnih migracija, sve veća koncentracija radno i reproduktivno sposobnog i obrazovanog stanovništva u regionu Beograda, pojava i zbrinjavanje izbeglih, raseljenih i prognanih lica, povratnika po osnovu Sporazuma o readmisiji i povećanog broja iregularnih migranata koji su u tranzitu i tražilaca azila. Na osnovu podataka o trendu ekonomskih migracija u Republici Srbiji i pravnog i institucionalnog okvira, izdvojeni su sledeći ključni problemi:

- nedostatak sistemskog odgovora na problem ekonomskih migracija;
- neophodnost definisanja prioriteta i unapređivanje međusektorske saradnje;
- izostanak primene postojećih zakona i strategija, njihovih preporuka, mera i aktivnosti, koji direktno ili indirektno tretiraju problematiku ekonomskih migracija, kao i savetodavnih tela koja nisu nikada funkcionalno uspostavljena;
- izostanak proaktivnog pristupa rešavanju ove problematike;
- nepostojanje sveobuhvatnih mera za smanjenje uzroka za emigraciju;
- nepostojanje konsenzusa oko pitanja ekonomskih migracija;
- nedostatak jedinstvenog sistema za prikupljanje podataka o ekonomskim migracijama;
- povećanje obima ekonomskih migracija kako unutar, tako i izvan Republike Srbije;
- neiskorišćeni razvojni potencijali dijaspore;

- nedovoljno podsticanje povratnih i cirkularnih migracija;
- neophodnost edukacije o značaju migracionih procesa za razvoj određenog prostora;
- nepostojanje razvijenih mera i programa za (re)integraciju povratnika;
- nedovoljno razvijene mere i programi za privlačenje stranih studenata i stručnjaka, kao i programi njihove integracije u društvo.

Opšti cilj strategije, kako se navodi u ovom dokumentu, jeste stvaranje privrednog i društvenog ambijenta za usporavanje odlaska radno sposobnog stanovništva, jačanje veza sa dijasporom, podsticanje povratnih i cirkularnih migracija, kao i privlačenje stranaca različitih obrazovnih profila.

Pored opšteg cilja, strategija navodi i šest posebnih ciljeva:

1. Izgradnja i jačanje institucionalnih kapaciteta za praćenje i unapređenje kvaliteta podataka o ekonomskim migracijama.
2. Unapređenje uslova života i rada u privrednom i društvenom sektoru.
3. Usklađivanje sistema obrazovanja sa potrebama privrede, sa akcentom na praćenje inovacija koje nosi sa sobom četvrta industrijska revolucija, posebno u sferi razvijanja novih zanimanja i stručnih profila i stvaranje uslova za privlačenje stranih studenata.
4. Unapređenje saradnje dijaspore i matice i podsticanje transnacionalnog preduzetništva.
5. Stvaranje uslova za praćenje, podsticanje i podršku cirkularnim i povratnim migracijama.
6. Stvaranje uslova za efikasnije upravljanje unutrašnjim migracionim tokovima.

Vlada će doneti trogodišnje akcione planove za sprovođenje ove strategije, a prvi trogodišnji Akcioni plan za sprovođenje ove strategije doneće se u roku od 90 dana od dana donošenja strategije. Pred-

log prvog Akcionog plana, za period 2021–2023. godine, dostupan je na sajtu e-uprave, a poslednji put je ažuriran u januaru 2021.¹¹⁰ Na sajtu Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja dostupna je informacija da je javna rasprava o ovom predlogu održana od 14. januara do 4. februara 2021.¹¹¹ On se još nije našao na dnevnom redu Vlade Republike Srbije.

4.5. Mladi u programu Vlade Ane Brnabić (2020)

U ekspozu tadašnje kandidatkinje za predsednicu Vlade Ane Brnabić, predstavljenom u Narodnoj skupštini 28. oktobra 2020. godine¹¹², ciljevi relevantni za mlade pomenuti su **pet puta**:

- Mladi su, u okviru ekspozea, najviše bili obuhvaćeni delom o populacionoj politici, u kojoj je istaknuta namera da se nastavi sa pružanjem finansijske i stambene podrške mladim bračnim parovima.
- Planirana je analiza dosadašnje primene Zakona o mladima i priprema izmena i dopuna zakona, kao i revizija Nacionalne strategije za mlade, a jedan od ciljeva je unapređenje omladinskog preduzetništva.
- Planiran je nastavak fokusa na obrazovanje mladih talenata u umetnosti i kreativnim delatnostima, kroz unapređivanje

---

110 Akcioni plan za period 2021–2023. za sprovođenje Strategije o ekonomskim migracijama Republike Srbije za period 2021–2027. godine, Vlada Republike Srbije – Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja. <https://euprava.gov.rs/usluge/6236>

111 Javna rasprava o Predlogu akcionog plana za period 2021–2023. za sprovođenje strategije o ekonomskim migracijama Republike Srbije za period 2021–2027. godine, Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, <https://www.minrzs.gov.rs/sr/dokumenti/predlozi-i-nacrti/sekto-za-rad-i-zaposljavanje-arhivirano/javna-rasprava-o-predlogu-akcionog-plana-za-period-2021-2023-godine-za-sprovođenje-strategije-o-ekonomskim-migracijama-repubike-srbije-za-period-od-2021-2027-godine>

112 Ekspoze, Vlada Republike Srbije, <https://www.srbija.gov.rs/tekst/330252/ekspoze.php>

fizičkih i obrazovnih kapaciteta umetničkih fakulteta i srednjih škola

- Očekuje se da rad Nacionalne akademije za javnu upravu doprinese konkretnijem i produktivnijem dijalogu sa mladima.
- Program „Srbija 2025“ predviđa ulaganja u, između ostalog, brigu o mladima i populacionu politiku.

Mladi su dobili znatno manje mesta u ovom dokumentu u odnosu na ekspozicije kandidatkinje Brnabić iz 2017. godine, koji je na sveobuhvatniji i detaljniji način tretirao omladinsku politiku (preduzetništvo, bezbednost, obrazovanje i sl.) Doduše, celokupan ekspozicije iz 2020, uprkos činjenici da su između održavanja parlamentarnih izbora i izbora nove vlade prošla četiri meseca, bio je više nego duplo kraći u odnosu na onaj iz 2017. (47 naspram 104 strane), tako da je manji fokus na detalje bio prisutan i u drugim oblastima.

Jedan od političkih faktora koji snažno utiče na rad ove vlade jeste najava predsednika republike iz oktobra 2020. da će se novi parlamentarni izbori, nakon delimično bojkotovanih u junu 2020, održati do aprila 2022. godine. Ovaj skraćeni rok trajanja Vlade, kao rezultat političke odluke, vrlo verovatno utiče na ambicioznost njenih ciljeva.

Predstavnici Krovne organizacije mladih Srbije (KOMS) održali su 19. februara 2021. „Dijalog mladih sa premijerkom 2.0“, na teme obrazovanja, zapošljavanja mladih i socijalnih prava mladih, na kojem je pruženo nekoliko dodatnih informacija o planovima Vlade. Premijerka je obećala da će do 2022. godine svaka škola biti povezana, imati dobru internet konekciju i dobiti neophodnu opremu – kroz digitalne učionice i digitalni nastavni sadržaj. Uskoro će biti uspostavljen i jedinstven informacioni sistem prosvete.

Takođe je izjavila da je u toku izrada strategije za startup kompanije i obavezala se na rad na Zakonu o volontiranju, radnim praksama – bilo kroz poseban zakon ili kroz Zakon o radu – kao i rad na Zakonu o nestandardnim oblicima rada, koji je izuzetno važan za mlade.¹¹³

---

113 KOMS, *Dijalog mladih sa premijerkom 2.0 – održano!*, <https://koms.rs/2021/02/19/dijalog-mladih-sa-premijerkom-2-0-odrzano/>

4.6. Mladi u izveštaju Evropske komisije o napretku Srbije

Izveštaj Evropske komisije o Srbiji¹¹⁴, objavljen u oktobru 2020. godine, konstatovao je da je procenat nezaposlenosti mladih nastavio trend opadanja u 2019. godini, mada je i dalje viši od prosečne nezaposlenosti i da je, generalno, na visokom nivou.

Izveštaj je takođe konstatovao izbor novog omladinskog predstavnika Srbije u upravni odbor Regionalne kancelarije za saradnju mladih (RYCO) 2019. i donaciju Vlade Srbije ovoj organizaciji. Zabeleženo je i da Srbija učestvuje u akcijama programa EU za kompetitivnost malih i srednjih preduzeća (COSME) namenjenih preduzetništvu mladih.

Prva preporuka delimično usmerena ka mladima u okviru izveštaja nalazi se u Poglavlju 19: Socijalna politika i zapošljavanje. Odnosi se na poziv Srbiji da obezbedi adekvatne finansijske i institucionalne resurse zarad sistematičnijeg targetiranja mladih, žena i dugoročno nezaposlenih.

Druga preporuka, ovog puta isključivo usmerena ka mladima, odnosi se na osnaživanje sprovođenja i koordinacije omladinske politike na lokalnom nivou, u okviru Poglavlja 26: Obrazovanje i kultura. Konstatovano je da su brojni lokalni akcioni planovi istekli.

Zaključak i preporuke

Republika Srbija otpočela je proces izmena i dopuna Zakona o mladima, ali i dalje ne u ključnim koracima, već samo kroz objavljivanje pokretanja ovog procesa. Uskoro bi trebalo da se izvrši revizija važeće Nacionalne strategije za mlade, a u skladu sa tim – tekuća 2021. godina protiče bez važećeg akcionog plana za realizaciju NSM. Takođe, akcioni plan za sprovođenje Strategije za ekonomske migracije nije usvojen.

- Neophodno je uz najširi konsultativni proces izmeniti i dopuniti ili usvojiti novi zakon o mladima (Akteri: Vlada Republike

114 European Commission, Serbia 2020 Report, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/default/files/serbia_report_2020.pdf

Srbije, Narodna skupština, MOS, Savet za mlade, KOMS, udruženja mladih i za mlade).

- Proces revizije Nacionalne strategije za mlade ubrzati i paralelno sa njim što hitnije usvojiti i akcioni plan za njeno sprovođenje (Akteri: MOS, Savet za mlade, KOMS).
- Nacionalnu strategiju za mlade revidirati u skladu sa nalazima ex-post analize i potreba mladih (Akteri: MOS, Savet za mlade, KOMS, udruženja mladih i za mlade).
- Usvojiti akcioni plan za sprovođenje Strategije za ekonomske migracije (Akteri: Vlada RS, Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, udruženja mladih i za mlade).

5. POLITIČKA PARTICIPACIJA I ODNOS POLITIČKIH SUBJEKATA PREMA MLADIMA

Ovo poglavlje prikazuje sliku učešća mladih u političkom životu u Srbiji, političku participaciju mladih, ali i odnos političkih subjekata i političkih institucija prema mladima i poverenje mladih u institucije i pojedince koji vode institucije.

5.1. Mladi u političkim institucijama

Prema poslednjoj objavljenoj proceni broja stanovništva sa kraja 2019. godine, od 1. 7. 2020. godine,¹¹⁵ mladih (15–30 godina) ima 1.141.016 i čine 16,47% populacije u Srbiji, odnosno skoro tačno 1/6 stanovništva.

U aktuelnom sazivu Narodne skupštine Republike Srbije, u trenutku konstituisanja nakon izbora 21. juna, ukupno je bilo 28 poslanika mlađih od 30 godina, te su mladi u ovom predstavničkom telu bili zastupljeni sa 11,2% u ukupnom broju predstavnika. Trenutno je u Narodnoj skupštini 22 mladih poslanika, što čini 8,8% u ukupnom broju predstavnika.

Mlade predstavnike u parlamentu imaju političke partije: Srpska napredna stranka – 17 mladih narodnih poslanika, Socijalistička partija Srbije – tri mlada narodna poslanika i Savez vojvođanskih Mađara i Stranka demokratske akcije po jednog mladog narodnog poslanika.

---

¹¹⁵ Procenjen broj stanovnika na kraju 2019, Republički zavod za statistiku, <https://www.stat.gov.rs/sr-cyrl/oblasti/stanovnistvo/procene-stanovnistva/>

Tabela 36. Broj mladih u Narodnoj skupštini

Saziv Narodne skupštine	Broj mladih poslanika	Procenat mladih u NS
2008.	22	8,8%
2012.	8	3,2%
2014.	5	2%
2016.	3	1,2%
2019.	4	1,6%
2020.	28	11,2%
2021.	22	8,8%

Izvor: Narodna skupština Republike Srbije i RIK¹¹⁶

Kao ni ranije, ni u ovom sazivu Narodne skupštine nije formiran Odbor za mlade.¹¹⁷

U Vladi Republike Srbije nijedan ministar niti član Vlade nije u kategoriji mladih osoba.

Kada su u pitanju mlade osobe u Vladi Republike Srbije, u poslednjih 15 godina, samo dva ministra su bila mlađa od 30 godina. U pitanju su Nikola Selaković, koji je sa 29 godina postao ministar pravde i državne uprave u prvoj vladi Ivica Dačića, formiranoj 2012. godine, i Lazar Krstić, koji je sa 29 godina postao ministar finansija u drugoj vladi Ivica Dačića, formiranoj 2013. godine.¹¹⁸

Zajedno sa parlamentarnim izborima 2020. Godine, održani su i lokalni izbori u gotovo svim jedinicama lokalne samouprave u Srbiji i prikupljali smo podatke o broju mladih predsednika opština i gra-

116 Narodna skupština Republike Srbije, <http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-.871.html>

117 Videti: [http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-/vazna-dokumenta/poslovnik-\(precisceni-tekst\)/radna-tela-narodne-skupstine.1334.html](http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-/vazna-dokumenta/poslovnik-(precisceni-tekst)/radna-tela-narodne-skupstine.1334.html)

118 Izvor podataka za sastave Vlade RS: https://whogoverns.eu/cabinet-s/?view=epoca_pais&id=7&codigo=rs

donačelnika, kao i mladih odbornika.¹¹⁹ U okviru najviših funkcija u jedinicama lokalne samouprave, u kategoriju mladih potpada samo predsednik opštine Požega – Đorđe Nikitović,¹²⁰ dok nijedan gradonačelnik u Srbiji nije u kategoriji mladih.

Ranijih godina nismo istraživali broj mladih odbornika u jedinicama lokalne samouprave, pa ne možemo da uporedimo, ali deluje da su mladi značajno zastupljeni u skupštinama opština i gradova. Zbog različitog broja odbornika u skupštinama opština i gradova, jedinica mere za analizu je procenat mladih odbornika u svakoj od skupština opština i gradova.

Ukupno 21 (14,5%) jedinica lokalne samouprave nema mlade odbornike, a 16 (11%) jedinica lokalne samouprave ima više od 15% mladih odbornika.

Jedinice lokalne samouprave u kojima su mladi preko svojih odbornika najviše zastupljeni su: Ada (27,6% mladih odbornika), Inđija (27% mladih odbornika), Požarevac (23,5% mladih odbornika) i Beočin (21,7% mladih odbornika).

Tabela 37. Mladi odbornici u jedinicama lokalne samouprave

JLS bez mladih odbornika 21 (14,5%) od 145 jedinica lokalne samouprave	Ljig, Ub, Golubac, Žagubica, Arandjelovac, Negotin, Boljevac, Nova Varoš, Brus, Ražanj, Blace, Kuršumlija, Bela Palanka, Dimitrovgrad, Medveđa, Senta, Alibunar, Bački Petrovac, Sremski Karlovci, Temerin
JLS koje imaju od 10% do 15% mladih odbornika 23 (15,9%) od 145 jedinica lokalne samouprave	Vladimirci, Krupanj, Ljubovija, Kučevo, Malo Crniće, Jagodina, Požega, Gornji Milanovac, Čačak, Novi Pazar, Bojnik, Bačka Topola, Mali Idoš, Zrenjanin, Nova Crnja, Kovačica, Pančevo, Apatin, Bač, Titel, Pećinci, Šid

119 Podaci na osnovu istraživanja: Boban Stojanović, *Lokalna omladinska politika: Saveti za mlade jedinica lokalne samouprave*, KOMS i GAJP, Beograd, 2021.

120 Predsednik opštine Požega Đorđe Nikitović je rođen 1994. godine.

JLS koje imaju više od 15% mladih odbornika
16 (11%) od 145 jedinica lokalne samouprave

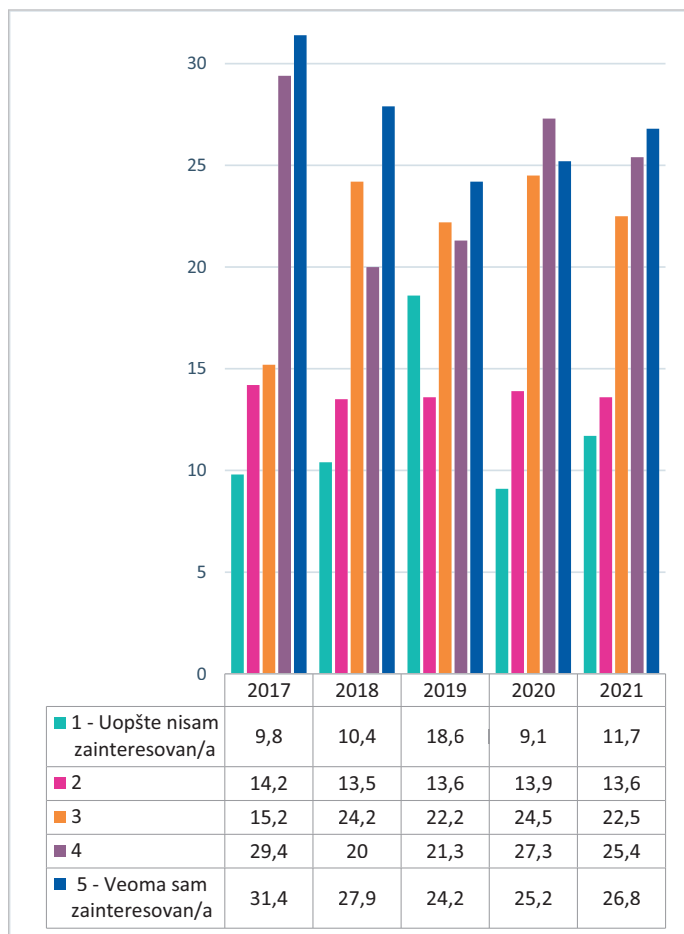
Lajkovac, Osečina, Požarevac, Batočina, Despotovac, Čajetina, Vrnjačka Banja, Tutin, Kruševac, Ada, Bela Crkva, Opovo, Beočin, Žabalj, Inđija, Ruma

5.2. Politička participacija mladih

Politička participacija se može odrediti kao proces dobrovoljnog učešća pojedinaca i socijalnih grupa u iniciranju, razmatranju i donošenju političkih stavova i odluka, kao i njihovoj realizaciji. Politička participacija je element demokratske/participativne političke kulture. Da bi demokratija kao oblik političkog režima funkcionisala neophodno je imati aktivne građane, građane koji participiraju u okviru demokratskog sistema. Zato je neophodno da i mladi učestvuju/participiraju u procesima donošenja odluka.

Naše istraživanje je pokazalo da su mladi više zainteresovani za politiku i politička dešavanja nego prethodne godine. Na pitanje „Koliko ste zainteresovani za politička dešavanja?“, na skali od 1 do 5 (1 – uopšte nisam zainteresovan/a, 5 – veoma sam zainteresovan/a), prosečan odgovor mladih koji su učestvovali u istraživanju je 3,42. Odgovore 4 i 5 dalo je kombinovano 52,2% ispitanika, dok je odgovor da uopšte nije zainteresovano za politiku (ocena 1) dalo 11,7% ispitanika.

Grafikon 19. Zainteresovanost mladih za politička dešavanja (u %)

U odnosu na godine*** ispitanika postoji statistički značajna razlika i zainteresovanost za politička dešavanja raste sa rastom godina ispitanika (15–19 godina = 3,19; 20–24 godine = 3,52; 25–30 godina = 3,57).

Takođe, postoji statistički značajna razlika u odgovorima mladih muškaraca i mladih žena.** Mladi muškarci su zainteresovaniji za politička dešavanja u odnosu na mlade žene (prosečna ocena 3,5 naspram 3,36).

U pogledu regiona** iz kojih mladi dolaze, postoji statistički značajna razlika u odgovorima. Mladi iz regiona Beograda (3,64) zainteresovaniji su od mladih iz ostalih regiona (Vojvodina = 3,38; Istočna i Južna Srbija = 3,33; Centralna i Zapadna Srbija = 3,32).

Tabela 38. Zainteresovanost mladih za politiku prema grupama

Grupe	Prosečna ocena
Ukupno:	3,42
15–19	3,19
20–24	3,52
25–30	3,57
Muškarci	3,5
Žene	3,36
Beogradski region	3,64
Region Vojvodine	3,38
Region Istočne i Južne Srbije	3,33
Region Centralne i Zapadne Srbije	3,32

Mladi se o politici i političkim dešavanjima najviše informišu putem društvenih mreža (78,1%), zatim preko veb-portala, pa preko porodice i prijatelja (46,3%), dok je televizija pala na četvrto mesto kao izvor njihovog informisanja (43,4%).

Tabela 39. Na koji način se mladi informišu o političkim dešavanjima u procentima (%)

Način:	2018.	2019.	2020.	2021.
Televizija	49,1	47,6	51,1	43,4
Dnevne novine	26,4	17,7	15	13,3
Društvene mreže	69,8	62,2	73,6	78,1
Internet (veb-portali)	71,3	62,6	76,5	75,6
Aplikacije informativnih portala	19,8	15,9	21	22,1
Porodica i prijatelji	39,3	35,7	44,3	46,3

Ove godine smo pitali ispitanike, ukoliko prate politička dešavanja, koje teme ih najviše zanimaju, a odgovori pokazuju da mlade najviše interesuju teme korupcije i kriminala (51%), kao i teme životne sredine (50,6%), a zatim slede ekonomske teme – zapošljavanje, investicije i sl. (48,6%) i nacionalne teme – Kosovo, situacija u regionu, spoljna politika Srbije (45,6%).

U odnosu na prethodnu godinu, vidimo rast zainteresovanosti mladih u pogledu tema korupcije i kriminala, kao i zaštite životne sredine, dok je zainteresovanost za ekonomske i nacionalne teme opala.

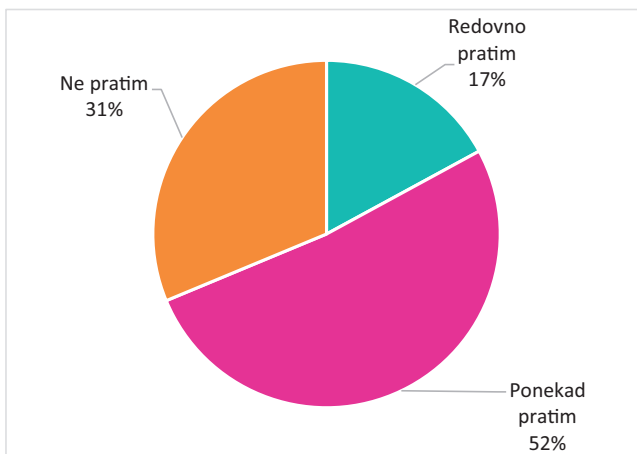
Tabela 40. Zainteresovanost za političke teme

Teme	2020 (u %)	2021 (u %)
Nacionalne teme (Kosovo, situacija u regionu, spoljna politika Srbije)	54,3	45,6
Ekonomske teme (zapošljavanje, ekonomska politika Vlade, investicije)	56,8	48,6
Korupcija i kriminal	44,9	51

Teme	2020 (u %)	2021 (u %)
Funkcionisanje/nefunkcionisanje demokratije u Srbiji	50,6	47,3
Bezbednost	36,5	33
Evropske integracije	21,3	21,8
Omladinska politika	38,9	41,4
Mere zaštite životne sredine	43,7	50,6
Suočavanje sa prošlošću (ratni zločini, pomirenje)	30,4	22,7

Na pitanje da li prate politiku na lokalnom (opštinskom/gradskom) nivou, tek 17,1% njih je odgovorilo da redovno prati.

Grafikon 20. Da li pratite politiku na lokalnom nivou?

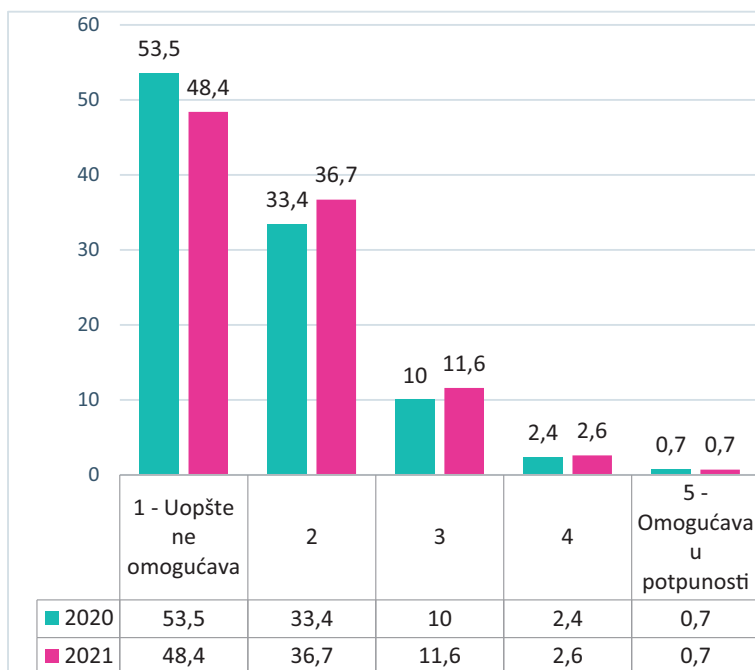

Postoji statistički značajna razlika*** u odnosu na godine ispitanika i praćenje lokalne politike. Sa rastom godina ispitanika, raste i praćenje lokalne politike (15–19 godina = 11%; 20–24 godine = 18,9%; 25–30 godina = 21,7%).

Postoji statistički značajna razlika*** u odnosu na pol ispitanika i mladi muškarci (18,8%) više prate politiku na lokalnom nivou u odnosu na mlade žene (15,4).

Na pitanje „Koliko politički sistem u Srbiji omogućava mladima da utiču na političke procese i odluke?“, **na skali od 1 do 5** (1 – Uopšte ne omogućava; 5 – Omogućava u potpunosti) **prosečan odgovor ispitanika je 1,71, što je nešto veća prosečna ocena u odnosu na 2020. godinu (1,64)**. Da politički sistem u potpunosti omogućava uticaj mladih na političke procese i odluke smatra tek 0,7% mladih ispitanika, isto kao i prošle godine. Procenat odgovora 1 – da uopšte ne omogućava, u odnosu na prethodnu godinu opao je sa 53,5% na 48,4%.

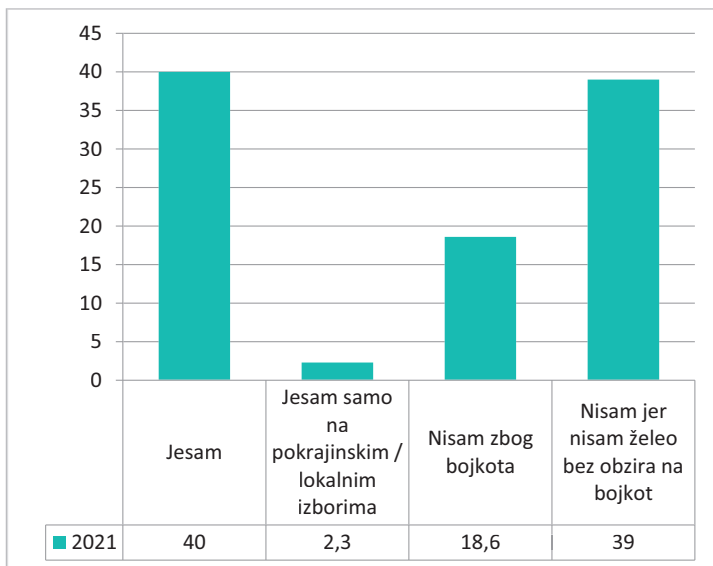
Grafikon 21. Uticaj mladih na političke procese i odluke (%)

Postoji statistički značajna razlika u odgovorima u odnosu na godine*** ispitanika. Sa rastom godina, opada prosečna ocena ispitanika (15–19 godina = 1,80; 20–24 godine = 1,74; 25–30 godina = 1,57).

Na pitanje „Da li ste glasali na izborima prethodne, 2020. godine?“, odgovor da su glasali dalo je 40% ispitanika, odgovor da jesu ali samo na pokrajinskim/lokalnim izborima dalo je 2,3% mladih, da nisu glasali zbog bojkota navelo je 18,6% mladih, a da nisu glasali jer nisu želeli bez obzira na bojkot reklo je 39% mladih.

Grafikon 22. Da li ste glasali na izborima prethodne, 2020. godine (u %, oni koji imaju biračko pravo)?

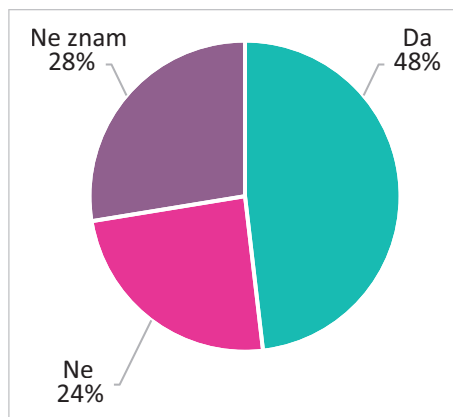

Postoji statistički značajna razlika u odnosu na region iz kog dolaze ispitanici. Mladi iz regiona Beograda i Vojvodine su u nižim procentima glasali na prethodnim izborima 2020. godine.

Tabela 41. Glasanje na izborima 2020. godine u odnosu na regione

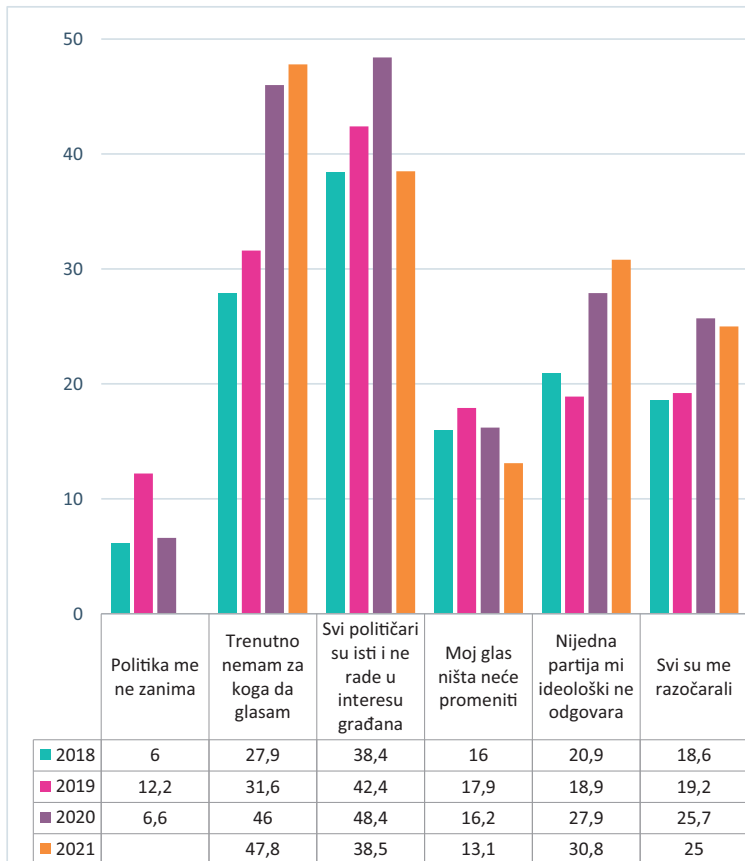
		Glasanje na izborima 2020.			
		Jesam	Jesam samo na pokrajinskim i/ili lokalnim izborima	Nisam zbog bojkota	Nisam jer nisam želeo bez obzira na bojkot
REGION	Beogradski region	35,4%	2,5%	22,5%	39,7%
	Region Vojvodine	38,2%	2,2%	20,4%	39,3%
	Region Istočne i Južne Srbije	46,6%	1,5%	13,5%	38,3%
	Region Zapadne i Centralne Srbije	40,5%	3,1%	17,4%	39,0%
Total		39,9%	2,3%	18,7%	39,1%

U maju 2021. godine, kada je upitnik distribuiran, pitali smo mlade i da li bi, da se izbori održavaju u narednu nedelju, izašli na izbore. Procenat onih koji bi izašli na izbore iznosi 48,2%. Skoro svaka četvrta mlada osoba (24,3%) ne bi izašla na izbore, dok je odgovor da ne zna da li bi izašlo na izbore dalo 27,6% ispitanika.

Grafikon 23. Da li biste izašli na izbore u narednu nedelju?

Pitali smo mlade i šta su razlozi zbog kojih ne glasaju, a najčešći razlog je taj što smatraju da trenutno nemaju za koga da glasaju (47,8%).

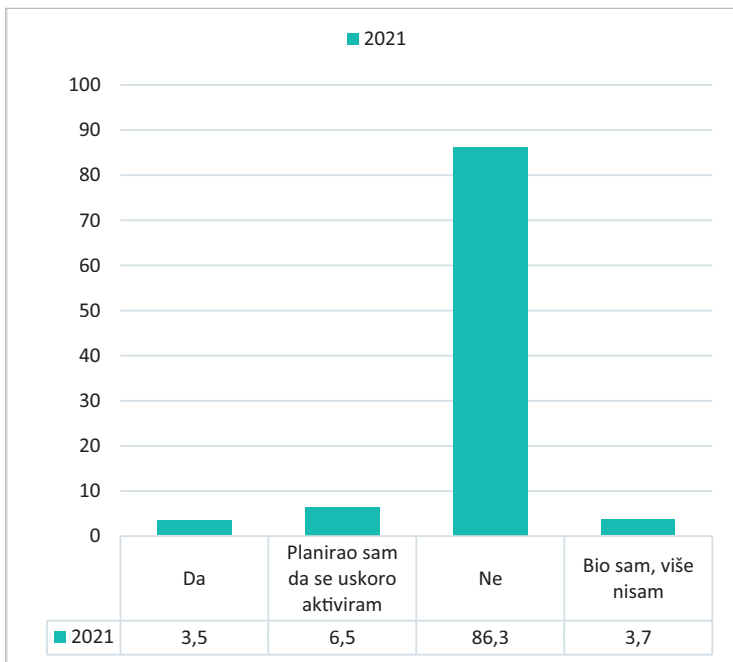
Grafikon 24. Razlozi zbog kojih ne glasate na izborima

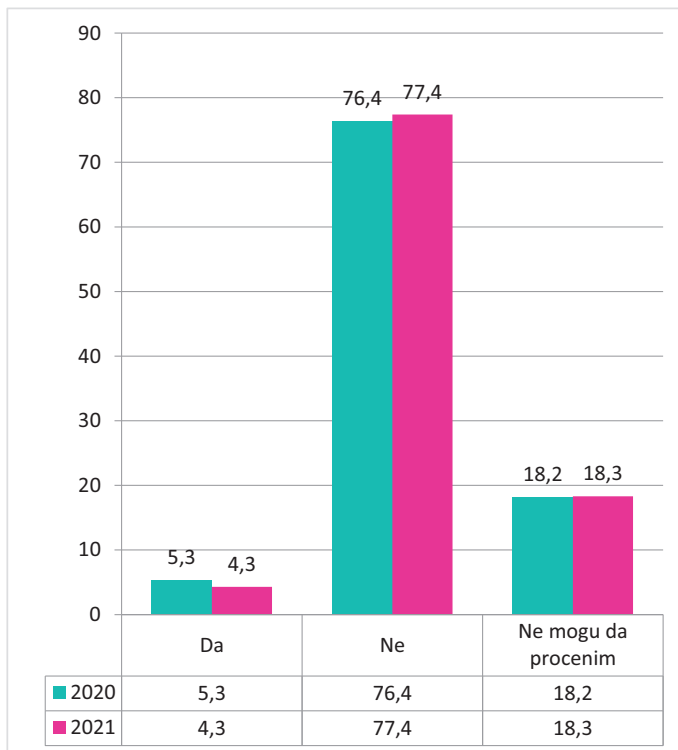
Velika većina ispitanika koji su učestvovali u istraživanju – nisu aktivisti političkih partija.

Grafikon 25. Da li ste aktivista neke političke partije?

Postavili smo pitanje da li mladi smatraju da su izbori u Srbiji slobodni i fer, procenat koji smatra da jesu dodatno je opao za 1% u odnosu na prethodnu godinu i iznosi 4,3%.

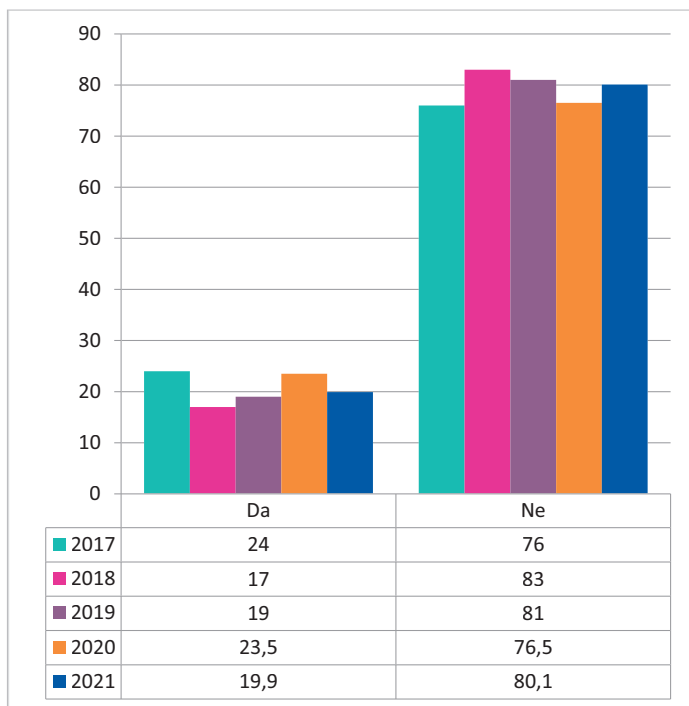
Grafikon 26. Da li su izbori u Srbiji slobodni i fer?

Postoji statistički značajna razlika u odgovorima u odnosu na pol** ispitanika. Mladi muškarci (6,8%) u višem procentu smatraju da su izbori u Srbiji slobodni i fer u odnosu na mlade žene (2,1%).

Mladi u Srbiji izrazito, većinski (skoro 4/5) ne veruju nijednom političaru. Na pitanje da li postoji političar kome verujete, odgovori su sledeći:

Grafikon 27. Da li postoji političar kome verujete?

U odnosu na prethodnu godinu, opao je broj mladih (za 3,6%) za koje postoji političar kome veruju.

Postoji statistički značajna razlika u odgovorima u odnosu na pol*** ispitanika, mladi muškarci (27,5%) u većem procentu imaju političara kome veruju u odnosu na mlade žene (13,4%).

U istraživanju smo ispitivali poverenje mladih u određene institucije. Pitali smo ih koliko je njihovo poverenje u institucije na skali od 1 do 5 (1 – Uopšte nemam poverenje 5 – Imam veliko poverenje) i prosečni odgovori su sledeći:

Tabela 42. Poverenje mladih u institucije

Institucija	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Vojska	2,9	2,8	2,9	2,88	2,78
Policija	* ¹²¹	2,3	2,4	2,11	1,97
Mediji	*	1,6	1,5	1,59	1,61
Kancelarije za mlade	2,6	2,55	2,5	2,37	2,31
Ministarstvo omladine i sporta	2,3	2,1	2,2	2,12	1,97
Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja	*	1,9	1,95	1,90	1,84
Ministarstvo zdravlja	*	*	*	2,00	1,88
Crkva	2,2	2,1	2,4	2,6	2,61
Predsednik opštine/gradonačelnik	1,9	1,65	1,7	1,67	1,57
Narodna skupština	1,7	1,5	1,6	1,52	1,43
Vlada Republike Srbije	1,7	1,5	1,6	1,59	1,48
Predsednik Vlade Republike Srbije	1,7	1,5	1,6	1,51	1,41
Predsednik republike	1,6	1,5	1,6	1,56	1,50
Političke partije	1,5	1,3	1,4	1,35	1,37

Osnovni zaključak je da **mladi nemaju poverenja ni u jednu od institucija koje su ispitivane u istraživanju (<3,00)**. Nijedna institucija

121 Nije obuhvaćeno istraživanjem

nema prosečnu ocenu iznad 3, što govori da su mladi u potpunosti nepoverljivi i da se osećaju zapostavljeno.

Sa najmanjim poverenjem se ističu političke partije, mediji i političke institucije (predsednik republike, predsednik Vlade, Vlada RS, Narodna skupština, gradonačelnici i predsednici opština iz kojih su ispitanici/ce).

Resorna ministarstva koja su od važnosti za mlade (MOS, prosveta, zdravstvo) imaju nešto više prosečne ocene, uz napomenu da je ocena za MOS u odnosu na prethodnu godinu pala za 0,15.

Mladi najveće poverenje (ili bi ispravnije bilo reći najmanje imaju nepoverenje) imaju u vojsku (2,78) i crkvu (2,61) i kancelarije za mlade (2,31), što su i jedine institucije koje imaju prosečnu ocenu >2.

U odnosu na prethodnu godinu, opalo je poverenje u gotovo sve institucije (osim u crkvu, medije i političke partije).

U odnosu na prethodnu godinu, opalo je poverenje u gotovo sve institucije (osim u crkvu, medije i političke partije).

Tabela 43. Poverenje mladih u institucije prema različitim grupama mladih (prvi deo)

Grupe:	Vojska	Policija	Mediji	KzM	MOS	MPNTR
Ukupno:	2,78	1,97	1,61	2,31	1,97	1,84
15–19	2,95	2,14	1,68	2,35	2,14	1,92
20–24	2,84	1,91	1,59	2,42	2,02	1,92
25–30	2,55	1,85	1,54	2,16	1,73	1,67
Muškarci	2,84	1,93	1,55	2,17	1,91	1,82
Žene	2,74	2,00	1,65	2,44	2,01	1,85
Beogradski region	2,80	1,91	1,58	2,22	1,90	1,80
Region Vojvodine	2,70	2,00	1,62	2,43	2,09	1,95
Region Istočne i Južne Srbije	2,79	2,02	1,59	2,28	1,98	1,74
Region Centralne i Zapadne Srbije	2,86	1,95	1,61	2,33	1,97	1,86

Tabela 44. Poverenje mladih u institucije prema različitim grupama mladih (drugi deo)

Grupe:	Crkva	Pred. opštine	Narodna skupština	Vlada RS	Pred. Vlade
Ukupno:	2,61	1,57	1,43	1,48	1,41
15–19	2,85	1,73	1,59	1,60	1,52
20–24	2,59	1,55	1,42	1,50	1,41
25–30	2,36	1,42	1,27	1,32	1,28
Muškarci	2,85	1,59	1,41	1,50	1,44
Žene	2,41	1,55	1,44	1,46	1,38
Beogradski region	2,56	1,47	1,38	1,45	1,40
Region Vojvodine	2,48	1,73	1,47	1,52	1,45
Region Istočne i Južne Srbije	2,56	1,47	1,42	1,45	1,36
Region Centralne i Zapadne Srbije	2,86	1,62	1,45	1,49	1,41

Tabela 45. Poverenje mladih u institucije prema različitim grupama mladih (treći deo)

Grupe:	Predsednik Republike Srbije	Partije	Ministarstvo zdravlja
Ukupno:	1,50	1,37	1,87
15–19	1,60	1,46	2,09
20–24	1,51	1,41	1,89
25–30	1,39	1,25	1,63
Muškarci	1,60	1,44	1,83
Žene	1,42	1,32	1,91

Grupe:	Predsednik Republike Srbije	Partije	Ministarstvo zdravlja
Beogradski region	1,50	1,39	1,81
Region Vojvodine	1,47	1,41	1,97
Region Istočne i Južne Srbije	1,44	1,33	1,83
Region Centralne i Zapad- ne Srbije	1,59	1,37	1,90

Kada pogledamo rezultate prema grupama ispitanika, postoji statistički značajna razlika između starosnih grupa ispitanika za poverenje u sve institucije. Testovi su pokazali da postoje statistički značajne razlike u odnosu na godine (mladi od 15 do 19 godina imaju veće poverenje) za sve institucije koje su ispitivane u odnosu na druge dve grupe (za medije*, predsednik Republike Srbije i kancelarije za mlade**, kao i za sve ostale institucije***). Mladi iz kategorije 15–19 imaju veće poverenje u svaku instituciju u odnosu na starije mlade.

U pogledu pola ispitanika, testovi su pokazali da postoje statistički značajne razlike u odnosu na pol ispitanika u pogledu poverenja u crkvu* (muškarci imaju veće poverenje), policiju** (žene imaju veće poverenje), Vladu Republike Srbije** (muškarci imaju veće poverenje), predsednicu Vlade Republike Srbije*** (muškarci imaju veće poverenje), predsednika Republike Srbije, (muškarci imaju veće poverenje), u Ministarstvo omladine i sporta* (žene imaju veće poverenje) i u političke partije*** (muškarci imaju veće poverenje).

U pogledu regiona, testovi su pokazali da postoje statistički značajne razlike u pogledu regiona iz kojih ispitanici dolaze, i to u poverenje u crkvu** (mladi iz regiona Zapadne i Centralne Srbije imaju veće poverenje u odnosu na ostale) i predsednika opštine/gradonačelnika*** (mladi iz regiona Beograda i Istočne i Južne Srbije imaju manje poverenje u odnosu na druga dva regiona).

Istraživali smo i **poverenje mladih u ličnosti koje vode neke od ključnih institucija**. Prosečne ocene prikazane su u grafikonu ispod.

Tabela 46. Poverenje mladih u ličnosti

Ličnost	2018.	2019.	2020.	2021.
Patrijarh Porfirije	*	*	*	2,71
Aleksandar Vulin*	1,2	1,3	1,28	1,23
Nebojša Stefanović* ¹²²	1,3	1,4	1,37	1,25
Ivica Dačić	*	*	*	1,42
Ana Brnabić	1,6	1,6	1,57	1,42
Aleksandar Vučić	1,7	1,6	1,56	1,46
Vanja Udovičić	2	2	1,92	1,65
Branko Ružić	*	*	*	1,34
Zlatibor Lončar	*	*	1,45	1,35

Kada uporedimo prosečne ocene institucija i ličnosti koje su na čelu tih institucija, videćemo da su razlike između poverenja i ličnosti vrlo male u gotovo svim slučajevima, osim u odnosu na institucije vojske i policije i ministara koji rukovode njihovim radom (vojska – 2,78; ministar odbrane Nebojša Stefanović – 1,25; policija – 1,97; ministar unutrašnjih poslova Aleksandar Vulin – 1,23). **Poverenje u ministra omladine i sporta Vanju Udovičića u odnosu na prethodnu, 2020. godinu, najznačajnije je opalo, i to sa 1,92 na 1,65.**

Tabela 47. Poverenje mladih u ličnosti prema različitim grupama mladih

Grupe:	Patrijarh Porfirije	Aleksandar Vulin	Nebojša Stefanović	Ivica Dačić
Ukupno:	2,71	1,23	1,25	1,42
15–19	2,78	1,35	1,36	1,54
20–24	2,76	1,14	1,24	1,41

122 Aleksandar Vulin i Nebojša Stefanović zamenili su resore u Vladi Republike Srbije nakon izbora 2020. godine.

Grupe:	Patrijarh Porfirije	Aleksandar Vulin	Nebojša Stefanović	Ivica Dačić
25–30	2,58	1,19	1,16	1,29
Muškarci	2,95	1,25	1,26	1,45
Žene	2,50	1,21	1,24	1,39
Beogradski region	2,76	1,19	1,20	1,36
Region Vojvodine	2,65	1,26	1,26	1,43
Region Istočne i Južne Srbije	2,58	1,17	1,23	1,40
Region Centralne i Zapadne Srbije	2,83	1,28	1,32	1,48

Tabela 48. Poverenje mladih u ličnosti prema grupama ispitanika

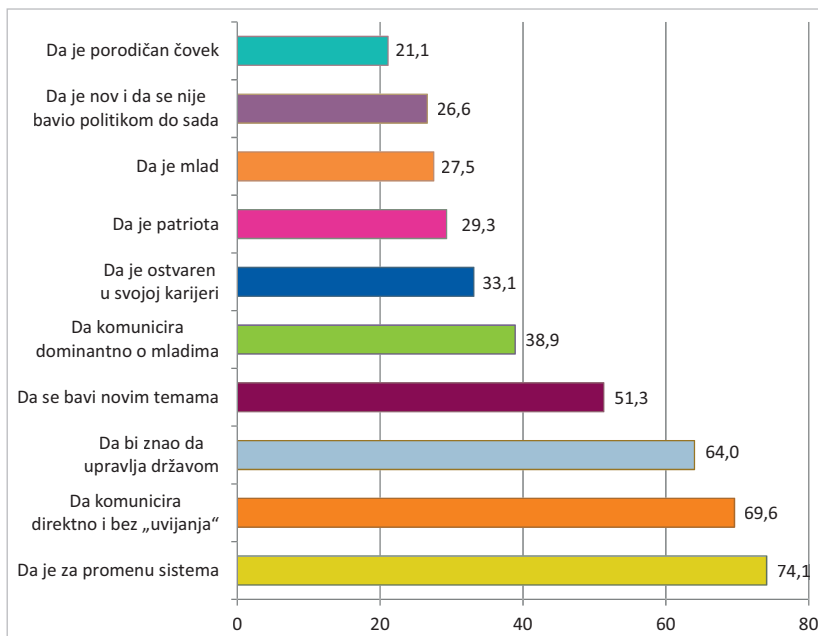
Grupe:	Ana Brnabić	Aleksandar Vučić	Vanja Udovičić	Branko Ružić	Zlatibor Lončar
Ukupno:	1,42	1,46	1,65	1,34	1,35
15–19	1,64	1,59	1,69	1,34	1,54
20–24	1,39	1,46	1,75	1,40	1,34
25–30	1,24	1,34	1,50	1,26	1,19
Muškarci	1,38	1,55	1,67	1,38	1,38
Žene	1,47	1,39	1,64	1,30	1,33
Beogradski region	1,37	1,43	1,58	1,31	1,28
Region Vojvodine	1,47	1,46	1,69	1,35	1,44
Region Istočne i Južne Srbije	1,38	1,42	1,61	1,35	1,29
Region Centralne i Zapadne Srbije	1,47	1,54	1,72	1,34	1,43

Kada pogledamo rezultate prema grupama ispitanika, postoji statistički značajna razlika u odnosu na starosne grupe ispitanika za poverenje u sve pojedinačne ličnosti osim patrijarha Porfirija. Testovi su pokazali da postoje statistički značajne razlike u odnosu na godine (mladi od 15 do 19 godina imaju veće poverenje za sve institucije osim kod Vanje Udovičića i Branka Ružića, gde najveće poverenje ima grupa od 20 do 24 godine) za sve pojedince koji su ispitivani u odnosu na druge dve grupe (za Branka Ružića* i za sve ostale pojedince***). Mladi iz kategorije 15–19 imaju veće poverenje u svakog pojedinca (osim dvojice navedenih) u odnosu na starije mlade.

U odnosu na pol ispitanika, postoje statistički značajne razlike u odgovorima u poverenje u Anu Brnabić* (žene imaju veće poverenje), Aleksandra Vučića*** (muškarci imaju veće poverenje) i Branka Ružića (muškarci imaju veće poverenje).

U odnosu na region ispitanika, postoji statistički značajna razlika u odgovorima u odnosu na Zlatibora Lončara* (mladi iz regiona Beograda i Istočne i Južne Srbije imaju manje poverenje u odnosu na druga dva regiona).

Ove godine smo mlade pitali šta bi bile presudne osobine političara u kog bi imali poverenja.

Grafikon 28. Osobine političara u kog bi imali poverenja

Da bismo dublje razumeli participaciju mladih u procesima donošenja odluka, uradili smo dva intervjua sa mladim političarima, predstavnicima političkih subjekata. Iako smo želeli da uradimo intervjue i sa predstavnicima vlasti i opozicije, od predstavnika vlasti nismo uspeli da dobijemo odgovore. Intervjue smo uradili sa predsednikom Pokreta slobodnih građana (PSG) Pavlom Grbovićem¹²³ i aktivistkinjom Stranke slobode i pravde Valentinom Reković.¹²⁴

Od mladih političara želeli smo da čujemo šta su bili njihovi motivi da se bave politikom i šta ih je motivisalo da budu deo političke stranke/pokreta umesto neke druge vrste aktivizma. Pavle Grbović

123 Strukturirani intervju Pavle Grbović, predsednik Pokreta slobodnih građana, 30. 6. 2021. godine.

124 Strukturirani intervju Valentina Reković, aktivistkinja Stranke slobode i pravde, 29. 6. 2021. godine.

navodi da je oduvek verovao da je bavljenje politikom najefikasniji način da utičete na društvene procese. Ističe da se nije gadio politike, nije bio fan antipolitičkih inicijativa, smatrao je da je obaveza svakog zrelog čoveka da bude makar politički zainteresovan, ako ne i aktivan. Dalje navodi da je u PSG ušao neposredno nakon osnivanja, verujući u vrednosti na kojima je nastao i na kojima i dan-danas stoji. Želeo je da pomogne na bilo koji način i to je uvek i radio. Kako on navodi, ljudi koji su tu od starta, znaju da se nikada nije grozio nijednog posla, a to nije uvek bila visoka politika, i da se još pre ulaska u politiku nadao da će neki pametni i iskusniji ljudi od njega preuzeti veću odgovornost na svoja leđa i suprotstaviti se ovakvoj vlasti, ali to se nije ostvarilo. On navodi da, nažalost, i danas mnogi kalkulišu, misle da nije vreme, da treba sačekati da prođe jedan ili drugi događaj, Kosovo ili nešto treće. Pavle Grbović ističe da u takav pristup ne veruje i misli da se kalkulisanjem ne postiže ništa vredno pažnje i da je zato odlučio da se aktivira u najvećoj mogućoj meri i da doprinese stvaranju bolje Srbije. Za Valentinu Reković je najveći motiv uverenje da Srbija jednog dana može biti zemlja pravde, slobode i istine, a da bi politička stranka trebalo da bude logičan potez posle nekoliko godina aktivizma, protesta, blokada – navodi da je bar tako u njenom slučaju. Ona napominje da želi da poruči svim mladim ljudima da aktivizam učlanjenjem u stranku ne prestaje, već postaje usmereniji.

Pitali smo mlade političare da li su se, s obzirom na trenutnu političku situaciju u Srbiji, lično susreli i iskusili prepreke i teškoće u svom delovanju, sa kojima se možda politička opozicija ne bi susrela u nekim drugim državama. Pavle Grbović navodi da su prepreke sa kojima se opozicija u Srbiji suočava na nivou naučne fantastike i ljudima su uglavnom nepojmljive. On ističe da se, nažalost, na primeru Rusije i Belorusije može videti da uvek može gore, a tendencije kad je reč o vladavini prava i uslova za političko delovanje izrazito su nepovoljne, tako da očekuje i dodatna pogoršanja u toj oblasti. On dalje navodi da ne voli previše da se žali, da je sam birao ovaj poziv i da mora da snosi sve posledice tog izbora. Grbović misli da je trenutno najveći problem za opoziciju bujanje antipolitike, jer se na taj način ubija svaki smisao i svaka nada da može doći do promena i ističe da ne veruje da je moguće ovako ozbiljnu mašineriju pobediti iz hobija, niti

na foru, već da je potreban ozbiljan višegodišnji rad, kao i stvaranje organizacije i lidera, a ne instant-projekti i harizmatični egzibicionisti. Valentina Reković ističe da se sa preprekama suočava na svakom koraku. Navodi da su njoj lično pojedinci na vlasti dodeljivali razne uvredljive epitete, podnosili krivične prijave i slično. Ona navodi i da bi ispravila reči koje smo odabrali u ovom pitanju i da se ne radi o „teškoćama i preprekama“, već o medijskoj golgoti, drvlju i kamenju. Rekovićeva navodi da danas svako ko je protiv SNS-a to doživljava, čak i oni koji nisu političari, i što je najstrašnije, novinari, profesori i pojedinci iz nevladinih organizacija.

Mlade političare koji spadaju u zakonsku kategoriju mladih (do 30 godina) pitali smo i da li u njihovim organizacijama mladih imaju odgovarajući uticaj na donošenje odluka i da li postoji prostor za poboljšanje. Pavle Grbović, koji je kao mlada osoba predsednik Pokreta slobodnih građana, navodi da, ne računajući Udruženje „1 od 5 miliona“, Pokret slobodnih građana ima ubedljivo najmlađe rukovodstvo i veliki broj mladih ljudi ima odlučujući uticaj na donošenje odluka. Na dve možda i najvažnije funkcije (predsednik Pokreta i predsednik beogradskog odbora) jesu mladi ljudi, i to glasovima članova, tako da je jasno da se njima posvećuje velika pažnja i daje ozbiljna šansa. Grbović ističe da ovo ne govori zbog samopromocije, da je neretko i veoma samokritičan u pogledu sebe i Pokreta, ali navodi da je ovo lako proverljiva činjenica i da je na to izuzetno ponosan. On naglašava da veruju i žele da na ličnom primeru dokažu da mladi nisu samo budućnost, već i sadašnjost Srbije. Valentina Reković ističe – da u Stranci slobode i pravde ne vode računa o mišljenju, problemima i idejama mladih, ona ne bi bila u toj stranci. Ona navodi da je pravo pitanje da li mladi imaju dovoljno moći da odlučuju na nivou lokalne ili republičke vlasti i dodaje da vlast smatra da su mladi sposobni koliko i „megafon“ jezika mržnje, i da im za to danas služe.

Pitali smo mlade političare da li se slažu sa ocenom da opozicione političke organizacije nemaju razvijenu političku poruku specifično upućenu mladima u Srbiji i kako vide svoju stranku/pokret u ovom kontekstu. Pavle Grbović navodi da najveći broj tema koje interesuju mlade ljude zanima i one starije i da postoje neke specifične oblasti, poput obrazovanja, prvog zaposlenja, podsticaja za zasnivanje porodice, ali to je deo sveukupnog stanja u Srbiji. On misli da je

pre reč o načinu obraćanja jer mladi danas komuniciraju i primaju poruke na drugačiji način u odnosu na starije glasače i da se oni trude da se toj činjenici prilagode. Valentina Reković ističe da u pitanju ne pominjemo stranku na vlasti, koja je najodgovornija za mlade ljude jer je vlast već devet godina, ali nastavlja sa odgovorom da je SNS na vlasti devet godina i za to vreme je za mlade učinio mnogo i iznedrio dve zaista velike brojke: jedna je 50.000 ljudi koji odu na godišnjem nivou, pomnožite sa devet, a druga je milijardu evra gubitka, pošto nam mladi a obrazovani beže. Ona navodi da njena stranka (SSP) ima plan kako će ova zemlja sutra biti dobra za život svim svojim građanima.

Mlade političare smo pitali i šta misle, kao i šta je njihov stav – koje su glavne teme koje vode mlade ljude u odlukama da glasaju. Pavle Grbović navodi da se oni koji glasaju za opoziciju opredeljuju ili prema tome ko ima najviše šanse da ugrozi aktuelnu vlast ili prema tome da li im neko nudi viziju njihovog budućeg života koja je u skladu sa onim što su oni zamislili. On dalje ističe da, nažalost, moraju da budu realni i da priznaju i da veliki broj mladih glasa za vlast, a on smatra da je dominantan motiv za to mogućnost dobijanja određениh beneficija. Ističe da je najveći problem to što mnogi ne glasaju i što veliki broj onih koji nisu fizički napustili zemlju to jesu učinili mentalno, što su potpuno nezainteresovani za sve što izlazi iz njihovog balona u kom obitavaju, ne shvatajući da politika ima ogroman uticaj na oblikovanje tog balona. Valentina Reković smatra da je mladima važna istina, da mladi ljudi vide i osećaju kada ih neko laže i pravi ludim. Ona ističe da danas režim mladima nudi švedski sto manipulacija, nezdrave priče i trule razgovore. Ona smatra da su studenti, đaci, mladi bračni parovi, mladi nezaposleni i zaposleni na takvu hranu alergični.

Mlade političare smo pitali da nam prokomentarišu nalaze ranijih KOMS-ovih istraživanja, koja pokazuju izrazito nepoverenje u političke institucije, a posebno u partije i pitali smo ih da li su imali iskustva u razbijanju ovog nepoverenje kod mladih, da li su imali iskustva sa tim da se mladi ozbiljnije aktiviraju i da li smatraju da mogu da privuku i angažuju veći broj mladih nego što je to sada. Pavle Grbović navodi da su imali te slučajeve, pogotovo kad je Sergej Trifunović kao nekonvencionalni političar postao predsednik organizacije. On navo-

di da je svakako dobra poruka za mlade i to što je neko sa svojih 27 godina dobio šansu da vodi političku organizaciju, kao što se desilo u njegovom slučaju, i misli da je to neke mlade ljude ohrabrilo da se odvažnije upuste u političke vode. On ističe da svakako ima mesta za napredak u toj oblasti, ali da je za to neophodno da celokupno društvo trgnu iz apatije i da kod njih probude nadu da je zaista moguće od Srbije napraviti pristojnu državu. On za kraj navodi da dosadašnje iskustvo obeshrabruje ljude, ali svemu jednom mora doći kraj, pa tako i tom crnom nizu koji utiče na naše živote. Valentina Reković navodi da opozicija nema razloga da razbija nepoverenje mladih prema institucijama, već da ih u tome podržava, sve dok se ovaj režim ne promeni. Ona navodi da jedini broj mladih koji uzima u obzir jeste onaj broj koji svakodnevno napušta svoje roditelje sa velikim kofetrom, zimskom i letnjom odećom i obućom. Ona zaključuje da, kada mladi budu ostajali tu, u svom kraju, onda će i KOMS imati pozitivnije rezultate istraživanja.

Zaključak i preporuke:

Ovo poglavlje nam govori o političkoj participaciji mladih. Veliki broj mladih narodnih poslanika (28 bilo pri konstituisanju, trenutno 22) trebalo je da donese afirmaciju političke participacije mladih u Srbiji. Takođe, u jedinicama lokalne samouprave veliki je broj mladih odbornika u najnovijim sazivima lokalnih skupština opština i gradova, međutim, ne deluje da su mladi značajnije podstaknuti na politički aktivizam i participaciju. Ova populacija je tek polovično zainteresovana za politička dešavanja, o kojima se dominantno informiše na društvenim mrežama i veb-portalima. Mladi su najzainteresovaniji za teme korupcije i kriminala, kao i zaštite životne sredine, koje su im postale važnije u odnosu na prošlu godinu. Manje od 1/5 mladih redovno prati lokalnu politiku, što nam govori o odsustvu njihove značajnije participacije na lokalnom nivou. Nešto manji procenat mladih nego prethodne godine smatra da im politički sistem omogućava da utiču na političke procese i odluke, ali je procenat i dalje visok i iznosi skoro 50%. Tek 2/5 mladih glasalo je na izborima prošle godine, a da bi glasali na izborima naredne nedelje, izjasnilo se manje od polovine ispitanika. Zanimljivo je da 3,5% mladih aktivisti su političkih

partija, a više od 3/4 njih smatra da izbori u Srbiji nisu slobodni i fer. Manje od 1/5 mladih ima političara u koga veruje. Trend nepoverenja u institucije se nastavio i gotovo svaka institucija ocenjena je lošije nego što je bila prethodne godine. Najmanje nepoverenje mladi imaju u vojsku i crkvu. Mladi nemaju poverenja ni u konkretne ličnosti koje su na najvišim državnim i društvenim funkcijama i jedina prosečna ocena koja je viša od dva jeste ocena za novoizabranog patrijarha Porfirija (2,71). Kada se pogledaju osobine koje mladi žele da vide kod potencijalnih političara u koje bi imali poverenja, oni najviše navode važnost promene sistema i direktnog komuniciranja, dok bi za tek 27,5 njih bilo važno da je političar mlad.

- Oformiti Odbor za mlade u okviru Narodne skupštine koji bi razmatrao sve zakone koji se direktno ili indirektno odnose na mlade i koji bi se u svom radu na redovnoj bazi konsultovao sa nacionalnim Savetom za mlade, kao i svim drugim akterima omladinske politike (Akteri: Narodna skupština Republike Srbije; parlamentarne političke partije; KOMS).
- Oformiti Omladinski kokus u Narodnoj skupštini, kao neformalno telo, čiji bi zadatak bio da okuplja mlade poslanike, ali i druge narodne poslanike zainteresovane za rešavanje problema mladih, kao i predstavnike podmladaka političkih stranaka, ali i predstavnike organizacije civilnog društva. Rad kokusa bio bi usmeren ka tome da se potrebe i interesi mladih stave na istaknutije mesto u radu skupštine (Akteri: Narodna skupština Republike Srbije; političke partije; KOMS).
- Institucije bi trebalo da komuniciraju sa mladima, da im se obraćaju i da kreiraju programe usmerene na njih kako bi se podiglo poverenje mladih u institucije (Akteri: Vlada RS; ministarstva; jedinice lokalne samouprave).
- Političke partije bi trebalo da se obraćaju mladima, da kreiraju političke programe za njih, da se usmere na probleme mladih i da im posvete pažnju u kampanjama (Akteri: političke partije; omladinske organizacije u političkim partijama; KOMS).
- Svi relevantni akteri moraju da podstiču političku participaciju mladih, da podstiču njihovo uključivanje u procese dono-

šenja odluka i da im pružaju priliku da biraju i budu izabrani na najodgovornije i najvažnije državne funkcije (Akteri: Vlada RS; MOS; ministarstva; druge institucije i ustanove, udruženja građana, političke partije; KOMS; udruženja mladih i za mlade; mediji).

- Budući mandatar u svojim programima rada Vlade koje predlažu Narodnoj skupštini obavezno da imaju poseban program za mlade (Akteri: političke partije; Narodna skupština; KOMS).
- Omogućiti veći uticaj mladih na donošenje odluka, podsticati i razvijati demokratsku/participativnu političku kulturu kod mladih (Akteri: Vlada RS; Narodna skupština; ministarstva; jedinice lokalne samouprave; političke partije; KOMS; udruženja građana; udruženja mladih i za mlade).
- Uspostaviti (makar) minimalnu izbornu demokratiju i Srbiju ponovo vratiti u red slobodnih i demokratskih zemalja kako bi se povratilo poverenje i mladih u izborni proces i podstakla njihova participacija (Akteri: Vlada RS, ministarstva, Narodna skupština, političke partije, predsednik RS).

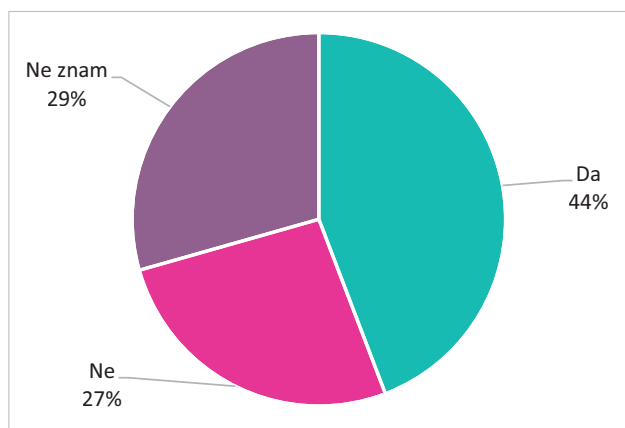

6. VREDNOSTI MLADIH

U ovom poglavlju ispitani su stavovi i vrednosti koje imaju mladi u Srbiji. Cilj poglavlja je da prikaže kako mladi vide demokratiju, liderstvo, neke osnovne ideološke pozicije, ali i stavove prema problemu Kosova, NATO-u, spoljnoj politici, kao i kako gledaju na Evropsku uniju i proces evropskih integracija u Srbiji. Ove godine poglavlju su dodata pitanja o aktuelnim društveno-političkim temama o vraćanju obaveznog vojnog roka, kao i usvajanju Zakona o istopolnim zajednicama.

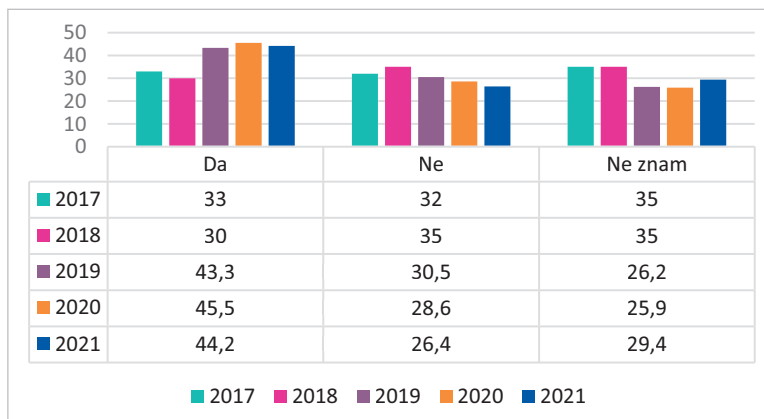
Pitali smo mlade da li je demokratija najbolji oblik političkog vladanja i dobili smo sledeće rezultate:

Grafikon 29. Odnos mladih prema demokratiji

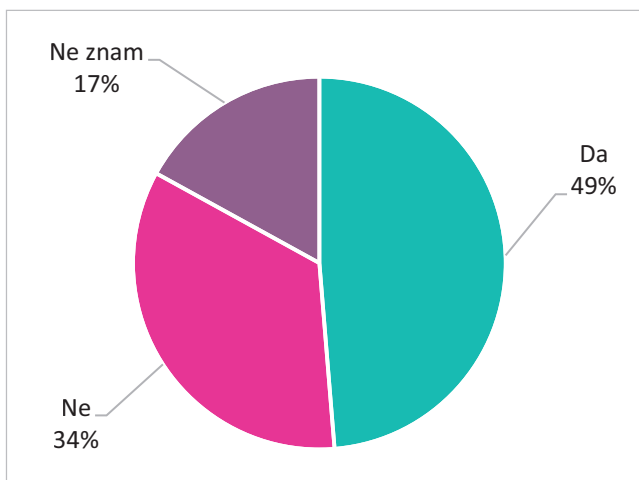
Ukoliko dobijene rezultate uporedimo sa prethodnom godinom, videćemo da je ove godine poverenje u demokratiju neznatno opalo, mada je i dalje na znatno višem nivou u odnosu na 2017. i 2018. godinu.

Grafikon 30. Poređenje rezultata u pogledu odnosa prema demokratiji

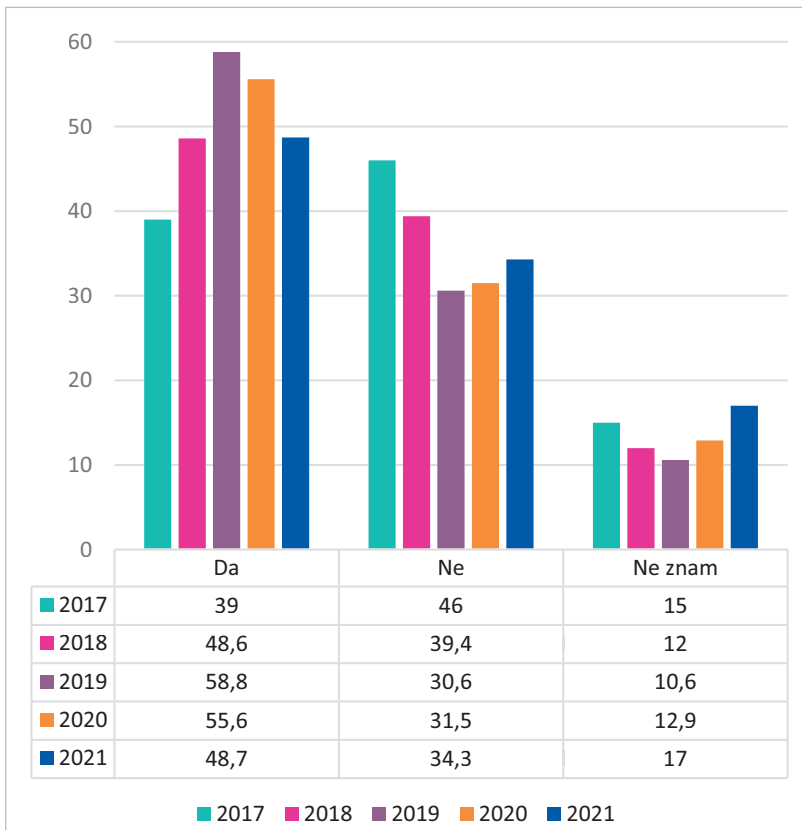
Pitali smo mlade da li smatraju da je Srbiji potreban jak vođa i lider koga će narod slediti, a rezultati su sledeći:

Grafikon 31. Odnos mladih prema liderstvu i vođama

Nakon što je 2019. i 2020. godine više od polovine mladih smatralo da je Srbiji potreban jak vođa, taj broj je sada ponovo ispod 50%. Generalni trendovi – da većina mladih smatra da je demokratija najbolji oblik vladanja, ali i da je Srbiji potreban jak vođa – nastavljaju se i u ovom izveštaju.

Grafikon 32. Poređenje rezultata u pogledu odnosa prema liderstvu i vođstvu

Pogledaćemo odgovore „da“ na prethodna dva pitanja u odnosu na godine, pol i region ispitanika.

Tabela 49. Procenat odgovora „da“ za prethodna dva pitanja

Grupa	%	%
Pitanje	Da – demokratija je najbolji oblik vladavine	Da – Srbiji je potreban jak vođa i lider
Ukupno:	44,2	48,7
Godine	*125	
15–19	39,7	56,7
20–24	46,5	48,7
25–30	46,3	40,1
Pol		
Muškarci	42,4	46,8
Žene	45,9	50,3
Region		*
Beogradski region	48,4	40,8
Region Vojvodine	43,5	47,3
Region Istočne i Južne Srbije	43,5	47,4
Region Centralne i Zapadne Srbije	40,7	60,1

Statistički značajne razlike u odgovorima jesu u pogledu podrške demokratiji u odnosu na godine ispitanika – mladi od 15 do 19 godina imaju manje poverenja u demokratiju u odnosu na druge dve grupe, što je novina u odnosu na prethodnu godinu. U prethodnom Alternativnom izveštaju postojale su statistički značajne razlike kod oba odgovora u odnosu na pol, ali se one sada ne javljaju. Kada je reč o regionu iz kojeg dolaze ispitanici, mladi iz regiona Centralne i Zapadne Srbije statistički značajno više smatraju da je Srbiji potreban jak vođa.

125 * – Statistički značajne razlike.

Pregled rezultata za prethodna dva pitanja u procentima tamo gde postoje statistički značajne razlike u odgovorima različitih grupa mladih:

Tabela 50. *Demokratija je najbolji oblik vladanja, prema godinama ispitanika*

		Demokratija je najbolji oblik vladanja		
		Da	Ne	Ne znam
GODINE	15–19	39,7%	22,8%	37,5%
	20–24	46,5%	26%	27,5%
	25–30	46,3%	30,7%	22,9%
Ukupno		44,1%	26,4%	29,5%

Tabela 51. *Srbiji je potreban jak vođa i lider prema regionu ispitanika*

		Srbiji je potreban jak vođa i lider		
		Da	Ne	Ne znam
REGION	Beogradski region	40,8%	43,8%	15,5%
	Region Vojvodine	47,3%	32,2%	20,5%
	Region Istočne i Južne Srbije	47,4%	34,2%	18,5%
	Region Zapadne i Centralne Srbije	60,1%	26,2%	13,7%
Ukupno:		48,6%	34,4%	17,0%

Pitali smo mlade i koliko su im važne određene vrednosti u društvu na skali od 1 (uopšte mi nije važno) do 5 (veoma mi je važno), rezultati su sledeći:

Tabela 52. Važnost vrednosti u jednom društvu

Vrednost	Prosečna ocena 2021.	Razlike u odgovorima ¹²⁶
Transparentnost	4,18	(2) (3)
Odsustvo korupcije	4,38	(2)
Modernizacija	4,09	(2)
Aktivno učešće	4,22	(1) (2)
Politički pluralizam	3,55	(2)
Lična sloboda	4,63	(1)
Sloboda medija	4,14	(2)
Sloboda tržišta	4,13	(2)
Jednakost u bogatstvu	3,74	(1)
Solidarnost i pomoć ekonomski ugroženima	4,3	(1)
Porodica i porodične vrednosti	4,03	
Nacija i pripadnost naciji	3,29	(1) (3)
Država i pripadnost državi	3,31	(1)
Religija i pripadnost religioznim grupama	2,71	(1) (3)

126 (1) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između mladih muškaraca i žena

(2) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između različitih starosnih grupa

(3) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između regiona iz kojih su ispitanici

Vrednost	Prosečna ocena 2021.	Razlike u odgovorima
Tradicija i tradicionalne vrednosti	3,22	(3)
Sekularizam	3,32	(2) (3)
Poverenje u nauku	4,18	(2)
Zaštita životne sredine	4,55	(2)
Inkluzija i nediskriminacija	4,26	(1)
Rodna ravnopravnost	4,27	(1)
Multikulturalizam	3,94	(1) (3)

Mladi najviše vrednuju ličnu slobodu (4,63), zatim zaštitu životne sredine (4,55), a potom odsustvo korupcije (4,38). Najmanje ocene dobile su religija i pripadnost religijskim grupama (2,71), tradicija i tradicionalne vrednosti (3,22) i nacija i pripadnost naciji (3,29).

Postoje statistički značajne razlike kada je reč o polu ispitanika – mladim ženama je značajnija vrednost aktivnog učešća, lične slobode, jednakosti u bogatstvu i primanjima, solidarnost, rodna ravnopravnost i multikulturalizam, dok su mladim muškarcima važnije vrednosti porodice, nacije, države i tradicije (razlike nisu drastične, ali nisu ni nezanemarljive).

U oblastima u kojima se javljaju statistički značajne razlike u odnosu na godine (označene brojem 2), sve ocene rastu sa porastom godina ispitanika. Region iz kojeg dolaze mladi u relativno malom broju slučajeva pravi statističku razliku – vrednosti nacionalne pripadnosti, religije i tradicije imaju nešto višu ocenu u regionu Centralne i Zapadne Srbije, dok vrednosti transparentnosti, sekularizma i multikulturalizma imaju nešto manju.

Želeli smo da kroz stavovske tvrdnje ispitamo odnos prema rodnoj ravnopravnosti među mladima od: 1 – U potpunosti se ne slažem, do 5 – U potpunosti se slažem:

Tabela 53. Slaganje sa tvrdnjama o rodnoj ravnopravnosti

Tvrdnja:	Prosečna ocena odgovora:	Žene	Muškarci	Razlike u odgovorima ¹²⁷
Žene u Srbiji zarađuju manje nego muškarci kada je reč o istim poslovima	3,43	3,93	2,83	(1)
Briga za decu i kuću u Srbiji i dalje je uglavnom posao žena	3,92	4,28	3,51	(1)
Ljudi u Srbiji teže prihvataju žene na poziciji autoriteta nego muškarce	3,98	4,47	3,41	(1)
Kvote za žene, na primer u parlamentu, pomoći će popravljaju njihovog položaja	3,01	3,40	2,56	(1) (2) ¹²⁸

127 (1) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između mladih muškaraca i žena.

(2) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između različitih starosnih grupa.

(3) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između regiona iz kojih su ispitanici.

128 Postoji statistički značajna razlika među ispitanicima starosne grupe 15–19 godina kada je reč o kvotama za žene u institucijama. Ova starosna grupa se više slaže sa tvrdnjom da kvote pomažu popravljaju položaja žena.

Tvrdnja:	Prosečna ocena odgovora:	Žene	Muškarci	Razlike u odgovorima
Postoje muška i ženska zanimanja	2,59	2,21	3,04	(1) (2) ¹²⁹
Žene koje stavljaju karijeru ispred zasnivanja porodice su sebične	1,8	1,44	2,23	(1) (3) ¹³⁰
U današnjem društvu, žene su jednako slobodne kao i muškarci	2,82	2,29	3,46	
U slučajevima silovanja, može da postoji i krivica žene	1,83	1,53	2,17	(1)

Iz ovih rezultata vidimo da se, kao i prethodne godine, mlade žene i mladi muškarci značajno razlikuju u percepciji položaja žena u Srbiji i rodnoj ravnopravnosti. Mlade žene znatno više smatraju da položaj nije jednak i da je diskriminišući. Postoje i razlike u godinama ispitanika jer najmlađi ispitanici pozitivnije ocenjuju aktivnosti kao što je uvođenje kvota za žene i manje se slažu sa tvrdnjom da postoje muška i ženska zanimanja.

Ponovo smo ispitali stavove mladih prema položaju LGBTQ osoba i njihovim pravima. Postavili smo stavovske tvrdnje da bismo ispitali odnos kroz to da ocene sledeće situacije ocenom od 1 do 5 u odno-

129 Starosna grupa 15–19 se *manje* slaže sa tvrdnjom da postoje muška i ženska zanimanja u odnosu na druge dve starosne grupe.

130 Mladi iz regiona Centralne i Zapadne Srbije više se slažu sa tvrdnjom da su žene koje stavljaju karijeru ispred porodice sebične, mada je i kod njih ta ocena 2,01.

su na to kako bi se osećali (1 – Uopšte mi ne bi smetalo; 5 – Veoma bi mi smetalo):

Tabela 54. Slaganje sa tvrdnjama u vezi sa LGBTQ populacijom

Tvrdnja:	Prosečna vrednosti 2020.	Prosečna vrednost 2021.	Razlike u odgovorima ¹³¹
Da je pripadnik LGBTQ populacije nastavnik vašeg deteta?	2,48	2,20	(1) ¹³² (3) ¹³³
Da Vam je pripadnik LGBTQ populacije komšija?	1,82	1,86	(1) (3)
Da se pripadnici LGBTQ populacije više pojavljuju u medijima?	2,64	2,48	(1) (3)
Da se u vašem mestu održi gej parada?	3,05	2,93	(1) (2) ¹³⁴ (3)
Da se ozakone istopolni brakovi?	2,74	3	(3)
Da se istopolnim parovima odobri usvajanje dece?	2,98	3,12	(1) (3)

131 (1) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između mladih muškaraca i žena

(2) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između različitih starosnih grupa

(3) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između regiona iz kojih su ispitanici

132 U svim kategorijama sem istopolnih brakova postoji razlika u stavovima na osnovu pola, koja je statistički značajna. Mladim ženama bi navedene pojave smetale manje nego mladim muškarcima.

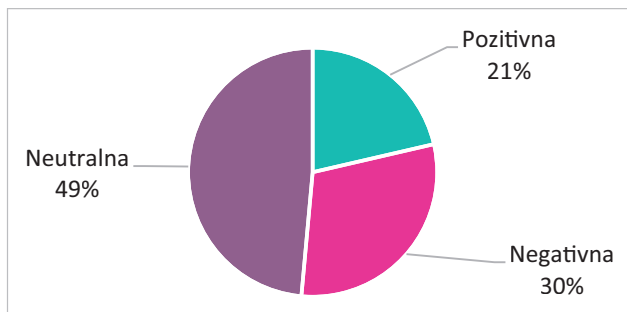
133 U svim kategorijama postoji statistički značajna razlika kada je reč o ispitanicima iz regiona Centralne i Zapadne Srbije, kojima navedene pojave više smetaju.

134 Postoji statistički značajna razlika među ispitanicima starosne grupe 15–19 godina. Ovoj starosnoj grupi manje bi smetala gej parada.

Za razliku od prošle godine, kada je ocenu 3 ili više imalo održavanje gej parade, sada su to istopolni brakovi i usvajanje dece, što je možda rezultat povećanog prisustva ove teme u javnosti zbog pokretanja procedure usvajanja zakona o istopolnim zajednicama. S druge strane, u nekim drugim oblastima ocena se smanjila (pojavljivanje LGBTQ osoba u medijima, nastavnici iz ove populacije).

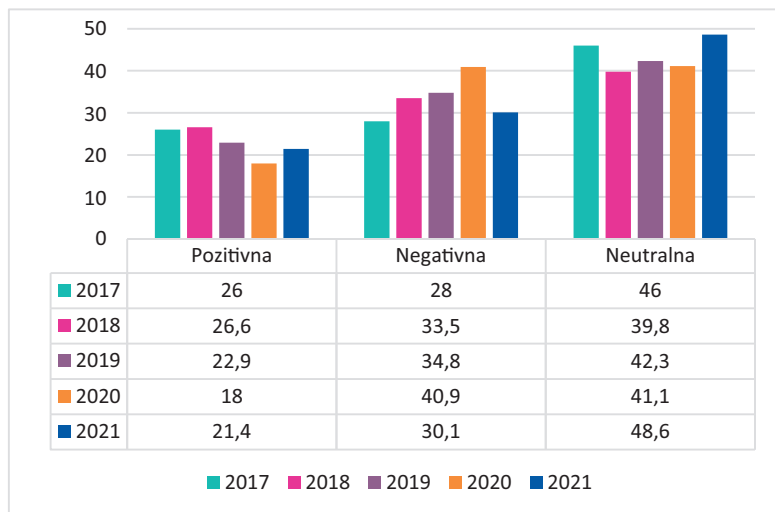
Pitali smo mlade kakva im je **prva reakcija na pojam Evropske unije** i odgovori pokazuju da je **neutralna na prvom mestu** sa 49%, zatim **negativna** sa 30%, **dok je pozitivna i dalje na poslednjem**, sa tek 21%

Grafikon 33. Stavovi mladih prema EU

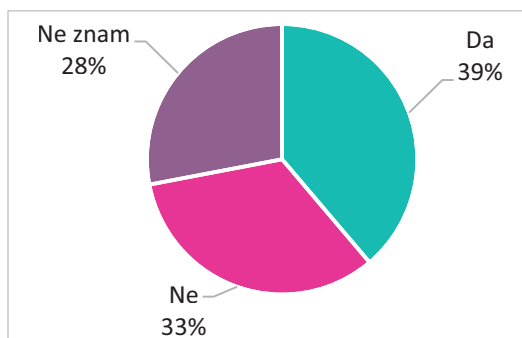
U poređenju sa prethodnom godinom, primetan je pad negativne reakcije, blag porast pozitivne i značajniji porast neutralne reakcije.

Grafikon 34. Poređenje rezultata prethodnih godina u pogledu odnosa prema EU

Na pitanje da li ispitanici/ce podržavaju ulazak Srbije u EU, 39% mladih podržava, 33% nije za ulazak, dok 28% mladih ne zna.

Grafikon 35. Stavovi mladih prema putu Srbije u EU

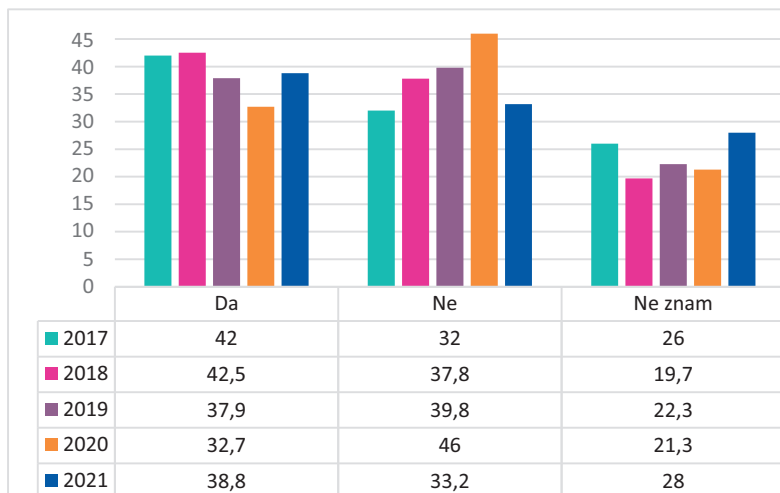

Ukoliko uporedimo rezultate sa prethodnim godinama, videćemo da je u međuvremenu prekinut trend pada podrške članstvu i da je ponovo više mladih koji podržavaju ulazak Srbije u EU nego onih koji ne podržavaju, što je Alternativni izveštaj poslednji put zabeležio 2018. godine. Razlike su i dalje male.

Tabela 55. Da li podržavate ulazak u EU, prema regionu ispitanika

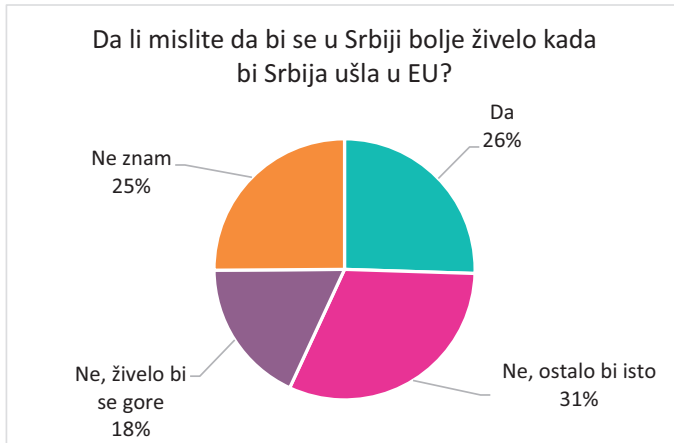
		Da li podržavate ulazak u EU		
		Da	Ne	Ne znam
REGION	Beogradski region	40,9%	32,4%	26,7%
	Region Vojvodine	40,8%	32,3%	26,9%
	Region Istočne i Južne Srbije	38,8%	32,9%	28,3%
	Region Zapadne i Centralne Srbije	34,2%	35,1%	30,7%
Ukupno		32,7%	46,0%	21,3%

Grafikon 36. Poređenje rezultata prethodnih godina u pogledu ulaska Srbije u EU

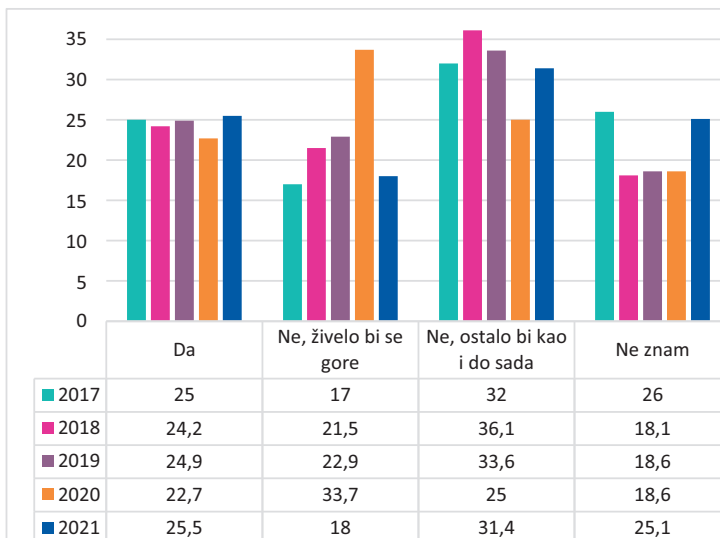

Na pitanje kako mladi vide ulazak Srbije u EU, odnosno da li misle da bi se u Srbiji bolje živelo kada bi naša zemlja ušla u EU, odgovori su sledeći:

Grafikon 37: Stavovi mladih o EU

Grafikon 38. Poređenje rezultata prethodnih godina u pogledu života u Srbiji nakon ulaska u EU

Svaka četvrta mlada osoba smatra da bi se bolje živelo u Srbiji kada bi ona ušla u EU, dok 18% smatra da bi se živelo gore.

Opšta ocena je da se, u odnosu na 2020. godinu, **pozitivan stav mladih o EU nije toliko povećao koliko se smanjio negativan stav**, odnosno povećao broj mladih koji zauzimaju neutralan stav prema EU. Nalazi iz 2021. bliži su nalazima iz ranijih izdanja Alternativnog izveštaja (2017–2019), što ukazuje na to da je **2020. godina možda bila izuzetak po intenzitetu negativne reakcije prema EU**. Jedno od mogućih objašnjenja ove pojave jeste reakcija medija u Srbiji na sporost EU u dopremanju pomoći Srbiji tokom prvih nedelja pandemije koronavirusa, što je dobilo izrazito negativan tretman u većini medija.¹³⁵ Istraživanje Beogradskog centra za bezbednosnu politiku iz novembra 2020. izmerilo je podršku članstva Srbije na 46%, što, iako manje u odnosu na prethodne godine, **pokazuje da mladi i dalje manje podržavaju članstvo u EU u odnosu na opštu populaciju**.¹³⁶

I kod ovog nalaza primećujemo razlike u odnosu na pol, godište i region u kojem mladi žive. Kada je reč o podršci ulaska Srbije u EU, mlade žene imaju manje odgovora „ne“ i više odgovora „ne znam“. Ove razlike su statistički značajne, tako da se može zaključiti da su mlade žene manje opredeljene po ovom pitanju. Takođe, postoji statistički veći broj odgovora „ne znam“ kod žena kada je reč o tome da li bi se u Srbiji živelo bolje kada bi ušla u EU. Statistički značajne razlike postoje u odnosu na godine kod pitanja „Da li podržavate ulazak Srbije u EU“ – najveća podrška je kod starosne grupe 25–30, a najveće protivljenje kod starosne grupe 20–24. Takođe, protivljenje ulasku u EU je statistički značajnije u mestima sa manje od 10.000 stanovnika (podela ispitanika prema tipu naselja). Statistički značajne razlike postoje i kada je reč o stepenu obrazovanja – podrška ulasku u EU i pozitivne reakcije na EU rastu sa porastom stepena obrazovanja.

Pitali smo mlade i zbog čega, prema njihovom mišljenju, Srbija još uvek nije postala članica EU, a mladi smatraju da je najviše zbog toga

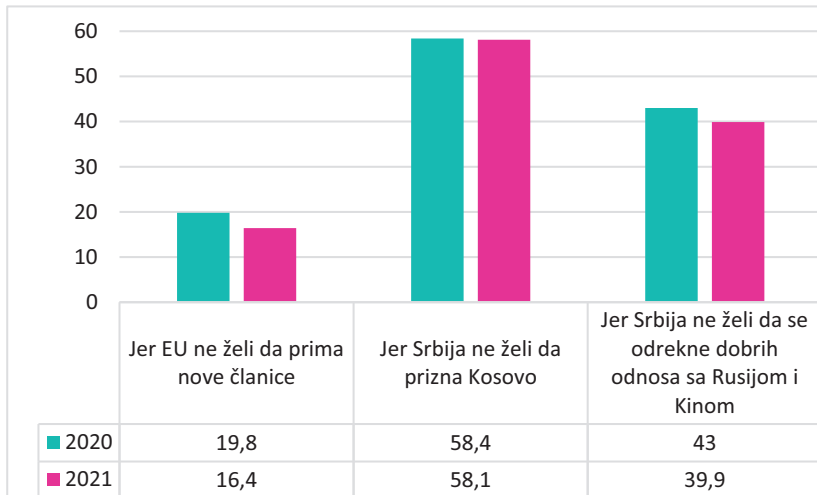
---

135 Nikola Burazer et al., *Izveštavanje medija o EU u 2020: Ljubav iz Kine i šamari iz Brisela*, Centar savremene politike, Beograd, 2021.

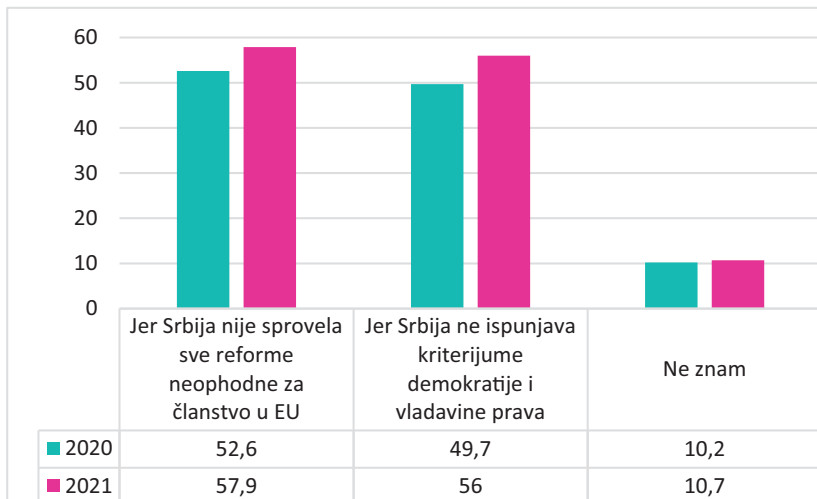
136 Maja Bjeloš et al., *Mnoga lica srpske spoljne politike: Javno mnjenje i geopolitičko balansiranje*, Beogradski centar za bezbednosnu politiku, Beograd, 2020.

jer Srbija ne želi da prizna Kosovo (58,1% – nepromenjeno u odnosu na 2020), kao i zbog toga što Srbija nije sprovela sve reforme neophodne za članstvo (57,9% – blag porast ovog uverenja).

Grafikon 39. Zašto Srbija nije postala članica EU (prvi deo)

Grafikon 40. Zašto Srbija nije postala članica EU (drugi deo)

Pitali smo mlade da li se slažu sa narednim tvrdnjama u vezi sa EU, sa ponuđenim odgovorima od 1 do 5 (1 – U potpunosti se ne slažem, 5 – U potpunosti se slažem), prosečni odgovori ispitanika/ca su sledeći:

Tabela 56. Saglasnost mladih prema tvrdnjama o EU

Tvrdnja	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	Razlike u odgovorima ¹³⁷
EU je garant mira i stabilnosti za Srbiju	2,5	2,2	2,1	2,04	2,12	
Evropska unija je uređen sistem u kome se znaju pravila	3,4	3,1	2,9	2,90	2,96	
Ulaskom u EU gubimo nacionalni identitet	2,6	2,5	2,6	2,80	2,41	(1) (3) ¹³⁸
EU se postepeno raspada i neće još dugo opstati	3,3	3,1	3,1	3,38	3,03	
Ulaskom u EU životni standard u Srbiji bi u velikoj meri bio bolji	*	*	*	2,57	2,66	(2) ¹³⁹

137 (1) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između mladih muškaraca i žena.

(2) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između različitih starosnih grupa.

(3) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između regiona iz kojih su ispitanici.

138 Mladi muškarci i mladi iz regiona Centralne i Zapadne Srbije se više slažu da ulaskom u EU gubimo nacionalni identitet od mladih žena.

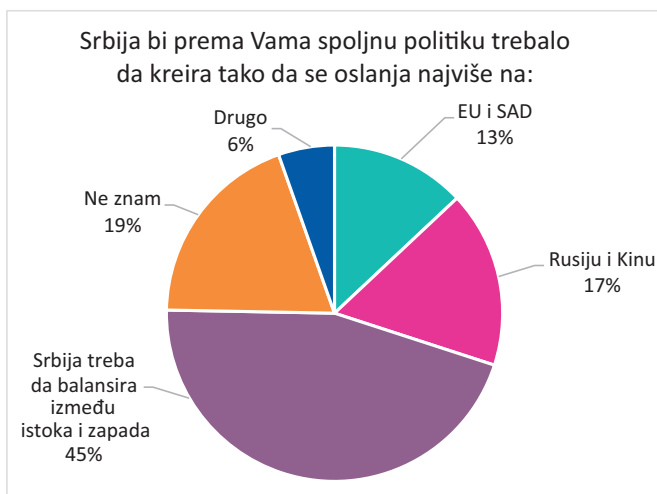
139 Starosna grupa 15–19 se najviše slaže da bi ulaskom u EU životni standard bio u velikoj meri bolji.

Tvrdnja	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	Razlike u odgovorima
Članstvo u EU mladima će omogućiti da više putuju	3,8	3,7	3,6	3,81	3,86	
Članstvo u EU omogućiće bolje mogućnosti za posao i veće zarade	3,7	3,4	3,5	3,54	3,64	
Članstvo u EU omogućiće kvalitetnije obrazovanje	3,4	3,2	3,1	3,13	3,29	(1)(3) ¹⁴⁰

Iz navedenih odgovora vidimo blago, ali ne značajno poboljšanje percepcije o EU u odnosu na 2020. godinu.

Pitali smo mlade šta misle, na koga bi Srbija trebalo najviše da se oslanja prilikom kreiranja spoljne politike, odgovori su sledeći:

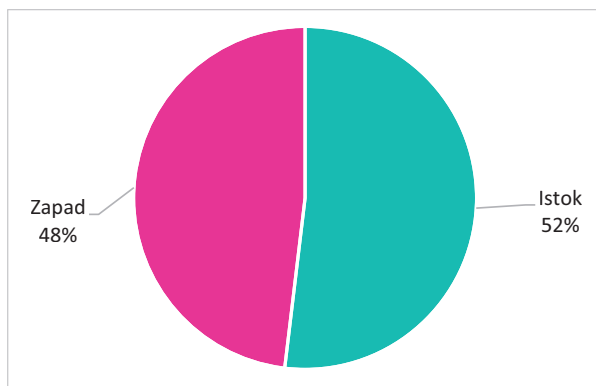
Grafikon 41. Stavovi mladih prema spoljnoj politici Srbije

140 Mlade žene se više slažu sa tvrdnjom da će članstvo u EU omogućiti kvalitetnije obrazovanje. Mladi iz Centralne i Zapadne Srbije manje se slažu sa ovom tvrdnjom u poređenju sa mladima iz drugih regiona.

Iz odgovora se vidi da je politika balansiranja ubedljivo najpopularnija među mladima. Hteli smo, takođe, da proverimo šta bi mladi podržali u hipotetičkoj situaciji u kojoj politika balansiranja ne bi bila dostupna, tj. u kojoj bi Srbija morala da se opredeli za istok ili zapad. Mladi su polarizovani po ovom pitanju:

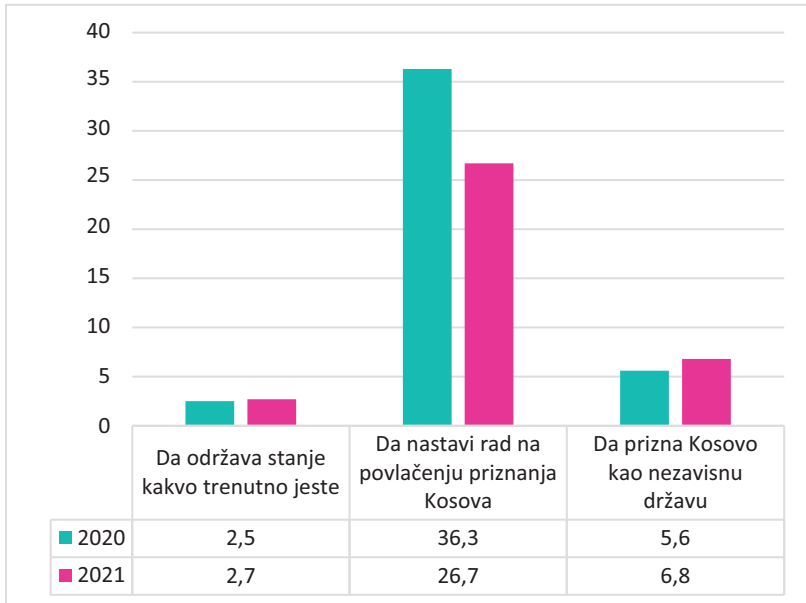
Grafikon 42. Stavovi mladih prema oslanjanju u spoljnoj politici kada bi Srbija morala da se opredeli

Kod prvog pitanja o spoljnopolitičkoj orijentaciji Srbije nema statistički značajnih razlika ni po jednoj osnovi (pol, godine, region). Kada je reč dihotomiji zapad–istok, nema statistički značajnih razlika u odgovorima u odnosu na godine i region, dok kod pola postoji vrlo blaga razlika – mladi muškarci se više opredeljuju za istok.

Ove godine smo ponovili pitanja o Kosovu, kao i o NATO-u. Postavili smo pitanje šta bi Srbija, prema mišljenju mladih, trebalo da radi po pitanju Kosova, s tim što smo ove godine dodali i opciju „povratka vlasti na Kosovo vojnim sredstvima“, a odgovori su sledeći:

Grafikon 43. Stavovi prema Kosovu (prvi deo)

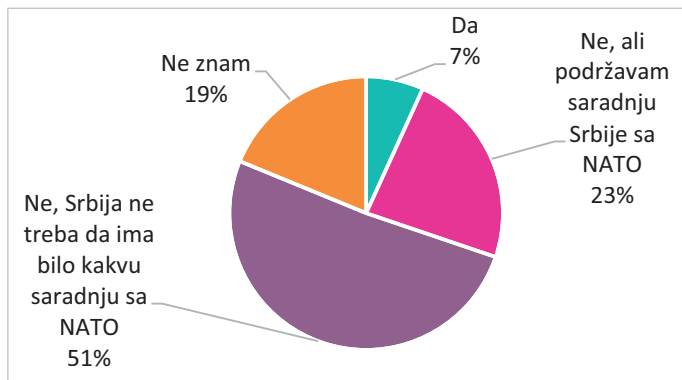
Grafikon 44. Stavovi prema Kosovu (drugi deo)

Kao i u prošlom Alternativnom izveštaju, najviše mladih smatra da bi Srbija trebalo da nastavi da radi na povlačenju priznanja Kosova (26,7%), zatim da radi na pomirenju između Srba i Albanaca, a pitanje Kosova ostavi za kasnije (21,9%), dok 18,7% mladih smatra da bi Srbija u odgovarajućem momentu trebalo da povрати punu vlast na Kosovu vojnim sredstvima. Mlade žene manje podržavaju povratak vlasti Srbije na Kosovu vojnim sredstvima i u ovom aspektu postoji statistički značajna razlika. Nema statistički značajnih razlika po pitanju Kosova u odnosu na uzrast i region.

Pitali smo mlade i da li bi Srbija trebalo da uđe u NATO, odgovori su sledeći:

Grafikon 45. Stavovi mladih prema ulasku u NATO

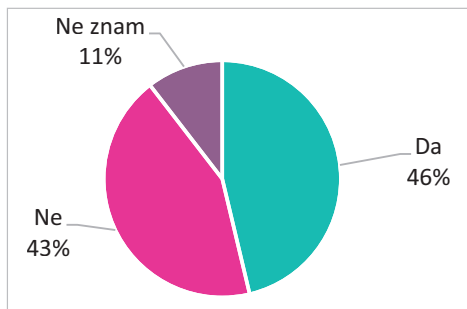
Blago je smanjeno protivljenje bilo kakvoj saradnji sa NATO-om u odnosu na 2020. godinu (sa 59% na 51%), ali nije porasla podrška članstvu ili saradnji bez članstva, već je veći broj mladih koji nemaju stav. Mladi uzrasta 15–19 najkategoričnije su protiv NATO-a, odnosno odbijaju bilo kakvu saradnju u statistički značajnom procentu.

Ove godine smo mlade pitali dva nova pitanja, vezana za teme koje su (re)aktualizovane u javnom prostoru – uvođenje vojnog roka i donošenje Zakona o istopolnim zajednicama (u trenutku zaključenja izveštaja, predlog zakona je još uvek u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog i nije prosleđen Vladi kao ovlašćenom predlagaču, odnosno Narodnoj skupštini).

Kada je reč o vraćanju obaveznog vojnog roka, 46% mladih podržava ovu inicijativu, dok joj se 43% protivi.

Grafikon 46. Stavovi mladih prema uvođenju vojnog roka za muškarce

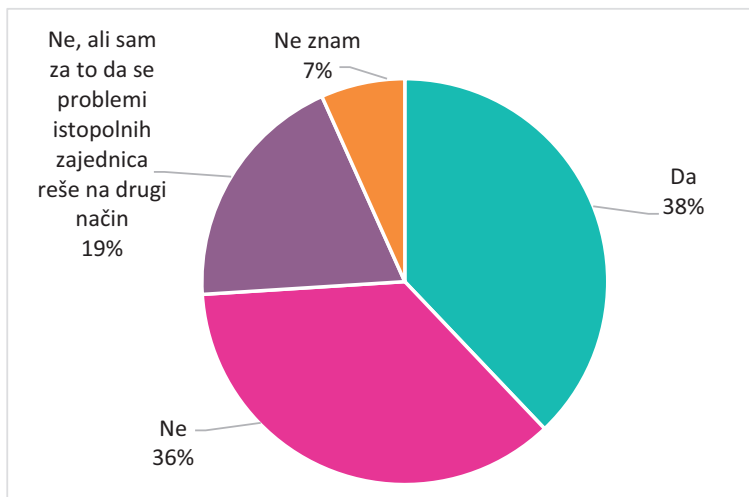
Zanimljiv nalaz je da **ne postoji statistički značajna razlika** u odgovorima na ovo pitanje ni kada je reč o **polu ni o godinama**. Statistički značajna razlika postoji na osnovu regiona – mladi iz Centralne i Zapadne Srbije više podržavaju uvođenje vojnog roka u odnosu na druge regione.

Tabela 57. Podrška uvođenja vojnog roka za muškarce, prema polu ispitanika

		Da li podržavate uvođenje obaveznog vojnog roka za muškarce?		
		Da	Ne	Ne znam
POL	Muški	49,4%	40,9%	9,7%
	Ženski	44,2%	44,9%	10,8%
Ukupno		46,6%	43,1%	10,3%

Na pitanje o potencijalnom usvajanju Zakona o istopolnim zajednicama, stav mladih je podeljen, ali nema jasne većine koja podržava donošenje takvog akta. U pitanju je testirana opcija da se problemi istopolnih zajednica reše na neki drugi način zbog plasiranja te opcije u javnost od strane nekih protivnika zakona.

Grafikon 47. Stavovi mladih prema usvajanju Zakona o istopolnim zajednicama

Kod ovog pitanja postoji značajna statistička razlika kada je reč o polu.

Tabela 58. Podrška usvajanju Zakona o istopolnim zajednicama, prema polu ispitanika

		Da li podržavate usvajanje Zakona o istopolnim zajednicama?			
		Da	Ne	Ne, ali rešiti na drugi način	Ne znam
POL	Muški	25,6%	46,7%	20,3%	7,4%
	Ženski	48,1%	27%	18,6%	6,2%
Ukupno		37,7%	36,1%	19,4%	6,8%

Zaključak i preporuke:

Ovo poglavlje se bavilo vrednostima mladih. U većini posmatranih indikatora (poverenje u demokratiju, jakog vođu, podrška EU itd.) u 2021. postoji blagi rast, uslovno rečeno, liberalnih vrednosti. Međutim, to je uglavnom rezultat opadanja protivljenja i rasta indiferentnosti. I dalje nema većine mladih koji vide demokratiju kao najbolji oblik vladavine i skoro polovina mladih smatra da je Srbiji potreban jak vođa i lider koga će narod slediti. Videli smo i da u odnosu prema rodnoj ravnopravnosti, različite percepcije između mladih žena i muškaraca ostaju. Takođe, nivo homofobije kod mladih može se opisati kao visok, zbog relativno visokog nivoa protivljenja Zakonu o istopolnim zajednicama, ali i, što je pokazao poseban indikator, braku i usvajanju dece od strane istopolnih parova. Mladi smatraju da Srbija nije postala članica EU do sada zato što ne želi da prizna Kosovo, kao i jer nije sprovela neophodne reforme. Većina mladih smatra da Srbija u spoljnoj politici treba da balansira, ali u hipotetičkoj situaciji biranja između istoka i zapada postoji snažna polarizacija. Isti je slučaj sa pitanjem vraćanja vojnog roka, gde ne postoji statistički značajna razlika između muškaraca i žena.

- Raditi na dodatnom informisanju i edukaciji mladih u pogledu demokratskih vrednosti, participacije u donošenju odluka, političkom sistemu i kulturi, građanskim i političkim pravima (Akteri: Vlada RS; MPNTR; MOS; udruženja građana; KOMS; udruženja mladih i za mlade; mediji).
- Demonstrirati privrženost vrednostima liberalne demokratije u svakodnevnom političkom životu, u cilju rasta poverenja mladih u demokratiju (Akteri: Vlada RS; Narodna skupština RS; predsednik RS; političke partije).
- Promovisati multikulturalnost, ljudska prava, ravnopravnost, s posebnim naglaskom na rodnu ravnopravnost i borbu protiv homofobije među mladima, kao i na pomirenje i saradnju mladih u regionu (Akteri: Vlada RS; MPNTR; MOS; udruženja građana; KOMS; udruženja mladih i za mlade; mediji).
- Pospešiti informisanje mladih o Evropskoj uniji, procesu evropskih integracija, načinima na koje oni doprinose evrop-

skim integracijama, mogućnostima koje članstvo u EU pruža ovoj populaciji, kao i pogodnosti koje Srbija već sada uživa iako nije punopravna članica EU, a u cilju izgradnje poverenja mladih u EU (Akteri: Vlada RS; Ministarstvo za evropske integracije; KOMS; udruženja građana; mediji).

- U istom cilju, ubrzati tempo i intenzitet sprovođenja reformi neophodnih za pristupanje EU i redovno isticati njihov uticaj na svakodnevni život građana i mladih (Akteri: Vlada RS; Ministarstvo za evropske integracije).
- Prilikom donošenja odluke o potrebi obaveznog vojnog roka, voditi se isključivo realnim potrebama Vojske Srbije u kontekstu trenutnih bezbednosnih izazova (Akteri: Vlada RS; Ministarstvo odbrane).

7. MEDIJI, DRUŠTVENE MREŽE I APLIKACIJE

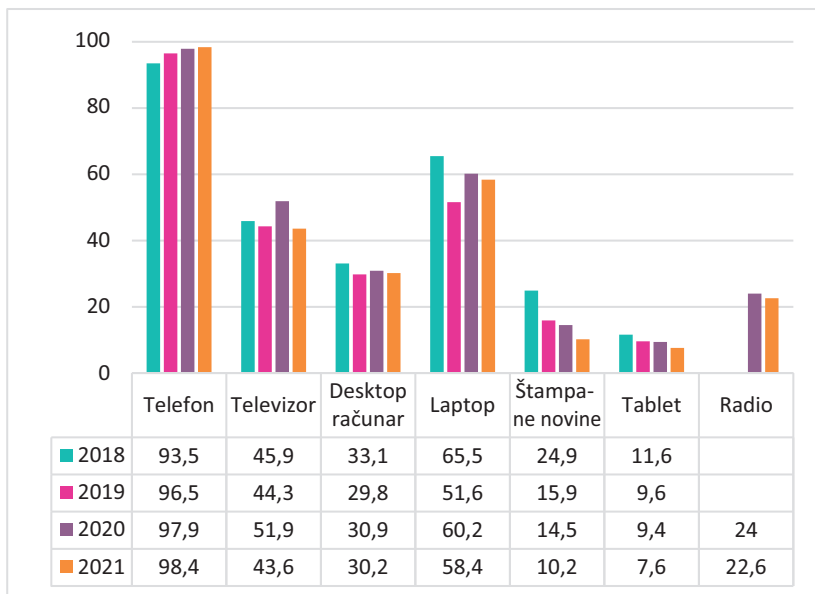
Ovo poglavlje ispituje stavove mladih prema medijima, društvenim mrežama i aplikacijama koje koriste.

Krovna organizacija mladih Srbije već četiri godine sprovodi istraživanja o zastupljenosti mladih u medijima, a jedno takvo sprovedeno je 2020. u saradnji sa Institutom za medije i različitosti, DW Akademijom, Asocijacijom Local Press i Novim magazinom. Istraživanje koje je objavljeno u 2021. godini rađeno je u novembru 2020. i fokusiralo se na tri grupe medija. Kod mejnstrim medija uočeno je da je „tema crne hronike postala toliko sveprisutna da ostavlja u senci sve druge teme od značaja za mlade, uz rizik da ukupna slika o mlađoj populaciji u ovoj grupi medija, pod pritiskom izveštavanja o kriminalu, ostane dominantno negativna“. S druge strane, posmatrani omladinski mediji (internet portali) bili su usmereni ka mladima i pokazali su otvorenost za osetljive grupe i žanrovsku raznolikost. Posmatrani domaći jutjuberi, kako je navedeno, tokom prvog talasa pandemije podsticali su odgovorno ponašanje mladih.¹⁴¹

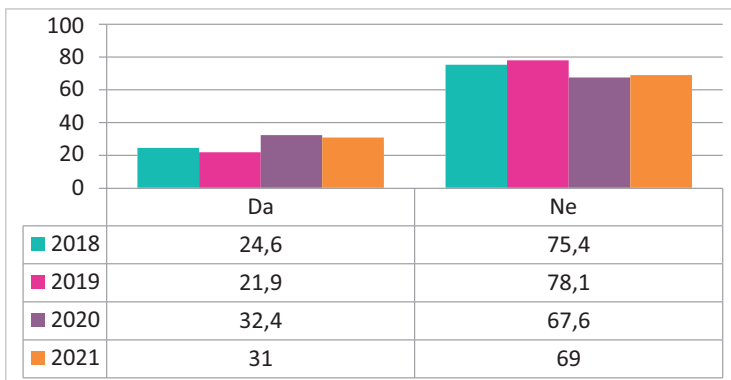
Pitali smo mlade koje uređaje koriste za informisanje. Kao što zapažamo iz odgovora, najveći broj njih koristi telefon kao uređaj za informisanje (čak 98,4%), zatim slede laptop (58,4%) i televizija (43,6% – blag pad).

---

141 Stefan Janjić i Ivana Janjić, *Mladi u medijskom ogledalu 2020*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2021.

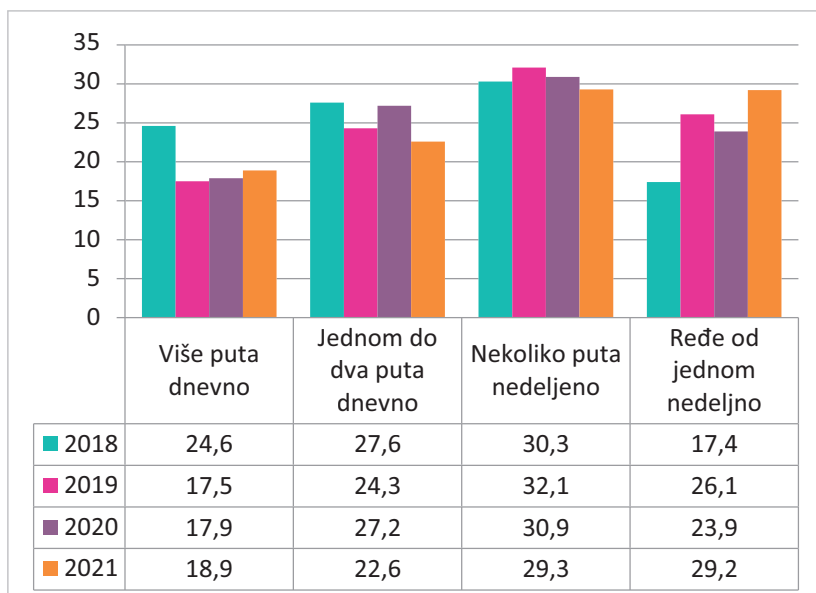
Grafikon 48. Koje uređaje koristite za informisanje? (u %)

Pitali smo mlade da li koriste instalirane njuz aplikacije (mobilne aplikacije za vesti) na telefonu. Tek oko trećina njih ih koristi.

Grafikon 49. Da li koristite njuz aplikacije na telefonu? (u %)

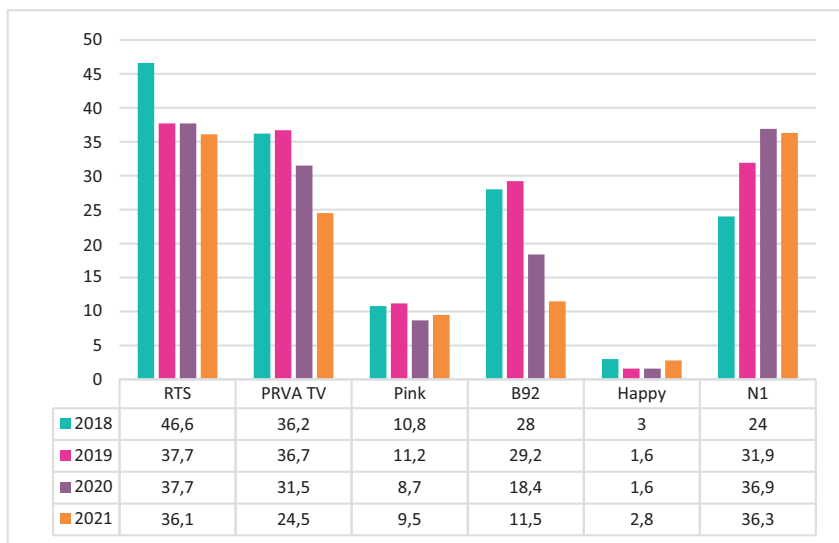
Pitali smo mlade koliko često posećuju informativne sajtove i aplikacije i činjenica je da se više od polovine njih tek nekoliko puta nedeljno ili ređe od jednom nedeljno informiše kroz informativne sajtove i aplikacije. Procenat onih koji se informišu više puta dnevno preko informativnih sajtova i aplikacija iznosi 18,9%.

Grafikon 50. Koliko često posećujete informativne sajtove/aplikacije? (u %)

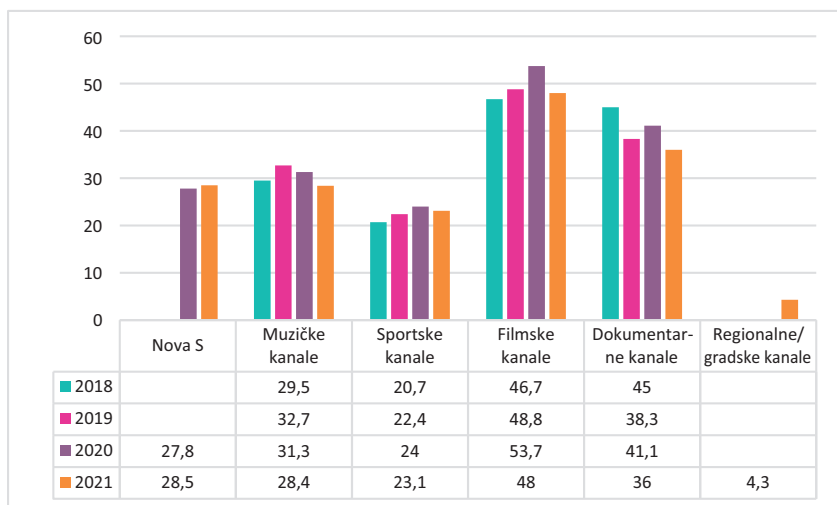

Pitali smo mlade koje TV stanice i dnevne novine najviše čitaju. U pogledu TV stanica, **najviše gledaju filmske i dokumentarne kanale**, a od pojedinačnih kanala, najviše gledaju javni servis (RTS) i N1, dok od dnevnih novina najviše čitaju Blic. **Ubedljiv procenat mladih, 60,4%, ne čita ništa od štampe.**

Grafikon 51. Koje TV stanice najčešće gledate? (prvi deo)

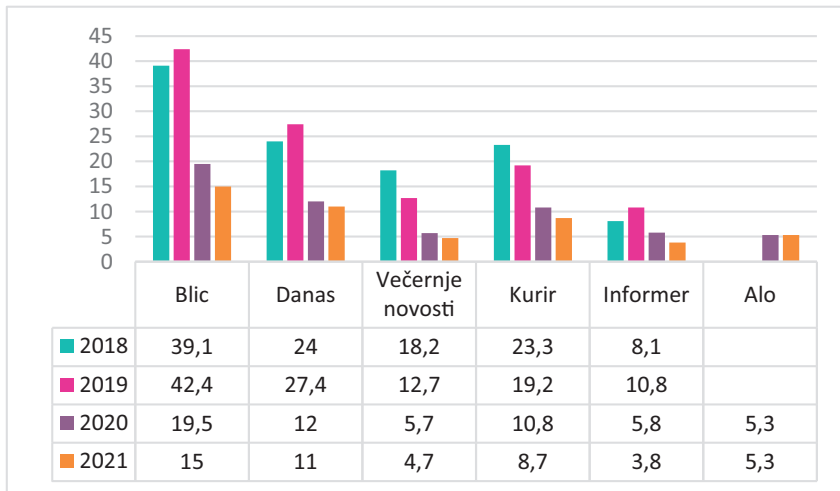

Grafikon 52. Koje TV stanice najčešće gledate? (drugi deo)

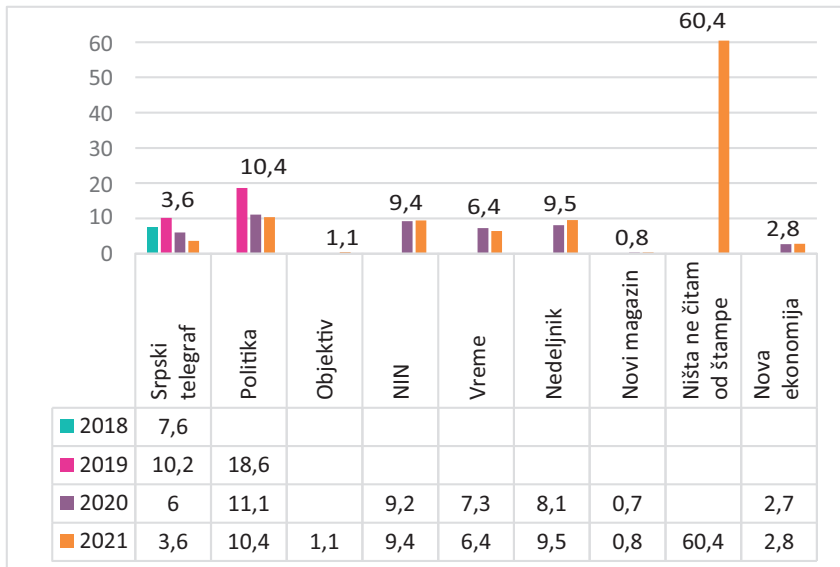

**Grafikon 53. Koje dnevne novine čitate?
Koje nedeljnike/magazine čitate? (prvi deo)**

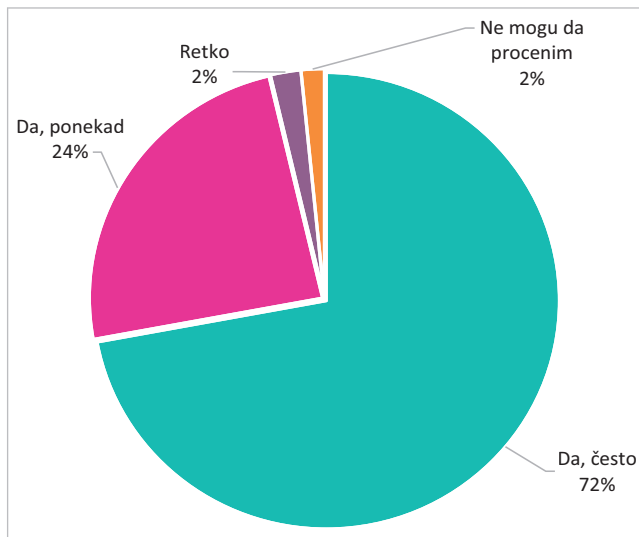

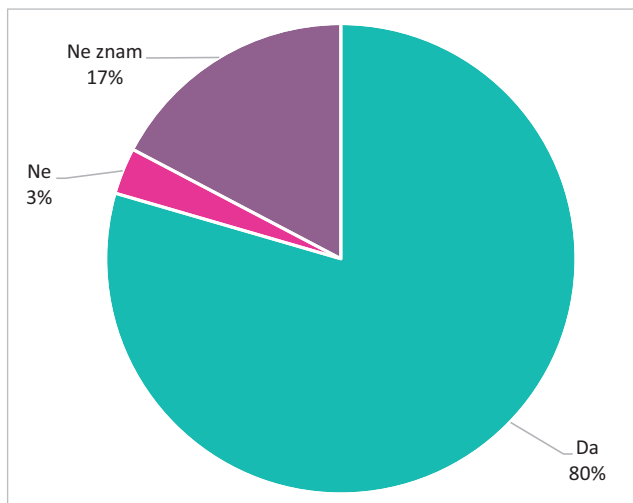
**Grafikon 54. Koje dnevne novine čitate?
Koje nedeljnike/magazine čitate? (drugi deo)**

Pitali smo mlade i da li se prilikom informisanja susreću sa vestima i informacijama koje smatraju lažnim. Takođe smo ih pitali da li smatraju da umeju da prepoznaju lažne vesti. Odgovori su sledeći:

Grafikon 55. Susretanje sa lažnim vestima

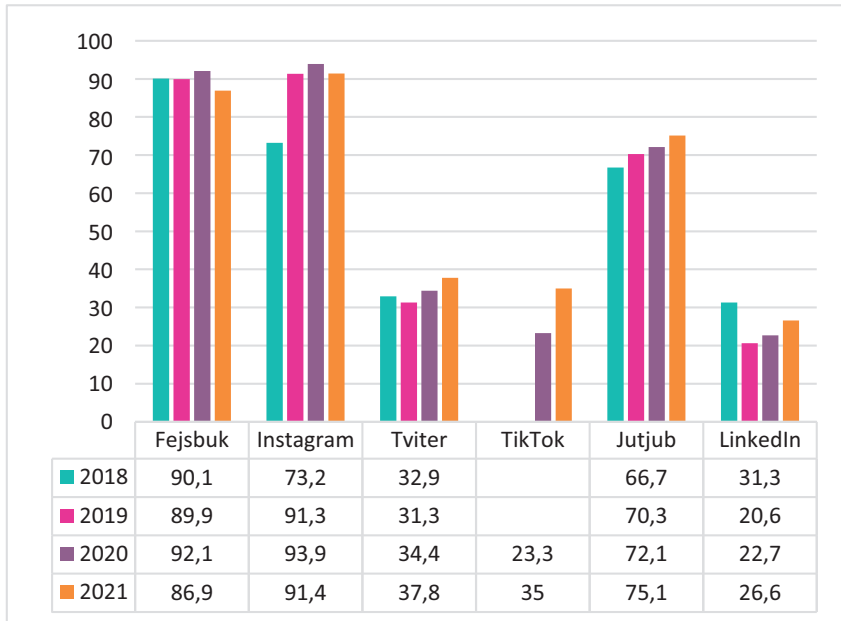

Grafikon 56. Prepoznavanje lažnih vesti

Četiri petine mladih smatra da ume da prepozna lažnu vest, da ne ume da prepozna kaže 3%, a 17% kaže da ne zna da li ume da prepozna lažne vesti. Procenti su na gotovo istom nivou kao i 2020. godine.

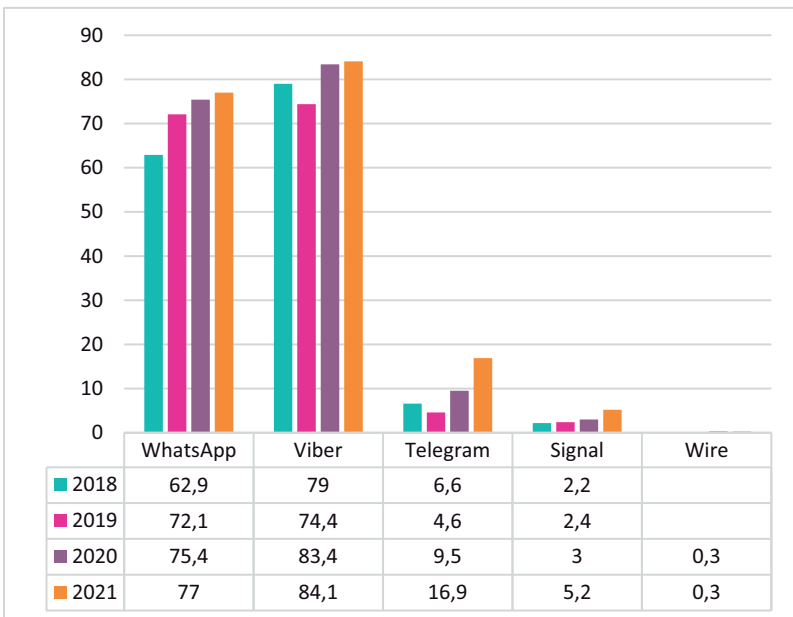
Pitali smo mlade i na kojim društvenim mrežama imaju profile. Najviše njih ima profile na Instagramu (91,4%) i Fejsbuku (86,9%). Primetan je blagi pad u korišćenju Fejsbuka, dok je društvena mreža Tiktok u porastu.

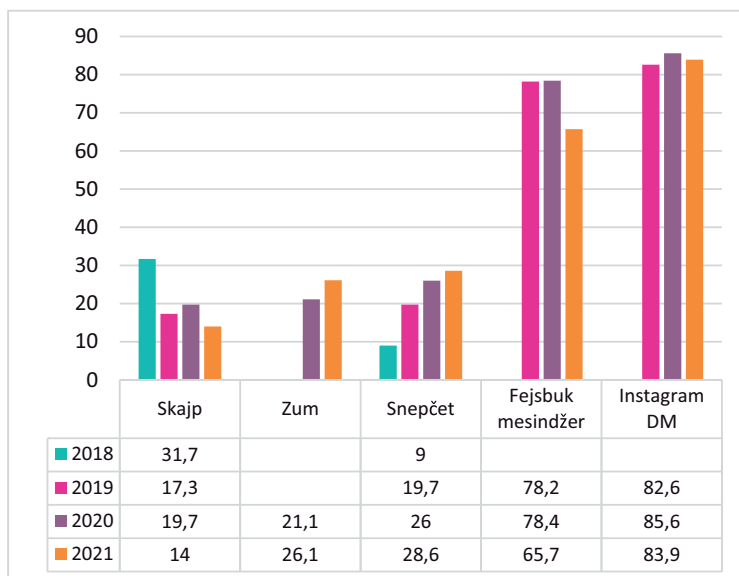
Grafikon 57. Na kojim društvenim mrežama imate profile? (u %)

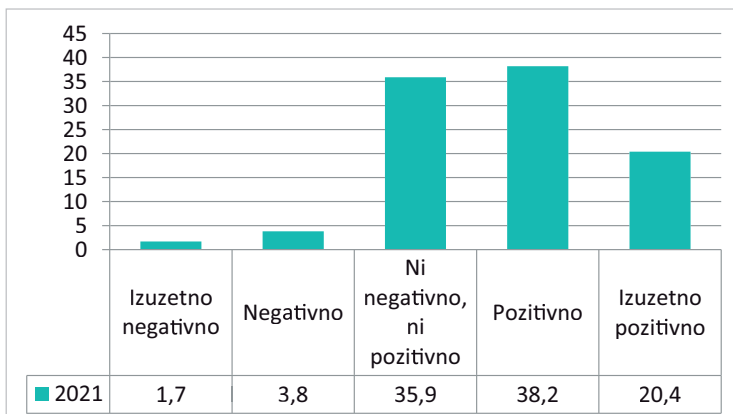
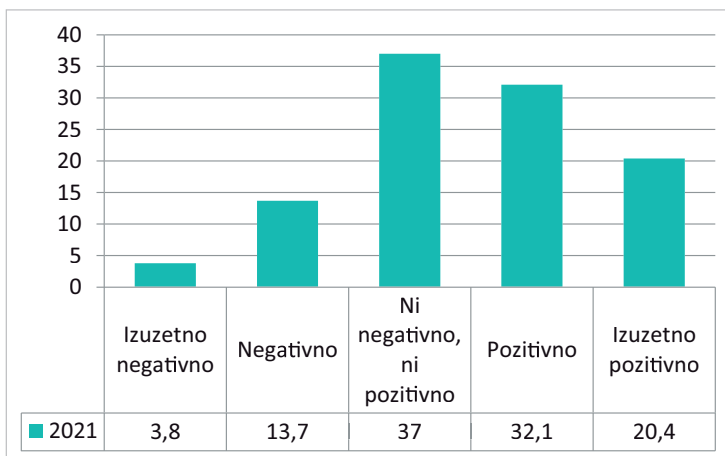
Pitali smo mlade koje aplikacije za komuniciranje koriste, najviše njih koristi Instagram direktne poruke (83,9%) i Viber (84,1%), zatim WhatsApp (77%). Korišćenje Fejsbuk Mesindžera, kao i društvene mreže u celini je u padu, dok je aplikacija koja je zabeležila najveći relativni rast Telegram.

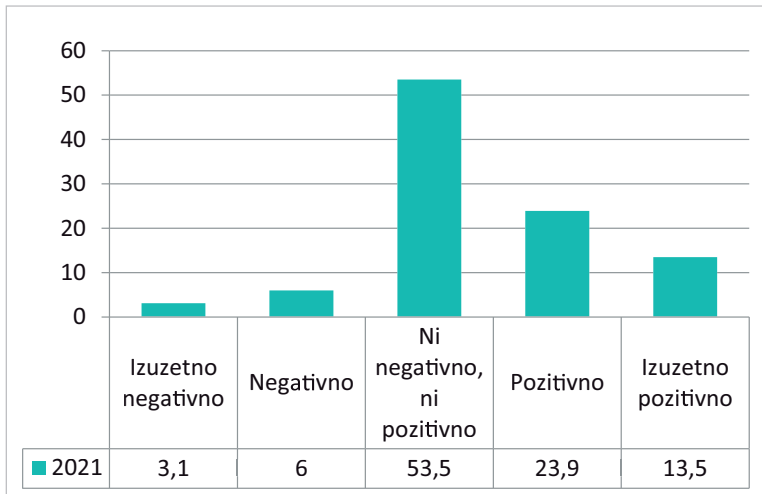
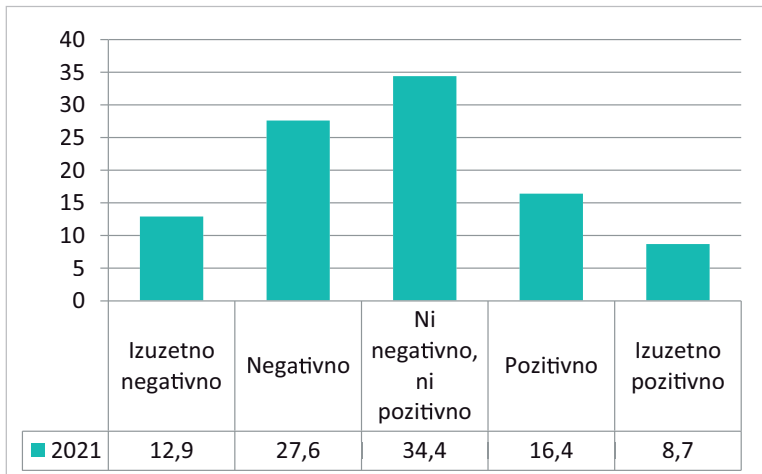
Grafikon 58. Koje aplikacije koristite za komuniciranje? (prvi deo)

Grafikon 59. Koje aplikacije koristite za komuniciranje? (drugi deo)

Uticaj društvenih mreža na različite aspekte života sve je češći predmet proučavanja stručnjaka, ali i tema u javnosti, pa i popularnoj kulturi. Približavamo se periodu u kojem najmlađi mladi (15 godina) neće poznavati svet bez društvenih mreža. U tom kontekstu, pitali smo mlade da ocene uticaj društvenih mreža na svoj život. Dok je kod komunikacije, obrazovanja i posla ocena pretežno pozitivna ili neutralna, postoji značajan broj mladih (40,5%) koji negativno ocenjuje uticaj društvenih mreža na svoje slobodno vreme.

Grafikon 60. Uticaj društvenih mreža na komunikaciju**Grafikon 61. Uticaj društvenih mreža na obrazovanje**

Grafikon 62. Uticaj društvenih mreža na posao**Grafikon 63. Uticaj društvenih mreža na slobodno vreme**

Zaključak i preporuke:

Mladi se većinski informišu preko telefona, a više od polovine njih se ne informiše svakodnevno. Gotovo tri četvrtine smatra da se susreće sa lažnim vestima, a četiri petine smatraju da znaju da prepoznaju lažnu vest. Od televizijskih kanala, mladi najviše gledaju filmske i dokumentarne kanale, zatim RTS i N1, dok preko 60% ne čita štampu. Od društvenih mreža mladi najviše koriste Instagram, od aplikacija za komuniciranje Viber, dok je Fejsbuk u blagom opadanju. Dve petine mladih negativno ocenjuju uticaj društvenih mreža na svoje slobodno vreme.

- Sprovesti istraživanje o uticaju društvenih mreža na sve aspekte života i psihološki razvoj mladih u Srbiji, u cilju utvrđivanja potencijalnih negativnih efekata i planiranja njihovog adresiranja (Akteri: Ministarstvo kulture i informisanja; eksperti; civilno društvo).
- Medijsku pismenost, posebno kada je reč o novim medijima, uvrstiti u formalno obrazovanje, od nivoa osnovne škole, u skladu sa najvišim obrazovnim standardima (Akteri: Vlada RS; MPNTR).
- Raditi na unapređenju informisanja mladih, kao i na kreiranju većeg i kvalitetnijeg medijskog sadržaja za mlade i o mladima – oslanjati se više na činjenice i mogućnosti da se reaguje na dobijene informacije (Akteri: MOS; mediji; regulatorna tela za elektronske medije; KOMS; udruženja građana; udruženja mladih i za mlade).
- Obučiti mlade da kritički promatraju i prosuđuju plasirani sadržaj u medijima (Akteri: MOS; KOMS; mediji; udruženja građana; udruženja mladih i za mlade; UNS; NUNS).

8. MLADI I TRŽIŠTE RADA

Ovo poglavlje se bavi ispitivanjem položaja mladih na tržištu rada. **Je-dan od najvećih problema mladih jeste nezaposlenost.** Prema zvaničnim podacima Nacionalne službe za zapošljavanje¹⁴², **broj mladih koji su nezaposleni u aprilu 2021. godine iznosi 115.533, što predstavlja ukupno 21,04% od ukupnog broja nezaposlenih.** Više od jedne petine ukupno nezaposlenih u Republici Srbiji čine mladi uzrasta od 15 do 30 godina. U odnosu na prošlu godinu, nezaposlenost mladih porasla je za 10.831 mladu nezaposlenu osobu, odnosno za 10,34%.

Tabela 59. Broj nezaposlenih mladih od 2014. godine prema starosnoj strukturi

Godina	Broj mladih nezaposlenih	15–19 godina	20–24 godine	25–29 godina
2014.	196 260	20 666	77 484	98 110
2015.	183 602	19 242	72 973	91 387
2016.	171 245	17 765	66 919	86 561
2017.	146 843	14 472	56 569	75 802
2018.	123 686	12 934	46 654	64 098
2019.	114 679	10 979	43 690	60 010
2020.	104 702	10 711	38 902	55 702
2021.	115 533	13 844	44 295	57 394

Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje

142 Nacionalna služba za zapošljavanje, Mesečni statistički bilten – april 2021, http://www.nsz.gov.rs/live/digitalAssets/15/15962_nsz_bilten_april_2021.pdf

Podaci pokazuju da je broj nezaposlenih mladih u odnosu na prethodnu godinu porastao za 10.831, što je rast za 10,34%.

Tabela 60. Broj nezaposlenih mladih u maju 2020. godine prema rodu i godinama

Ukupan broj nezaposlenih mladih u aprilu 2021. godine – 115 533	15–19 godina		20–24 godine		25–29 godina	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž
	7 691	6 243	21 113	23 182	24 060	33 334

Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje

Podaci pokazuju da je neznatno više mladih žena (uzrast od 20 do 24 godine) nezaposleno od muškaraca, kao i da je mnogo veći broj nezaposlenih mladih žena od muškaraca u uzrastu od 25 do 29 godina.

Tabela 61. Broj nezaposlenih mladih prema regionu i procentualni udeo nezaposlenih mladih u ukupnoj nezaposlenosti

Region	Broj nezaposlenih mladih (15–30 godina)	Procenat nezaposlenih mladih u ukupnoj nezaposlenosti prema regionima
Beogradski region	12 449	17,1%
Region Vojvodine	22 593	19,8%
Region Centralne i Zapadne Srbije	40 279	21,3%
Region Južne i Istočne Srbije	32 673	21,9%
Region Kosovo i Metohija	7 539	31,7%

Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje

Podaci pokazuju da, osim na Kosovu i Metohiji, ne postoje ozbiljnije razlike u pogledu procentualnog udela nezaposlenih u ukupnoj nezaposlenosti, što je bio slučaj i prethodnih godina.

Tabela 62. Procentualni udeo nezaposlenih mladih prema regionima u odnosu na ukupan broj nezaposlenih mladih

Region	Broj nezaposlenih mladih (15–30 godina)	Procent nezaposlenih mladih u odnosu na ukupan broj nezaposlenih mladih
Beogradski region	12 449	10,8%
Region Vojvodine	22 593	19,6%
Region Centralne i Zapadne Srbije	40 279	34,9%
Region Južne i Istočne Srbije	32 673	28,3%
Region Kosovo i Metohija	7 539	6,53%
Ukupno	115 533	100%

Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje

Podaci pokazuju da je **više od trećine nezaposlenih mladih iz regiona Centralne i Zapadne Srbije**, kao što je bio slučaj i prethodnih godina. U nešto manjem procentu su nezaposleni u regionu Južne i Istočne Srbije, a dodatno manji u regionu Vojvodine. Najmanji procent u ukupnom delu nezaposlenih mladih jesu u Beogradu i u regionu Kosova i Metohije.

Poslednji pokazatelji tržišta rada za mlade (15–29 godina) od 2016. do 2018. godine pokazuju nam sledeće procenat aktivnosti, zaposlenosti, neformalne zaposlenosti, nezaposlenosti i stope NEET među mladim i muškarcima i ženama.

Tabela 63. Pokazatelji tržišta rada mladih (Izvor: Nacionalni akcioni plan zapošljavanja za 2020. godinu)¹⁴³

	2016	2017	2018	+/-
Stopa aktivnosti	47,2	47,6	48,1	0,9
– Muškarci	53,0	53,6	54,4	1,4
– Žene	41,0	41,2	41,5	0,5
Stopa zaposlenosti	33,1	34,9	36,3	3,2
– Muškarci	38,4	40,3	41,9	3,5
– Žene	27,5	29,1	30,5	3,0
Rodni jaz	10,9	11,2	11,4	0,5
Stopa neformalne zaposlenosti	26,3	21,9	20,9	-5,4
– Muškarci	29,7	25,1	23,2	-6,5
– Žene	21,5	17,4	17,5	-4,0
Stopa nezaposlenosti	29,8	26,7	24,5	-5,3
– Muškarci	27,5	24,8	23,0	-4,5
– Žene	32,8	29,3	26,6	-6,2
Stopa NEET	22,3	21,7	20,1	-2,2
– Muškarci	20,3	19,9	17,8	-2,5
– Žene	24,5	23,7	22,5	-2,0

Stopa neaktivnosti mladih iznosila je 53% u 2019. godini. Ovako visoka stopa neaktivnosti može se u određenoj meri objasniti školovanjem, jer su mladi u Republici Srbiji koji su u procesu obrazovanja manje prisutni na tržištu rada u odnosu na njihove vršnjake iz zemalja EU (EU28 – 43,4%). Učešće mladih u radnoj snazi u Republici Srbiji veoma je nisko po evropskim standardima. Stopa NEET (mladi koji

143 Nacionalna strategija zapošljavanja za period 2011–2020. godine, Sl. glasnik RS, br. 37/11, Dostupno na: https://www.osobesainvaliditetom.rs/attachments/016_Nacionalna%20strategija%20za%20zaposljavanje.pdf

nisu zaposleni, nisu u procesu obrazovanja, niti su na obuci) iznosila je 18,9% u 2019. godini. Tranzicija od škole do prvog stabilnog i/ili zadovoljavajućeg posla u Republici Srbiji traje veoma dugo, skoro dve godine (23,4 meseca).¹⁴⁴

Zapošljavanje mladih – Program „Moja prva plata“

Vlada Republike Srbije je 13. avgusta 2020. usvojila Uredbu o Programu podsticanja zapošljavanja mladih „Moja prva plata“.¹⁴⁵ Program je imao za cilj da osposobi 10.000 mladih (do 30 godina) sa srednjim i visokim obrazovanjem za samostalan rad, a bez radnog iskustva i koji se nalaze na evidenciji nezaposlenih Nacionalne službe za zapošljavanje. Program se sprovodio kroz uključivanje mladih kod poslodavaca iz privatnog ili javnog sektora, upućivanjem javnog poziva za uključivanje u program, a prioritet su imali poslodavci iz privatnog sektora, posebno onih iz devastiranih područja, a Nacionalna služba za zapošljavanje u svom javnom pozivu bliže je odredila kriterijume i uslove za uključivanje. Uredba je predviđala i da se korisniku ovog programa obezbeđuje mesečna novčana naknada u visini od 20.000 dinara sa srednjim obrazovanjem i 24.000 dinara sa visokim obrazovanjem u trajanju od devet meseci i korisniku programa se obezbeđuje pravo na uplatu doprinosa za slučaj povrede na radu i profesionalne bolesti. Uredba je predviđala i da, pored sredstava koje mu isplaćuje Nacionalna služba za zapošljavanje, poslodavac korisniku može da isplati i dodatna sredstva. Ugovor koji potpisuje korisnik potpisuje se i sa poslodavcem i sa Nacionalnom službom za zapošljavanje. Uredba je predviđala i da sprovođenje ovog programa prati radna grupa koju obrazuje Vlada, a koju čine predstavnici Kabineta predsednika Vlade, Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Ministarstva finansija, Ministarstva omladine i sporta, Nacionalne službe za zapošljavanje i Privredne komore Srbije.

144 Nacionalna strategija zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine, str. 23–24.

145 Videti: Sl. glasnik RS, br. 107/2020, <http://demo.paragraf.rs/WebParagraf-Demo/?did=553536>

Na veb-prezentaciji programa „Moja prva plata“¹⁴⁶ navodi se da program sprovodi NZS uz podršku Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Ministarstva finansija, Kancelarije za IT i elektronsku upravu i Privredne komore Srbije. Ističe se da je cilj programa „Moja prva plata“ da se podstakne zapošljavanje mladih i pruži podrška privredi u rešavanju problema s nedostatkom kadrova.¹⁴⁷

Za dodatno razumevanje, ali i procenu uspešnosti programa „Moja prva plata“, uradili smo strukturirani intervju sa Ilijom Kneževićem, načelnikom Odeljenja za obrazovanje i obuke Nacionalne službe za zapošljavanje, kao i polustrukturirani intervju sa Bojanom Bondžić, korisnicom programa „Moja prva plata“ iz NALED-a.

Od Ilije Kneževića¹⁴⁸ želeli smo da proverimo koliki je broj mladih uključen u program „Moja prva plata“, da li je to planiran broj od 10 000 mladih ili je on niži ili viši. Kako nam je on rekao, program „Moja prva plata“ podrazumeva osposobljavanje nezaposlenog lica za samostalan rad na konkretnim poslovima kod poslodavca, bez obzira na stečeno zvanje u formalnom sistemu obrazovanja, a u okviru istog nivoa obrazovanja koji se zahteva u oglašenoj poziciji poslodavca. Na tržištu rada je sve veći broj poslova koji po svojoj složenosti zahtevaju kandidate na određenom nivou obrazovanja i po svojim zahtevima nisu orijentisani na konkretnu struku, već često zahtevaju različita znanja i veštine iz više oblasti obrazovanja i rada. Kako navodi, cilj programa je da se podstakne zapošljavanje mladih i pruži podrška privredi u rešavanju problema s nedostatkom kadrova. Ciljna grupa programa „Moja prva plata“ su nezaposleni mladi do 30 godina starosti, sa najmanje srednjim obrazovanjem, bez radnog iskustva, ili sa radnim iskustvom ne dužim od devet meseci, stečenim na poslovima koji po svojoj složenosti odgovaraju nivou obrazovanja sa kojim se prijavljuju za učešće u programu.

Kako načelnik u NZS navodi, **programom „Moja prva plata“ planiran je obuhvat 10.000 mladih. Nalog na portalu Moja prva plata**

146 Videti: <https://mojaprvaaplata.gov.rs/naslovna>

147 Boban Stojanović, *(post)KOVID-19 mere i politike za mlade*, Vestminsterska fondacija za demokratiju, Beograd, 2020.

148 Strukturirani intervju, Ilija Knežević, načelnik Odeljenja za obrazovanje i obuke Nacionalne službe za zapošljavanje, 25.6.2021. godine.

otvorilo je 23.014 mladih. Od tog broja, 17.061 kandidat uspešno se prijavio na neku od 12.559 pozicija kod 7.524 poslodavca. Načelnik odeljenja u NZS navodi da su u program ukupno uključena 8.453 nezaposlena lica, i to 5.541 sa srednjim obrazovanjem i 2.912 lica sa visokim obrazovanjem, odnosno uključeno je 66% lica sa srednjim obrazovanjem i 34% lica sa visokim obrazovanjem.

Načelnik Ilija Knežević dao nam je i pregled poslodavaca: **najveći broj lica uključio se u privatni sektor, 7.165, odnosno 85% (4.790 sa srednjim obrazovanjem i 2.375 sa visokim obrazovanjem), dok je u javnom sektoru angažovano 1.288 lica, odnosno 15% (751 sa srednjim obrazovanjem i 537 sa visokim obrazovanjem).** On navodi da su pravo učešća u realizaciji programa imali poslodavci koji pripadaju privatnom ili javnom sektoru, a prioritet za uključivanje u program imali su poslodavci iz privatnog sektora, a naročito poslodavci iz devastiranih opština, u skladu sa propisom Vlade Republike Srbije o stepenu razvijenosti jedinica lokalne samouprave. **Više od 10.000 poslodavaca pokazalo je interesovanje za učešće u programu, registrovalo se na portalu Moja prva plata i prijavilo potrebu za preko 17.000 pozicija za 28.000 radnih mesta. Od ukupnog broja registrovanih, 8.540 poslodavaca ispunilo je uslove javnog poziva za učešće u programu, sa odobrene 14.294 pozicije za angažovanje 22.740 nezaposlenih lica.**

Najveći broj lica tražen je za radno angažovanje u sledećim oblastima rada:

- Prerađivačka industrija (agronom, tehnolog, hemičar, biotehnolog, mikrobiolog, mašinski inženjer, bravar, zavarivač, mašinski tehničar, elektrotehničar...)
- Trgovina na veliko i trgovina na malo; Popravka motornih vozila i motocikala (prodavac, komercijalista, auto-mehaničar, električar, lakirer, limar)
- Administrativne i pomoćne uslužne delatnosti (administrativni radnik, knjigovođa, ekonomista, administrativni službenici)
- Zdravstvena i socijalna zaštita (doktor medicine, medicinski tehničar, socijalni radnik).

Nakon perioda završetka selekcije i izbora kandidata, koji se realizovao u više ciklusa zbog velikog broja prijavljenih učesnika, **u program „Moja prva plata“ uključeno je ukupno 5.177 poslodavaca.**

Načelnika odeljenja za obrazovanje i obuke NZS pitali smo i da li imaju primere da su mladi ili poslodavci odustajali od programa nakon potpisivanja ugovora i on navodi da, kao i u svakom programu, i u programu „Moja prva plata“ bilo je odustajanja od dalje realizacije programa kako od strane mladih, tako i od strane poslodavaca. **Statistički gledano, oko 1% mladih napustilo je program pre njegovog završetka.** U znatno većoj meri mladi su odustajali, a razlozi su različiti, od dobijanja nove poslovne ponude, privatnih razloga, do nastavka školovanja. Dalje ističe da su za mesta većine mladih koji su odustali od programa poslodavci angažovali zamene za preostalo vreme trajanja programa.

Iliju Kneževića smo pitali za procenu programa „Moja prva plata“ u godinama koje dolaze, na šta je on poprilično detaljno odgovorio. On kaže da se, uzimajući u obzir veliku zainteresovanost mladih (preko 23.000 njih) i poslodavaca (više od 10.000), kao i iskustvo u analizi efekata sličnih programa (kao što je Stručna praksa), procenjuje da će se u narednom periodu videti pozitivni efekti, i to u sledećem:

- Mladi će usvojiti set praktičnih i profesionalnih znanja i veština, kao i radnu etiku kako za obavljanje poslova u okviru svoje kvalifikacije, tako i u drugim oblastima rada, jer im je program pružio šansu da izaberu nove poslovne mogućnosti u skladu sa svojim interesovanjima, mogućnostima, sposobnostima, a ne samo na osnovu svojih kvalifikacija.
- Jedan broj mladih zasnovaće radni odnos kod poslodavca kod koga su se osposobljavali.
- Jedan broj mladih će, zahvaljujući stečenim znanjima i veštinama, obezbediti sebi nove poslove kod drugih poslodavaca.
- Jedan broj mladih će se vratiti u sistem obrazovanja radi daljeg školovanja i stručnog osposobljavanja i usavršavanja.
- Mladima koji u periodu nakon završetka programa ostanu u statusu nezaposlenih biće pružena dodatna stručna pomoć od strane savetnika za zapošljavanje u nadležnim filijalama Nacionalne službe za zapošljavanje radi revizije Individualnog

plana zapošljavanja sa ciljem planiranja novih mera aktivne politike zapošljavanja i pravaca aktivnog traženja zaposlenja.

Načelnika iz Nacionalne službe za zapošljavanje pitali smo i da li postoje najave/naznake da će program biti organizovan i u narednim godinama u manjem ili većem obimu. On nam je rekao da, kako je realizacija programa „Moja prva plata“ naišla na odobravanje velikog broja kako poslodavaca tako i mladih nezaposlenih lica, postoje najave da će program biti organizovan i u narednim godinama u istom ili sličnom obliku. Ono što je primarno za sve programe i mere aktivne politike zapošljavanja, pa i za navedeni program, jeste evaluacija sprovedenog programa. Evaluacija se pre svega odnosi na ispitivanje zadovoljstva učesnika u programu, kako poslodavaca, tako i nezaposlenih lica. Drugi deo evaluacije programa odnosi se na efekte koje će program proizvesti nakon završetka, odnosno broj mladih nezaposlenih lica koja su u toku ili nakon završetka programa pronašla zaposlenje, odnosno zasnovala radni odnos kod poslodavca kod koga su bila na programu ili kod nekog drugog poslodavca, a na poslovima za koje su se osposobljavala u programu. **U toku trajanja programa, posle skoro polovine vremena provedenog na osposobljavanju, oko 7% mladih uključenih u program zasnovalo je radni odnos zahvaljujući osposobljavanju kroz ovaj program.**

Od Ilije Kneževića smo želeli da dobijemo i podatke o ukupnom trošku države za program „Moja prva plata“. Sagovornik navodi da su **za realizaciju programa „Moja prva plata“ iz budžeta Republike Srbije izdvojena sredstva u iznosu od dve milijarde dinara.**

Program traje devet meseci, a tokom njegovog trajanja, Nacionalna služba za zapošljavanje angažovanim licima na ime novčane naknade isplaćuje sredstva u ukupnom mesečnom iznosu od 20.000 dinara za lica sa srednjim obrazovanjem, odnosno 24.000 dinara za lica sa visokim obrazovanjem. Takođe, Nacionalna služba za zapošljavanje vrši obračun i uplatu doprinosa za slučaj povrede na radu i profesionalne bolesti u skladu sa zakonom. Pored novčane naknade koju isplaćuje Nacionalna služba za zapošljavanje, i poslodavcima je ostavljena mogućnost da izdvoje dodatna sredstva za angažovana lica, u maksimalnom iznosu koji isplaćuje Nacionalna služba za zapošljavanje. **Za navedenu opciju isplate dodatnih sredstava kandidatima na**

osposobljavanju opredelio se jedan broj poslodavaca – 487, odnosno približno oko 10% od ukupnog broja poslodavaca uključenih u program, i to za ukupno 740 kandidata. Načelnik u NZS navodi i da je kroz ugovor koji je zaključen između Nacionalne službe za zapošljavanje, poslodavca i izabranog kandidata ostavljena i mogućnost i naknadnog opredeljenja poslodavca za isplatu dodatnih sredstava, a što se reguliše aneksom ugovora.

Načelnika Iliju Kneževića pitali smo za stav o tome da li je program unapredio položaj mladih na tržištu rada, posebno u okolnostima pandemije koronavirusa. On smatra da je realizacija jednog ovakvog programa u okolnostima pandemije doprinela da se unapredi položaj mladih na tržištu rada. Kako navodi, u vremenu kada su zbog pandemije mnogobrojne aktivnosti obustavljene, a šanse za zapošljavanje zaustavljene zbog mogućnosti narušavanja ekonomske stabilnosti, ovakav program doneo je nove mogućnosti i otvorio nove šanse za mlade. Mladi su kroz ovaj program dobili šansu da steknu svoje prvo radno iskustvo, samostalno birajući radnu poziciju za koju bi želeli da se osposobljavaju, bez obzira na svoje kvalifikacije stečene u formalnom sistemu obrazovanja. Mladi su se kroz program susreli i sa izazovima kako elektronskim putem kreirati radnu biografiju, kako napisati motivaciono pismo, kako elektronski aplicirati na ponuđene radne pozicije, zatim kako obaviti prvi razgovor sa poslodavcem, bilo da je on uživo ili onlajn. Svi navedeni izazovi i šanse unapredili su položaj mladih na tržištu rada.

Dodatno, načelnika odeljenja u Nacionalnoj službi za zapošljavanje pitali smo i šta on vidi kao najveće prednosti, a šta kao mane programa „Moja prva plata“. On ističe da je Nacionalna služba za zapošljavanje po prvi put realizovala jedan javni poziv u okviru aktivne politike zapošljavanja elektronskim putem. To podrazumeva da se svi učesnici registruju preko portala namenjenog za ovaj program, odnosno da poslodavci oglašavaju svoje potrebe elektronskim putem, a lica elektronski konkurišu na iskazane potrebe poslodavaca.

Kao sledeću prednost programa „Moja prva plata“ navodi visok stepen transparentnosti i dostupnosti informacija i mogućnosti za radno angažovanje mladih na celokupnoj teritoriji Republike Srbije. Po prvi put su za jedan program aktivne politike zapošljavanja sve informacije o poslodavcima dostupne na jednom mestu za celu teritoriju Republike Srbije.

Dalje navodi, program „Moja prva plata“ podrazumeva osposobljavanje nezaposlenog lica za samostalan rad na konkretnim poslovima kod poslodavca, bez obzira na stečeno zvanje u formalnom sistemu obrazovanja, ali u okviru istog nivoa obrazovanja. Na tržištu rada je sve veći broj poslova koji po svojoj složenosti zahtevaju kandidate na određenom nivou obrazovanja i po svojim zahtevima nisu orijentisani na konkretnu struku, već često zahtevaju različita znanja i veštine iz više oblasti obrazovanja i rada. Ova prednost programa dozvolila je kandidatima veći izbor potencijalnih radnih pozicija i mogućnost rada u drugim sferama u odnosu na njihovo obrazovanje.

Zaključuje da je, takođe, program „Moja prva plata“ pre svega orijentisan na poslove, odnosno na pozicije kod poslodavaca i nije nužno vezan za struku, kao ni zakonsku regulativu obaveznog polaganja pripravnčkog/stručnog ispita, pa samim tim nije vezan ni za dužinu trajanja. Program nije isključio mogućnost uključivanja lica u svrhu stručnog osposobljavanja radi sticanja uslova za polaganje stručnog ispita, tako da ono postoji kao mogućnost, ali u okvirima uslova postavljenih za program „Moja prva plata“.

Što se tiče nedostataka, sagovornik ističe da se manom programa može smatrati vreme, odnosno period koji protekne od raspisivanja javnog poziva (prvo za poslodavce, a kasnije i za mlade) do početka radnog angažovanja i zaključivanja ugovora. Zbog sadržaja programa i načina realizacije, sve planirane faze i aktivnosti su neophodne, jer osiguravaju postizanje kvaliteta osposobljavanja mladih, ali samim tim zahtevaju i vreme.

Na kraju, Ilija Knežević zaključuje da će iskustvo stečeno na realizaciji ovog programa pomoći NZS da se u budućnosti realizacija istog ili sličnog programa redizajnira, a pojedine aktivnosti poboljšaju i ubrzaju tokom njegove realizacije.

Od Bojane Bondžić,¹⁴⁹ korisnice programa „Moja prva plata“, angažovane u NALED-u, želeli smo da vidimo kakva je njena percepcija programa, posla, odnosa među kolegama, perspektive na poslu, prednosti i mana programa i slično.

---

149 Polustrukturirani intervju, Bojana Bondžić, korisnica programa „Moja prva plata“ iz NALED-a, 22. 6. 2021. godine

Sagovornicu smo prvo pitali zbog čega je odlučila da konkuriše za program „Moja prva plata“ i ona ističe da isprva nije trebalo da bude deo programa. Naime, u NALED-u je konkurisala mnogo ranije za praksu, ali s obzirom na to da je proces selekcije trajao dugo (preko četiri meseca) i s obzirom na to da je na poziciju izabrana osoba sa mnogo više iskustva, poslodavac je najavio da bi mogao da je primi nešto kasnije preko programa „Moja prva plata“ ukoliko bude odobreno, a u tom trenutku je raspisan poziv, što je njoj bilo potpuno u redu i ona se za tu poziciju prijavila baš preko programa „Moja prva plata“. Sagovornicu smo pitali i da li je ranije imala određenog iskustva sa praksama, stažiranjima i slično i ona je navela da je pre toga stažirala šest meseci u jednom međunarodnom fondu i da ima određenog iskustva.

Pitali smo sagovornicu kakav joj je bio utisak pri apliciranju i da li je proces bio transparentan, kao i da li je smatrala da će najbolji kandidati biti izabrani, ona smatra da bi možda imala inicijalnu percepciju da je proces „namešten“ da se radilo o višim naknadama (od 24.000), pa da u tom smislu nije imala osećaj ili strepnju da je proces fingiran, a dodaje i da zna za neke primere da su se pojedinci zapošljavali i pre programa, ali da su se onda nadovezali preko programa odnosno iskoristili priliku da budu deo programa „Moja prva plata“ i da nisu zbog programa otvarali nove pozicije, već su se uklopili u program. Ona navodi da to nije u redu, da je trebalo otvoriti i nova radna mesta, a ne samo koristiti program za popunjavanje predviđenih kapaciteta. Sagovornica Bojana Bondžić generalno ocenjuje da je proces dobar i ok, ali nije zadovoljavajući u tom segmentu. Međutim, ona navodi da je program svakako sjajan i da ga pozitivno ocenjuje jer je nju uključio na tržište i da program znači svakom pojedincu kome je dao priliku i ističe da su i mnoge kolege sa fakulteta žurile da završe fakultet kako bi stigle da se priključe samom programu (da diplomiraju kako bi mogli da konkurišu) jer su imali stav da će vrlo teško naći posao i da je ovo veoma dobra prilika.

Sagovornica na pitanje o zadovoljstvu poslom, pravima i odnosu sa kolegama navodi da je apsolutno prezadovoljna i poslom i kolegama i da tu nema nikakvu zamerku. Ne smatra ni da je previše opterećuju poslom i da su sam posao i radne obaveze koje ima optimalni. Sagovornica ističe da će joj program sigurno značiti u pogledu daljeg os-

posobljavanja za rad i veština koje će unaprediti. Navodi da je možda očekivala malo više, u kontekstu da su poslodavci i kolege možda i „previše opušteni“, a da bi ona sve sada i odmah i da voli „da zagriže“ i da uči, da napreduje i slično, ali da je generalno zadovoljna poslom i načinom funkcionisanja radnih obaveza i slično i da, naravno, očekuje dalji razvoj. Ističe da joj znanja sa fakulteta znače, ali da joj je trenutno specifična pozicija i da mora da uči dalje i da se informiše o oblastima posla, kao i da „uči u hodu“.

Na pitanje o pripremi obrazovnog sistema za tržište rada, sagovornica ističe da jeste dobila široko znanje i da ukoliko nešto ne zna, zna gde to treba da traži i da je u tom smislu pripremljena za rad.

Na pitanje da li je zadovoljna naknadom za rad, sagovornica Bojana Bondžić navodi da je njoj zarada uvećana, odnosno da poslodavac dopunjuje platu u odnosu na ono što je dotacija države i da je to, naravno, sjajno i da svakako utiče i na samu percepciju programa. Ona navodi i da ima naznake da će, u skladu sa poslom, predviđenim projektima i slično, i nakon isteka programa ostati zaposlena kod poslodavca.

Pitali smo sagovornicu i šta bi bile prednosti i mane programa „Moja prva plata“ i ona kao prednosti navodi to što je odmah nakon što je diplomirala dobila priliku za praksu i da se odmah uključila na tržište rada, a da je dodatno važna i prednost to što postoji neka naknada, kao i što se stiču dodatne veštine za rad. Sagovornica ističe da ona ne vidi mane programa na svom primeru, ali da je čula da postoje pojedinci koje poslodavci izrabljuju i da nisu angažovani na poslovima koji su predviđeni (rade ono što im nije u opisu posla).

Sagovornica navodi i da je generalno izuzetno pozitivno što program postoji, da bi bilo sjajno da se program nastavi, da bi unapređenje programa moglo da obuhvati to da se korisnicima programa uplaćuju porezi i doprinosi i da imaju sva prava koja iz toga proističu, i to u balansu države i poslodavca. Sagovornica Bojana Bondžić podržava što veći obuhvat mladih koji su deo programa kako bi se smanjio ekskluzivitet programa (u slučaju manjeg obuhvata korisnika) i podržava uvećanje broja korisnika, a u budućnosti, naravno, i uvećanje naknade za sve korisnike programa.

Mladi i strategija zapošljavanja

Početkom 2021. godine usvojena je Strategija zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine¹⁵⁰ (SZuRS) i Akcioni plan za period od 2021. do 2023. godine za sprovođenje Strategije zapošljavanja u Republici Srbiji.¹⁵¹ U okviru cilja 2. Strategije – Unapređen položaj nezaposlenih lica na tržištu rada, mera 2.5 odnosi se na mlade („Poboljšanje položaja mladih na tržištu rada“). Pozivajući se na EU regulative i preporuke, Strategija obrađuje program Garancija za mlade.

Program Garancija za mlade, koji se sprovodi u državama članicama EU, primer je intervencije u okviru koje se mladima koji su neaktivni i nezaposleni pristupa kroz saradnju različitih sektora i socijalnih partnera, uključujući i organizacije civilnog društva, a u cilju dugoročno održive integracije na tržište rada. U cilju unapređenja položaja mladih na tržištu rada u Republici Srbiji, u narednom periodu će se raditi na uvođenju ovog programa ili nekih njegovih delova. Garancija za mlade podrazumeva da mladi do 25 godina starosti dobijaju ponudu za posao, nastavak obrazovanja, praksu ili obuku u periodu od četiri meseca od ulaska u status nezaposlenosti ili napuštanja, odnosno završetka formalnog obrazovanja. Ovaj program pretpostavlja stabilan sistem za koordinaciju politika, i to naročito između institucija zaduženih za obrazovanje, zapošljavanje, socijalnu zaštitu i politika za mlade, zatim mehanizam za upravljanje koji treba da usmerava aktivnosti na nacionalnom i lokalnom nivou, kao i opredeljenje nadležnih institucija da se sprovedu neophodne strukturne reforme i konačno, značajne ljudske i finansijske resurse. Najveći deo tereta sprovođenja Garancije za mlade, u smislu njene koordinacije, realizacije i praćenja, leži na ministarstvu nadležnom za poslove zapošljavanja i Nacionalnoj službi za zapošljavanje. Garancija za mlade podrazumeva da se mladoj osobi pruži kvalitetna ponuda u roku od četiri meseca od ulaska u status nezaposlenosti, što znači da Nacionalna služba za zapošljavanje treba da raspolaže dovoljnim sredstvima za mere aktivne politike zapošljavanja kako bi se omogućilo da one budu do-

150 Videti: http://www.nsz.gov.rs/live/digitalAssets/15/15855_strategija_zaposljavanja_u_rs_2021-2026.pdf

151 Videti: http://www.nsz.gov.rs/live/digitalAssets/15/15855_strategija_zaposljavanja_u_rs_2021-2026.pdf

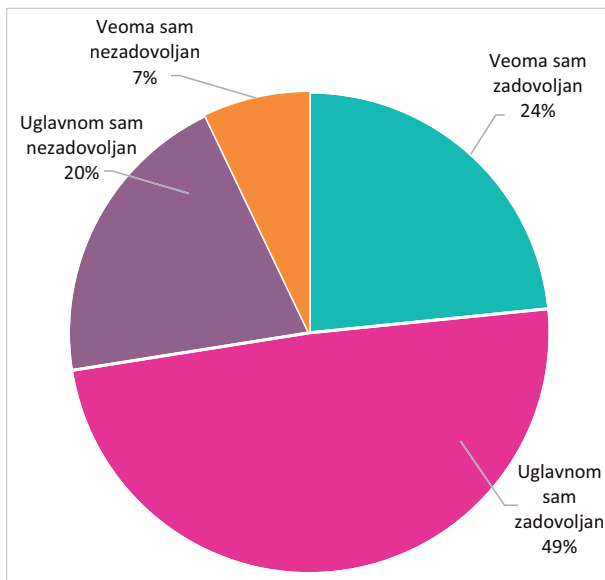

stupne tokom cele godine, odnosno sa dovoljnim brojem kvalitetnih slobodnih poslova na koje se mladi upućuju.¹⁵²

Međutim, kroz Strategiju zapošljavanja za šest godina nije postavljen cilj da se mehanizam Garancija za mlade uvede i implementira. Cilj za period važenja ove strategije jeste da se učine naponi da se do kraja njene primene ispune određeni preduslovi sa posebnim akcentom na veća finansijska izdavanja (u budžetu RS i kroz druge izvore finansiranja budući da Republika Srbija u ovom trenutku nema mogućnost korišćenja sredstava Evropskog socijalnog fonda), osnaživanje kapaciteta ministarstva nadležnog za poslove zapošljavanja, kao i Nacionalne službe za zapošljavanje.¹⁵³

Polovina zaposlenih mladih danas je uglavnom zadovoljna svojim poslom, a zajedno sa onima koji su veoma zadovoljni, oni čine ubedljivu većinu od 72,5%. Zadovoljstvo poslom predstavlja jedan od ohrabrujućih indikatora kada je reč o položaju mladih na tržištu rada.

Grafikon 64. Koliko ste zadovoljni trenutnim poslom?

152 SZuRS, str. 65–66.

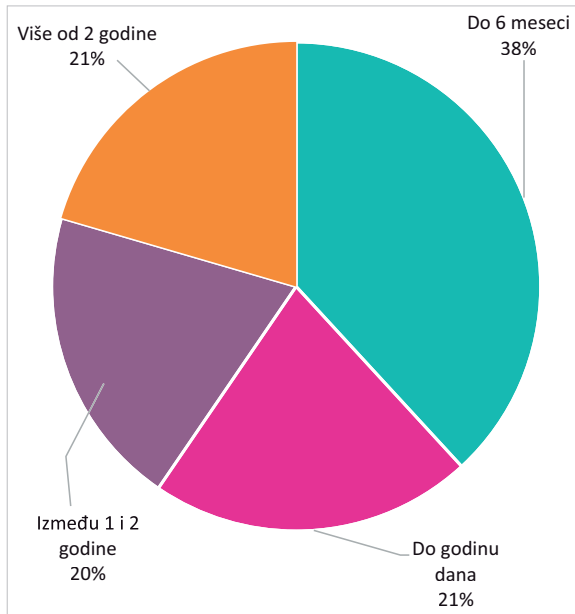
153 SZuRS, str. 66.

Postoji statistički značajna razlika u odgovorima u odnosu na region* ispitanika. Mladi iz regiona Beograda i regiona Vojvodine su zadovoljniji trenutnim poslom u odnosu na mlade iz druga dva regiona.

Tabela 64. Zadovoljstvo trenutnim poslom u odnosu na regione

	Koliko ste zadovoljni poslom				Total
	Veoma sam zadovoljan/na	Uglavnom sam zadovoljan/na	Uglavnom sam nezadovoljan/na	Veoma sam nezadovoljan/na	
Beogradski region	29,1%	46,6%	19,6%	4,8%	100,0%
Region Vojvodine	22,4%	56,0%	15,7%	6,0%	100,0%
Region Istočne i Južne Srbije	21,8%	48,2%	21,8%	8,2%	100,0%
Region Zapadne i Centralne Srbije	17,3%	46,5%	25,2%	11,0%	100,0%
	23,4%	49,1%	20,4%	7,1%	100,0%

Nezaposlene mlade pitali smo koliko dugo su u takvom statusu. Čak petina nezaposlenih mladih nezaposlena je duže od dve godine.

Grafikon 65. Koliko ste dugo nezaposleni?

Postoji statistički značajna razlika u odgovorima u odnosu na pol* ispitanika. Mlade žene (27,2%) su značajno zastupljenije u kategoriji nezaposlenih duže od dve godine u odnosu na mlade muškarce (13,3%).

Pitali smo mlade šta im je važno kod zaposlenja – najvažnija je zarada, sa 90,3%, a svi odgovori prikazani su u tabeli ispod:

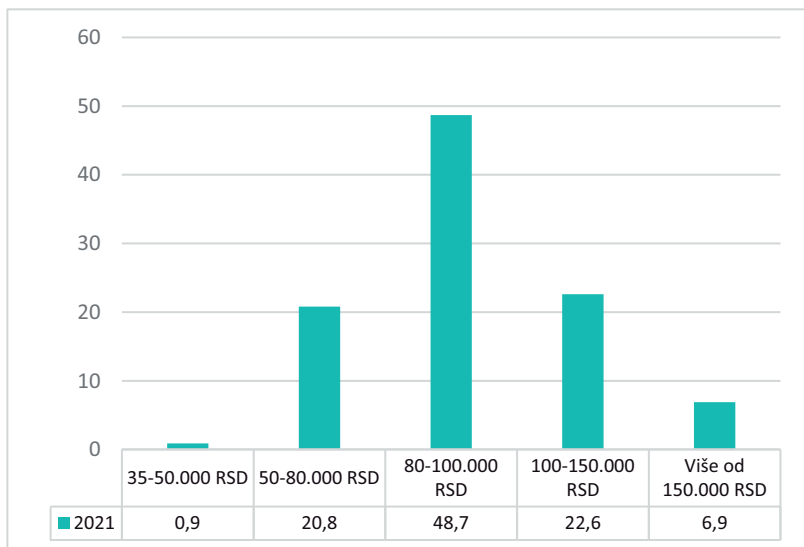
Tabela 65. Šta vam je važno kod zaposlenja?

Važnost	2020. (u %)	2021. (u %)
Zarada	90,3	90,9
Mogućnost za napredovanje	78,2	77,4
Radno vreme	63,4	70,8
Mogućnosti za učenje	55,7	60,3

Važnost	2020. (u %)	2021. (u %)
Dobri odnosi sa nadređenima (šefovima)	*	61,1
Dobri odnosi sa kolegama		71,9

S obzirom na to da plata, neiznenađujuće, predstavlja najvažniji faktor, bitno je i videti koliku platu mladi smatraju dovoljnom za pristojan život u Srbiji. **Skoro polovina mladih smatra da je plata od 50.000 do 80.000 dinara dovoljna za pristojan život. S druge strane, 29,5% mladih smatra da je za pristojan život neophodna plata od 100.000 ili 150.000. Prosečna plata za mart 2021. u Srbiji, međutim, iznosila je 65.289 dinara.**¹⁵⁴ Razlike između očekivanja mladih i realnosti bitan su objašnjavajući faktor za njihovo nezadovoljstvo standardom u Srbiji.

Grafikon 66. Kolika je plata dovoljna za pristojan život?

154 Republički zavod za statistiku, <https://www.stat.gov.rs/sr-latn/ve-sti/20200625-prosecne-zarade-po-zaposlenom-april-2020/?s=2403>

Postoji statistički značajna razlika u odgovorima u odnosu na region*** ispitanika. Mladi iz regiona Beograda smatraju da je veća plata neophodnija za pristojan život.

Tabela 66. Kolika je plata dovoljna za pristojan život prema regionu ispitanika

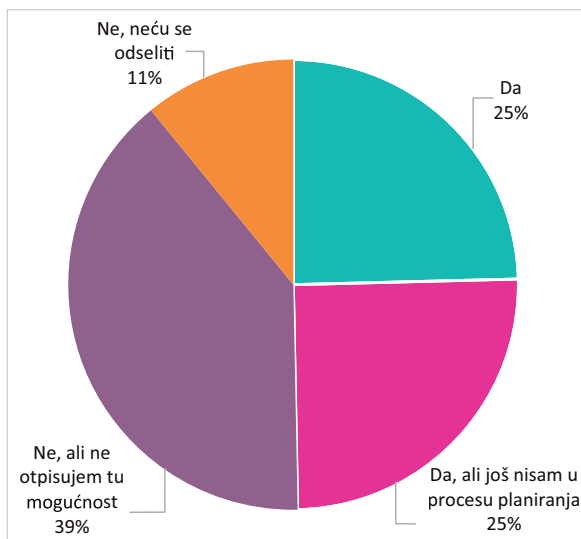
		Kolika je plata dovoljna za pristojan život				
		35.000– 50.000 RSD	50.000– 80.000 RSD	80.000– 100.000 RSD	100.000– 150.000 RSD	Više od 150.000 RSD
REGION	Beogradski region	0,3%	18,0%	44,8%	26,2%	10,8%
	Region Vojvodine	1,2%	20,3%	49,8%	24,3%	4,3%
	Region Istočne i Južne Srbije	2,2%	22,6%	51,6%	16,6%	7,0%
	Region Zapadne i Centralne Srbije		23,2%	49,7%	22,3%	4,8%
	Total	0,9%	20,9%	48,8%	22,5%	6,9%

Takođe smo pitali mlade kakav je njihov utisak, koliko su bitni sledeći elementi za dobijanje posla u Srbiji na skali od 1 do 5 (1 – Uopšte nije bitno, 5 – Veoma je bitno). Poražavajuća je činjenica da **mladi veruju da su za dobijanje posla najvažnija lična i porodična poznanstva i kontakti, kao i članstvo i aktivizam u političkoj partiji, a tek zatim adekvatno formalno ili neformalno obrazovanje.**

Tabela 67. Koliko je bitno za dobijanje posla

Koliko je bitno?	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Formalno obrazovanje – Diploma obrazovne insti- tucije	3,7	3,2	3,1	3,19	3,27
Lična i porodična poznan- stva i kontakti	3,9	4,4	4,3	4,38	4,33
Članstvo i aktivizam u političkoj partiji	3,4	4,3	4,1	4,23	4,14
Neformalno obrazovanje	*	3,2	3,1	3,17	3,20
Članstvo u nevladinom sektoru	*	*	*	3,03	2,95
Prethodno volontiranje	*	*	*	2,89	2,90

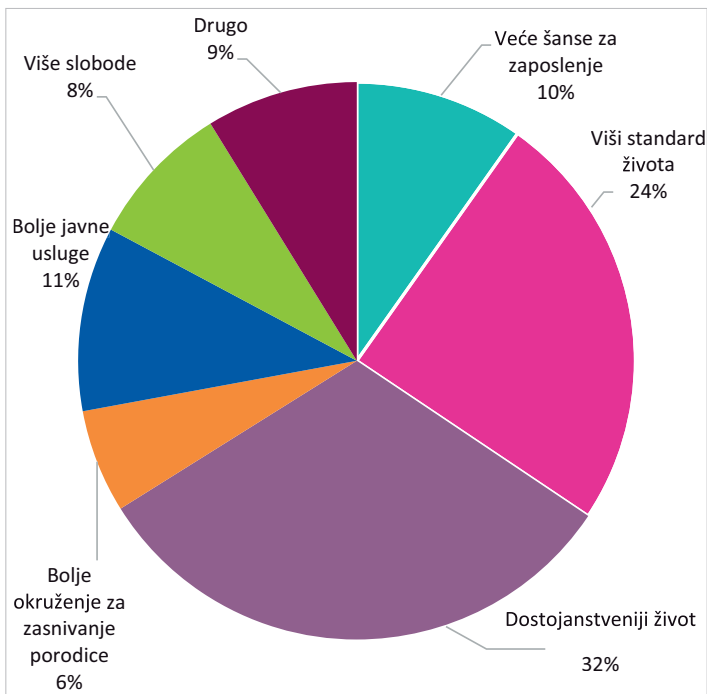
Pitali smo mlade da li planiraju da se isele iz zemlje, a rezultati kažu da 24,6% njih to već planira, dok je 25,1% njih odgovorilo da planira, ali da još nije ušlo u sam proces planiranja.

Grafikon 67. Da li planirate da se odselite iz zemlje?

Postoji statistički značajna razlika u odgovorima u odnosu na pol* ispitanika. Mlade žene su u nižem procentu (7,3%) odgovorile sa „Ne, neću se odseliti“ u odnosu na mlade muškarce (15,1%).

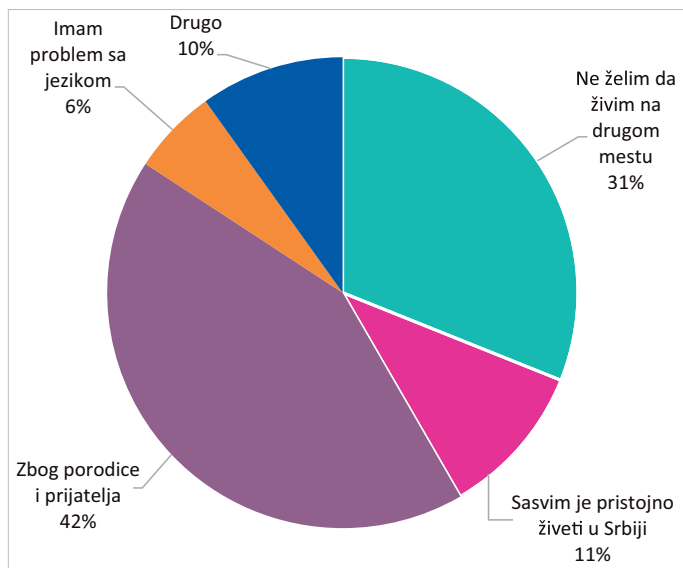
Pitali smo mlade i zašto bi se odselili iz Srbije. Najveći broj njih bi se odselio zbog dostojanstvenijeg života (31,7%).

Grafikon 68. Zašto biste se odselili?

Pitali smo mlade i zašto se ne bi odselili, a najveći broj njih se ne bi odselio zbog porodice i prijatelja (42,6%).

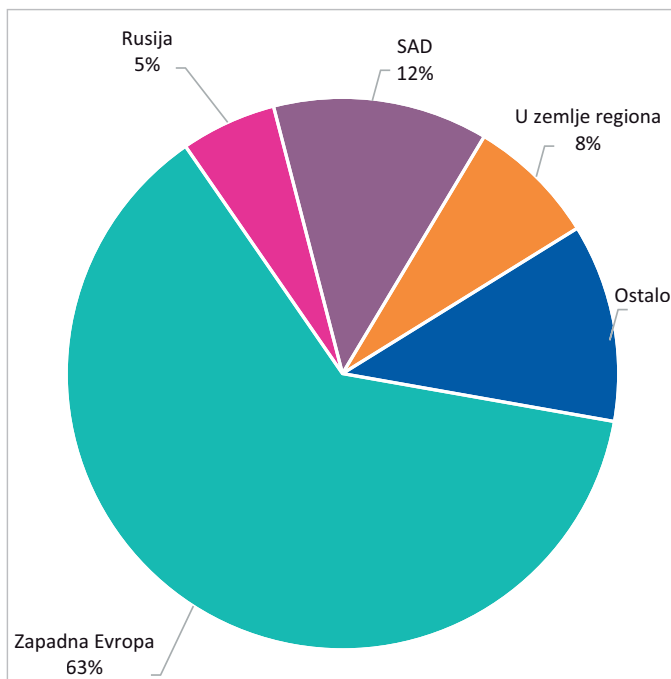
Grafikon 69. Zašto se ne biste odselili?

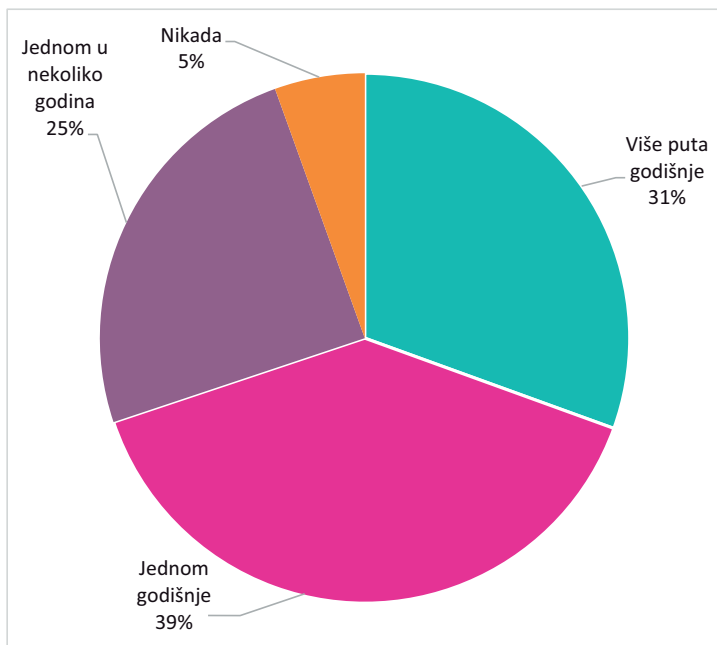
Na pitanje gde bi se preselili, na prvom mestu želja gde bi mladi živeli jesu zemlje Zapadne Evrope u 62,6% slučajeva, a zatim SAD u 12,6% slučajeva.

Grafikon 70. Gde bi se mladi preselili?

Pitali smo mlade koliko često su imali priliku da putuju van Srbije (pre pandemije koronavirusa). Najveći broj njih mogao je jednom godišnje (39,3%) da putuje van Srbije.

Grafikon 71. *Koliko puta imate priliku da putujete van Srbije?*

Postoji statistički značajna razlika u odgovorima u odnosu na region*** ispitanika. Mladi iz regiona Beograda imaju više prilika da putuju nekoliko puta godišnje i znatno manje su se izjasnili da nikada nemaju priliku da putuju van Srbije.

Zaključak i preporuke

Ovo poglavlje nam je ukazalo na položaj mladih na tržištu rada, prilikama za zaposlenje, ali i o njihovoj mobilnosti, planu emigracije i putovanjima. **Za razliku od ranijih godina, kada je nezaposlenost mladih opadala, u odnosu na prethodnu godinu ona je uvećana**

za nešto više od 10.000 mladih (uzrok se verovatno može tražiti u posledicama pandemije). Kao i ranijih godina, nezaposlenost je značajno viša u regionima Južne i Istočne Srbije i Centralne i Zapadne Srbije u odnosu na druge regione. Čak 34,9% nezaposlenih mladih je iz regiona Centralne i Zapadne Srbije. I dalje je izuzetno visoka stopa neaktivnosti mladih na tržištu rada (53% u 2019. godini). Novousvojena strategija zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine prepoznala je mlade kao teže zapošljivu grupu i u planska dokumenta uvela mehanizam Garancija za mlade, ali se nije obavezala da ga uvede do perioda isteka ove strategije, već samo da radi na institucionalnoj pripremi ovog mehanizama. Program „Moja prva plata“ jeste pozitivan korak ka uvođenju mladih na tržište rada i ima niz pozitivnih efekata. Nalazi iz kvantitativnog istraživanja pokazuju nam da su zaposleni mladi dominantno zadovoljni svojim poslom (sa značajnom razlikom između mladih iz Beograda i Vojvodine i ostatka Srbije). Među nezaposlenim mladima veliki je broj onih koji su nezaposleni duže od godinu dana, a problem je posebno veliki u kategoriji mladih žena. Mladi nisu promenili svoja uverenja od prethodnih godina, i dalje smatraju da je za dobijanje posla mnogo važnije da li imate lična i porodična poznanstva i kontakte ili članstvo i aktivizam u političkoj partiji od formalnog i neformalnog obrazovanja. U odnosu na prethodne godine izmenili smo pitanje o odlasku mladih iz zemlje, rezultati su opet poprilično porazni za celokupno društvo. Četvrtina mladih planira da se iseli, četvrtina planira, ali nije još u tom procesu, a dodatno, skoro 2/5 njih ne planira trenutno, ali ne otpisuje tu mogućnost. A zašto je to tako, mladi u više od polovine slučajeva odgovaraju zbog dostojanstvenijeg života i višeg standarda, a ne bi se odselili zbog porodice i prijatelja i zbog toga što ne žele da žive na drugom mestu. Kao i ranijih godina, najveći broj mladih preselio bi se negde u Zapadnu Evropu (više od 3/5), a zatim slede SAD sa nešto više od 10% odgovora.

- Nastaviti sa realizacijom programa „Moja prva plata“, ne smanjivati broj korisnika i uvećati sredstva za naknadu za mlade (Akteri: Vlada RS; Ministarstvo finansija; Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Nacionalna služba za zapošljavanje, udruženje poslodavaca).

- Uspostaviti dodatne programe koji podstiču zapošljavanje mladih (ne do 25 nego do 30 godina) i insistirati na što ranijoj primeni Garancija za mlade iako nisu definisane Nacionalnom strategijom zapošljavanja (Akteri: Vlada RS; Ministarstvo privrede; Ministarstvo finansija; Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja; Nacionalna služba za zapošljavanje; MOS; udruženja mladih i za mlade).
- Kreirati posebne mere i politike koje bi uticale na to da se mladi podstiču i da im se omogućava osamostaljivanje od porodice i samostalan život (Akteri: Vlada RS; Ministarstvo privrede; Ministarstvo finansija; Nacionalna služba za zapošljavanje, KOMS; udruženja mladih i za mlade).
- Kreirati posebne dodatne programe zapošljavanja mladih u regionima Centralne i Zapadne Srbije, kao i Južne i Istočne Srbije, gde je najveća nezaposlenost mladih (Akteri: Vlada RS; Ministarstvo privrede; Ministarstvo finansija; Nacionalna služba za zapošljavanje).
- Promovisati i podstaknuti preduzetništvo i socijalno preduzetništvo mladih kako kroz ekonomske i finansijske olakšice, tako i kroz sistem formalnog obrazovanja (Akteri: Vlada RS; Ministarstvo privrede; Ministarstvo finansija; MPNTR; udruženja građana; udruženja mladih i za mlade).
- Kreirati mere ravnomernog regionalnog razvoja kako bi se mladi podstakli da ostaju u svojim sredinama, te stvoriti mogućnosti za samozapošljavanje, stručno usavršavanje, plaćene prakse, prekvalifikacije i dokvalifikacije (Akteri: Vlada RS; MDULS; Ministarstvo privrede; Ministarstvo finansija).
- Uvesti mehanizme evaluacije programa „Moja prva plata“ u toku samog trajanja programa i pravno regulisati ugovore o radnim praksama kako bi se prevazišao tranzit iz sveta obrazovanja u svet rada i posredno rešili problemi nastali u realizaciji programa „Moja prva plata“ i u narednim ciklusima obezbediti osnovne međunarodne standarde u domenu socijalne sigurnosti – doprinosi za obavezno socijalno osiguranje,

ali i uraditi temeljno ocenjivanje od strane korisnika u pogledu mentorstva i veština koje su stekli (Akteri: Vlada RS; Ministarstvo privrede; Ministarstvo finansija; Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja; Nacionalna služba za zapošljavanje).

9. MLADI I OBRAZOVANJE

Ovo poglavlje obuhvatilo je ispitivanje stavova mladih u vezi sa temom obrazovanja, kao i statistike u pogledu završenih studija i srednjih škola.

U kalendarskoj 2020. godini, u Republici Srbiji na svim visokoškolskim ustanovama i na svim nivoima studija diplomirao je 41.331 student, što je za oko 1.000 manje nego u kalendarskoj 2019. godini. Od ukupnog broja diplomiranih studenata, **16.488 ili 39,9% su muškarci, a 24.843 ili 60,1% su žene**. Na državnim i privatnim univerzitetima ukupno je diplomiralo 32.680 studenata – **od toga 78,9% ili 25.794 studenta diplomirala su na državnim, a 21,1% ili 6.886 studenata na privatnim fakultetima**. Na visokim strukovnim državnim i privatnim školama diplomirao je 8.651 student – od toga 86,6% na državnim visokim školama, a 13,4% studenata na privatnim.¹⁵⁵

Tabela 68. Broj diplomiranih studenata po polu u periodu od 2017. do 2020. godine

Godina	Ukupan broj diplomiranih	Muško	Žensko
2017.	45.119	18.548	26.571
2018.	45.221	18.488	26.733
2019.	42.499	17.497	25.002
2020.	41.331	16.488	24.843

Izvor: Republički zavod za statistiku¹⁵⁶

155 Diplomirani studenti 2020, Republički zavod za statistiku, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G20211164.pdf>

156 RZS, <https://www.stat.gov.rs/oblasti/obrazovanje/>

U školskoj 2020/21. godini, na svim visokoškolskim ustanovama i na svim nivoima studija u Republici Srbiji upisano je 241.605 studenata. Od ukupnog broja upisanih, **102.870 studenata (42,6%) muškog je pola, a 138.735 (57,4%) ženskog pola**. Na državnim i privatnim univerzitetima ukupno je upisano 203.718 studenata – **od toga 86,2% ili 175.588 studenata upisano je na državnim, a 13,8% ili 28.130 studenata na privatnim fakultetima**. Na visokim strukovnim državnim i privatnim školama ukupno je upisano 37.887 studenata – od toga 85,6% ili 32.425 studenata na državnim strukovnim visokim školama, a 14,4% ili 5.462 studenta na privatnim. Posmatrano prema načinu finansiranja studija, 42,2% studenata upisalo se na budžet, a 57,8% studenata na samofinansiranje.¹⁵⁷

Uticaj pandemije koronavirusa na obrazovanje

Kako je već pomenuto u prethodnom izdanju Alternativnog izveštaja, nakon proglašenja vanrednog stanja u Srbiji usled pandemije koronavirusa u martu 2020, srednje škole i fakulteti prešli su na nastavu na daljinu do kraja školske 2019/2020. godine. U septembru 2020. godine, srednje škole počele su sa radom tako što su srednjoškolci jedne nedelje išli u školu, a druge nastavu pohađali na daljinu.¹⁵⁸ Od 26. novembra 2020. do početka drugog polugodišta, zbog pogoršanja epidemiološke situacije, srednjoškolci su prešli na punu nastavu na daljinu¹⁵⁹.

U cilju dobijanja detaljnijeg uvida o uticaju pandemije na srednje obrazovanje, sprovedi smo intervju sa **Miošem Blagojevićem**,¹⁶⁰ vršiocem dužnosti pomoćnika ministra prosvete, nauke i tehnološkog

157 Upisani studenti 2020/2021, Republički zavod za statistiku, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G20211163.pdf>

158 ЗУКОВ: Друго полугодиште почиње 18. јануара по моделу наставе који се примењивао од септембра, <https://zuov.gov.rs/drugo-polugodiste-pocinje-18-januara-po-modelu-nastave-koji-se-primenjivao-od-septembra/>

159 N1, Uskoro onlajn nastava, roditelji i nastavnici zbunjeni jer nema jasnih uputstava, <https://rs.n1info.com/vesti/a676835-onlajn-nastava-roditelji-i-nastavnici-zbunjeni-jer-nema-jasnih-uputstava/>

160 Strukturirani intervju, Miloš Blagojević, v. d. pomoćnika ministra prosvete, nauke i tehnološkog razvoja

razvoja u Sektoru za srednje obrazovanje i vaspitanje i obrazovanje odraslih, kao i sa **Aleksandrom Nikolićem**, generalnim sekretarom Unije srednjoškolaca Srbije.¹⁶¹

Gospodina Blagojevića pitali smo koje su bile glavne aktivnosti Ministarstva prosvete u pogledu podrške srednjim školama u izvođenju nastave u okolnostima pandemije koronavirusa. On kao prvu aktivnost ističe snimanje časova koji su emitovani na Radio-televiziji Srbije. Takođe, organizovano je snimanje časova za obrazovne profile u srednjem stručnom obrazovanju preko zajednica srednjih stručnih škola za ključne stručne predmete. Drugi vid podrške pružali su prosvetni savetnici iz školskih uprava praćenjem nastave (onlajn i po grupama), kao i pružanjem stručne podrške. Ministarstvo je, prema rečima gospodina Blagojevića, pravovremeno informisalo škole o svim merama koje je potrebno sprovoditi i modelima nastave koji su obezbeđivali epidemiološku bezbednost učenika i svih zaposlenih.

Kada je reč o problemima sa kojima su se srednje škole suočavale tokom pandemije, gospodin Blagojević naznačio je da je u početku pandemije najveći problem bilo korišćenje uređaja za praćenje nastave, na šta je, kako kaže, reagovano dodelom velikog broja mobilnih uređaja. Problem koji je bio najteži za prevazilaženje odnosio se na realizaciju dela praktične nastave koja je predviđena u preduzećima zbog restriktivnog pristupa u radu samih preduzeća. Učenici su bili onemogućeni da odlaze na ovakav vid nastave. Miloš Blagojević dodaje da je problem delimično prevaziđen snimanjem lekcija za dualno obrazovanje, u kojima je fokus bio na razvoju praktičnih veština.

Najizraženiji problem bio je u medicinskim školama, jer je praksa u zdravstvenim ustanovama bila zabranjena. Deo problema je rešen nastavom u školama kroz simulaciju procesa na nastavnim pomagalicama i opremi koju poseduju. Kao problem se, kako ističe Blagojević, javio i nedostatak digitalnih udžbenika i ministarstvo, u saradnji sa Vladom RS, priprema veliku nabavku ovih udžbenika za opšteobrazovne predmete, koji će biti na raspolaganju učenicima u narednoj školskoj godini (2021/2022).

Na pitanje kako ocenjuje model „nedelju dana u školi, nedelju dana na daljinu“, gospodin Blagojević ističe da je to model koji je u datom

---

161 Strukturirani intervju, Aleksandar Nikolić u ime Unije srednjoškolaca Srbije

trenutku obezbeđivao kontinuitet rada i bezbednost po zdravlje učenika. On kaže da je ocenjeno da su zrelost učenika i odgovornost koju bi trebalo da imaju srednjoškolci omogućile ovakav vid nastave. Pojedine srednje škole koje su tehnički opremljenije pristupile su direktnom prenosu časova za učenike koji te nedelje nisu u školi, a ministarstvo smatra da je to bilo bolje rešenje nego smenjivanje na dnevnom nivou, kakvo je postojalo u višim razredima osnovnih škola.

U svetu se već sprovode istraživanja o tome koliko su učenici izgubili u smislu stečenog znanja zbog pandemije. Zbog toga smo pitali Miloša Blagojevića da li se slična istraživanja sprovode u pogledu srednjeg obrazovanja u Srbiji i da li ministarstvo razmatra kako će tretirati ovaj problem ubuduće, ukoliko se on ispostavi kao ozbiljan. Dobili smo odgovor da su ministarstvo i Zavod za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja sproveli istraživanje o vrednovanju nastave na daljinu u gimnazijama. Učestvovalo je 7.000 učenika, 3.600 nastavnika i 120 direktora, a i 1.200 roditelja iznelo je stav u vezi s tim. Rezultati ovog istraživanja, navodi gospodin Blagojević, predstavljaju osnovu za buduće korake.

Na kraju, v. d. pomoćnika ministra ukazao je i na neke pozitivne efekte nastave na daljinu. On kaže da su nastavnici ukazivali ministarstvu na pozitivnu promenu kod učenika, koja se ogleda u njihovoj većoj samostalnosti za učenje, kao i preuzimanju odgovornosti za učenje. Otežani uslovi rada škola u kojima je izostala uobičajena svakodnevna neposredna komunikacija učenik–nastavnik uticali su na to da se kod učenika razvije razumevanje za situaciju u kojoj nisu u mogućnosti da se odmah i uvek obrate za pomoć nastavniku, već su ulagali dodatne napore da sami reše problem ili da se bolje fokusiraju na predmet učenja, kaže Blagojević. Takođe, učenici su putem različitih platformi savladali dodatne veštine za učenje kroz različite oblike, tehnike, instrumente i davanje povratne informacije o naučenom.

Prema rečima Miloša Blagojevića, nastava na daljinu u celini je doprinela razvoju funkcionalne pismenosti kroz različite nastavne predmete, jer su nastavni materijali i zadaci pripremani na brojne različite načine i forme, dok su u neposrednoj nastavi i učenju učenici najviše usmereni na linearne tekstove i nastavni materijal.

Upravo su pozitivne i negativne posledice nastave na daljinu bile teme i intervju sa Aleksandrom Nikolićem, generalnim sekretarom Unije

srednjoškolaca Srbije. On je, kao i Miloš Blagojević, pozitivan uticaj ove situacije na obrazovanje video u činjenici da je došlo do veće digitalizacije obrazovanja. Otkriveni su novi načini predavanja, kao i programi koji će zasigurno unaprediti dalja predavanja na časovima.

S druge strane, kada je reč o negativnim posledicama novonastale situacije, jedan od najvažnijih problema, prema Aleksandru Nikoliću, bio je nedostatak socijalne interakcije, koja je prilikom normale nastave stalna, te prirodna i izuzetno potrebna srednjoškolicima koji su u procesu razvoja. Shodno tome, sve češće se među srednjoškolicima postavlja pitanje mentalnog zdravlja koje je kroz ove dve godine naročito narušeno, ističe on.

Pored toga, učenici su se suočili sa velikom količinom obaveza. S obzirom na to da je prelazak na onlajn nastavu bio iznenađan, ni učenici ni nastavnici/profesori nisu bili spremni, iz tog razloga došlo je do prezatrpavanja informacijama, dezinformacijama i velikom količinom zadataka pored obaveznih testova i odgovaranja.

Upitan da prokomentariše model „nedelju dana u školi, nedelju dana na daljinu“, Nikolić odgovara da ovakav sistem nije dovoljno dobro funkcionisao jer su učenici samo tokom nedelje kada su išli u školu imali predavanja. Takođe, postojali su i slučajevi kada su učenicima slati materijali tokom onlajn nedelje, za koje se očekivalo da samostalno nauče, te tokom sledeće nedelje odrade testove ili odgovaranja u školi. Sistem pune onlajn nastave, rekao je Nikolić, imao je dosta mana, ali su profesori bili posvećeniji jer nisu imali obavezu i da drže nastavu u školi drugim grupama, kako je to bio običaj tokom kombinovane nastave. Razlika u motivisanosti mogla se primetiti od početka školske 2020/2021. i među učenicima i među profesorima, kojima je od starta školske godine bilo jasno da će se predavanje u ovakvim uslovima teško odvijati, ističe Aleksandar Nikolić.

Predstavnik Unije srednjoškolaca Srbije takođe smo pitali, kao i pomoćnika ministra Blagojevića, da prokomentariše tehničke probleme sa kojima su se škole suočile, kao i znanje koje su srednjoškolci izgubili tokom pandemije.

On kaže da problem tehničkih mogućnosti zavisi od lokala do lokala, ali da, generalno gledano, problem postoji i potrebno je raditi na njemu kako bi se što više umanjio s obzirom na to da je osnova svega

danas tehnika. Rešavanju ovog problema pomogla je, kako kaže, inicijativa Unije srednjoškolaca Srbije „Vršnjaci vršnjacima“, koja je učenicima omogućila sredstva za praćenje nastave koja pre toga nisu imali.

Kada je reč o izgubljenom znanju, Aleksandar Nikolić ocenjuje da je taj gubitak velik. Predavanjima se nije posvetila dovoljna pažnja, učenicima nije preneseno znanje na pravi način, mnoge lekcije su propuštene, kaže on. Stiče se utisak da se tokom nastave u toku pandemije najviše obraćala pažnja na broj ocena u dnevniku, kako bi mogla da se zaključi ocena. On smatra da je svakako potrebno preduzeti određenje mere kako učenici ne bi ostali uskraćeni za znanje prilikom upisa na fakultet, kao i u daljim životnim dobima.

Unija srednjoškolaca Srbije u martu 2021. godine izdala je Preporuke nastavnika i učenika Ministarstvu prosvete, nauke i tehnološkog razvoja za unapređenje sistema učenja na daljinu, sa predlogom ključnih principa na kojima treba da počiva – Uklanjanje barijera za uspešno učenje na daljinu.¹⁶² Dokument je proizašao iz potrebe uočene i predstavljene u publikaciji „Pregled srednjoškolskog života tokom pandemije – Da li je neko obratio pažnju na srednjoškolce i zašto ne?“, koja je objavljena u avgustu 2020. godine.

Unija srednjoškolaca Srbije, između ostalog, preporučuje da je neophodno obučiti nastavnike da koriste relevantne digitalne resurse za nastavu i platforme za učenje; da alati koje nastavnici koriste nisu standardizovani, te da treba unaprediti standardizaciju i koordinaciju; da je potrebno više kolaboracije među nastavnicima i da metodičku radu na daljinu treba promeniti – materijal slati pre predavanja umesto posle.

Kada je reč o **funkcionisanju fakulteta tokom pandemije**, odradili smo intervju sa dve nasumične studentkinje i dve studentkinje na funkciji studenta-prodekana (sa jednog fakulteta iz grupe društveno-humanističkih nauka i jednog sa grupe prirodno-matematičkih nauka).¹⁶³

Pitali smo učesnice intervju o negativnim i pozitivnim uticajima pandemije i sa njom povezanim radom na daljinu na njihov tok studija.

---

162 Unija srednjoškolaca Srbije, <https://www.srednjoskolci.org.rs/mapa-puta-za-onlajn-ucenje/>

163 Strukturirani intevjui, anonimni predstavnici studenata i studenata-prodekana.

Studentkinje su među negativne posledice navele to što su predavanja na fakultetu najčešće snimljena, zbog čega pitanja vezana za njih moraju da šalju mejlom preko predstavnika generacije. Takođe je navedeno da, usled epidemioloških mera, održavanja prakse nije bilo. Među pozitivne uticaje navedeni su veća sloboda u organizaciji vremena i lakše polaganje kolokvijuma i ispita zbog mogućnosti rada od kuće.

Problem nedostatka socijalizacije studenata drugo je pitanje koje smo postavili. Dobili smo odgovor da ovaj problem nije adresiran ni na jedan način, a jedna od ispitanih studentkinja smatra da je ozbiljan „jer rutina druženja sa kolegama jeste sastavni deo toga da se neko oseća kao student i uspešno ispunjava tu ulogu“. Druga studentkinja je naglasila da je taj problem izazvao mnoge posledice, kao što je smanjena komunikacija i razmena značajnih informacija vezanih za sam fakultet.

Kada je reč o komunikaciji studenata i profesora, obe studentkinje su istakle da na njihovim fakultetima nisu postojali značajni problemi, i da su jedini problemi u komunikaciji oko organizacije nastave bili vezani za „tehnološke probleme“.

Na kraju, učesnice intervjuja pitali smo kako ocenjuju gubitak nastao u obrazovanju tokom pandemije. Dobili smo odgovor da je gubitak „ogroman kada je reč o svim studentima čije su buduće profesije zasnovane na učenju kroz praksu“. Druga studentkinja ne smatra da je gubitak teorijskog znanja tokom pandemije značajan koliko gubitak praktičnog dela. Ona ističe da vežbe koje su propuštene veoma negativno utiču na sticanje znanja, a to će imati posledice. Dok jedna od učesnica smatra da stvari kao što su praksa i stažiranje treba nadoknadi kada to okolnosti omoguće, druga nije imala stav u vezi s tim.

Studentkinja-prodekanica fakulteta iz grupe prirodno-matematičkih nauka objasnila nam je da se na tom fakultetu gradivo i prenos znanja baziraju na praktičnim, laboratorijskim vežbama, te je nemogućnost da se te vežbe odrade uživo, svaki student zasebno, rezultirala otežanim savladavanjem gradiva. Ovaj fakultet često upisuju studenti koji su prethodno završili gimnazije, u kojima se ne rade praktične vežbe iz predmeta kao što su hemija i fizika, tako da je najveći uticaj pandemija ostavila baš na studente prve i druge godine, koji nisu odradili neophodne vežbe kako bi se mogli snaći u laboratoriji u trenutku kada

se pandemija završi. S druge strane, studentkinja-prodekanica društveno-humanističkog fakulteta rekla je da je, iako je problem neodržavanja nastave iz perioda mart – maj 2020. prevaziđen prelaskom svih profesora na onlajn nastavu, cela situacija uticala na to da se studenti više opuste i ne budu dovoljno spremni za udarne ispitne rokove. Na pitanje o pozitivnom uticaju pandemije, dobili smo odgovore da je započeta aktivna upotreba audio i vizuelnih metoda u nastavi, što je „u skladu s vremenom u kojem živimo“, a takođe da je snimanje predavanja omogućilo studentima da više puta preslušaju gradivo.

Kada je reč o problemu socijalizacije u okolnostima pandemije, dobili smo različite odgovore. Jedna učesnica smatra da je to poprilično ozbiljan problem, pogotovo za studente koji su fakultet upisali u školskoj 2020/2021 godini. Naime, kako kaže, studenti nisu imali priliku da upoznaju svoje kolege, ni iz iste generacije, a ni starije, te smatra da je to problem pošto ne znaju kome da se obrate za pomoć ili savet ukoliko naiđu na neki problem, što otežava i rad Studentskog parlamenta i studenta-prodekana. Druga sagovornica ne misli da je socijalizacija generalno bila toliko umanjena da bi nastao problem koji utiče na studiranje. Zapravo, ona smatra da je to bio jedan od razloga da studenti sede i uče, što se videlo po rezultatima junskog i julskog ispitnog roka prošle akademske godine.

Nijedna sagovornica ne smatra da su postojali ozbiljniji problemi kada je reč o komunikaciji na relaciji profesori–studenti tokom pandemije.

Konačno, kada je reč o izgubljenom znanju, studentkinja iz grupe društveno-humanističkih nauka veruje da su rezultati manje-više isti kao i ranije, jer je ovo tip fakulteta na kom se ispiti spremaju samostalno kod kuće, a na fakultetu se dobiju smernice, što se i radilo tokom pandemije. Ona zbog toga ne misli da postoji potreba za nadoknađivanjem izgubljenog. S druge strane, njena koleginica sa Prirodno-matematičkog fakulteta mišljenja je da je gubitak praktičnog rada u laboratorijama neizmerno veliki i veoma ozbiljan problem na svim fakultetima koji se baziraju na praktičnom radu studenata. Ona zbog toga smatra da bi gubitak trebalo nadoknaditi.

Ovogodišnji KOMS-ov upitnik pokazao je da je, na pitanje da li su mladi zadovoljni obrazovnim programom za koji se školuju ili su

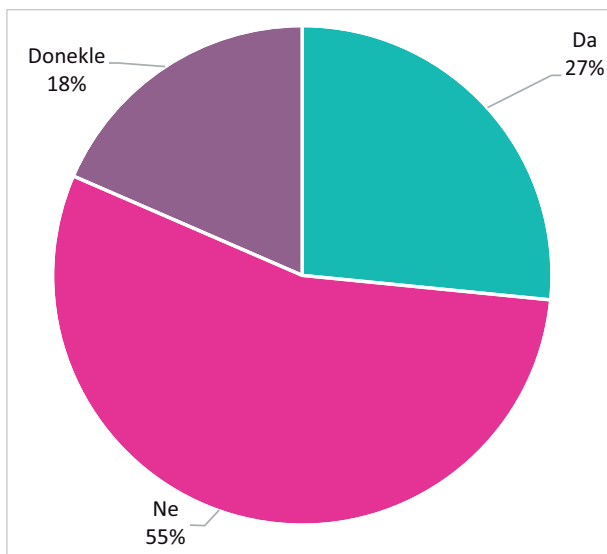
se školovali, na skali od 1 do 5 (1 – Uopšte nisam zadovoljan/na programom; 5 – U potpunosti sam zadovoljan/na programom), **prosečna ocena odgovora 2,98**, što je gotovo isti procenat kao i prethodne godine. Procenat onih koji nisu zadovoljni (ocene 1 i 2) iznosi 35,6%, a onih koji su zadovoljni (ocene 4 i 5) je 35,2%. **U odnosu na prethodnu godinu, nastavlja da raste procenat zadovoljnih obrazovnim programom (ocene 4 i 5), ali je i blago porastao procenat nezadovoljnih (ocene 1 i 2), pa se stanje u proseku nije mnogo promenilo.**

Grafikon 72. Zadovoljstvo mladih obrazovnim programom (%)

Na pitanje da li su zaposleni na poziciji za koju su se školovali, mladi u 55% slučajeva odgovaraju da nisu, 18% njih je donekle zaposleno na poziciji za koju se školovalo, **a samo 27% mladih radi na poziciji za koju je steklo adekvatno obrazovanje**. Ove godine, za razliku od prethodne, došlo je do promene ovih procenata – broj mladih koji ne rade na poziciji za koju su se školovali opao je za 7%, dok je broj onih koji na takvoj poziciji rade porastao za isti procenat, što je korak u pozitivnom smeru. Ipak, i dalje ostaje zaključak o neusklađenosti tržišta rada sa obrazovnim sistemom, lošim procesima profesionalne orijentacije mladih.

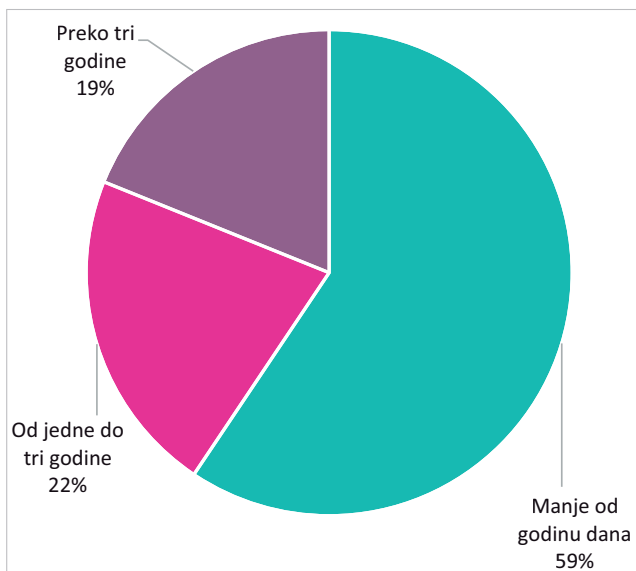
Grafikon 73. Zaposlenost na poziciji za koju su se mladi školovali

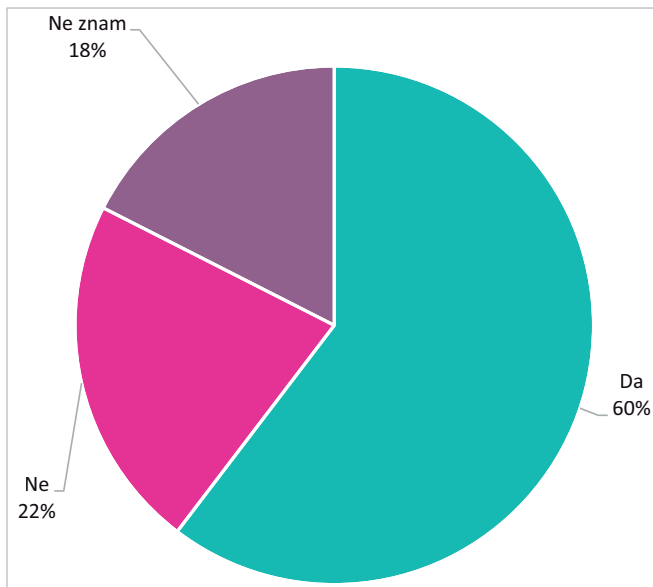
Na pitanje koliko im je vremena trebalo da se zaposle ukoliko rade u struci, većini mladih (59%) bilo je potrebno manje od godinu dana, dok je jednoj petini trebalo preko tri godine. Ovi podaci nisu se značajno promenili u odnosu na prethodnu godinu.

Grafikon 74. Ukoliko jeste, koliko vam je vremena bilo potrebno da se zaposlite?

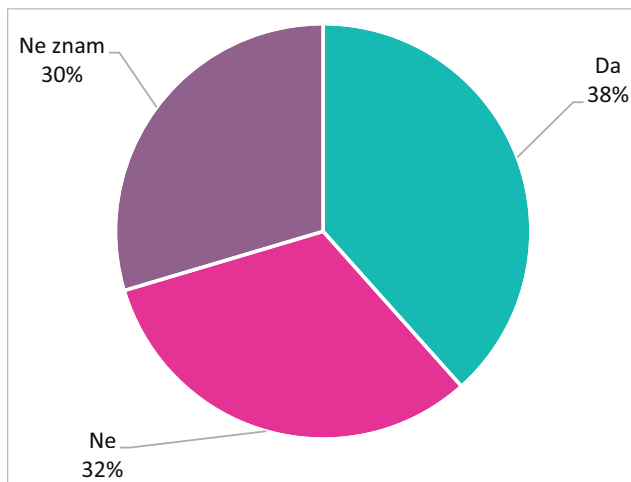

Pitali smo mlade i da li misle da za obrazovni profil za koji se školuju ili su se školovali postoji potreba na tržištu radne snage. **Skoro četvrtina mladih smatra da ne postoji potreba na tržištu rada za njihovo zanimanje, a ovaj broj je stabilan u odnosu na prošlu i preprošlu godinu.**

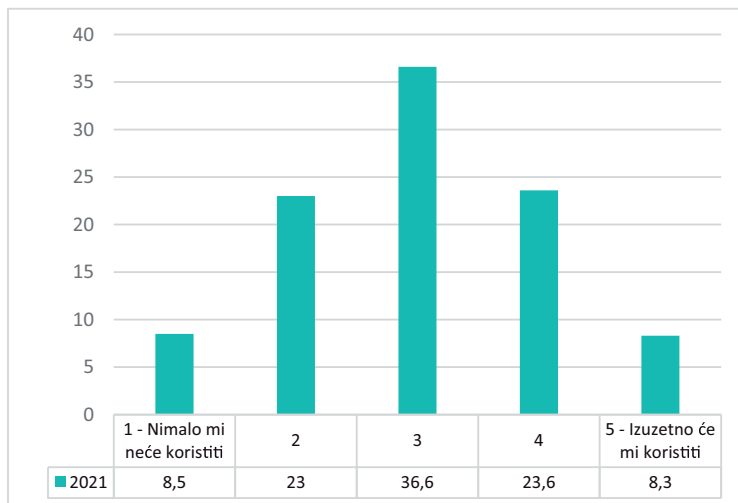
Grafikon 75. Obrazovni profili i tržište radne snage

U istraživanju, onima koji su u procesu školovanja postavljeno je pitanje da li misle da će se brzo zaposliti na tržištu nakon završetka škole/studija i njih 38% misli da hoće, 30% ne zna i čak 32% mladih smatra da se neće zaposliti u skorijem periodu. **Ovi brojevi indiciraju nastavak blagog porasta optimizma kod mladih kada je reč o zaposlenju.**

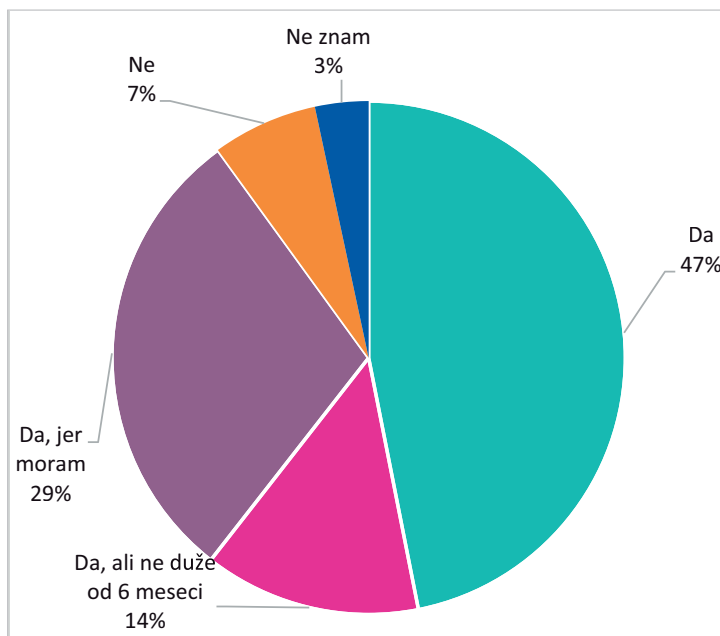
Grafikon 76. Zaposlenje nakon studija

Pitali smo mlade koliko će im, prema njihovom mišljenju, ono što su naučili u školi pomoći pri pronalaženju posla. Vidimo da je situacija gotovo simetrična, s tim što je najveći broj mladih negde u sredini.

Grafikon 77. Koliko će vam naučeno u školi/na fakultetu pomoći pri pronalaženju posla?

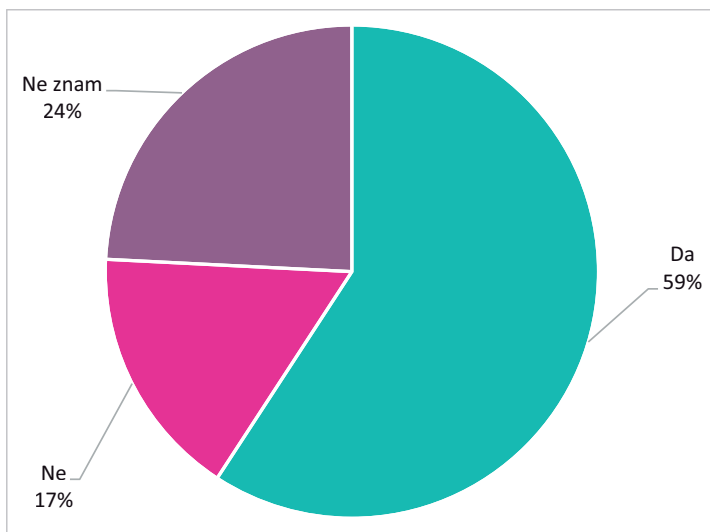
Pitali smo mlade i da li su spremni da rade druge poslove dok ne pronađu posao u struci. Velika većina njih, **čak 90%, spremna je da radi druge poslove dok ne nađe adekvatan u struci**, navodeći da bi radili jer moraju – 29%, a 14% njih ne bi radilo duže od šest meseci. Samo 7% ne bi radilo, a 3% ne zna, što upućuje, kao i u prethodnom izveštaju, na zaključak da mladi u Srbiji nisu probirljivi što se tiče posla i da bi radili tamo gde im se ukaže prilika.

Grafikon 78. Da li ste spremni da radite druge poslove?

Postavili smo pitanje da li su mladi spremni da se prekvalifikuju ukoliko ne postoji potreba na tržištu rada za njihov obrazovni profil i tri petine mladih jeste spremno. Utisak da su mladi **spremni da se prilagođavaju uslovima tržišta, od rada van struke do spremnosti na prekvalifikacije, čekanje na posao i slično**, ostaje nepromenjen.

Grafikon 79. Da li biste bili spremni da se prekvalifikujete ukoliko ne postoji potreba na tržištu rada za vaš obrazovni profil?

Pitali smo mlade kako vide značaj i položaj visokoobrazovanih ljudi u Srbiji. Pitali smo ih u kojoj meri se slažu sa narednim tvrdnjama na skali od 1 do 5 (1 – U potpunosti se ne slažem, 5 – U potpunosti se slažem).

Tabela 69. Stavovi mladih u odnosu na obrazovanje

Tvrdnja	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	Razlike u odgovorima ¹⁶⁴
Posmatrano u celini, visoko obrazovanje danas nema nikakvu društvenu vrednost	3,2	3,2	3,2	3,10	3,06	(3) ¹⁶⁵
Visoko obrazovanje je potpuno diskreditovano lažnim diplomama i fantomskim privatnim fakultetima	4,1	3,9	3,9	4,00	3,84	(3)
Ljudi sa visokim obrazovanjem su najelitniji deo našeg društva	2,5	2,6	2,6	2,87	2,6	(1) ¹⁶⁶ (2) ¹⁶⁷

164 (1) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između mladih muškaraca i žena.

(2) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između različitih starosnih grupa.

(3) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između regiona iz kojih su ispitanici.

165 Mladi iz Beograda imaju niži stepen saglasnosti sa ovom tvrdnjom u odnosu na ostala tri regiona.

166 Mladi muškarci se više slažu sa ovom tvrdnjom od mladih žena.

167 Mladi iz starosne grupe 15–19 imaju veći stepen saglasnosti sa ovom tvrdnjom.

Tvrdnja	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	Razlike u odgovorima
Mladi ljudi nemaju podsticaj da uče jer je sistem vrednosti takav da se sve dobija novcem i poznanstvima, a ne znanjem	4,1	4,6	4,2	4,26	4,11	(1) ¹⁶⁸ (2) ¹⁶⁹ (3) ¹⁷⁰
Mladi i obrazovani kadrovi odlaze u inostranstvo jer se tamo njihovo znanje mnogo više ceni	4,6	4,6	4,6	4,55	4,55	(1) (2)

Iz ove tabele vidimo blago poboljšanje stava mladih prema obrazovanju, u smislu opadanja saglasnosti sa tvrdnjama da kupovina diploma i sistem vrednosti devalviraju obrazovanje. Ipak, možda i najvažniji indikator – saglasnost sa tvrdnjom da se u inostranstvu više ceni znanje mladih – ostaje na istom nivou.

Zaključak i preporuke:

Ovo poglavlje nam je dalo uvid u stavove mladih u Srbiji u vezi sa obrazovanjem, kvalitetom obrazovanja i upotrebljivošću znanja, odnosno mogućnostima da se obrazovanje iskoristi za zaposlenje. **Tek 27% mladih koji su u radnom odnosu zaposleno je na radnim mestima za koja su se školovali**, što je blagi porast u odnosu na prošlu

168 Mlade žene imaju veći stepen saglasnosti sa poslednje dve tvrdnje.

169 Mladi iz starosne grupe 20–24 imaju veći stepen saglasnosti od druge dve grupe sa poslednje dve tvrdnje.

170 Mladi iz Beograda imaju niži stepen saglasnosti sa ovom tvrdnjom u odnosu na ostala tri regiona.

godinu, ali i dalje nedovoljan procenat. I dalje je zabrinjavajuće što značajan procenat mladih smatra da za obrazovni profil za koji su se školovali ili se školuju ne postoji potreba na tržištu radne snage. I dalje je ogroman broj mladih (90%) spreman da radi druge poslove dok ne pronađe posao u struci. Zabrinjava i saglasnost mladih sa tvrdnjama da oni i obrazovani kadrovi odlaze u inostranstvo jer se tamo njihovo znanje mnogo više ceni i da mladi ljudi nemaju podsticaj da uče jer je sistem vrednosti takav da se sve dobija novcem i poznanstvima, a ne znanjem. **Pandemija koronavirusa značajno je, i u dužem vremenskom periodu, uticala na obrazovanje srednjoškola i studenata**, a koliko je znanja izgubljeno u periodu nastave na daljinu, tek će se procenjivati.

- Reformisati obrazovanje kroz modernizaciju i pospešivanje kvaliteta kurikuluma, povezivanje i korespondiranje sa modernim tržištem rada, kao i kroz reformu nacionalnog okvira kvalifikacija (Akteri: Vlada RS; MPNTR; MzRZBiSP).
- Proceniti nastalu štetu u obrazovnim procesima usled pandemije koronavirusa i unaprediti obrazovni proces makar za one učenike i studente koji su i dalje u procesu obrazovanja na istom nivou (Akteri: Vlada RS; MPNTR).

10. AKTIVIZAM I VOLONTIRANJE

Pitali smo mlade šta su **najveći problemi društva** u kome žive. U 2021. godini mladi su identično rangirali tri najveća problema u društvu kao i 2020:

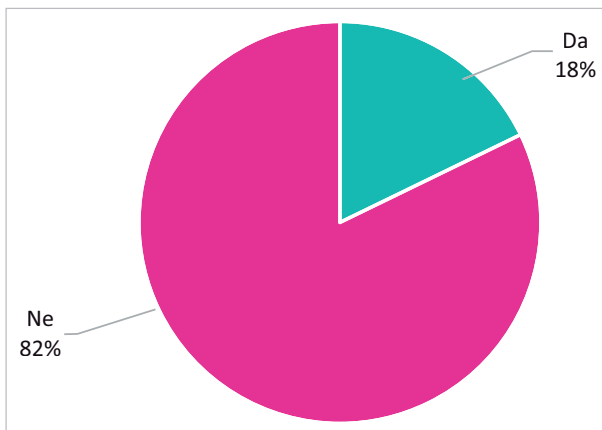
1. Nezaposlenost
2. Sistem vrednosti
3. Obrazovni sistem

Tabela 70. Najveći problemi mladih (u %)

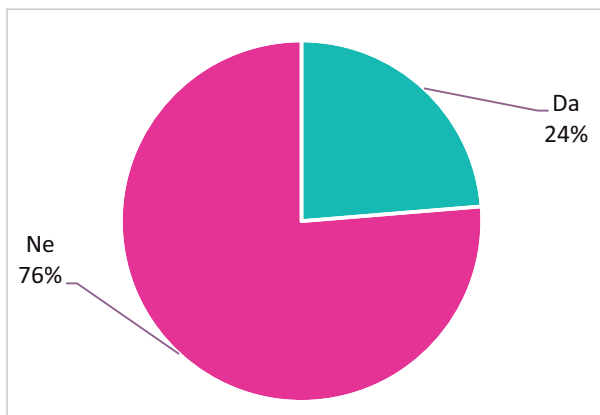
Problem	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Nezaposlenost	89,1	83,1	74,7	80,3	74
Obrazovni sistem	77,9	69,0	70,2	69,1	71,6
Sistem vrednosti	76,4	79,6	76	75,5	73,9
Korupcija	50,4	55,9	54,7	51,7	51,8
Mali uticaj na donošenje odluka	47,5	48,5	39,7	55,1	56,7
Beznađe	41,8	48,3	43,1	43,7	47,1
Nedostatak kulturnih događaja	35,1	34,2	44,3	43,8	43,4
Bezbednost	18,4	26,7	31,2	26,8	31,8
Nedostatak solidarnosti	*	*	*	47,9	48,6
Nedostatak tolerancije u društvu	*	*	*	56,2	60,2
Nedovoljne slobode izražavanja u društvu	*	*	*	48,7	53,2

Pitali smo mlade da li su članovi nekog udruženja građana i 18% njih participira u društvu kroz udruženja, što je pad od 6% u odnosu na 2020. godinu. Oko jedna četvrtina mladih bila je diskriminirana zbog članstva u udruženju.

Grafikon 80. Članstvo u udruženjima

Grafikon 81. Diskriminacija zbog članstva u udruženju

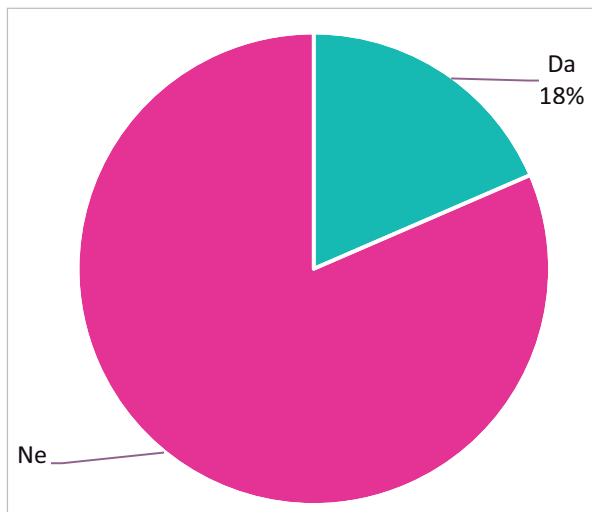
Pitali smo mlade i da li su u poslednjih godinu dana učestvovali u nekoj od aktivnosti:

Tabela 71. Aktivizam mladih

Aktivnost	2020. (u %)	2021. (u %)
Protest koji je organizovan od strane političke partije	14,2	11
Protest koji je organizovan od strane udruženja	28,5	26,8
Potpisivanje peticije	69,7	78,8
Učešće na tribinama	36,1	24,9

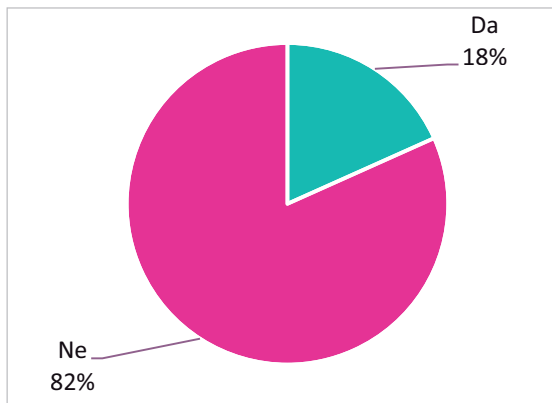
Pitali smo mlade da li znaju da postoji Zakon o mladima i rezultati pokazuju da za ovaj zakon zna 18% mladih, što je znatno manje od 33%, koliko je prethodne godine odgovorilo da zna, a mnogo sličnije odgovoru iz 2019. godine (19%).

Grafikon 82. Da li znate da postoji Zakon o mladima?

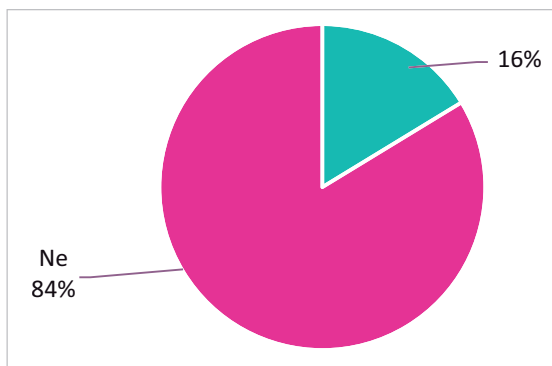
Smanjio se i broj mladih koji su čuli za KOMS (sa 24% na 18%).

Grafikon 83. Da li ste čuli za KOMS?

Manje od šestine mladih zna čime se bavi KOMS.

Grafikon 84. Da li znate čime se bavi KOMS?

Volonterski rad

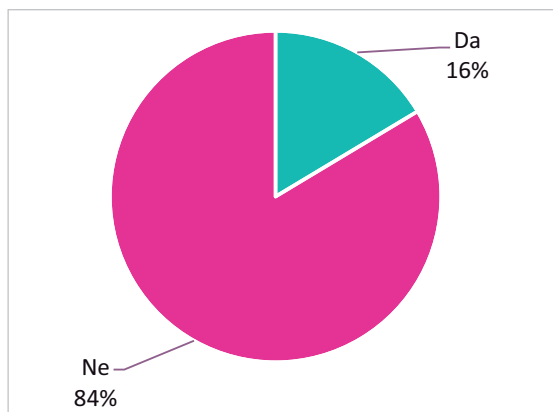
Volontiranje je izraz dobre volje pojedinaca ili grupe usmeren ka opštem dobru, kako ličnom, tako i kolektivnom razvoju, koji podrazumeva da pojedinac poklanja svoje vreme, veštine, energiju, znanja i

sposobnosti u korist cele zajednice, drugih pojedinaca sa kojima nije u srodstvu ili u cilju zaštite i unapređenja životne sredine, ne očekujući zauzvrat ikakvu materijalnu dobit.¹⁷¹

Tek 16% mladih zna da postoji Zakon o volontiranju. Kao i u slučaju Zakona o mladima, nakon prošlogodišnjeg rasta informisanosti mladih o Zakonu o volontiranju, ove godine vidimo primetan pad. Rast informisanosti prošle godine možda je bio povezan sa volontiranjem vezanim za pandemiju koronavirusa, pogotovo njenu prvu fazu.

Bitno je da su mladi upoznati sa postojanjem Zakona o volontiranju, jer se inače njima može manipulirati, a prava volontera mogu se višestruko kršiti.

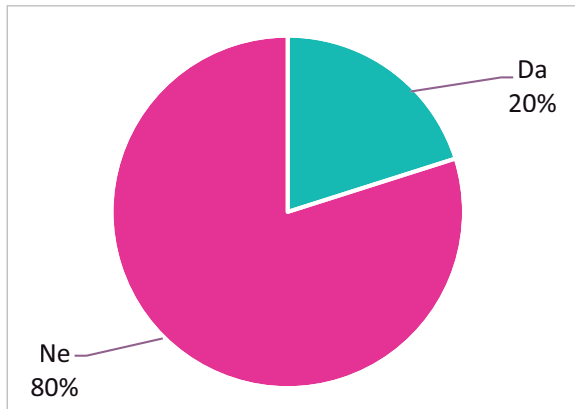
Grafikon 85. Da li znate da postoji Zakon o volontiranju?

171 Ivana Andrašević et al., *Rečnik omladinske politike*, KOMS, Beograd, 2017, str. 14

Među ispitanicima 20% njih je nekada volontiralo ili trenutno volontira, dok 80% nije nikada.

Grafikon 86. Da li ste ikada volontirali ili volontirate trenutno?

Ispitanici/ce su upitani za najčešće motive mladih za volontiranje. Mladi su pokazali da, uprkos tome što i dalje ne poznaju previše državnu regulativu u oblasti volontiranja, znaju koristiti volontiranja i motive ljudi za volontiranje.

Tabela 72. Motivi za volontiranje u procentima (%)

Motiv	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Aktivizam	64,9	67,6	55,8	68,7	67,5
Altruizam	35,1	33	22,8	29,5	29,8
Porodična tradicija	5,5	8,7	10	18,4	12,5
Želja da se pomogne i reši problem	74,8	77,5	82,7	68,8	68,4
Želja da se steknu novi kontakti i prijateljstva	75,3	74,7	68,7	77,0	70,5

Motiv	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Želja da se primeni znanje koje imate	62,5	63,9	60,7	66,5	59,9
Verska i politička uverenja	11	8,8	13,3	21,4	16,9
Lakše dobijanje posla	35,9	30,3	28,4	36,4	34,0
Sticanje iskustva	78,9	79,9	78	79,2	73,9

Zaključak i preporuke:

Ovo poglavlje nam je pokazalo goruće probleme koje mladi identifikuju (nezaposlenost, sistem vrednosti i obrazovni sistem), koji su se pojavili u istom redosledu kao i 2020. godine. I dalje je mali broj mladih koji su aktivni u udruženjima građana. Veliki broj njih angažuje se kroz potpisivanje peticija, ali vrlo mali broj na protestima ili kroz učešće na tribinama. Manje od 20% mladih upoznato je sa postojanjem Zakona o mladima i Zakona o volontiranju, što predstavlja pad u odnosu na prošlu godinu. Aktivizam, želja da se pomogne sredini, kao i da se steknu poznanstva ostaju glavni motivi za volontiranje.

- Kreirati mere promocije aktivizma i aktivnog učešća mladih kroz organizacije civilnog društva (Akteri: MOS; KOMS; udruženja građana; kancelarije za mlade; udruženja mladih i za mlade; mediji).
- Kreirati ambijent u kojem se omogućava i podržava raznolik aktivizam mladih, i to kroz unapređenje kapaciteta organizacija mladih i za mlade, kao i podsticanje aktivizma neorganizovanih mladih (onih van organizacija) i njihovog uključivanja u procese donošenja odluka (Akteri: MOS; KOMS; udruženja građana; kancelarije za mlade; udruženja mladih i za mlade).
- Unaprediti informisanje i izveštavanje, mehanizme i programe za volontiranje mladih kroz uspostavljanje povoljnijeg ambijenta za volonterske aktivnosti (Akteri: MOS; MzRZBiSP; volonterski centri; udruženja mladih i za mlade).

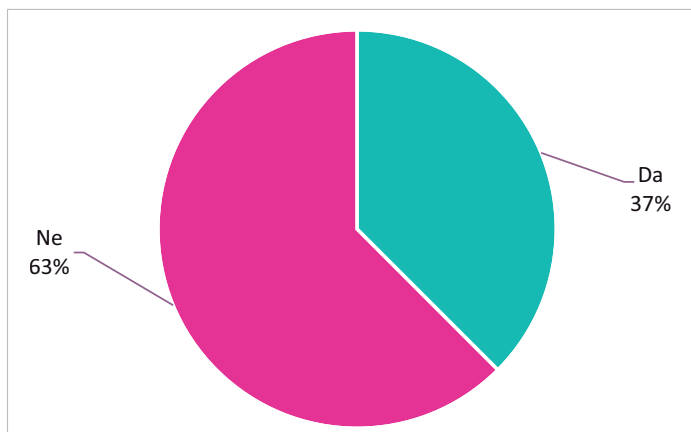

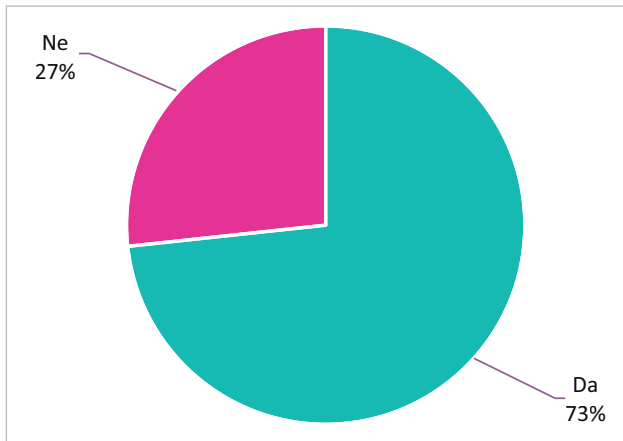
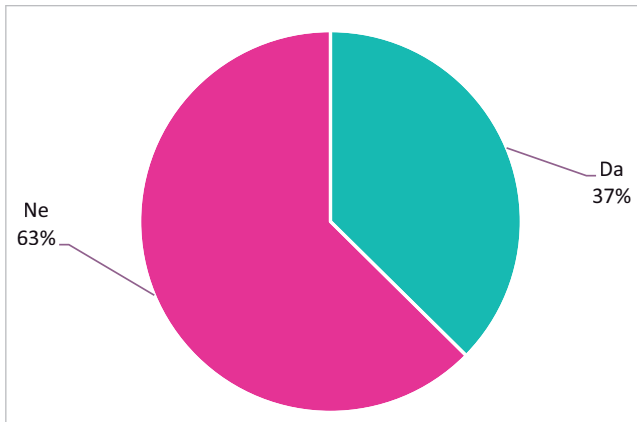
11. BEZBEDNOST I ZDRAVLJE MLADIH

U ovom poglavlju se predstavljaju nalazi u vezi sa perspektivama mladih o bezbednosnim problemima, njihovim uzrocima i reakcijama na različite bezbednosne situacije, kao i zdravstvenim navikama mladih i percepciji zdravstvenog stanja.

U upitniku smo postavili pitanje mladima da li su izloženi ili su bili izloženi nekom obliku nasilja, a rezultat kaže da je **više od trećine mladih osoba trpelo fizičko i digitalno nasilje, a skoro tri četvrtine verbalno.**

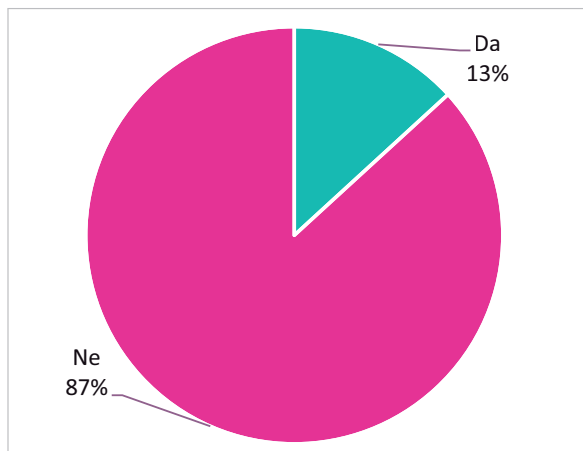
Grafikon 87. Izloženost fizičkom nasilju

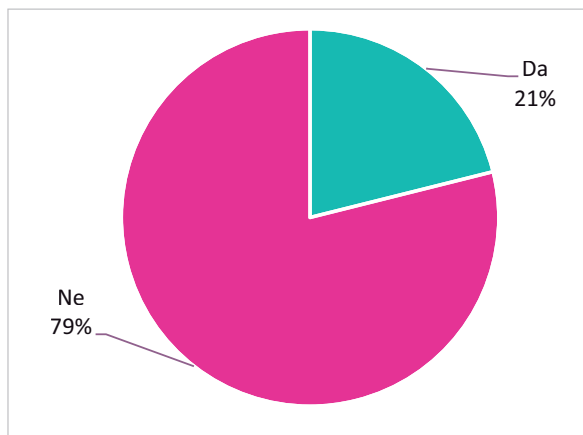
Grafikon 88. Izloženost verbalnom nasilju**Grafikon 89. Izloženost digitalnom nasilju**

Mlade smo pitali i da li su bili žrtve seksualnog nasilja, što je novo pitanje u odnosu na prošlu godinu. Da, kaže 13% njih, ali taj broj raste na 21% kada su u pitanju mlade žene.

Grafikon 90. Izloženost seksualnom nasilju (svi mladi)

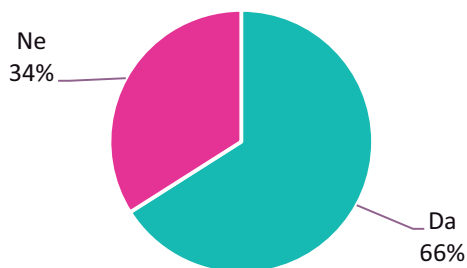

Grafikon 91. Izloženost seksualnom nasilju (žene)

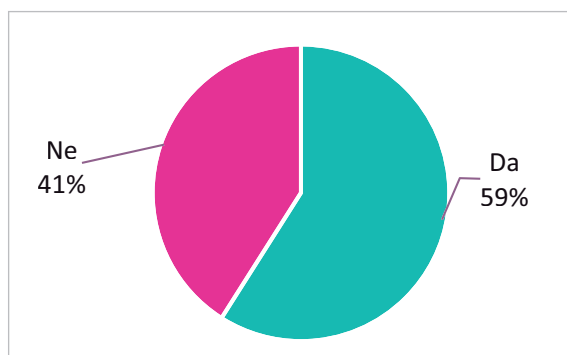
Mlade smo pitali i da li su izloženi vidovima diskriminacije i čak 66% njih je reklo da su izloženi nekom obliku diskriminacije, što je povećanje u odnosu na prethodnu godinu. Ovaj podatak zasigurno doprinosi **osećaju nesigurnosti kod mladih, padu vrednosti, pa i njihovoj želji da napuste svoju sredinu.**

Grafikon 92. Izloženost diskriminaciji

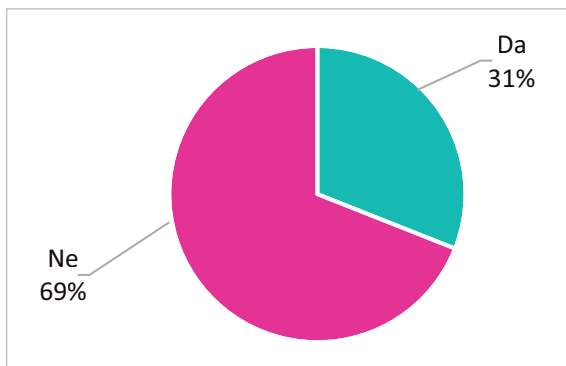
Sličan procenat mladih kaže da je bio izložen diskriminaciji na osnovu godina, što je relevantan podatak za položaj mladih u društvu.

Grafikon 93. Diskriminacija motivisana godinama

Oko trećine mladih bilo je žrtva nasilja motivisanog nekom ličnom karakteristikom (rasom, nacionalnošću, polom, identitetom, seksualnom orijentacijom i slično).

Grafikon 94. Diskriminacija motivisana nekom ličnom karakteristikom

Pitali smo mlade kako procenjuju uzroke nasilja i šta prema njima od navedenog utiče na rast nasilja među mladima na skali od 1 do 5 (1 – Nimalo ne utiče, 5 – Veoma utiče).

Kao uzroke nasilja u Srbiji mladi ljudi najčešće prepoznaju:

1. Porodične odnose
2. Lošu kaznenu politiku
3. Odsustvo i pad društvenih vrednosti u zemlji

Tabela 73. Prosečne ocene ispitanika u pogledu uzroka nasilja

Uzrok	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	Razlike u odgovorima ¹⁷²
Promocija nasilnika u medijima	4,3	4,0	4,0	3,99	3,93	(1) ¹⁷³ (2) ¹⁷⁴
Porodični odnosi	4,4	4,4	4,4	4,39	4,35	(1)
Siromaštvo	3,9	3,9	3,8	3,95	3,77	(2)
Diskriminacija ugroženih grupa (LGBT, Romi itd.)	4,1	3,9	3,9	3,98	3,8	(1) (2)
Konzumiranje alkohola i droga	3,9	3,8	3,9	3,87	3,74	(2)
Oružje	3,7	3,3	3,4	3,47	3,63	(1) (2)
Loša kaznena politika prema nasilnicima	4,6	4,3	4,2	4,29	4,35	(1)
Represija organa policije	3,8	3,7	3,8	3,93	3,86	(2)

172 (1) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između mladih muškaraca i žena.

(2) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između različitih starosnih grupa.

(3) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između regiona iz kojih su ispitanici.

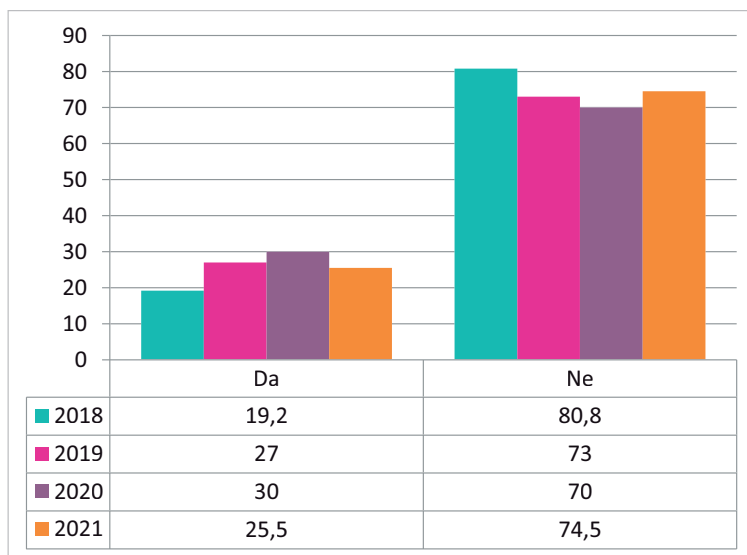
173 Mlade žene za sve označene uzroke nasilja imaju više prosečne odgovore. Jedini izuzetak su navijačke grupe, gde mladi muškarci imaju statistički značajniji viši prosečni odgovor.

174 Što su ispitanici stariji, to je procenat odgovora za sve navedene uzroke veći i postoje značajne razlike između odgovora ispitanika. Izuzetak je diskriminacija ugroženih grupa, gde grupa od 15 do 19 godina ima viši prosečan odgovor.

Uzrok	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	Razlike u odgovorima
Odsustvo i pad društvenih vrednosti u Srbiji	4,5	4,3	4,3	4,37	4,29	(2)
Navijači i navijačke grupe	*	3,7	3,8	3,79	3,76	(1) (2) (3) ¹⁷⁵

Pitali smo mlade da li nasilje može da bude opravdano: **25,5% mladih osoba smatra da nasilje može biti opravdano**, što je manji procenat nego prethodne dve godine.

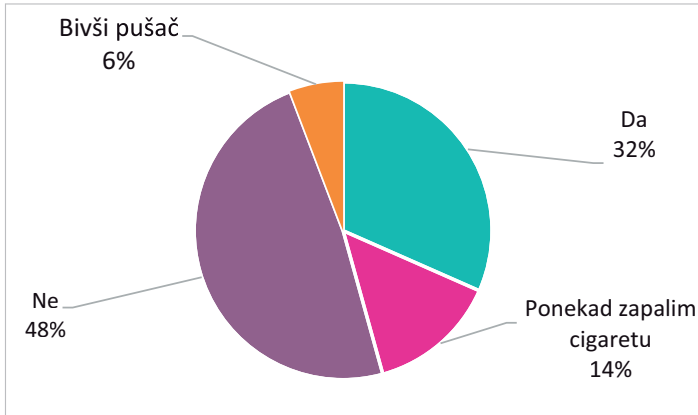
Grafikon 95. Da li nasilje može biti opravdano?

175 Ispitanici iz regiona Beograda i regiona Vojvodine daju višu prosečnu ocenu kod pitanja o navijačkim grupama kao uzrocima nasilja.

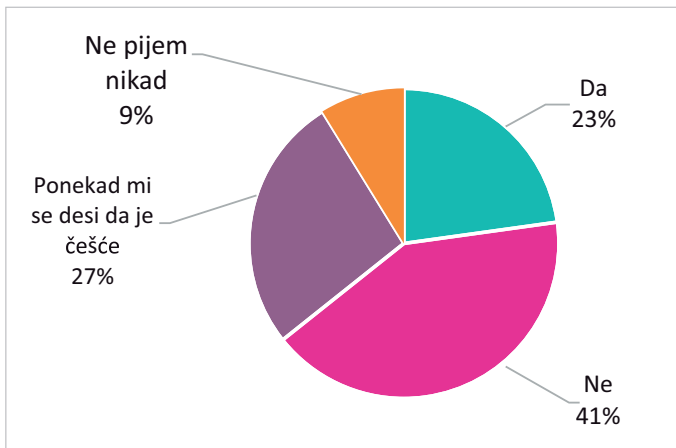
Ove godine smo imali nekoliko pitanja koja se tiču zdravlja i navika mladih u vezi sa konzumiranjem psihoaktivnih supstanci. Tako smo pitali mlade da li su pušači i oko trećina njih su aktivni pušači.

Grafikon 96. Da li ste pušač?

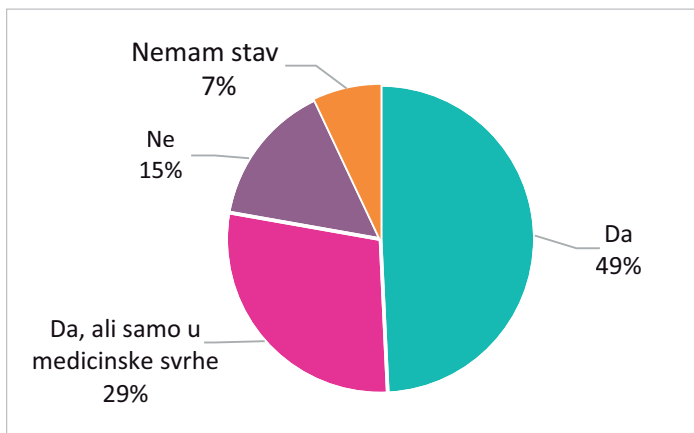

Pitali smo mlade da li u proseku piju češće od jednom nedeljno.

Grafikon 97. Da li pijete češće od jednom nedeljno?

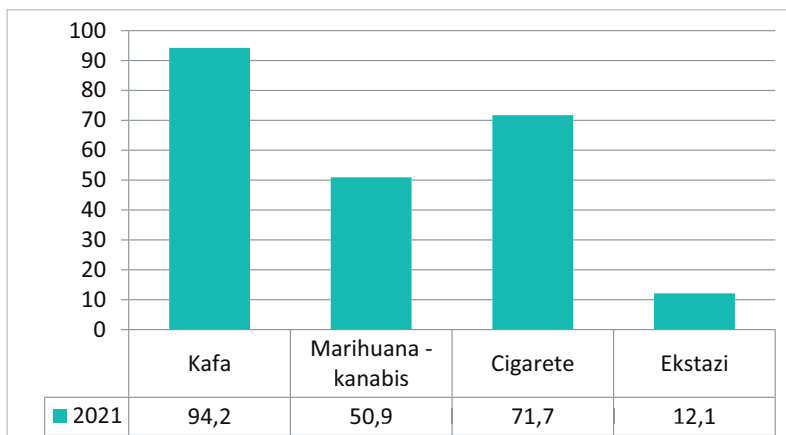

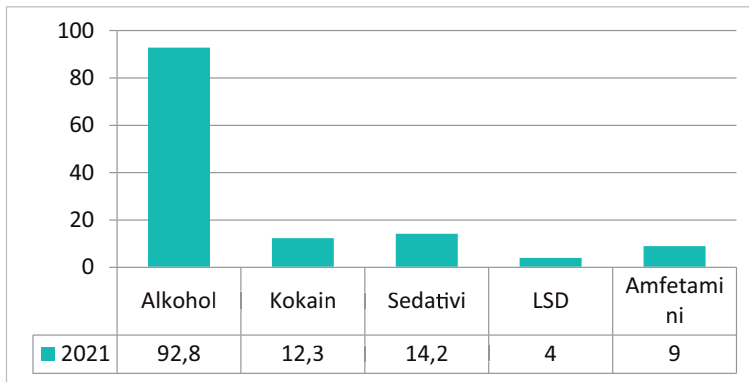
Grafikon 98. Podrška legalizaciji marihuane

Ove godine smo pitali mlade i da li podržavaju legalizaciju marihuane i može se reći da snažno podržavaju legalizaciju makar u medicinske svrhe.

Pitali smo mlade i da označe supstance koje su koristili makar jednom:

Grafikon 99. Supstance koje su mladi makar jednom probali (prvi deo)

Grafikon 100. Supstance koje su mladi makar jednom probali (drugi deo)

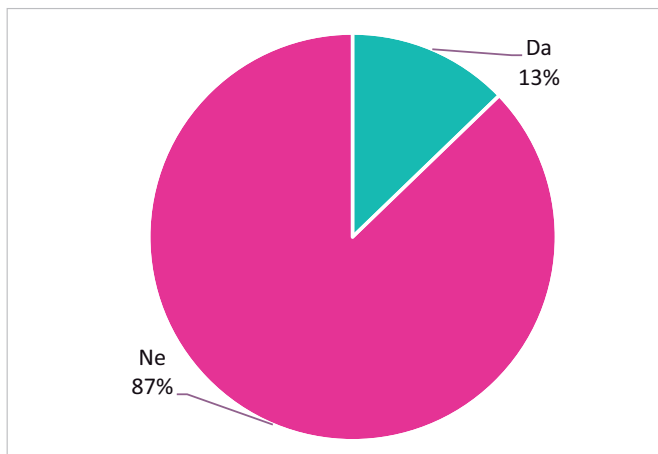
Takođe smo ove godine pitali mlade da ocene svoje zdravstveno stanje na skali od 1 do 5. Ocena mentalnog zdravstvenog stanja dobila je niže ocene, a postoji statistički značajna razlika kod mladih između 15 i 19 godina i kod mladih žena, koji daju niže ocene svom mentalnom zdravlju u odnosu na prosek.

Tabela 74. Ocena sopstvenog zdravstvenog stanja

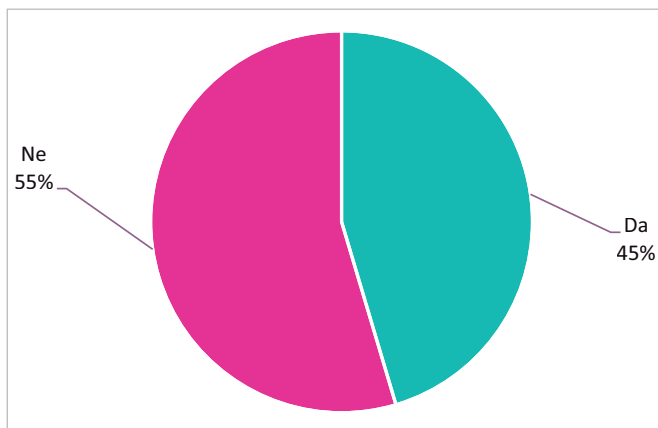
Ocena svog zdravstvenog stanja (1–5)	Fizičko zdravstveno stanje	Mentalno zdravstveno stanje
15–19	4,06	3,39
20–24	4,09	3,74
25–29	4,04	3,87
Muškarci	4,10	3,95
Žene	4,03	3,43
Ukupno	4,07	3,67

Kako bismo stekli još bolji uvid u zdravlje mladih u Srbiji, pitali smo ih da li imaju neko hronično oboljenje, da li imaju dioptriju i da li smatraju da imaju idealnu telesnu težinu. Rezultati su sledeći:

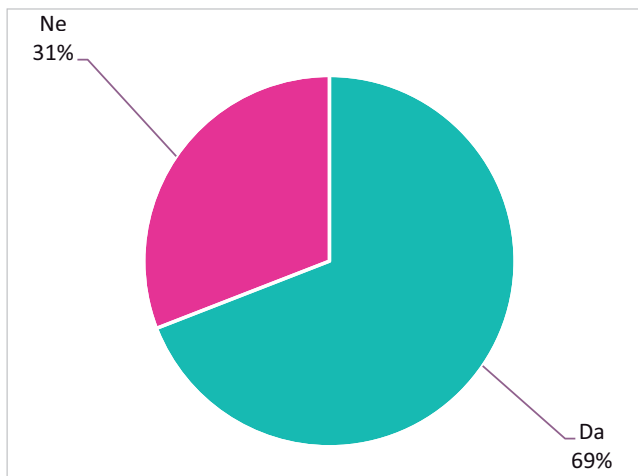
Grafikon 101. Da li imate neko hronično oboljenje?

Grafikon 102. Da li imate dioptriju?

Grafikon 103. Da li smatrate da imate idealnu telesnu težinu?

Konačno, pitali smo mlade o uzrocima lošeg zdravlja. Najgore ocene dobili su stres na poslu i tokom obrazovanja, droge, neredovna fizička aktivnost i što je zanimljivo u kontekstu aktualizacije ovih tema u javnosti, stanje životne sredine.

Tabela 75. Uzroci lošeg zdravlja

Uzrok	1 – Uopšte ne utiče negativno	2 – Utiče negativno, ali malo	3 – Ima veliki negativan uticaj	4 – Utiče izuzetno negativno	Prosečna vrednost od 1 do 4
Alkohol	3,1%	29,9%	35,3%	31,8%	2,96
Cigarete	3,9%	20,9%	33,3%	41,9%	3,13
Droge	2,6%	10,5%	23,5%	63,4%	3,48
Neredovna fizička aktivnost	1,9%	15,4%	32,4%	50,3%	3,31

Uzrok	1 – Uopšte ne utiče negativno	2 – Utiče negativno, ali malo	3 – Ima veliki negativan uticaj	4 – Utiče izuzetno negativno	Prosečna vrednost od 1 do 4
Stres na poslu i tokom obrazovanja	0,7%	8,6%	29	61,7%	3,52
Partnerski odnosi	7,7%	30,3%	35,6%	26,5%	2,81
Neredovan san	1,0%	16,3%	35,8%	46,9%	3,29
Neizvesnost i nestabilnost	4,5%	18,5%	29,3%	52,3%	3,20
Dostupnost lekova	13,5%	35%	2,1%	22,4%	2,60
Loš zdravstveni sistem	7%	20,8%	29,7%	42,5%	3,08
Nezaposlenost	4,5%	14,8%	29,5%	51,3%	3,28
Stanje životne sredine	4,4%	14%	28,8%	52,9%	3,30

Zaključak i preporuke:

Ovo poglavlje nam pokazuje da **su mladi u značajnoj meri izloženi verbalnom, pa potom digitalnom nasilju. Preko petine mladih žena kaže da je bilo žrtva seksualnog nasilja. Osim toga, skoro dve trećine mladih bilo je žrtva diskriminacije, što sve govori o nesigurnom okruženju za život mladih u Srbiji, koje je uzrokovano višestrukim faktorima, a mladi na prvo mesto stavljaju stanje u porodici, stanje u društvu i neefikasnu kaznenu politiku. Kada je reč o zdravlju**

mladih, novi podaci pokazuju da mladi relativno solidno ocenjuju svoje fizičko zdravlje, ali ne i mentalno, gde su posebno primetne niže ocene koje svom zdravlju daju žene i tinejdžeri. Konzumiranje psihoaktivnih supstanci nije se mnogo izmenilo u odnosu na nalaze iz prošlogodišnjeg izveštaja, a interesantno je napomenuti visok rang koji mladi daju stanju životne sredine kao uzročniku nezdravog života.

- Kreirati bezbednosne politike zasnovane na podacima i usmerene ka posebnim grupama mladih; uključiti mlade u kreiranje bezbednosnih politika i identifikovanje bezbednosnih rizika (Akteri: Vlada RS; MOS; MUP; jedinice lokalne samouprave; KOMS; Nacionalna KzM).
- Kreirati mehanizme i bezbednosne politike koje se najpre bave uklanjanjem uzroka bezbednosnih problema i prevencijom potencijalnih problema (Akteri: Vlada RS; MOS; MUP; jedinice lokalne samouprave; MPNTR; škole i univerziteti; udruženja građana; udruženja mladih i za mlade; mediji);
- Decentralizovati bezbednosnu politiku kroz jedinstveno nacionalno telo za bezbednost mladih, u skladu sa različitim bezbednosnim rizicima koji se javljaju u različitim jedinicama lokalne samouprave (Akteri: Vlada RS; MUP; jedinice lokalne samouprave).
- Usvojiti smernice za uključivanje bezbednosti u lokalne akcione planove za mlade u svim jedinicama lokalne samouprave (MOS; jedinice lokalne samouprave; kancelarije za mlade; KOMS; KzM; udruženja mladih i za mlade).
- Pokrenuti veliku medijsku i terensku kampanju o važnosti fizičkog i posebno mentalnog zdravlja mladih (Vlada RS, MOS, Min. zdravlja, KOMS, udruženja mladih i za mlade).

12. MLADI I KOVID-19

Ovo poglavlje se bavi mladima i pandemijom kovida-19, bolesti izazvane koronavirusom. U prethodnom Alternativnom izveštaju bavili smo se stavovima mladih tokom vanrednog stanja i nakon samog završetka vanrednog stanja. U istraživanju KOMS-a iz oktobra 2020. godine¹⁷⁶ dodatno je urađen pregled položaja mladih tokom pandemije iz dva različita perioda, a u ovom Alternativnom izveštaju analiziramo stavove mladih prema pandemiji u Republici Srbiji nakon više od godinu dana od njenog proglašenja.

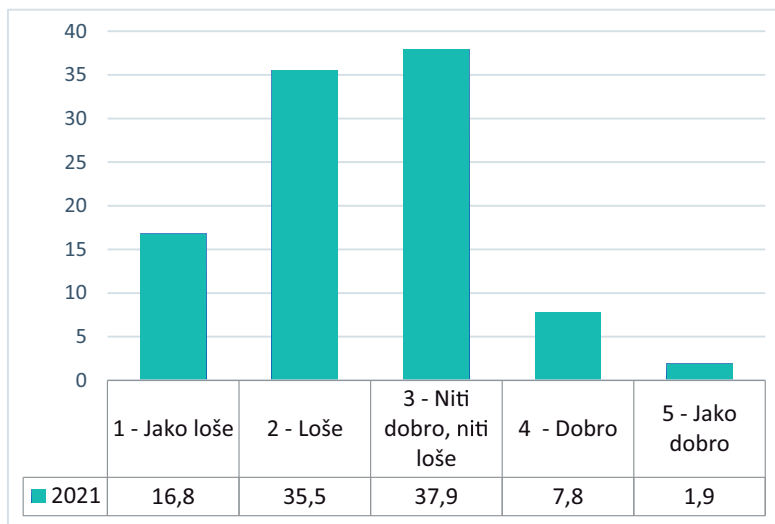
Cilj nam je bio da vidimo kako je pandemija uticala na mlade, na ponašanje mladih, kakve su osećaje imali, kako ocenjuju reakciju nadležnih organa, koliko poverenje imaju u lekare i državnike, kao i da li su volontirali tokom pandemije. Ovde je značajno podsetiti da je upitnik sproveden u maju, neposredno nakon ukidanja vanrednog stanja.

---

176 Videti: Boban Stojanović; Tamara Vukov, *Život mladih u Srbiji: Uticaj KOVID-19 pandemije: rad – obrazovanje – bezbednost – mentalno zdravlje – poverenje u institucije – volontiranje – migracije: Kvantitativno i kvalitativno istraživanje sa preporukama*, Misija OEBS-a u Srbiji i Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2020, <https://koms.rs/wp-content/uploads/2020/12/Zivot-mladih-u-Srbiji-uticaj-kovid-19-pandemije.pdf>

Više od polovine mladih (52,3%) smatra da je pandemija koronavirusa uticala jako loše (16,8%) ili loše (35,5%) na njih. Prosečna ocena odgovora na ovo pitanje na skali od 1 – Jako loše do 5 – Jako dobro je 2,42.

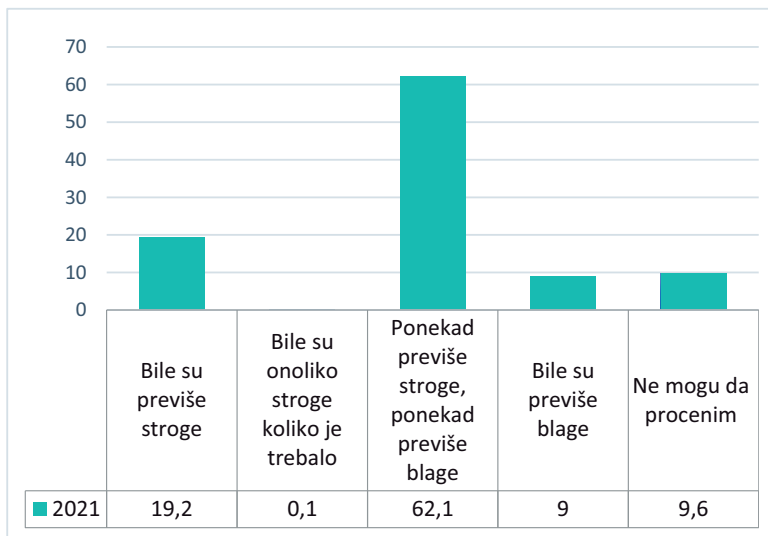
Grafikon 104. Kako je na vas uticala pandemija?

Pitali smo mlade da ocene mere Vlade Srbije tokom celokupne pandemije. Čak 62,1% mladih smatra da su mere bile ponekad previše stroge, a ponekad previše blage.

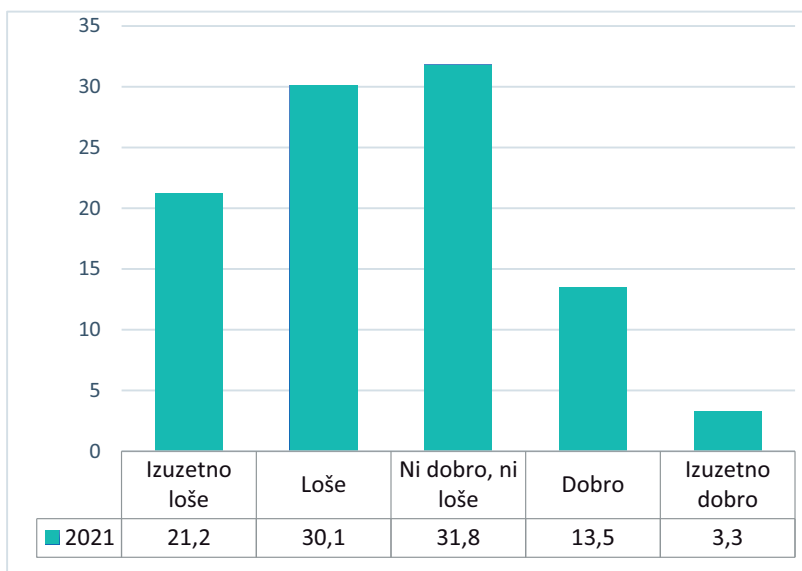
Grafikon 105. Ocenite mere države tokom cele pandemije koronavirusa.

Postoji statistički značajna razlika u odgovorima u odnosu na pol*** ispitanika. Mlade žene imaju više uverenje da su mere bile previše blage.

Pitali smo mlade da ocene sveobuhvatan odgovor države na pandemiju koronavirusa. Tek 16,8% mladih smatra da je odgovor bio dobar ili izuzetno dobar. Prosečna vrednost odgovora na ovo pitanje na skali od 1 – Izuzetno loše do 5 – Izuzetno dobro je 2,48.

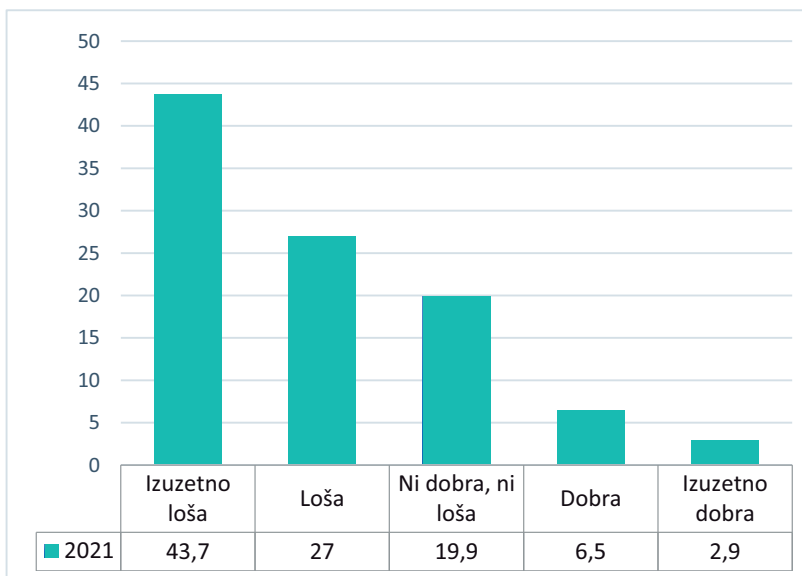
Grafikon 106. Ocenite sveobuhvatan odgovor države na pandemiju

Postoji statistički značajna razlika u odgovorima u odnosu na pol*** ispitanika. Mlade žene pozitivnije ocenjuju odgovor države na pandemiju.

Čak 70,7% mladih smatra da je komunikacija državnih funkcionera tokom pandemije bila izuzetno loša i loša, a prosečna vrednost odgovora na ovo pitanje na skali od 1 – Izuzetno loše do 5 – Izuzetno dobro je 1,98.

Grafikon 107. Ocenite komunikaciju državnih funkcionera tokom pandemije

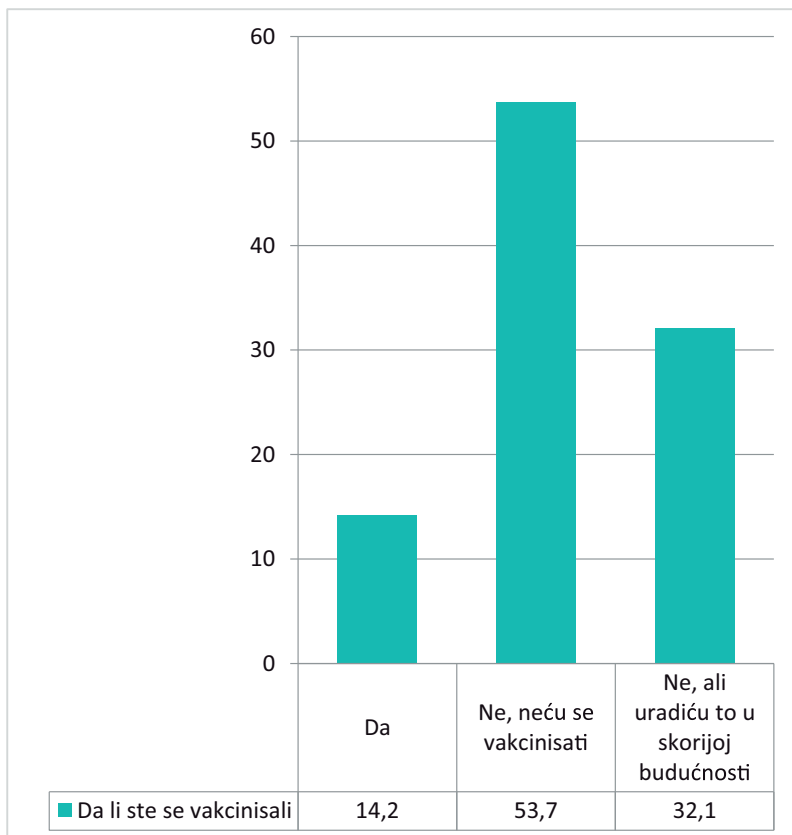

Postoji statistički značajna razlika u odgovorima u odnosu na godine*** ispitanika. S većim brojem godina, raste i negativnija ocena komunikacije državnih funkcionera tokom pandemije.

Postoji statistički značajna razlika u odgovorima u odnosu na region** ispitanika. Mladi iz regiona Beograda (1,82) negativnije ocenjuju komunikaciju državnih funkcionera tokom pandemije u odnosu na ostale regione (svim imaju prosečnu ocenu višu od 2).

Pitali smo mlade da li su se vakcinisali. Samo 14,2% mladih se vakcinisalo protiv koronavirusa, a 32% reklo je da nije još, ali da će to uraditi.

Grafikon 108. Da li ste se vakcinisali protiv koronavirusa?

U pogledu vakcinacije, postoje razlike u odgovorima u odnosu na godine mladih. Tek 4,9% mladih iz najmlađe grupe je vakcinisano, iz grupe 20–24 vakcinisano je njih 16,7% i 20,7% iz najstarije grupe mladih (od 25 do 30 godina). Ovi nalazi nisu iznenađujući s obzirom na tek skorašnju preporuku za vakcinaciju starijih maloletnika.

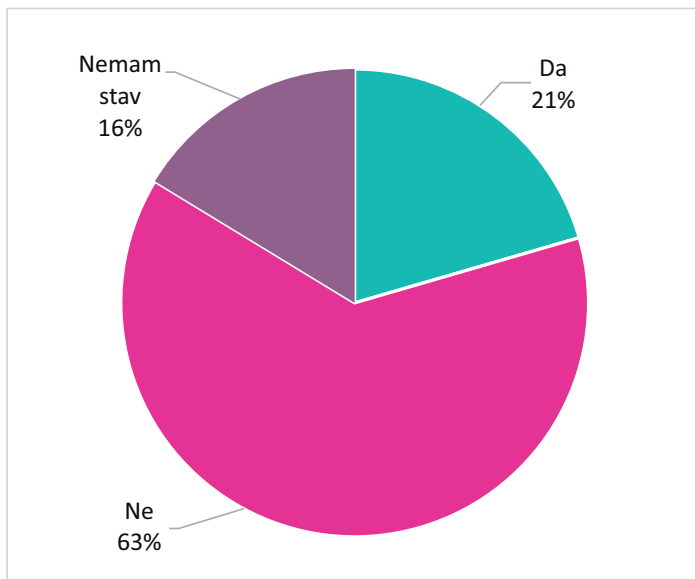
Takođe, postoje razlike u procentu vakcinisanih u odnosu na region iz kog dolaze. Najviše mladih vakcinisano je iz regiona Beograda (18,3%), zatim iz regiona Vojvodine (15,3%), a nakon toga slede regioni Istočne i Južne Srbije (12,3%) i Zapadne i Centralne Srbije (14,3%).

Tabela 76. Vakcinisanost mladih prema regionima

		Da li ste se vakcinisali		
		Da	Ne, ali uradiću to u skorijoj budućnosti	Ne, neću se vakcinisati
REGION	Beogradski region	18,3%	28,6%	53,1%
	Region Vojvodine	15,3%	31,9%	52,7%
	Region Istočne i Južne Srbije	12,3%	33,6%	54,2%
	Region Zapadne i Centralne Srbije	10,7%	35,3%	54,0%
Total		14,3%	32,2%	53,5%

Pitali smo mlade da li podržavaju obaveznu vakcinaciju i tek 20,5% njih jeste za obaveznu vakcinaciju, a 63,2% nije.

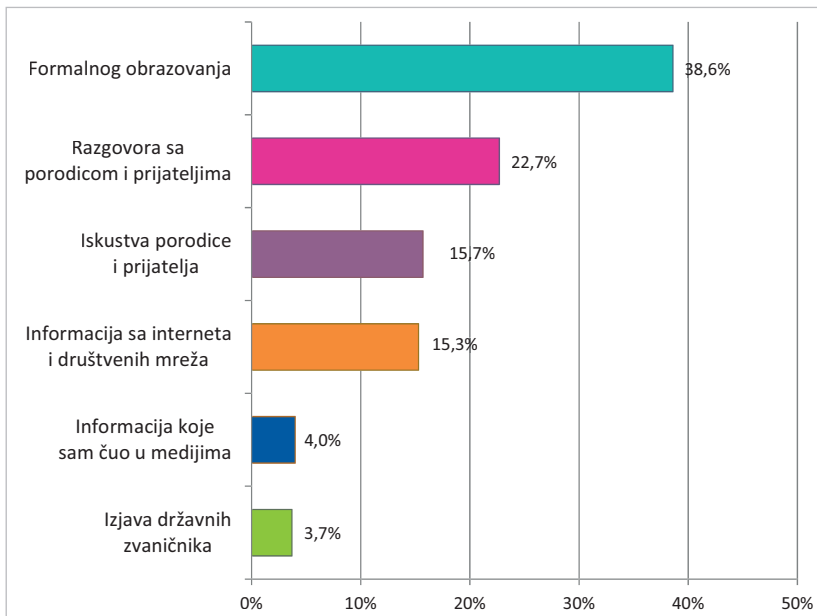
Grafikon 109. Da li podržavate obaveznu vakcinaciju?

Postoji statistički značajna razlika u odgovorima u odnosu na pol*** ispitanika. Mlade žene (25,1%) u višim procentima podržavaju obaveznu vakcinaciju u odnosu na mlade muškarce (15,1%).

Pitali smo mlade i na osnovu čega zauzimaju svoj stav o vakcinaciji i najveći broj mladih odgovorio je na osnovu formalnog obrazovanja (38,6%).

Grafikon 110. Na osnovu čega zauzimate stav o vakcinaciji?

Zaključak i preporuke:

Ovo poglavlje bavilo se temom uticaja pandemije koronavirusa na mlade. Različiti periodi (vanredno stanje, popuštanje svih mera, uvođenje novih restriktivnih mera, ponovno popuštanje svih mera, proces vakcinacije i sl.). Mladi većinski smatraju da je pandemija loše uticala na njih, a najveći broj smatra da su mere države tokom pandemije bile ponekad previše stroge, a ponekad previše blage. Mladi poprilično loše ocenjuju sveobuhvatan odgovor države na pandemiju, a još lošije komunikaciju državnih funkcionera tokom pandemije. U maju, kada je kvantitativno istraživanje realizovano, tek je oko 14%

mladih bilo vakcinisano, a više od polovine istaklo je da se uopšte neće vakcinisati.

- Osnovna i jedina preporuka u vezi sa ovim poglavljem jeste da je neophodna promocija vakcinacije i snažna kampanja svih aktera kako bi se mladi vakcinisali (Akteri: Vlada RS, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, Ministarstvo omladine i sporta, Savet za mlade, jedinice lokalne samouprave, kancelarije za mlade, KOMS, NAPOR, Nacionalna KZM, udruženja mladih i za mlade, mediji).

13. BIBLIOGRAFIJA

- Andrašević, Ivana et al., *Rečnik omladinske politike*, KOMS, Beograd, 2017
<http://koms.rs/wp-content/uploads/2016/08/Recnik-omladinske-politike-2.pdf>
- Bjeloš, Maja et al., *Mnoga lica srpske spoljne politike: Javno mnjenje i geopolitičko balansiranje*, Beogradski centar za bezbednosnu politiku, Beograd, 2020.
- Burazer, Nikola et al., *Izveštavanje medija o EU u 2020: Ljubav iz Kine i šamari iz Brisela*, Centar savremene politike, Beograd, 2021.
- Istraživanje položaja i potreba mladih u Republici Srbiji*, MOS i Ninamedia Research, 2020.
<https://www.mos.gov.rs/public/documents/upload/sport/inspekcija/Istrazivanje%20polozaja%20i%20potreba%20mladih%20u%20Srbiji%202020.pdf>
- Janjić, Stefan; Janjić, Ivana, *Mladi u medijskom ogledalu 2020*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2021.
<https://koms.rs/wp-content/uploads/2021/03/Mladi-u-medijskom-ogledalu-2020-FINAL.pdf>
- Klašnja, Snežana, *Osnovni pokazatelji položaja mladih u Srbiji – Komparativna analiza sa drugim evropskim zemljama i trendovi*, Ministarstvo omladine i sporta, Beograd, 2020.
<https://www.mos.gov.rs/storage/2021/01/naliza-osnovnih-pokazatelja-polozaja-mladih-mos-s-klasnja-novembar-2020-godine.pdf>
- Maletin, Nenad; Stojanović, Boban – ur., *Minimum standarda za učešće mladih u procesima donošenja odluka u lokalnim zajednicama*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2017.
<http://koms.rs/wp-content/uploads/2017/09/Minimum-standarda.pdf>
- Mojsilović, Miloš, *Komparativna analiza omladinske politike u Srbiji sa politikama u EU*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2018.
<http://koms.rs/wp-content/uploads/2018/06/Komparativna-analiza-omladinske-politike-u-Srbiji-sa-politikama-u-EU.pdf>

- Nikolić, Nevena; Sandić, Goran – ur., *Izveštaj o ljudskim pravima mladih u Republici Srbiji 2020. godine*, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd, 2021.
http://www.bgcentar.org.rs/bgcentar/wp-content/uploads/2014/01/Izveštaj-o-ljudskim-pravima-mladih-2020-15-04_compressed-compressed.pdf
- Stanojević, Dragan; Mentus, Vladimir, *Pod lupom: Mladi na selu*, Nacionalna asocijacija praktičara/ki omladinskog rada, Novi Sad, 2020.
http://www.napor.net/sajt/images/Dokumenta/Pod_Lupom_Mladi_na_selu_final.pdf
- Stančetić, Milica et al., *Istraživanje stavova mladih o rodno zasnovanom nasilju: Kvantitativno i kvalitativno istraživanje sa preporukama*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2020.
<https://koms.rs/wp-content/uploads/2021/04/Rodno-zasnovano-nasilje-medju-mladima-v3-3.pdf>
- Stojanović, Boban, *Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2017.
- Stojanović, Boban, *Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2018. godina*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2018.
- Stojanović, Boban; Pejić, Miljana; Jović, Nikola – ur., *Evropska unija i evropske integracije Republike Srbije*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2019.
- Stojanović, Boban, *Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2019. godina*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2019.
<https://koms.rs/wp-content/uploads/2019/09/Alternativni-izves%C-C%8Ctaj-o-polo%C%8Caju-i-potrebama-mladih-2019-1.pdf>
- Stojanović, Boban; Ivković, Aleksandar, *Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2020. godina*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2020.
<https://koms.rs/wp-content/uploads/2020/09/Alternativni-izves%C-C%8Ctaj-o-polo%C%8Caju-i-potrebama-mladih-u-RS-2020.pdf>
- Stojanović, Boban, *(post) KOVID-19 mere i politike za mlade*, Vestminsterska fondacija za demokratiju, Beograd, 2020.
- Stojanović, Boban, *Lokalna omladinska politika: Saveti za mlade jedinica lokalne samouprave*, Krovna organizacija mladih Srbije i Grupa za analizu i kreiranje javnih politika, Beograd, 2021.

Stojanović, Boban; Vukov, Tamara, *Život mladih u Srbiji: Uticaj KOVID-19 pandemije: rad – obrazovanje – bezbednost – mentalno zdravlje – poverenje u institucije – volontiranje – migracije: Kvantitativno i kvalitativno istraživanje sa preporukama*, Misija OEBS-a u Srbiji i Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2020.

<https://koms.rs/wp-content/uploads/2020/12/Zivot-mladih-u-Srbiji-uticaj-kovid-19-pandemije.pdf>

Vukov, Tamara; Stančić, Miloš; Hrkalović, Miloš, *Mladi i preduzetništvo u Republici Srbiji: Istraživanje sa preporukama*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2020.

https://koms.rs/wp-content/uploads/2020/12/%D0%9C%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B8-%D0%B8-%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D1%83%D0%B7%D0%B5%D1%82%D0%BD%D0%B8%D1%88%D1%82%D0%B2%D0%BE_%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%B6%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%9A%D0%B5____.pdf

Normativni akti, dokumenti i baze podataka:

Pravilnik o finansiranju i sufinansiranju programa i projekata od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora, Službeni glasnik RS, broj 30/18.

Odluka o obrazovanju Saveta za mlade (Vlada RS, 05 Broj: 02–559/2014–1)

Poslovnik o radu Saveta za mlade,

<https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/Dokumenta/Omladina/savet-za-mlade/Poslovnik%20o%20radu%20Saveta.pdf>

Rešenje o izboru zamenika predsednika i članova Saveta za mlade, Vlada Republike Srbije, 24 broj: 119–1668/2021

<https://www.mos.gov.rs/storage/2021/03/o-imenovanju-szm.pdf>

Zapisnik sa sednice Saveta za mlade – 14:

<https://www.mos.gov.rs/storage/2021/05/zapisnik-14sednica.pdf>

Zapisnik sa sednice Saveta za mlade – 15:

<https://www.mos.gov.rs/storage/2021/06/zapisnik-15.pdf>

Izveštaj KOMS-a o 16. sednici:

<https://koms.rs/2021/05/17/saopstenje-formiran-stalni-strucni-tim-za-eu-dijalog-mladih/>

Izveštaj KOMS-a o 17. sednici:

<https://koms.rs/2021/06/18/savet-za-mlade-o-vaznim-temama-ovaj-put-bez-ministra/>

- Zakon o lokalnoj samoupravi, Sl. glasnik RS, br. 129/2007, 83/2014 – dr. zakon, 101/2016 – dr. zakon i 47/2018.
- Zakon o mladima, Sl. glasnik RS, br. 50/2011.
- Zakon o izmenama i dopunama Zakona o budžetu republike Srbije za 2021. godinu, Službeni glasnik RS, broj 149/20.
- Rešenje Vlade Republike Srbije broj 119–2086/2021.
- Informator o radu Ministarstva za omladinu i sport, 31. maj 2021.
<https://www.mos.gov.rs/storage/2021/06/informator-o-radu-maj-2021-latinica.pdf>
- Dostavljene informacije prema Zakonu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, MOS, broj: 96–00–00021/2019–02
- Rešenje Vlade Republike Srbije broj 119–8705/2020.
- Rešenje Vlade Republike Srbije broj 119–5228/2021.
- Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mesta u Pokrajinskom sekretarijatu za sport i omladinu,
https://www.sio.vojvodina.gov.rs/images/Dokumenta/2016/Pravilnik/Pravilnik_sport_i_omladina_novembar_2016_.pdf
- Budžet Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2021,
<http://www.psf.vojvodina.gov.rs/wp-content/uploads/2020/12/PSO-o-Budzetu-2021-sa-obrazlozenjem.pdf>
- Nacionalna strategija za mlade za period od 2015. do 2025. godine, Sl. glasnik RS, br. 22/2015,
http://www.mos.gov.rs/wp-content/uploads/download-manager-files/nacionalna_strategija_za_mlade0101_cyr.pdf
- Procenjen broj stanovnika na kraju 2019, Republički zavod za statistiku,
<https://www.stat.gov.rs/sr-cyrl/oblasti/stanovnistvo/procene-stanovnistva/>
- Nacionalna strategija zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine,
http://www.nsz.gov.rs/live/digitalAssets/15/15855_strategija_zaposljavanja_u_rs_2021–2026.pdf
- Republički zavod za statistiku,
<https://www.stat.gov.rs/sr-latn/vesti/20200625-prosecne-zarade-po-zaposlenom-april-2020/?s=2403>
- Izveštaj o realizaciji Akcionog plana 2018, Ministarstvo omladine i sporta,
<https://www.mos.gov.rs/storage/2021/02/izvestaj-o-realizaciji-2018-i-indikator.pdf>

- Izveštaj o realizaciji Akcionog plana 2019, Ministarstvo omladine i sporta,
<https://www.mos.gov.rs/public/documents/upload/sport/inspekcija/Godisnja%20evaluacija%20sprvodjenja%20%20NSM%202019.pdf>
- Ekspoze, Vlada Republike Srbije,
<https://www.srbija.gov.rs/tekst/330252/ekspoze.php>
- European Commission, Serbia 2020 Report,
https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/default/files/serbia_report_2020.pdf

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

316.66-053.6(497.11)"2021"

316.64-053.6(497.11)"2021"

СТОЈАНОВИЋ, Бобан, 1989–

Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji : 2021. / [autori Boban Stojanović, Aleksandar Ivković] ; [saradnici Stefan Đorđević ... [et al.]]. – Beograd : Krovna organizacija mladih Srbije [KOMMS], 2021 (Beograd : Dosije studio). – 251 str. : ilustr. ; 21 cm

Podaci o autorima preuzeti iz kolofona. – "Ova publikacija je nastala u okviru projekta 'Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji ...'" → prelim. str. – Tiraž 500. – Napomene i bibliografske reference uz tekst. – Bibliografija: str. 247–251.

ISBN 978-86-80578-16-3

1. Ивковић, Александар, 1996– [аутор]

а) Омладина – Друштвени положај – Србија – 2021

б) Омладина – Друштвени ставови – Социолошка истраживања – Србија – 2021

COBISS.SR-ID 44081417

CIVILNO DRUŠTVO ZA
UNAPREĐENJE PRISTUPANJA
SRBIJE EVROPSKOJ UNIJI

Švedska
Sverige

Rad Krovne organizacije mladih Srbije podržava Švedska u okviru programa Beogradske otvorene škole „Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji“.

www.koms.rs

[/company/komsmladi](https://www.linkedin.com/company/komsmladi)

[@komsmladi](https://www.instagram.com/komsmladi)

[@komsmladi](https://www.tiktok.com/@komsmladi)

[/komsmladi](https://www.facebook.com/komsmladi)

[KOMSmladi](https://www.youtube.com/KOMSmladi)

[@komsmladi](https://twitter.com/komsmladi)

KROVNA
ORGANIZACIJA
MLADIH SRBIJE